อัลฟิกฮ์

(นิติศาสตร์อิสลาม)

กฎเกณฑ์และหลักฐาน
จากอัลกุรอาน อัลหะดีษ

โดย อรุณ บุญชม

1

الفقه المنهجي

อัลฟิกฮ์

โดย
อรุณ บุญชม

เล่มที่ 1

จัดจำหน่ายโดย
ศูนย์หนังสือ มานพ วงศ์เสงี่ยม
949-953 ถนนพระราม 9 ตัดใหม่ เขตสวนหลวง
กรุงเทพฯ
โทร 0-2718-4055 , 0-2718-4096

คำนำของผู้แปล

ด้วยความช่วยเหลือของอัลเลาะห์ตาอาลาที่ทำให้การแปลหนังสือเล่มนี้แล้วเสร็จในเวลาอันควร ความบกพร่องและความผิดพลาดยังคงมีอยู่ ซึ่งผู้แปลยินดีและน้อมรับคำแนะนำและพร้อมแก้ไขให้ถูกต้อง ผู้แปลได้รับคำถามอยู่เสมอว่าจะแปลหนังสืออะไรอีก หลังจากได้แปล ฮะดีษซอเฮียะฮ์ (จากหนังสือ อัตตาจฯ) ไปแล้ว ได้มีเพื่อน ๆ และบุคคลที่นับถือหลายท่านแนะนำให้แปลตำราฟิกฮ์บ้าง เพราะยังขาดแคลนและมีน้อย ผู้แปลสำนึกอยู่เสมอว่าสำนวนของวิชาฟิกฮ์นั้นเป็นสำนวนกฎหมาย เป็นการยากที่จะถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทยให้ได้ความหมายและสำนวนโวหารที่แยบคาย ผู้แปลจึงได้ผลัดผ่อนคำแนะนำและความหวังดีของท่านเหล่านั้นเสมอมา

จนกระทั่งได้พบหนังสือ *"อัลฟิกฮุ้ล มันหะญีย์"* เรียบเรียงร่วมกันโดยกลุ่มนักวิชาการปัจจุบันคือ ดร.มุสตอฟา อัลคิน ดร.มุสตอฟา อัลบุฆอ และ อะลี อัชชัรบะญีย์ เป็นหนังสือที่ออกมาเป็นชุดรวมห้าเล่ม ครอบคลุมเรื่องราวต่าง ๆ ของวิชาฟิกฮ์อย่างครบถ้วนตามมัซฮับชาฟิอี เป็นหนังสือที่ทันสมัย แบ่งประเด็นต่าง ๆ อย่างหลวกหลายสะดวกในการค้นหาใช้สำนวนง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีหลักฐานประกอบจากกิตาบและซุนนะห์ มีความกะทัดรัดและไม่ยาวจนเกินไป และเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ จึงได้เริ่มทำการแปลโดยมุ่งหวังความช่วยเหลือจากอัลเลาะห์ตาอาลา และหวังว่าจะเป็นการกระทำที่บริสุทธิ์เพื่อพระองค์และเป็นประโยชน์แก่พี่น้องมุสลิมโดยทั่วไป

บุคคลที่มีส่วนอย่างยิ่งในการผลักดันให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จลงได้ก็คือ คุณมานพ วงศ์เสงี่ยม ที่ได้ติดตามและไต่ถามความคืบหน้าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งผู้แปลต้องขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอวิงวอนต่ออัลเลาะห์ตาอาลา ให้งานชิ้นนี้เป็นโดยบริสุทธิ์เพื่อพระองค์ และให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจโดยทั่วไป.

อรุณ บุญชม

20 ธันวาคม 2536

คำนำของผู้เรียบเรียง

ในนามของอัลเลาะห์ผู้ทรงเมตตายิ่งผู้ทรงกรุณายิ่ง

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลเลาะห์ผู้อภิบาลสากลโลก ผู้ทรงบัญชาไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานว่า

"หากแต่จะต้องมีคนหนึ่งจากทุกกลุ่ม ที่ไม่ต้องออกไปทำสงคราม ซึ่งพวกที่เหลืออยู่นั้นจะต้องศึกษาเพื่อให้เข้าใจในเรื่องศาสนา"

ขอความเมตตาและความสันติจงประสบแด่ผู้นำของเราคือท่านนบีมุฮำหมัด ศาสนทูตผู้ซื่อสัตย์ ผู้กล่าวว่า

"ผู้ใดที่อัลเลาะห์ประสงค์ให้เขาได้รับความดี พระองค์จะให้เขาเกิดความเข้าใจในเรื่องศาสนา"

และจงประสบแด่วงศ์วานของท่านผู้บริสุทธิ์ และประสบแด่สาวกของท่านผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนานี้ด้วยหลักฐานและเหตุผลที่ชัดแจ้ง

กิจกรรมที่ดีก็คือการศึกษาเล่าเรียนให้รู้จักสิ่งที่ศาสนาอนุมัติ และที่ศาสนาห้ามและให้สามารถแยกได้ว่าการกระทำใดถูกต้องตามบัญญัติศาสนาและไม่ถูกต้อง และวิชา อัลฟิกฮ์จะทำหน้าที่แจกแจงเรื่องดังกล่าวนี้ นักปราชญ์ของเราในยุคก่อนได้เรียบเรียงตำราในวิชาการแขนงนี้ขึ้นมากมายนับไม่ถ้วน ไม่ต้องสงสัยเลยว่านักปราชญ์เหล่านั้นแต่ละท่านต่างก็สังเกตพบช่องโหว่ และพบว่ามีสิ่งที่จำเป็นต้องจัดการและอุดช่องโหว่นั้นเสียให้สมบูรณ์ ผู้ที่เรียบเรียงตำราอย่างละเอียดและยืดยาว ก็เพราะเห็นว่ามีความจำเป็นต้องทำอย่างนั้น ผู้ที่เรียบเรียงขึ้นมาอย่างกะทัดรัด ก็เพราะมีเหตุที่ต้องทำให้กระชับและรวบรัด บางท่านประพันธ์ขึ้นมาเป็นร้อยกรอง และบางท่านก็เป็นร้อยแก้ว บางท่านเจาะลึกทั้งประเด็นหลักและประเด็นปลีกย่อย บางท่านค้นคว้าเฉพาะประเด็นหลัก ๆ เท่านั้น แต่ทุกท่านมีเป้าหมายตรงกันคือสนองความต้องการของผู้ใฝ่รู้ทุกประเภท และมุ่งหวังความพอพระทัยของอัลเลาะห์ในสิ่งที่ตนได้กระทำ และบันทึกผลงานของตนว่าเป็นวิทยาทานที่ไหลริน เป็นวิชาการที่เป็นประโยชน์ ซึ่งผลบุญจะไม่ขาดสายจนวันกิยามะห์

เราได้สังเกตพบว่าปัจจุบันมีความต้องการตำราฟิกฮ์สักชุดหนึ่งที่บรรจุไว้ด้วยประเด็นหลัก ๆ ของวิชาฟิกฮ์ พร้อมหลักฐานจาก กิตาบและซุนนะห์ พร้อมคำบรรยายถึงเคล็ดลับ

ในการบัญญัติแต่ละประเด็นตามแต่สติปัญญาของเราจะสามารถเข้าไปถึงได้ โดยใช้สำนวนง่าย ๆ และแบ่งหัวข้อแต่ละเรื่องให้หลากหลาย เราเชื่อมั่นว่าถึงอย่างไรเราก็ไม่อาจเทียบชั้นได้กับนักวิชาการฟิกฮ์ในอดีตของเรา แต่เราสำนึกในหน้าที่ของเราว่าต้องทำงานชิ้นนี้ จึงได้วิงวอนขอความช่วยเหลือจากอัลเลาะห์ตาอาลาและลงมือกระทำอย่างสุดความสามารถของเรา โดยหวังว่าผู้รู้ทั้งหลายจะช่วยกันต่อเติม สิ่งที่ยังบกพร่องอยู่ให้สมบูรณ์ ปรับปรุงและแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดให้ถูกต้อง เพราะเราจะไม่อ้าง ...และไม่มีวันจะอ้าง... ว่าเราบรรลุถึงจุดสุดยอดแล้ว ทั้งที่เราได้ใช้ความสามารถของเราอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม

ณ บัดนี้เราขอเสนอหนังสือเล่มแรกจากชุดดังกล่าวในเรื่อง ความสะอาดและละหมาดที่มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องรู้ และเราขอตั้งชื่อหนังสือชุดนี้ว่า (อัลฟิกฮุ้ลมันหะญีย์) ตามแนววินิจฉัยของอิหม่ามชาฟิอี เราหวังจากพี่น้องของเราที่ปรารถนาสิ่งดีที่สุดว่าได้โปรดกรุณาแนะนำเราให้ได้รับทราบข้อมูลที่ยังขาดตกบกพร่องอยู่

ข้าแด่อัลเลาะห์ ได้โปรดให้เจตนา และกิจกรรมของเรามีความบริสุทธิ์เพื่อพระองค์ และได้โปรดชี้นำเราสู่สิ่งที่พระองค์พอพระทัยและยินดี และขอให้พี่น้องมุสลิมได้รับประโยชน์จากกิจกรรมของเรานี้ และชี้นำเราสู่แนวทางที่ถูกต้องด้วยเทอญ.

ผู้เรียบเรียง

สารบัญ

بسم الله الرحمن الرحيم

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

บทนำ

في التعريف بعلم الفقه، ومصادره، وبعض مصطلحاته

คำนิยามวิชาฟิกฮ์. แหล่งที่มาของวิชาฟิกฮ์ และคำเฉพาะที่ใช้ในวิชาฟิกฮ์

ความหมายของฟิกฮ์ : معنى الفقه

ฟิกฮ์ มีสองความหมาย คือ

1. ความหมายตามหลักภาษา
2. ความหมายตามหลักศาสนา

ความหมายตามหลักภาษา : ฟิกฮ์ แปลตามตัวอักษรว่า : ความ "เข้าใจ" เช่นกล่าวว่า : فقه يفقه มีความหมายว่า فهم يفهم. แปลว่า เขา "เข้าใจ" ดังที่อัลเลาะห์ตะอาลาตรัสว่า

﴿فَما لِهَؤُلاءِ القَوْمِ لا يَكادونَ يَفْقَهُونَ حَديثاً﴾ (سورة النساء: الآية ٧٨).

"พวกเขาเหล่านั้นเป็นอย่างไร ที่พวกเขาเกือบไม่ "เข้าใจ" คำพูด" (อันนิซาอฺ 78)
และอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿وَلَكِنْ لا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ﴾ (سورة الإسراء: الآية ٤٤).

"แต่พวกท่านไม่ "เข้าใจ" คำกล่าวตัสเบียะห์ของพวกเขา" (อัลอิสรออฺ 44)
และท่านร่อซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

«إنَّ طولَ صَلاةِ الرَّجُلِ وقِصَرَ خُطْبَتِهِ مَئِنَّةٌ مِنْ فِقْهِهِ».
(رواه مسلم: ٨٦٩).

"แท้จริงการละหมาดยาว ๆ ของคน ๆ หนึ่ง และการแสดงคุตบะฮ์สั้น ๆ ของเขาเป็นเครื่องหมายแสดงว่าเขา "เข้าใจ" ศาสนา" (รายงานโดยมุสลิม 869)

ความหมายตามหลักศาสนา : คำว่า ฟิกฮ์ ใช้ได้สองความหมาย

ความหมายที่หนึ่งคือ : รู้จักข้อกำหนด (ฮุก่ม) ของบัญญัติศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่าง ๆ ของบุคคลที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว และที่เกี่ยวข้องกับคำพูดต่าง ๆ ของพวกเขา และเป็นการรู้จักที่ได้จากหลักฐานต่าง ๆ ของมันที่เป็นรายละเอียด คือ ตัวบทจากอัลกุรอาน และซุนนะฮ์ และหลักฐานที่แตกแขนงออกไปจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์ อันได้แก่ หลักอิจมาอฺ และอิจติฮาด เช่น การที่เรารู้ว่าการเนียต (ตั้งเจตนา) ในการอาบน้ำละหมาดเป็นวาญิบนั้น ได้มาจากคำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ที่ว่า

«إنَّما الأعْمالُ بِالنِّيَّاتِ». (رواه البخاري: ١؛ ومسلم: ١٩٠٧).

"การกระทำต่าง ๆ ที่จะมีผลใช้ได้นั้นต้องเนียต (ตั้งเจตนา)" (อัลบุคอรี : 1 มุสลิม 1907)

และที่เรารู้ว่า การเนียตในเวลากลางคืนนั้นเป็นเงื่อนไข (ชะรอต) ที่จะทำให้การถือศีลอดใช้ได้นั้น ได้มาจากคำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ที่กล่าวว่า :

«مَنْ لَم يبيِّتِ الصِّيَامَ قَبْلَ الفَجْرِ فلا صيام له». (رواه البيهقي: ٢٠٢/٤، والدارقطني: ١٧٢/٢، وقال: رواته ثقات).

"ผู้ใดไม่ได้เนียตถือศีลอดในเวลากลางคืนก่อนแสงอรุณขึ้น การถือศีลอดของเขาใช้ไม่ได้" (อัลบัยฮะกี 4/202, ดารุกุดนี 2/172 และได้กล่าวว่า : ผู้รายงานฮะดีษเชื่อถือได้)

และการที่เรารู้ว่า ละหมาดวิตร์เป็นมันดูบ (สุนัต) ก็ได้มาจากฮะดีษที่มีชาวอาหรับชนบทได้ถามท่านนบี (ซ.ล.) เกี่ยวกับละหมาดฟัรดู และเขาได้กล่าวภายหลังจากนั้นว่า :

هَلْ عَليَّ غَيْرُها؟ قال: «لا إلاَّ أنْ تَطوَّعَ». (رواه البخاري: ١٧٩٢؛ ومسلم: ١١).

"ยังจะมีอื่นจากนั้นเหนือฉันอีกไหม ?" ท่านนบีตอบว่า : "ไม่มี, นอกจากการที่ท่านจะสมัครใจทำ" (บุคอรี 1792 มุสลิม 11)

และการที่รู้ว่าการละหมาดหลังจากละหมาดอัสร์ จนถึงตะวันลับเป็นมักโรฮ์ (ตะห์รีม) ก็ได้มาจากการที่ท่านนบี (ซ.ล.) ห้ามละหมาดภายหลังละหมาดอัสร์ จนตะวันลับ (บุคอรี 561 มุสลิม 827)

และที่รู้ว่า การเช็ดบางส่วนของศีรษะเป็นวาญิบ ก็ได้มาจากคำดำรัสของอัลเลาะห์ตะอาลาที่ว่า :

﴿وامْسَحوا بِرُؤُوسِكُمْ﴾

"และท่านทั้งหลายจงเช็ดบางส่วนของศีรษะของพวกท่าน"

ดังนั้นการที่เรารู้จักข้อกำหนด (ฮุก่ม) ต่าง ๆ ของบัญญัติศาสนาจึงเรียกว่า "ฟิกฮ์" ในความหมายตามหลักศาสนา

ความหมายที่สองคือ : ตัวข้อกำหนด (ฮุก่ม) ของบัญญัติศาสนาเอง เมื่อเรากล่าวว่า : ท่านเรียนฟิกฮ์ และได้ศึกษาฟิกฮ์ ก็หมายความว่า ท่านได้ศึกษาข้อกำหนด (ฮุก่ม) ของหลักศาสนาที่มีอยู่ในตำราฟิกฮ์ต่าง ๆ ซึ่งมีที่มาจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์ และจากหลักอิจมาอฺของนักปราชญ์และจากอิจติฮาด (วินิจฉัย) ของพวกเขา เช่น ข้อกำหนด (ฮุก่ม) การอาบน้ำละหมาด, ข้อกำหนดการละหมาด ข้อกำหนดการขายและการซื้อ ข้อกำหนดการแต่งงานและร่วมดื่มนมจากแม่นมคนเดียวกัน ข้อกำหนดการทำสงคราม การญิฮาดและอื่น ๆ

ข้อกำหนดของบัญญัติศาสนาต่าง ๆ เหล่านี้ก็เรียกว่าฟิกฮ์ในความหมายตามหลักศาสนาเหมือนกัน ข้อแตกต่างระหว่างความหมายทั้งสองก็คือ

(1) ใช้เรียกการรู้จักข้อกำหนด

(2) ใช้เรียกตัวข้อกำหนดของบัญญัติศาสนาเอง

ฟิกฮ์ผูกพันกับอะกีดะห์อิสลาม :

เอกลักษณ์ประการหนึ่งของฟิกฮ์อิสลามก็เหมือนอย่างที่เราได้กล่าวมาแล้วว่า : ข้อกำหนดต่าง ๆ

ของบัญญัติศาสนาที่ควบคุมการกระทำและคำพูดต่าง ๆ ของผู้ที่บรรลุศาสนภาวะนั้นผูกพันกันอย่างเหนียวแน่นกับการศรัทธาต่ออัลเลาะฮ์ตะอาลา และเกี่ยวข้องกับหลักศรัทธา (รุกุ่น อีหม่าน) โดยสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศรัทธาต่อวันสุดท้าย

ทั้งนี้เพราะหลักการศรัทธาต่ออัลเลาะฮ์ตะอาลา คือ สิ่งที่ทำให้มุสลิมยึดมั่นอยู่กับข้อกำหนดต่าง ๆ ของศาสนา และพร้อมที่จะปฏิบัติตามหลักศาสนาด้วยความยินดีและสมัครใจ และเพราะผู้ที่ไม่ศรัทธาต่ออัลเลาะฮ์ตะอาลา เขาย่อมจะไม่ผูกพันตนเองอยู่กับการละหมาดและการถือศีลอด และจะไม่ระมัดระวังว่าการกระทำต่าง ๆ ของตนนั้นถูกต้องตามบัญญัติศาสนาหรือไม่ ดังนั้นการยึดถือข้อกำหนดต่าง ๆ ของศาสนาเป็นแขนงหนึ่งของการศรัทธาต่อผู้ที่ได้ประทานข้อกำหนดเหล่านั้นลงมา และบัญญัติให้เป็นหลักปฏิบัติแก่บ่าวของพระองค์

ตัวอย่างในอัลกุรอานที่ชี้ให้เห็นความผูกพันอันแน่นเหนียวระหว่างฟิกฮ์กับการศรัทธา (อีหม่าน) มีมากมาย และที่จะกล่าวต่อไปนี้ก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้แลเห็นความผูกพันอันเหนียวแน่นนี้ระหว่างอะมั้ล (การกระทำ) กับอีหม่าน (การศรัทธา) และระหว่างชะรีอะฮ์ (บัญญัติศาสนา) กับอะกีดะฮ์ (หลักศรัทธา)

1. อัลเลาะฮ์ตะอาลาทรงบัญชาให้ทำความสะอาดเพื่อการทำละหมาด และถือว่าการกระทำเช่นนั้นผูกพันกับการศรัทธาต่อพระองค์ พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿يا أَيُّها الَّذينَ آمنوا إذا قُمْتُمْ إلى الصَّلاةِ فاغْسِلوا وُجُوهَكُمْ وأَيْدِيَكُمْ إلى المَرَافِقِ...﴾ (سورة المائدة: الآية ٦).

"โอ้บรรดาศรัทธาชนทั้งหลาย เมื่อพวกเจ้าประสงค์จะละหมาด ให้พวกเจ้าจงล้างใบหน้าของพวกเจ้า และมือของพวกเจ้าจนถึงข้อศอก..." (อัลมาอิดะห์ 6)

2. อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้กล่าวถึงเรื่องละหมาดและซะก๊าด และพระองค์ได้นำทั้งสองเรื่องนั้นไปรวมอยู่กับการศรัทธาต่อวันสุดท้าย โดยได้ตรัสว่า :

﴿الَّذِينَ يُقيمونَ الصَّلاةَ ويُـؤْتونَ الزَّكاةَ وَهُمْ بِالآخِرَةِ هُمْ يوقِنونَ﴾ (سورة النمل: الآية ٣).

"คือพวกที่ดำรงละหมาด จ่ายซะก๊าด และพวกเขาศรัทธาต่อวันสุดท้าย" (อันนัมล์ 3)

3. อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้กำหนดการถือศีลอดที่เป็นฟัรดู ซึ่งนำไปสู่คุณธรรม (ตักวา) พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿يا أَيُّها الَّذينَ آمنوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيامُ كَما كُتِبَ على الَّذينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (سورة البقرة: الآية ١٨٣).

"โอ้บรรดาศรัทธาชนทั้งหลาย การถือศีลอดได้ถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่ที่จำเป็นเหนือพวกเจ้าเหมือนกับที่เคยถูกกำหนดให้เป็นหน้าที่เหนือผู้คนในยุคก่อนพวกเจ้า แน่นอนพวกเจ้าจะมีคุณธรรม (ตักวา)" (อัลบะกอเราะฮ์ 183)

4. อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ระบุถึงคุณลักษณะอันน่าสรรเสริญยกย่อง ที่มุสลิมทุกคนจะต้องขวนขวายให้ได้มาถึงคุณลักษณะเหล่านั้น และพระองค์ได้นำเรื่องดังกล่าวไปเชื่อมโยงกับการศรัทธา

ต่อพระองค์ ซึ่งสมควรที่เขาจะได้เข้าสู่สวรรค์ พระองค์ตรัสว่า :

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ * الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ * إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ * فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ * أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ * الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾ (سورة المؤمنون: الآيات ١ ـ ١١).

"แท้จริงศรัทธาชนที่ได้ชัยชนะแล้ว ซึ่งพวกเขามีสมาธิในละหมาดของพวกเขา พวกเขาเบือนหนีจากสิ่งไร้สาระ พวกเขาออกซะก๊าต พวกเขารักษาอวัยวะเพศของพวกเขา (ให้บริสุทธิ์) นอกจากกับคู่ครองของพวกเขา และทาสที่มือขวาของเขาปกครองอยู่ ดังนั้นพวกเขาจะไม่ถูกตำหนิ ผู้ใดแสวงหาสิ่งอื่นจากที่กล่าวนั้น พวกเขาก็เป็นผู้ละเมิด พวกเขาปฏิบัติตามที่ได้รับความไว้วางใจและตามสัญญาที่พวกเขาให้ไว้ และพวกเขารักษาเวลาละหมาดของพวกเขา พวกที่กล่าวนั่นแหละคือพวกที่สืบทอด พวกเขาจะได้สืบทอดสวรรค์ อัลฟิรเดาส์ โดยพวกเขาจะอยู่ในนั้นตลอดกาล (อัลมุอฺมินูน 1-11)

สิ่งไร้สาระ : คือสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ทั้งที่เป็นคำพูดและการกระทำ

พวกเขารักษาอวัยวะเพศ : คือรักษาอวัยวะเพศที่ใช้สืบพันธุ์ทั้งเพศชายและเพศหญิง การรักษาอวัยวะเพศก็คือป้องกันไม่ให้ตกอยู่ในสิ่งต้องห้ามทั่วไป และซินาโดยเฉพาะ

ทาสที่มือขวาของพวกเขาปกครอง : คือทาสีหรือทาสหญิง

พวกเขาจะไม่ถูกตำหนิ : โดยการร่วมประเวณีกับทาสผู้หญิงของพวกเขา

เป็นผู้ละเมิด : คือเป็นผู้ทุจริตและละเมิดขอบเขตที่ศาสนากำหนดไว้

5. อัลเลาะฮ์ตะอาลาบัญชาให้ปฏิบัติด้วยดีกับผู้หญิง และพระองค์ได้ปูทางไว้เพื่อการดังกล่าวโดยเรียกร้องว่า :

﴿يا أَيُّها الَّذينَ آمنوا لا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثوا النِّساءَ كَرْهاً وَلَا تَعْضِلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ ما آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ بفاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وعَاشِرُوهُنَّ بالمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهوا شَيْئاً وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْراً كثيراً﴾ (سورة النساء: الآية ١٩).

"โอ้ศรัทธาชนทั้งหลาย ไม่อนุญาตให้พวกท่านเอามรดกของพวกผู้หญิงโดยบีบบังคับ และท่านทั้งหลายอย่าขัดขวางพวกผู้หญิงไม่ให้ได้แต่งงาน เพื่อพวกท่านจะได้เอาบางส่วนที่พวกท่านได้ให้ไว้แก่พวกนางแล้วคืนไป นอกจากพวกนางจะทำความเสื่อมเสียอย่างแจ้งชัด และท่านทั้งหลายจงอยู่กับ

พวกนางด้วยคุณธรรม ดังนั้นถ้าหากท่านรังเกียจพวกนาง บางทีการที่พวกท่านรังเกียจสิ่งใด อัลเลาะฮ์จะประทานความดีอย่างมากมายซึ่งมีอยู่ในสิ่งนั้นก็เป็นได้" (อันนิซาอฺ 19) ความเสื่อมเสียอย่างแจ้งชัด : คือ ซินา

6. อัลเลาะฮ์ตะอาลาบัญชาให้หญิงที่ถูกหย่ามีกำหนดเวลากักตัวสามกุรูอฺ (ช่วงเวลาระหว่างการมีเลือดประจำเดือน) และไม่ให้นางปกปิดสิ่งที่อยู่ในครรภ์ของนางถ้าหากนางตั้งครรภ์ และได้นำเรื่องดังกล่าวไปผูกพันไว้กับเรื่องการศรัทธาต่ออัลเลาะฮ์และวันสุดท้าย อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสว่า

﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلاثَةَ قُرُوءٍ وَلا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٢٨).

"และพวกผู้หญิงที่ถูกหย่านั้น จะต้องกักตัวเองเป็นเวลาสามกุรูอฺ และไม่ยินยอมให้พวกนางปกปิดสิ่งที่อัลเลาะฮ์ได้ให้เกิดขึ้นอยู่ในมดลูกของพวกนาง ถ้าหากพวกนางศรัทธาต่ออัลเลาะฮ์และวันสุดท้าย" (อัลบะกอเราะห์ 228)

7. อัลเลาะฮ์ตะอาลาใช้ให้ห่างไกลจากสุรา การพนัน สัตว์ที่ถูกเชือดถวายรูปเคารพและการเสี่ยงทายด้วยติ้ว โดยแจ้งให้ทราบว่า การห่างไกลจากสิ่งเหล่านั้นผูกพันอยู่กับความศรัทธาที่บริสุทธิ์ของพวกเขา อัลเลาะฮ์ตะอาลา ตรัสว่า :

﴿يا أَيُّها الَّذينَ آمَنوا إِنَّما الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالأَنْصابُ وَالأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيطانِ فاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحونَ﴾ (سورة المائدة: الآية ٩٠).

"โอ้บรรดาศรัทธาชนทั้งหลาย แน่แท้สุรา การพนัน สัตว์ที่ถูกเชือดถวายรูปเคารพ และการเสี่ยงทายด้วยติ้วเป็นสิ่งสกปรก จากกิจกรรมของชัยตอน ดังนั้นพวกท่านจะต้องออกห่าง แน่นอนพวกท่านจะได้ความสุข" (อัลมาอิดะห์ 90)

8. อัลเลาะฮ์ตะอาลาห้ามริบา (ดอกเบี้ย) และผูกพันระหว่างการทิ้งริบาไว้กับความมีคุณธรรมและศรัทธาอย่างแท้จริง พระองค์ตรัสว่า :

﴿يا أَيُّها الَّذينَ آمَنوا لا تَأْكُلوا الرِّبا أَضْعافاً مُضاعَفَةً واتَّقوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (سورة آل عمران: الآية ١٣٠).

"โอ้บรรดาศรัทธาชนทั้งหลาย ท่านทั้งหลายอย่ากินริบา (ดอกเบี้ย) ที่ทับทวีคูณ และท่านทั้งหลายจงยำเกรงอัลเลาะฮ์ แน่นอนพวกเจ้าจะได้ชัยชนะ" (อาลิอิมรอน : 130) และตรัสว่า :

﴿يا أَيُّها الَّذينَ آمَنوا اتقوا اللَّهَ وذَرُوا ما بَقِيَ مِنَ الرِّبا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنينَ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٧٨).

"โอ้บรรดาศรัทธาชนทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงยำเกรงอัลเลาะฮ์ และจงทิ้งสิ่งที่ยังคงคั่งค้างอยู่จากริบา (ดอกเบี้ย) ถ้าหากพวกท่านมีศรัทธา" (อัลบะกอเราะฮ์ 278)

๑. ส่งเสริมให้ทำความดี และห้อมล้อมไว้ด้วยความรู้สึกว่ามีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดของพระผู้เป็นเจ้า และด้วยความรู้สึกรับผิดชอบ อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ، وَسَتُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (سورة التوبة: الآية ١٠٥).

"และจงกล่าวเถิดว่า พวกท่านจงกระทำความดีเถิด ต่อไปอัลเลาะฮ์และศาสนทูตของพระองค์และศรัทธาชนย่อมจะเห็นการกระทำดีของพวกท่าน และต่อไปพวกท่านจะถูกนำกลับไปสู่พระองค์ผู้รู้สิ่งเร้นลับ และสิ่งที่ประจักษ์แจ้ง แล้วพระองค์จะบอกให้พวกท่านทราบ ด้วยสิ่งที่พวกท่านได้เคยกระทำไว้" (อัตเตาบะฮ์ 105)

ดังได้กล่าวมาแล้วนี้มีน้อยมากที่จะพบข้อกำหนด (ฮุก่ม) ใด ๆ ของศาสนาในอัลกุรอาน นอกจากข้อกำหนดนั้น ๆ จะต้องควบคู่อยู่กับการศรัทธาต่ออัลเลาะฮ์ตะอาลา และผูกพันอยู่กับหลักศรัทธาของอัล-อิสลาม และด้วยเหตุนี้วิชานิติศาสตร์อิสลาม (ฟิกฮ์อิสลามีย์) จึงมีความสะอาดและบริสุทธิ์ทางศาสนาและมีพลังด้านจิตวิญญาณ เพราะเป็นข้อกำหนดทางศาสนาที่มาจากอัลเลาะฮ์ตะอาลา ซึ่งจำเป็นต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามด้วยความยินดี หากมีการฝ่าฝืนข้อกำหนดทางศาสนาก็จะต้องเผชิญกับความกริ้วโกรธจากพระองค์ และข้อกำหนดทางศาสนาไม่ใช่เป็นแต่เพียงข้อกำหนดทางกฎหมาย ที่ไม่ก่อให้เกิดความผูกพันขึ้นภายในจิตใจหรือไม่นำไปถึงผู้สร้าง อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيماً﴾ (سورة النساء: الآية ٦٥)

"ดังนั้น ขอสาบานต่อองค์อภิบาลของเจ้าว่า พวกเขายังไม่มีศรัทธา จนกว่าพวกเขาจะแต่งตั้งเจ้าให้ทำหน้าที่ตัดสินข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างพวกเขา แล้วต่อมาพวกเขาจะไม่พบความลำบากอยู่ภายในใจของพวกเขา จากสิ่งที่เจ้าได้ตัดสินลงไป และพวกเขาจะยอมรับโดยสิ้นเชิง" (อันนิซาอฺ 65)

นิติศาสตร์อิสลามครอบคลุมทุกสิ่งที่เป็นความต้องการของมนุษย์ :

การดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นมีหลายด้าน และความสุขของมนุษย์ก็จำเป็นต้องพึ่งพาด้านต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งหมด โดยการจัดระเบียบและบัญญัติข้อกำหนดต่าง ๆ ขึ้น และเมื่อนิติศาสตร์อิสลาม (ฟิกฮ์อิส-ลามีย์) นั้นหมายถึง ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อบ่าวของพระองค์ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของพวกเขา และป้องกันผลร้ายที่จะมีมาสู่พวกเขา, นิติศาสตร์อิสลามจึงครอบคลุมด้านต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ทั้งหมด โดยการจัดระบบเป็นข้อกำหนดต่าง ๆ ขึ้นครอบคลุมสิ่งที่มนุษย์ต้องการทุกด้าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ :

ถ้าหากเราพิจารณาดูตำรานิติศาสตร์ (ฟิกฮ์) ที่ครอบคลุมถึงข้อกำหนดต่าง ๆ ของศาสนา โดยยึดตัวบทจากอัลกุรอาน ซุนนะฮ์ อิจมาอฺของนักปราชญ์อิสลาม และการวินิจฉัย (อิจติฮาด) ของพวกเขา เราก็จะพบว่าข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านั้น แบ่งออกเป็น เจ็ดหมวด และเมื่อรวมทั้งเจ็ดหมวดเข้าด้วยกันก็จะเป็นหลักกฎหมายทั่วไปสำหรับมวลมนุษย์ทั้งในส่วนของบุคคลและส่วนรวม :

หมวดที่หนึ่ง : **ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่กับการอิบาดะฮ์ต่ออัลเลาะฮ์** เช่น การอาบน้ำละหมาด, ละหมาด, การถือศีลอด, ซะก๊าต, ฮัจย์และอื่น ๆ ข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่า อิบาดาต หรือหมวดอิบาดาต

หมวดที่สอง : **ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องครอบครัว** เช่น การแต่งงาน, การหย่าร้าง, การสืบสกุล, การดื่มนมร่วมกัน, ค่าเลี้ยงดู มรดก และอื่น ๆ ซึ่งข้อกำหนดเหล่านี้เรียกว่า ครอบครัวและมรดก (อัลอะฮ์วาล อัชชัคซียะฮ์)

หมวดที่สาม : **ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ และการติดต่อทางธุรกิจ** เช่น ซื้อ ขาย จำนองจำนำ ให้เช่า การฟ้องร้อง พยานหลักฐาน การตัดสิน และอื่น ๆ เรียกว่า มุอามะลาต

หมวดที่สี่ : **ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของผู้ปกครอง** เช่น ทำให้เกิดความยุติธรรม ป้องกันการทุจริต ดำเนินตามข้อกำหนดให้บังเกิดผลโดยการใช้บังคับ และผู้อยู่ใต้ปกครองจำเป็นต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม เมื่อไม่ใช่เรื่องชั่วและอื่น ๆ ข้อกำหนดเหล่านี้เรียกว่า กฎหมายปกครองหรือการปกครองตามหลักศาสนา

หมวดที่ห้า : **ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษผู้กระทำความผิด การรักษาความสงบสุขและรักษาระเบียบแบบแผน** เช่น บทลงโทษสำหรับฆาตกร คนลักขโมย คนดื่มสุรา และอื่น ๆ ข้อกำหนดเหล่านี้เรียกว่า บทลงโทษ อัลอุกูบาต

หมวดที่หก : **ข้อกำหนดต่าง ๆ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอิสลามกับประเทศที่มิใช่อิสลาม** ทั้งในยามสงครามและยามสงบ ซึ่งเรียกว่า อัชชิยัร

หมวดที่เจ็ด : **ข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม** ความประพฤติที่ดีงาม สิ่งที่เลวทรามและอื่น ๆ เรียกว่า ระเบียบและจริยธรรม (อัลอาดาบ วั้ลอัคลาก)

ดังกล่าวมานี้ เราจะพบว่านิติศาสตร์อิสลามครอบคลุมข้อกำหนดต่าง ๆ ทุกด้านที่มนุษย์ต้องการและให้ความสำคัญแก่การดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างครบครันทั้งด้านบุคคลและสังคม

นิติศาสตร์อิสลามเน้นด้านความสะดวกง่ายดายและขจัดความอึดอัด :

ความหมายของคำว่าสะดวกง่ายดาย :

อิสลามได้เน้นด้านความต้องการของมนุษย์ ขณะที่ได้บัญญัติข้อกำหนดต่าง ๆ ขึ้นมา และเน้นด้านการเอื้ออำนวยความสุขแก่มนุษย์ เพราะเหตุนี้ข้อกำหนดต่าง ๆ ทั้งหมดจึงอยู่ในความสามารถของมนุษย์ที่จะกระทำได้และอยู่ในขอบเขตความสามารถของมนุษย์ จะไม่พบว่ามีข้อกำหนดใดที่อิสลามได้บัญญัติขึ้นแล้ว มนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติและทำหน้าที่ได้ และเมื่อผู้ที่จำต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ของศาสนาต้องประสบกับความอึดอัด และลำบากเกินกว่าความสามารถของเขา หรือเป็นเหตุให้ต้องเดือดร้อนจนเกินกว่าจะรับไว้ได้ ศาสนาก็จะเปิดประตูแห่งความผ่อนผันและผ่อนปรนให้แก่เขา

หลักฐานที่ว่าอิสลามเป็นศาสนาที่สะดวกง่ายดาย :

ไม่มีหลักฐานใดที่สามารถบ่งชี้ว่าอิสลามเป็นศาสนาที่สะดวกง่ายดายได้เท่ากับคำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾ (سورة الحج : الآية ٧٨).

"และพระองค์ไม่ได้ดลบันดาลให้มีความยากลำบากกับพวกท่านในเรื่องศาสนา" (อัลฮัจย์ 78)
และคำดำรัสของพระองค์ที่ว่า

﴿يُرِيدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ (سورة البقرة: الآية ١٨٥).

"อัลเลาะฮ์ประสงค์ให้พวกท่านได้รับความสะดวกง่ายดาย และพระองค์ไม่ประสงค์ให้พวกท่านประสบกับความทุกข์ยาก" (อัลบะกอเราะฮ์ 185)

และคำดำรัสของพระองค์ที่ว่า

﴿لا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْساً إِلاَّ وُسْعَها﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٨٦).

"และอัลเลาะฮ์จะไม่บังคับชีวิตใดนอกจากสิ่งที่ชีวิตนั้นมีความสามารถ" (อัลบะกอเราะฮ์ 286)

และคำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ที่กล่าวว่า :

«إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ» (رواه البخاري: ٣٩).

"แน่แท้ศาสนานั้นสะดวกง่ายดาย" (รายงานโดยบุคอรี 39)

ตัวอย่างที่ว่าอิสลามสะดวกง่ายดาย :

ส่วนหนึ่งของตัวอย่างที่ว่าอิสลามสะดวกง่ายดายมีดังนี้ :

1. การนั่งละหมาด สำหรับผู้ที่ไม่สามารถจะยืนละหมาดได้ ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«صَلِّ قَائِماً، فَإِنْ لَم تَسْتَطِعْ فَقاعداً، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلى جَنْبٍ». (رواه البخاري: ١٠٦٦).

"ท่านจงยืนละหมาด ถ้าหากท่านไม่สามารถก็ให้นั่งละหมาด และถ้าหากท่านไม่สามารถก็ให้นอนตะแคงละหมาด" (รายงานโดยบุคอรี 1066)

2. ย่อละหมาดชนิดที่มีสี่รอกาอัต สำหรับคนที่เดินทาง อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสว่า :

﴿وَإِذا ضَرَبْتُمْ فِى الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُناحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلاةِ﴾ (سورة النساء: الآية ١٠١).

"และเมื่อพวกเจ้าเดินทางไปในแผ่นดิน จะไม่มีบาปใด ๆ เหนือพวกเจ้าที่พวกเจ้าจะย่อละหมาด" (อันนิซาอฺ 101)

และบุคอรีได้รายงาน (1056) จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :

«كانَ رسولُ الله ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلاةِ الظُّهْرِ وَالعَصْرِ إذا كانَ عَلى ظَهْرِ سَيْرٍ، وَيَجْمَعُ بَيْنَ المَغْرِبِ وَالعِشاءِ».

"ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) เคยละหมาดดุฮฺริกับอัสริรวมกันขณะเดินทาง และเคยรวมละหมาดมัฆริบกับละหมาดอิชาอฺ"

مصادر الفقه الإسلامي:

แหล่งที่มาของนิติศาสตร์อิสลาม

เราได้กล่าวมาแล้วว่า นิติศาสตร์อิสลามก็คือ ประมวลข้อกำหนดต่าง ๆ ของบัญญัติศาสนา ที่อัลเลาะฮ์ตะอาลาใช้ให้มวลบ่าวของพระองค์ยึดข้อกำหนดเหล่านั้น และข้อกำหนดเหล่านี้ทั้งหมด ก็จะกลับคืนไปสู่แหล่งที่มาทั้งสี่แหล่งดังต่อไปนี้ :

อัลกุรอาน-ซุนนะฮ์-อิจมาอฺ-กิยาส

القرآن الكريم:

อัลกุรอาน :

อัลกุรอานคือ คำของอัลเลาะฮ์ตะอาลา ที่พระองค์ได้ประทานลงมายังนบีมุฮำหมัด (ซ.ล.) เพื่อชักนำมนุษย์ออกจากความมืดสู่แสงสว่าง และคือข้อความที่ถูกบันทึกลงในแผ่นบันทึกต่าง ๆ อัลกุรอานคือแหล่งที่มาและเป็นที่อ้างอิงของข้อกำหนดต่าง ๆ ในนิติศาสตร์อิสลาม เมื่อเกิดปัญหาใดขึ้นเราจะต้องกลับไปสู่อัลกุรอาน ก่อนอื่นใดเพื่อค้นหาข้อกำหนดของปัญหานั้น ๆ เมื่อเราพบก็จะต้องยึดเอามาปฏิบัติโดยไม่ต้องกลับไปสู่สิ่งใดอื่นอีก

ดังนั้นเมื่อเราถูกถามถึงข้อกำหนดของ สุรา, การพนัน, การยกย่องบูชารูปเคารพ และการเสี่ยงทายด้วยติ้ว เรากลับไปสู่อัลกุรอาน เราก็จะพบอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสไว้ว่า

﴿يا أَيُّها الَّذينَ آمَنُوا إِنَّما الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصابُ وَالْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطانِ فَاجْتَنِبوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحونَ﴾ (سورة المائدة: الآية ٩٠).

"โอ้บรรดาศรัทธาชนทั้งหลายแน่แท้ สุรา, การพนัน สัตว์ที่ถูกเชือดถวายรูปเคารพ และการเสี่ยงทายด้วยติ้ว เป็นสิ่งสกปรกจากกิจกรรมของชัยตอน ดังนั้นพวกท่านจะต้องออกห่าง แน่นอนพวกท่านจะได้ความสุข" (อัลมาอิดะห์ 90)

และเมื่อเราถูกถามถึงเรื่องการซื้อขาย และดอกเบี้ย (ริบา) เราก็จะพบข้อกำหนดเหล่านี้อยู่ในอัลกุรอานเช่นเดียวกัน อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبا﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٧٥).

"และอัลเลาะฮ์ทรงอนุมัติการค้าขาย และทรงห้าม ริบา (ดอกเบี้ย)" (อัลบะกอเราะห์ 275)

และเมื่อเราถูกถามถึงเรื่องฮิญาบ (การปกปิดอย่างมิดชิด) เราก็จะพบคำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า

﴿وَلا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا ما ظَهَرَ مِنْها وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلى جُيُوبِهِنَّ﴾ (سورة النور: الآية ٣١).

"และพวกนางจะต้องไม่เปิดเผยเครื่องประดับของพวกนาง นอกจากสิ่งที่มันเปิดเผยจากเครื่องประดับนั้น และให้พวกนางจงกระชับผ้าคลุมศีรษะของพวกนางลงบนคอเสื้อของพวกนาง"

(อันนูร 31)

ความหมายก็คือ ปกปิดส่วนบนของร่างกายรวมทั้งศีรษะด้วย

และเช่นเดียวกับในคำตำรัสของพระองค์ที่ว่า :

﴿يا أَيُّها النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْواجِكَ وَبَناتِكَ وَنِساءِ المُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَنْ يُعْرَفْنَ فَلا يُؤْذَيْنَ وَكانَ اللَّهُ غَفُوراً رَحِيماً﴾ (سورة الأحزاب: الآية ٥٩).

"โอ้นบีเอ๋ย จงบอกบรรดาภรรยาของท่าน บุตรสาวของท่านและภรรยาของศรัทธาชนเถิดว่า ให้พวกนางปกปิดร่างของพวกนางด้วยผ้าคลุมที่ปกปิดทั่วร่างของพวกนาง นั่นก็ใกล้แล้วที่จะแยกพวกนางได้ ดังนั้นอย่าให้พวกนางต้องลำบาก และอัลเลาะฮ์ทรงอภัยยิ่ง ทรงเมตตายิ่ง" (อัลอะห์ซาบ 59)

จะเห็นได้จากตัวอย่างเหล่านี้ว่า อัลกุรอาน เป็นแหล่งแรกก่อนใดอื่น สำหรับข้อกำหนดต่าง ๆ ของนิติศาสตร์อิสลาม แต่อัลกุรอานก็ไม่ได้ให้รายละเอียดและประเด็นปลีกย่อยของทุกปัญหา เพราะถ้าหากเป็นเช่นนั้น อัลกุรอานก็คงจะต้องมีขนาดใหญ่กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้อีกหลายเท่า

แท้ที่จริงแล้วตัวบทชัดแจ้งในอัลกุรอานจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับหลักอะกีดะห์ (หลักศรัทธา) แต่ในเรื่องอิบาดาต และมุอามะลาตแล้ว อัลกุรอานจะให้ไว้แต่เพียงหลักกว้าง ๆ เท่านั้น และอัลกุรอานยังได้วางแบบแผนกว้าง ๆ ให้กับการดำเนินชีวิตของมวลมุสลิม โดยปล่อยให้ซุนนะห์ นะบะวียะห์ ทำหน้าที่อธิบายและให้รายละเอียด อาทิเช่น อัลกุรอานใช้ให้ละหมาด โดยไม่ได้อธิบายวิธีการละหมาด และไม่ได้กำหนดจำนวนรอกาอัตไว้ให้

อัลกุรอานใช้ให้ออกซะก๊าต แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับขนาดและพิกัดของซะก๊าตไว้ และไม่ได้เอ่ยถึงทรัพย์สินที่จำเป็นต้องออกซะก๊าตว่ามีอะไรบ้าง และอัลกุรอานใช้ให้ปฏิบัติตามสัญญาที่ตกลงกันไว้ แต่ก็ไม่ได้อธิบายถึงข้อสัญญาที่ใช้ได้ และมีผลบังคับจำเป็นต้องปฏิบัติ และอื่น ๆ ที่เป็นข้อปลีกย่อยอีกมากมาย

ด้วยเหตุนี้ อัลกุรอานจึงสัมพันธ์กันอย่างแน่นเหนียวกับซุนนะห์ นะบะวียะห์ (คำพูด การกระทำ และการยอมรับของท่านนบี (ซ.ล.) ทั้งนี้เพื่อซุนนะห์จะได้ทำหน้าที่อธิบายแนวทางกว้าง ๆ ของอัลกุรอานให้รัดกุมขึ้น และทำหน้าที่ให้รายละเอียดในประเด็นที่ยังคลุมเครืออยู่

السنة الشريفة:

ซุนนะห์ :

ซุนนะห์ คือ ทุกสิ่งที่รายงานมาจากท่านนบี (ซ.ล.) ทั้งที่เป็นการกระทำ หรือคำพูด หรือการยอมรับ

ตัวอย่างที่เป็นคำพูด :

อะดีษที่นำออกรายงานโดยบุคอรี (48) และมุสลิม (64) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«سِبابُ المُسْلِمِ فُسُوقٌ، وقِتالُهُ كُفْرٌ».

"การด่ามุสลิมนั้นเป็นการละเมิด ส่วนการสังหารมุสลิมนั้นเป็นกุฟร์ (เป็นผู้ไร้ศรัทธา)"

ตัวอย่างที่เป็นการกระทำ : ฮะดีษที่บุคอรีรายงานจากอาอิชะห์ (ร.ด.) ขณะเมื่อถูกถามว่า *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กระทำอะไรบ้างขณะที่ท่านอยู่ในบ้าน? อาอิชะห์ตอบว่า*

«مَا كَانَ يَصْنَعُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي بيته؟ قَالَتْ: كَانَ يَكُونُ فِي مَهْنَةِ أَهْلِهِ، فَإذا حَضَرَتِ الصَّلاةُ قَامَ إلَيْها».

ท่านจะช่วยงานของคนในครอบครัว และเมื่อถึงเวลาละหมาดท่านก็จะไปละหมาด"

ตัวอย่างที่เป็นการยอมรับ : ฮะดีษที่อะบูดาวูด (1267) ได้รายงานว่า

أنَّ النبي ﷺ رأى رجلاً يصلي بعد صلاة الصبح ركعتين، فقال: «صلاة الصبح ركعتان»، فقال الرجل: إني لم أكن صليت الركعتين التي قبلهما فصليتهما الآن، فسكت رسول الله ﷺ ،

"ท่านนบี (ซ.ล.) เห็นชายคนหนึ่งละหมาดภายหลังละหมาดซุบฮิสองรอกาอัต ท่านได้กล่าวว่า : (ละหมาดซุบฮิมีสองรอกาอัต) ชายคนนั้นกล่าวว่า : ฉันยังไม่ได้ละหมาด (สุนัต) สองรอกาอัตที่อยู่ก่อนสองรอกาอัตของละหมาดซุบฮิ ฉันจึงได้ละหมาดสองรอกาอัตนั้นในบัดนี้ ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) นิ่งเงียบ และถือว่าการนิ่งเงียบของท่านเป็นการยอมรับบัญญัติที่ว่า ละหมาดสุนัตกอบลียะห์ (ก่อน) นั้นให้ละหมาดภายหลังละหมาดฟัรดูได้ สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้ละหมาดสุนัตกอบลียะห์ก่อนละหมาดฟัรดู"

ตำแหน่งของซุนนะฮ์

หน้าที่ของซุนนะฮ์ก็คือ อธิบายและทำให้ความหมายของอัลกุรอานชัดเจน อัลกุรอานนั้นดังได้กล่าวแล้วว่า ได้ระบุถึงการละหมาดไว้อย่างสรุป ซุนนะฮ์ได้มาทำหน้าที่อธิบายวิธีการละหมาดทั้งที่เป็นคำกล่าว และการกระทำ มีฮะดีษซอเฮียะฮ์จากท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า

«صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي» (رواه البخاري: ٦٠٥).

"ท่านทั้งหลายจงละหมาด เหมือนกับที่พวกท่านเห็นฉันละหมาด" (รายงานโดยบุคอรี 605)

และอีกเช่นกันที่ซุนนะฮ์ได้ทำหน้าที่ขยายความเรื่องพิธีการฮัจย์ ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวไว้ว่า

«خُذوا عَنِّي مَناسِكَكُمْ» (رواه البخاري).

"ท่านทั้งหลายจงเอาพิธีการฮัจย์และอุมเราะฮ์ไปจากฉัน" (รายงานโดยบุคอรี)

และซุนนะฮ์ก็ได้ทำหน้าที่อธิบายข้อตกลงที่ใช้ได้และมีผลบังคับและข้อตกลงที่ศาสนาห้ามในเรื่องมุอามะลาตและอื่น ๆ

และยิ่งไปกว่านั้น ซุนนะฮ์ยังได้ทำหน้าที่บัญญัติสิ่งที่อัลกุรอานไม่ได้ระบุไปถึงและไม่ได้บัญญัติข้อกำหนดไว้ เช่น การห้ามสวมแหวนทอง และการสวมใส่ผ้าไหมสำหรับผู้ชาย

สรุปได้ความว่า : ซุนนะฮ์ถือเป็นแหล่งที่สอง รองจากอัลกุรอาน และการปฏิบัติตามซุนนะฮ์ถือเป็นวาญิบ และซุนนะฮ์ถือเป็นสิ่งจำเป็นในการเข้าใจอัลกุรอานและการปฏิบัติตามอัลกุรอาน

الإجـمـاع:

อิจมาอฺ

ความหมายของอิจมาอฺ : คือ นักวิชาการที่เป็นมุจตะฮิจ (คือผู้ที่มีความสามารถวิเคราะห์หาข้อกำหนดจากตัวบทอัลกุรอานและซุนนะฮ์ได้เอง) ทั้งหมดจากอุมมะฮ์ของนบีมูฮำหมัด (ซ.ล.) ในยุคใดยุคหนึ่งได้มีความเห็นพ้องต้องกันในข้อกำหนดใด ๆ ของศาสนา เมื่อนักวิชาการเหล่านั้นมีความเห็นพ้องต้องกัน ไม่ว่าจะเป็นยุคของซอฮาบะฮ์ หรือยุคหลังจากนั้นในข้อกำหนดใด ๆ ของศาสนา ความเห็นพ้องต้องกันของพวกเขาถือว่า เป็น อิจมาอฺ และการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่พวกเขาเห็นพ้องต้องกันก็ถือว่าเป็นวาญิบ หลักฐานในเรื่องดังกล่าวนี้ ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

أن علماء المسلمين لا يجتمعون على ضلالة، فما اتفقوا عليه كان حقاً.

"นักวิชาการ (อุละมาอฺ) มุสลิมนั้นจะไม่มีมติกันในความหลงผิด ดังนั้นสิ่งที่พวกเขาเห็นพ้องกัน จึงถือว่าเป็นสัจจะ

อะห์มัดได้รายงานไว้ในมุสนัด (6/356)

عن أبي بصرة الغفاري رضي الله عنه: أن رسول الله ﷺ قال: «سَأَلْتُ اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ لاَ يَجْمَعَ أُمَّتِي عَلَىٰ ضَلاَلَةٍ فَأَعْطَانِيهَا».

จากอะบีบัสเราะห์ อัลฆิฟารีย์ (ร.ด.) ว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "ฉันได้วอนขอต่ออัลเลาะฮ์ ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกรว่า ขอได้โปรดอย่าให้ประชาชาติของฉันมีมติร่วมกันในความหลงผิดเลย และพระองค์ก็ได้มอบให้ฉันตามคำขอ"

ตัวอย่างในเรื่องดังกล่าวก็คือ การที่ซอฮาบะฮ์มีมติ (อิจมาอฺ) กันว่าปู่จะได้เศษหนึ่งส่วนหกของกองมรดก เมื่อร่วมกับลูกผู้ชายของผู้ตายขณะที่ไม่มีพ่อของผู้ตายเป็นทายาท

ตำแหน่งของอิจมาอฺ

อิจมาอฺเป็นหลักฐานอ้างอิงในลำดับที่สาม ถ้าหากเราไม่พบข้อกำหนดในอัลกุรอานและซุนนะฮ์ก็ให้เราพิจารณาดูว่า มีนักวิชาการมุสลิมได้ลงมติในข้อกำหนดนั้นหรือไม่ ถ้าเราพบว่ามีก็ให้ยึดถือและปฏิบัติตามนั้น

الـقـيـاس:

กิยาส :

คือการนำเอาเรื่องที่ไม่มีข้อกำหนดของศาสนาไปเปรียบเทียบกับอีกเรื่องหนึ่ง ที่มีตัวบทระบุชัดถึงข้อกำหนดของมัน และที่นำไปเปรียบเทียบก็เพราะมีเหตุผลอย่างเดียวกัน และหลักกิยาสนี้เราจะใช้อ้างอิงได้ต่อเมื่อเราไม่พบข้อกำหนดของประเด็นหนึ่งประเด็นใดอยู่ในอัลกุรอานในซุนนะฮ์และอิจมาอฺ

ตำแหน่งของกิยาส :

ดังนั้นกิยาสจึงเป็นหลักฐานอ้างอิงลำดับที่สี่

องค์ประกอบสำคัญของกิยาส :

มีสี่ประการ : หลักเดิมที่ถูกเปรียบเทียบ, ประเด็นปลีกย่อยที่ถูกนำไปเปรียบเทียบ, ข้อกำหนด

ของหลักเดิมที่ระบุชัด, และเหตุผลร่วมระหว่างหลักเดิมกับประเด็นปลีกย่อย

ตัวอย่างกิยาส

แท้จริงอัลเลาะฮ์ทรงห้ามสุรา โดยระบุชัดเจนในอัลกุรอาน เหตุผลที่ห้ามก็คือสุราเป็นสิ่งที่ทำให้มึนเมา ทำให้ขาดสติ ดังนั้นเมื่อเราพบเครื่องดื่มชนิดใดก็ตามแม้จะไม่ได้ใช้นามว่าสุราก็ตาม หากเราพบว่าเครื่องดื่มนี้ทำให้มึนเมาเราก็ตัดสินได้เลยว่ามันเป็นสิ่งต้องห้าม โดยใช้หลักกิยาสกับสุราเพราะเหตุผลที่ห้ามก็คือ การทำให้มึนเมา

เหล่านี้คือแหล่งที่มาของบัญญัติศาสนาที่ข้อกำหนดต่าง ๆ ของหลักนิติศาสตร์อิสลามใช้อ้างอิง และที่ได้นำมากล่าวในที่นี้ ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์โดยสมบูรณ์ ส่วนรายละเอียดในเรื่องนี้มีอยู่ในหนังสือ

أصول الفقه الإسلامي.

(รากฐานวิชานิติศาสตร์อิสลาม) ทั่ว ๆ ไป

ความจำเป็นในการปฏิบัติตามหลักนิติศาสตร์อิสลามและยึดมั่นตามข้อกำหนดของนิติศาสตร์ และหลักฐานในเรื่องดังกล่าวได้มาจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์ :

อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้บัญชาให้มุสลิมยึดถือตามข้อกำหนดของหลักนิติศาสตร์อิสลาม และกำหนดให้จำต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเหล่านั้นในทุกแง่มุมของการดำเนินชีวิต ตลอดจนความสัมพันธ์ของพวกเขา

ข้อกำหนดของหลักนิติศาสตร์อิสลาม ทั้งหมดนั้นอาศัยหลักฐานจากอัลกุรอาน, ซุนนะฮ์, อิจมาอฺ, และกิยาส ซึ่งในความเป็นจริงแล้วสองประการหลังนี้ต้องอาศัยอัลกุรอานและซุนนะฮ์

ดังนั้นเมื่อมุสลิมยินยอมให้ละทิ้งข้อกำหนดต่าง ๆ ตามหลักนิติศาสตร์อิสลาม ก็เท่ากับยินยอมให้ละทิ้งอัลกุรอานและซุนนะฮ์และจะทำให้หลักการทั้งหมดของศาสนาอิสลามถูกปล่อยว่างโดยไม่มีการปฏิบัติ และอิสลามก็จะไม่เป็นประโยชน์อะไรกับพวกเขาที่จะเรียกตัวเองว่าเป็นมุสลิมหรือที่อ้างว่ามีศรัทธา เพราะความศรัทธาที่แท้จริง ก็คือ ความเชื่อมั่นต่ออัลเลาะฮ์ตะอาลา เชื่อมั่นต่อคัมภีร์ที่พระองค์ประทานลงมา และต่อซุนนะฮ์ของนบีของพระองค์ (ซ.บ.) และอิสลามที่แท้จริงหมายถึง การสวามิภักดิ์และเทิดทูนทุกสิ่งที่ศาสนทูต (ซ.ล.) นำมาจากองค์อภิบาลของเขา ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกรพร้อมด้วยความยินดีและยอมศิโรราบ

ข้อกำหนดต่าง ๆ ของนิติศาสตร์อิสลาม มั่นคงแน่นเหนียวไม่มีการเปลี่ยนแปลงและผันแปร ไม่ว่ากาลเวลาจะหมุนเวียนและผันแปรไปเพียงใดก็ตาม และจะไม่ยินยอมให้ละทิ้งข้อกำหนดต่างๆของนิติศาสตร์อิสลาม ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด

หลักฐานเรื่องดังกล่าวที่ได้มาจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์

หลักฐานที่ว่าจำเป็นต้องปฏิบัติตามนิติศาสตร์และยึดมั่นอยู่กับข้อกำหนดต่าง ๆ ของหลักนิติศาสตร์นั้นมีมากมายทั้งในอัลกุรอานและซุนนะฮ์

ในอัลกุรอาน

อัลเลาะฮ์ตาอาลาตรัสว่า :

﴿اتَّبِعوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ﴾ (سورة الأعراف: الآية ٣).

"ท่านทั้งหลายจงดำเนินตามสิ่งที่ถูกประทานลงมายังพวกเจ้า จากองค์อภิบาลของพวกเจ้า และพวกเจ้าอย่าดำเนินตามผู้อื่นจากพระองค์ (อัลอะอฺรอฟ 3) และตรัสว่า

﴿فَلا وَرَبِّكَ لا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيما شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيماً﴾ (سورة النساء: الآية ٦٥)

"ดังนั้นขอสาบานต่อองค์อภิบาลของเจ้าว่า พวกเขายังไม่มีศรัทธาจนกว่าพวกเขาจะแต่งตั้งเจ้าให้ทำหน้าที่ตัดสินกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างพวกเขา แล้วต่อมาพวกเขาไม่พบความลำบากใจอยู่ภายในใจของพวกเขาจากสิ่งที่เจ้าได้ตัดสินไป และพวกเขายอมรับโดยสิ้นเชิง" (อันนิซาอฺ 65) และพระองค์ได้ตรัสว่า

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾ (سورة الحشر: الآية ٧).

"และสิ่งใดที่ศาสนทูตได้นำมายังพวกเจ้า ดังนั้นพวกเจ้าจงยึดเอาไว้และสิ่งใดที่เขาห้ามพวกเจ้าดังนั้นพวกเจ้าก็จงยุติเสีย" (อัลฮัชร์ 7)

และพระองค์ได้ตรัสว่า

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِما أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيماً﴾ (سورة النساء: الآية ١٠٥).

"แท้จริงเราได้ประทานคัมภีร์ลงมายังเจ้าโดยสัจจริงเพื่อให้เจ้าตัดสินระหว่างประชาชนตามที่อัลเลาะฮ์ให้เจ้าเห็น และเจ้าอย่าเป็นคู่ปรปักษ์กับพวกที่ทุจริตทั้งหลาย" (อันนิซาอฺ 105)

ตามหลักฐานที่ชัดแจ้งเหล่านี้ได้บัญชาให้ปฏิบัติตามสิ่งที่อัลเลาะฮ์ตะอาลาประทานลงมา และให้ปฏิบัติตามที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ตัดสิน และปฏิบัติตามซุนนะฮ์ของท่านในทุกสิ่งที่เกิดขึ้นจากการติดต่อสัมพันธ์กันของผู้คน และตัวบทที่ห้ามฝ่าฝืนอัลเลาะฮ์และศาสนทูตของพระองค์

ดังนั้นจึงถือว่า ผู้ที่เลือกตัดสินใจเอาข้อกำหนดต่าง ๆ เองโดยไม่ใช่เป็นข้อกำหนดที่อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้เลือกสรรค์ให้ เขาผู้นั้นก็เป็นผู้ที่หลงผิด และไกลห่างจากสัจจธรรม

อัลเลาะห์ตาอาลาตรัสว่า

﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْراً أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ ورسوله فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالاً مُبِيناً﴾ (سورة الأحزاب: الآية ٣٦).

"ไม่สมควรที่ผู้มีศรัทธาทั้งชายและหญิง เมื่ออัลเลาะฮ์และศาสนทูตของพระองค์ได้กำหนดเรื่องใด ๆ แล้ว ที่พวกเขายังจะมีสิทธิเลือกกิจกรรมของพวกเขาเอง และผู้ใดที่ฝ่าฝืนอัลเลาะฮ์และศาสนทูตของพระองค์ เขาย่อมตกอยู่ในความหลงผิดที่ชัดแจ้ง" (อัลอะห์ซาบ 36)

ส่วนในซุนนะฮ์

ก็มีฮะดีษมากมายอีกเช่นกัน อาทิเช่น ฮะดีษที่บุคอรีได้รายงาน (2797) และมุสลิม (1835) จากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّـهَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّـهَ».

"ผู้ใดเชื่อฟังและปฏิบัติตามฉัน ก็เท่ากับเขาเชื่อฟังและปฏิบัติตามอัลเลาะฮ์ และผู้ใดฝ่าฝืนฉัน ก็เท่ากับเขาฝ่าฝืนอัลเลาะฮ์" และคำกล่าวของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ที่ว่า

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يَكُونَ هَوَاهُ تَبعاً لِما جِئْتُ بِهِ»

"ขอสาบานต่อผู้ซึ่งชีวิตของฉันอยู่ในเงื้อมมือของพระองค์ว่า คนใดคนหนึ่งในหมู่พวกท่านจะยังไม่มีศรัทธาจนกว่าอารมณ์ของเขาจะคล้อยตามสิ่งที่ฉันได้นำมา" อีหม่ามนะวาวีย์ได้กล่าวไว้ในหนังสือมัตนุ้ลอัรบะอีน อันนะวะวียะห์ (41) และได้กล่าวว่า : เป็นฮะดีษซอเฮียะฮ์และท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

«عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي». (رواه أبو داود: ٤٦٠٧؛ والترمذي: ٢٦٧٨).

"ท่านทั้งหลายจงยึดมั่นซุนนะฮ์ของฉัน" (รายงานโดยอะบูดาวูด (4607) และติรมีซี (2678) และท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي: كِتَابَ اللَّـهِ وَسُنَّتِي». (انظر: مسلم: ١٢١٨؛ وأبو داود: ١٩٠٥؛ والموطأ: ٨٩٩/٢).

"ฉันได้ทิ้งไว้ในหมู่พวกท่านสิ่งหนึ่ง ถ้าหากท่านทั้งหลายยึดมั่นอยู่กับสิ่งนี้พวกท่านก็จะไม่หลงผิดตลอดไป ภายหลังฉันจากไปนั่นคือ : คัมภีร์ของอัลเลาะฮ์และซุนนะฮ์ของฉัน" โปรดดูมุสลิม *(1218) และอะบูดาวูด (1905) และมุวัตเตาะอฺ (2/899)*

หลักฐานเหล่านี้ทั้งจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าจำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่อัลเลาะฮ์ได้บัญญัติแก่บ่าวของพระองค์ ทั้งที่ปรากฏในคัมภีร์ของพระองค์และในซุนนะฮ์ อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (سورة النور: الآية ٦٣).

"ดังนั้นให้พวกที่ขัดขืนคำสั่งของพระองค์จงระมัดระวังที่จะมีวิกฤตการณ์ร้ายแรงมาประสบกับพวกเขา หรือการลงโทษที่แสนทรมานจะมาประสบกับพวกเขา" (อันนูร 63)

التعريف ببعض المصطلحات الفقهية :

คำนิยาม ศัพท์เฉพาะบางคำของวิชานิติศาสตร์อิสลาม

ก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่เนื้อหาของวิชานิติศาสตร์อิสลาม จำเป็นจะต้องให้คำนิยามศัพท์เฉพาะบางคำของวิชานี้ซึ่งจะต้องใช้อยู่เสมอ ในภาคต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ :

الفــرض:

1. อัลฟัรด์ (ฟัรดู)

คือสิ่งที่ศาสนาต้องการให้กระทำโดยเด็ดขาด ซึ่งถ้าหากกระทำจะได้รับผลบุญ และถ้าหากละทิ้งจะต้องถูกลงโทษ

เช่น การถือศีลอด บัญญัติศาสนาต้องการให้เรากระทำ เป็นความต้องการที่เด็ดขาดอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ﴾ (سورة البقرة: الآية ١٨٣).

"การถือศีลอดได้ถูกกำหนดเป็นหน้าที่เหนือพวกเจ้า" (อัลบะกอเราะฮ์ 183)

หมายความว่า ได้ถูกกำหนดเป็นฟัรดู ดังนั้นเมื่อเราถือศีลอดก็จะได้ผลบุญได้เข้าสวรรค์ และถ้าละทิ้งก็จะต้องถูกลงโทษในไฟนรก

الــواجب:

2. อัลวาญิบ (วาญิบ)

วาญิบเหมือนกับฟัรดู ตามมัซฮับชาฟิอี (ร่อฮิมะฮุ้ลเลาะฮ์) โดยไม่มีข้อแตกต่างกัน ยกเว้นในเรื่องฮัจย์

สำหรับวาญิบในเรื่องฮัจย์ คือสิ่งซึ่งผู้ประกอบพิธีฮัจย์ละทิ้งไป จะไม่เสียพิธีฮัจย์ อาทิเช่น การขว้างก้อนหิน, การเอียะห์รอมจากสถานที่ ๆ ถูกกำหนดไว้ และอื่น ๆ ที่เป็นวาญิบในเรื่องฮัจย์ เมื่อผู้ประกอบพิธีฮัจย์ไม่ได้ปฏิบัติ ข้อที่เป็นวาญิบเหล่านี้ พิธีฮัจย์ของเขาก็จะคงมีผลใช้ได้ แต่เขาเป็นคนมีบาปและจำเป็นต้องชดเชยการที่เขาละทิ้งข้อวาญิบเหล่านี้ด้วยค่าปรับ คือ เสียดัม

ส่วนฟัรดูในเรื่องฮัจย์ ก็คือ สิ่งซึ่งผู้ประกอบพิธีฮัจย์ไม่นำมาปฏิบัติ ฮัจย์ของเขาก็จะใช้ไม่ได้ เช่น การวุกูฟที่อะรอฟะฮ์, ตอวาฟอิฟาเดาะฮ์และอื่น ๆ ที่เป็นฟัรดูของฮัจย์ ซึ่งถ้าไม่นำมาปฏิบัติฮัจย์ของเขาจะใช้ไม่ได้

الفرض العيني:

3. อัลฟัรดุ้ลอัยนีย์ (ฟัรดูอัยน์)

คือสิ่งที่ทุกคนที่อยู่ในเกณฑ์บังคับของศาสนาต้องปฏิบัติโดยเด็ดขาดเป็นรายบุคคล เช่น ละหมาด การถือศีลอด และฮัจย์สำหรับผู้ที่มีความสามารถ, อิบาดะฮ์เหล่านี้ผู้ที่อยู่ในเกณฑ์บังคับของศาสนาต้องปฏิบัติทุกคนจะปฏิบัติเป็นบางคนไม่ได้

الفرض الكفائي:

4. อัลฟัรดุ้ลกิฟาอีย์ (ฟัรดูกิฟายะห์)

คือสิ่งที่ใช้บังคับให้ปฏิบัติโดยส่วนรวม ไม่ใช่เป็นรายบุคคล หมายความว่าเมื่อมีบางคนได้ปฏิบัติก็ถือเป็นการพอเพียงแล้ว เพราะบาปจากคนอื่นก็พลอยหลุดพ้นไปทั้งหมดทุกคน และถ้าหากไม่มีผู้ใด

ปฏิบัติเลย ก็จะพลอยบาปกันหมดทุกคน

เช่น การจัดแจงเรื่องศพ, การละหมาดให้แก่ศพ ดังนั้นเป็นหน้าที่ ที่จำเป็น (วาญิบ) เหนือมุสลิม เมื่อมีคนใดคนหนึ่งตายลง ก็จะต้องอาบน้ำศพ ห่อศพ ละหมาดและฝัง ดังนั้นเมื่อได้มีมุสลิมบางคนกระทำการเหล่านี้แล้ว ก็ถือว่าบรรลุตามเป้าประสงค์ของศาสนาแล้ว แต่ถ้าหากไม่มีใครกระทำเลย ก็ถือว่าทุกคนมีบาป เพราะละทิ้งหน้าที่ส่วนรวมนี้

الــركـــن :

5. อัรรุกน์ (รุกุ่น)

คือสิ่งที่เราจำเป็นต้องกระทำ และถือเป็นส่วนหนึ่งของแก่นแท้ของการกระทำนั้น เช่น การอ่านอัลฟาติฮะห์ในละหมาด รูกัวะอฺและสุหยูดในละหมาดสิ่งเหล่านี้เรียกว่า รุกุ่น

الشـــرط :

6. อัชชัรต์ (ชะรอต)

คือสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ แต่ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของแก่นแท้ของการกระทำนั้น แต่ถือเป็นบทนำของการกระทำนั้น เช่น วุดูอฺ, การเข้าเวลาละหมาด, การผินหน้าสู่กิบละห์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นแก่นแท้ของละหมาด แต่เป็นบทนำของละหมาดที่จำเป็นต้องมีเพื่อให้การละหมาดใช้ได้ เรียกว่าชะรอต

المنــدوب :

7. อัลมันดูบ (มันดูบ)

คือสิ่งที่ศาสนาต้องการให้กระทำ แต่ไม่ใช่เป็นความต้องการแบบเด็ดขาดโดยที่เมื่อกระทำก็จะได้รับผลบุญ และเมื่อละทิ้งก็ไม่ถูกลงโทษ เช่น ละหมาดดุฮา, ละหมาดกิยามุ้ลลัยล์ การถือศีลอดหกวันในเดือนเชาวาล และอื่น ๆ อิบาดะห์เหล่านี้เมื่อเราได้กระทำเราก็จะได้รับผลบุญ และถ้าหากเราไม่กระทำก็จะไม่ถูกลงโทษ

มันดูบยังมีชื่อเรียกอีกว่า

سنة ، ومستحباً، وتطوعاً، ونفلاً .

ซุนนะฮ์ (สุนัต), มุสตะฮับ, ตะเตาวฺอฺ, นัฟล์

المــبـــاح :

8. อัลมุบาฮ์ (มุบาฮ์)

คือสิ่งที่กระทำหรือละทิ้งมีค่าเท่ากัน เพราะศาสนาไม่ได้ใช้ให้เราละทิ้ง และไม่ได้ใช้ให้เรากระทำ แต่ปล่อยให้เรามีอิสระที่จะกระทำหรือละทิ้งก็ได้ ด้วยเหตุนี้การกระทำสิ่งที่เป็นมุบาฮ์ หรือละทิ้งจึงไม่ได้ผลบุญ และไม่เกิดโทษ

เช่น อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ﴾ (سورة الجمعة : الآية ١٠).

"เมื่อเสร็จกิจละหมาด ท่านทั้งหลายจงแยกย้ายกันไปในหน้าแผ่นดิน และจงแสวงหาจากความโปรดปรานของอัลเลาะฮ์เถิด" (อัลยุมอะห์ 10)

อายะห์นี้ระบุว่า การทำงานภายหลังละหมาดวันศุกร์เป็นมุบาฮ์ผู้ใดประสงค์ก็ทำและผู้ใดประสงค์จะละทิ้งเสียก็ได้

الحـــرام:

9. อัลฮะรอม (ฮะรอม)

คือสิ่งที่ศาสนาต้องการให้ละทิ้งโดยเด็ดขาด โดยถ้าถือว่าการละทิ้งนั้นเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งก็จะได้รับผลบุญ และถ้ากระทำสิ่งที่ห้ามกระทำจะต้องถูกลงโทษ เช่น : การฆ่าคน อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ﴾

(سورة الإسراء: الآية ٣٣).

"และท่านทั้งหลายอย่าฆ่าชีวิตที่อัลเลาะฮ์ทรงสงวน นอกจากโดยเป็นธรรม" (อัลอิสรออฺ 33)

การฉ้อโกงทรัพย์สินผู้อื่นโดยทุจริต อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾ (سورة البقرة: الآية ١٨٨).

"และท่านทั้งหลายอย่ากินทรัพย์สินของพวกท่านกันเองโดยทุจริต" (อัลบะกอเราะห์ 188)

ดังนั้นเมื่อมนุษย์ได้กระทำสิ่งใด ๆ จากสิ่งที่ฮะรอม เขาก็มีบาป และสมควรถูกลงโทษ และเมื่อเขาละทิ้งโดยถือเป็นการทำตามที่อัลเลาะฮ์ตะอาลาห้าม เขาก็จะได้รับผลบุญและฮะรอมยังมีชื่อเรียกอีกว่า : มะฮ์ซูร, มะอฺซียะห์, ซันบ์

المكـــروه:

10. อัลมักรูห์ (มักโรห์)

มักรูห์มีสองแผนก หนึ่ง : มักรูห์ ตะห์รีม
สอง : มักรูห์ ตันซีฮ์

المكروه تحريمياً:

มักรูห์ตะห์รีม : คือสิ่งที่ศาสนาต้องการให้ละทิ้งโดยเด็ดขาด แต่ไม่ถึงขั้นที่ต้องการให้ละทิ้งสิ่งที่ฮะรอมโดยที่เมื่อละทิ้งพร้อมกับถือเป็นคำบัญชาของอัลเลาะฮ์ ก็จะได้รับผลบุญ และเมื่อกระทำก็จะถูกลงโทษแต่ไม่ร้ายแรงเท่ากับโทษในเรื่องฮะรอม เช่น ละหมาดสุนัตมุตลัก ขณะตะวันขึ้น หรือขณะตะวันตก ซึ่งถือว่าเป็นเวลาห้ามละหมาด ละหมาดนี้ถือว่าเป็น มักรูห์ ตะห์รีม

المكروه تنزيهياً:

มักรูห์ตันซีฮ์ : คือสิ่งที่ศาสนาต้องการให้ละทิ้งโดยไม่ถึงขั้นเด็ดขาด ซึ่งเมื่อละทิ้งพร้อมกับถือเป็นคำบัญชา ก็จะได้รับผลบุญ แต่เมื่อกระทำก็จะไม่ถูกลงโทษ เช่น การถือศีลอดในวันอะรอฟะห์ สำหรับผู้ประกอบพิธีฮัจย์ ดังนั้น ถ้าหากเขาละทิ้งการถือศีลอด โดยถือว่าเป็นคำบัญชา เขาก็จะได้รับผลบุญแต่ถ้าหากเขาถือศีลอด ก็จะไม่ถูกลงโทษแต่อย่างใด

الأداء :

11. อัลอะดาอุ :

คือทำอิบาดะห์ ตามเวลาที่ศาสนากำหนดให้กระทำ เช่น การถือศีลอดรอมาดอนในเดือนรอมาดอน, และละหมาดดุฮ์ริในเวลาที่ศาสนากำหนดไว้ให้

القضـــاء :

12. อัลกอดออฺ (กอดออฺ)

คือทำอิบาดะห์ที่เป็นวาญิบนอกเวลาที่ศาสนากำหนดไว้ให้กระทำ เช่น ผู้ที่ถือศีลอดรอมาดอนนอกเดือนรอมาดอนภายหลังจากขาดการถือศีลอดในรอมาดอน หรือละหมาดดุฮ์รินอกเวลาที่ศาสนากำหนดไว้ให้ละหมาด ภายหลังจากขาดละหมาดดุฮ์ริในเวลา

การกอดออฺ ถือเป็นวาญิบ โดยไม่คำนึงว่าอิบาดะห์นั้นจะขาดไปโดยมีอุปสรรคหรือไม่มีก็ตาม ข้อแตกต่างระหว่าง อิบาดะห์ที่ขาดไปโดยมีอุปสรรค กับที่ขาดไปโดยไม่มีอุปสรรคก็คือ อิบาดะห์ที่ขาดไปโดยไม่มีอุปสรรคนั้นจำเป็นต้องได้รับการลงโทษ ส่วนอิบาดะห์ที่ขาดไปโดยมีอุปสรรคนั้น ไม่ต้องได้รับโทษ

อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضاً أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ (سورة البقرة: الآية ١٨٥).

"ดังนั้นผู้ใดปรากฏตัวอยู่ในเดือนรอมาดอนให้เขาจงถือศีลอดเถิด และถ้าหากผู้ใดป่วยหรือกำลังเดินทางก็ให้ชดใช้ในวันอื่น" (อัลบะกอเราะห์ 185)

หมายความว่า ผู้ใดไม่ได้ถือศีลอด เพราะมีอุปสรรคหรืออยู่ในการเดินทางก็ให้เขาชดใช้วันที่ขาดถือศีลอด ภายหลังพ้นเดือนรอมาดอนแล้ว

الإعـــادة :

13. อัลอิอาดะห์ (อิอาดะห์)

คือการทำอิบาดะห์ในเวลาเป็นครั้งที่สองเพื่อให้ได้รับความดีเพิ่มขึ้น เช่น ผู้ที่ได้ละหมาดดุฮ์ริแล้วโดยลำพังคนเดียว ต่อมามีกลุ่มหนึ่งมาละหมาดดุฮ์ริร่วมกันเป็นละหมาดญะมาอะห์ ก็สุนัตให้เขากลับไปละหมาดดุห์ริอีกเพื่อให้ได้รับผลบุญละหมาดญะมาอะห์ที่มากกว่าการละหมาดโดยลำพังคนเดียว

أحكام الطهارة

ข้อกำหนดต่าง ๆ ในเรื่องความสะอาด (ตอฮาเราะฮ์)

معنى الطهارة:

ความหมายของคำว่า ตอฮาเราะฮ์ :

ตามหลักภาษา: แปลว่าความสะอาด และปราศจากสิ่งโสโครกที่เป็นรูปธรรม เช่น นะยิสต่าง ๆ หรือที่เป็นนามธรรม เช่น ข้อเสียและตำหนิต่าง ๆ เช่น ความอิจฉาริษยา เป็นต้น

ตามหลักศาสนา: คือการกระทำสิ่งซึ่งจะทำให้อนุญาตละหมาด เช่น การอาบน้ำละหมาดสำหรับผู้ที่ยังไม่มีน้ำละหมาด การอาบน้ำทั่วร่างสำหรับผู้ที่จำเป็น (วาญิบ) ต้องอาบน้ำ และการขจัดสิ่งโสโครกออกไปจากเสื้อผ้า ร่างกายและสถานที่

อิสลามให้ความสำคัญ และเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาด

ความจริงอิสลามได้ให้ความสำคัญกับเรื่องความสะอาดมากเป็นพิเศษ โดยจะปรากฏดังต่อไปนี้

1) ใช้ให้อาบน้ำละหมาดทุกวัน ๆ ละหลายครั้ง อัลเลาะฮ์ได้ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾ (سورة المائدة: الآية ٦).

"โอ้บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกท่านประสงค์จะขึ้นทำละหมาด ให้พวกท่านจงล้างหน้าของพวกท่าน ล้างมือของพวกท่านถึงข้อศอก และจงเช็ดศีรษะของพวกท่านและ (จงล้าง) เท้าของพวกท่านถึงตาตุ่มทั้งสองข้าง" (อัลมาอิดะห์ 6)

2) ส่งเสริมให้อาบน้ำในโอกาสต่าง ๆ อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا﴾ (سورة المائدة: الآية ٦).

"และถ้าหากพวกท่านมี ญุนุบ (มีมลทินเนื่องจากการร่วมประเวณีหรือหลั่งอสุจิ) ก็ให้พวกท่านจงทำความสะอาด" (อัลมาอิดะห์ 6) และท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า:

«لِلَّهِ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا يَغْسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ» (رواه البخاري: ٨٥٦؛ ومسلم: ٨٤٩).

"เป็นสิทธิ์ของอัลเลาะฮ์ที่จะกำหนดให้มุสลิมทุกคนอาบน้ำทุก ๆ เจ็ดวัน ที่เขาจะต้องอาบน้ำให้ทั่วศีรษะ และร่างกายของเขา" รายงานโดยบุคอรี (856) และมุสลิม (849)

3) ใช้ให้ตัดเล็บ แปรงฟัน ทำความสะอาดเสื้อผ้า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«خَمْسٌ مِنَ الفِطْرَةِ: الْخِتَانُ، وَالاسْتِحْدَادُ، وَنَتْفُ

الإبط، وتَقْلِيمُ الأَظَافِرِ، وَقَصُّ الشَّارِبِ». (رواه البخاري: ٥٥٥٠؛ ومسلم: ٢٥٧).

"ห้าประการซึ่งถือเป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ คือ การตัด (หนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย), การโกนขนใต้ร่มผ้า การถอนขนรักแร้ การตัดเล็บ และการขลิบหนวด" รายงานโดย บุคอรี (5550) และมุสลิม (257) และท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ได้กล่าวว่า :

«لَوْلاَ أَنْ أَشُقَّ عَلَىٰ أُمَّتِي لأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كلِّ صَلاَةٍ».

(رواه البخاري: ٨٤٧؛ ومسلم: ٢٥٢).

"ถ้าหากฉันไม่กลัวว่าจะเป็นความยากลำบากกับประชากรของฉันแล้ว แน่นอนฉันจะต้องใช้ให้พวกเขา แปรงฟันทุกครั้งที่จะละหมาด" รายงานโดยบุคอรี (847) และมุสลิม (252) และในรายงานของ อะห์มัด (6/325) ว่า

«مع كل وضوء».

"พร้อมกับการอาบน้ำละหมาดทุกครั้ง"

และอัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสว่า :

﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ (سورة المدثر: الآية ٤).

"และจงทำความสะอาดเสื้อผ้าของเจ้า" (อัลมุดดัษษิร 4) และท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่อัครสาวกของท่านว่า :

«إِنَّكُمْ قَادِمُونَ عَلَىٰ إِخْوَانِكُمْ، فَأَصْلِحوا رِحَالَكُمْ، وَأَصْلِحُوا لباسَكُم، حتى تكونوا كأنكم شامَةٌ في الناس، فإن اللَّهَ لا يحبُّ الفُحْشَ وَلاَ التَّفَحُّشَ»[1] (رواه أبو داود: ٤٠٨٩).

"แท้จริงพวกท่านจะเข้าไปหา พี่น้องของพวกท่าน ดังนั้น จงจัดพาหนะให้ดี และจัดเสื้อผ้าให้ดี เพื่อพวกท่านจะได้เป็นเหมือนจุดเด่นในท่ามกลางมนุษย์ เพราะแท้จริงอัลเลาะฮ์ไม่ทรงโปรดคำพูดและการกระทำที่หยาบคาย" รายงานโดย อะบูดาวุด (4089) และอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٢٢).

"แท้จริงอัลเลาะฮ์ทรงโปรดผู้ที่สำนึกตัว และผู้ที่สะอาด" (อัลบะกอเราะห์ 222)

และศาสนาได้กำหนดให้ความสะอาดเป็นครึ่งหนึ่งของศรัทธา ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

«الطُّهورُ شَطْرُ الإيمان» (أخرجه مسلم: ٢٢٣).

"ความสะอาดเป็นครึ่งหนึ่งของอีหม่าน" รายงานโดยมุสลิม (223)

حكمة تشريع الطهارة:

เคล็ดลับในการบัญญัติเรื่องความสะอาด

อิสลามได้บัญญัติเรื่องความสะอาด เพราะมีเคล็ดลับหลายประการ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. ความสะอาด เป็นสิ่งที่ธรรมชาติบริสุทธิ์เรียกหา มนุษย์จะโอนเอียงเข้าหาความสะอาดโดยธรรมชาติ และจะตีตัวออกห่างจากความสกปรกโสมม และเมื่ออิสลามเป็นศาสนาธรรมชาติ จึงเป็นเรื่องปกติที่อิสลามจะต้องบัญชาให้ทำความสะอาด และรักษาความสะอาด

2. เป็นการรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของมุสลิม มนุษย์โดยทั่วไปมีนิสัยชอบคนที่สะอาด และประสงค์จะคบหากับคนที่สะอาด และนั่งร่วมวงกับคนที่สะอาด มนุษย์โดยทั่วไปจะเกลียดความสกปรกดูหมิ่น ตีตัวออกห่าง และไม่ประสงค์นั่งร่วมวงกับคนที่สกปรก และเมื่ออิสลามมีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้มุสลิมเป็นคนมีเกียรติและมีศักดิ์ศรีจึงได้บัญชาให้มุสลิมเป็นคนสะอาด เพื่อที่จะได้อยู่ท่ามกลางผู้คนอย่างมีเกียรติและสมศักดิ์ศรี

3. รักษาสุขภาพอนามัย ความสะอาดเป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บส่วนใหญ่ ที่แพร่กระจายไปในหมู่ผู้คนนั้น ก็เนื่องจากความสกปรกเป็นต้นเหตุ

ดังนั้นการทำความสะอาดร่างกาย ล้างหน้า, มือทั้งสองข้าง, จมูก, เท้าทั้งสองข้าง ทุกวัน ๆ ละหลายครั้ง ย่อมทำให้ร่างกายปลอดภัยจากโรคต่าง ๆ

4. หยุดอยู่ต่อหน้าองค์อภิบาลด้วยความสะอาด ขณะที่มนุษย์ทำละหมาดนั้น เขากำลังโต้ตอบและกระซิบกระซาบอยู่กับองค์อภิบาลของเขาอย่างใกล้ชิด เขาย่อมต้องระมัดระวังให้สะอาดทั้งภายนอกและภายในคือ สะอาดทั้งร่างกายและจิตใจ เพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลาทรงโปรดผู้ที่กลับตัว และทรงโปรดผู้ที่สะอาด

น้ำที่ใช้ทำความสะอาด

น้ำที่ใช้ทำความสะอาดได้คือ น้ำฝน น้ำทะเล น้ำบ่อ น้ำแม่น้ำ น้ำตาน้ำ น้ำแข็ง และน้ำลูกเห็บ น้ำเหล่านี้จะเข้าอยู่ในคำพูดของเราที่ว่า

"คือสิ่งที่ตกลงมาจากฟากฟ้า และที่ผุดขึ้นมาจากแผ่นดิน"

อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا﴾ (سورة الفرقان: الآية ٤٨).

"และเราได้ประทานน้ำที่สะอาดลงมาจากฟากฟ้า" (อัลฟุรกอน 48) และพระองค์ได้ตรัสว่า

﴿وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ﴾ (سورة الأنفال: الآية ١١).

"และพระองค์จะประทานน้ำลงมาเหนือท่านทั้งหลายจากฟากฟ้าเพื่อพระองค์จะให้พวกท่านใช้มันทำความสะอาด" (อัลอันฟาล 11)

และอบูฮุรอยเราะห์ได้รายงานว่า มีชายคนหนึ่งถามท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ว่า

يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا نَرْكَبُ الْبَحْرَ،

وَنَحْمِلُ مَعَنا القَليلَ مِنَ المَاءِ، فَإِنْ تَوَضَّأْنا بِهِ عَطِشْنَا، أَفَنَتَوَضَّأُ بِماءِ البَحْرِ؟ فقال رسول الله ﷺ : «هُوَ الطَّهُورُ ماؤُهُ، الحِلُّ مَيْتَـتُـهُ». (رواه الخمسة. وقال الترمذي: هذا حديث حسن صحيح).

"โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ พวกเราโดยสารไปทางทะเล พวกเรานำน้ำไปกับพวกเราได้เพียงเล็กน้อย ถ้าหากพวกเราใช้น้ำนั้นอาบน้ำละหมาดเราก็จะต้องอดน้ำ ดังนั้นพวกเราจะใช้น้ำทะเล อาบน้ำละหมาดได้ไหม? ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ตอบว่า "น้ำทะเลสะอาด และสัตว์ทะเลที่ตายก็เป็นสิ่งฮะลาล" (รายงานโดย ห้าคน และติรมีซี กล่าวว่า ฮะดิษนี้ ฮะซัน, ซอเฮี้ยะห์)

أقسام المياه
ประเภทของน้ำ

น้ำแบ่งออกเป็นสี่ประเภท หนึ่ง : สะอาดในตัวเองใช้ทำความสะอาดสิ่งอื่นได้ สอง : สะอาดแต่มักรูห์ใช้ทำความสะอาดร่างกาย สาม : สะอาดแต่ใช้ทำความสะอาดไม่ได้ สี่ : น้ำที่มีนะยิสตกลงไป

الطاهر المطهر :

ประเภทที่ 1 : สะอาดในตัวเองใช้ทำความสะอาดสิ่งอื่นได้

คือน้ำมุตลัก ที่ยังอยู่ในสภาพเดิมนับแต่เกิดขึ้นมา และจะยังคงเรียกว่าน้ำมุตลัก ถ้าหากมันโยกย้ายด้วยเหตุที่หยุดอยู่กับที่เป็นเวลานาน หรือด้วยสาเหตุจากดินหรือจอกแหน หรือโยกย้ายด้วยสาเหตุของสถานที่ ๆ น้ำอยู่ หรือที่ ๆ น้ำไหลผ่าน เช่น น้ำที่อยู่ในแหล่งดินที่มีกำมะถัน หรือไหลผ่านดินที่มีกำมะถัน ทั้งนี้เพราะลำบากที่จะรักษาน้ำให้พ้นไปจากสิ่งดังกล่าวได้

ส่วนหลักการที่ว่า น้ำมุตลักเป็นน้ำสะอาดนั้น ก็คือ ฮะดีษที่รายงานโดยบุคอรี (217) และผู้อื่น

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قام أعرابي فبال في المسجد، فقام إليه الناس ليقعوا به، فقال النبي ﷺ : «دَعُوهُ، وَهَرِيقُوا عَلَىٰ بَوْلِهِ سَجْلاً مِنْ ماءٍ ـ أَوْ ذَنُوباً مِنْ مَاءٍ ـ فَإِنَّما بُعِثْتُمْ مُيَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ».

จากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : มีอาหรับชนบทคนหนึ่ง ลุกขึ้นยืนปัสสาวะในมัสยิด (นบี) ประชาชนได้พากันลุกขึ้นไปหาเขา เพื่อทำให้เขาหยุดการกระทำเสียแต่ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวขึ้นว่า

"พวกท่านจงปล่อยเขาเถิด และจงเอาน้ำหนึ่งกระป๋องหรือน้ำภาชนะหนึ่งเทลงไปบนปัสสาวะของเขา เพราะความจริงพวกท่านถูกบังเกิดขึ้นมาให้มีความสะดวกง่ายดายไม่ใช่ถูกบังเกิดขึ้นมาให้มีความยากลำบาก"

الطاهر المطهر المكروه :

ประเภทที่ 2 : สะอาดใช้ทำความสะอาดได้ แต่มักรูห์ใช้

คือน้ำมุชามัซที่ตากแดดจนร้อน และที่จะมักรูห์ใช้นั้นต้องมีเงื่อนไขสามประการ

1. ต้องอยู่ในประเทศเขตร้อน

2. น้ำถูกใส่ไว้ในภาชนะที่เกิดสนิมได้ นอกจากภาชนะเงินหรือทอง เช่นเหล็ก ทองแดง และจากแร่ทุกชนิดที่ตีแผ่ได้

3. ใช้น้ำนั้นที่ร่างกาย อิหม่ามชาฟิอี รอฮิมะฮุ้ลลอฮ์ ได้เล่าจากอุมัร (ร.ด.) ว่า : มักรูห์ใช้อาบ และได้กล่าวอีกว่า : ฉันไม่ได้รังเกียจน้ำมุชามัซ ยกเว้นในด้านการแพทย์เท่านั้น และมีรายงานมาว่า : น้ำมุชามัซ จะทำให้เกิดโรคผิวหนัง

الطاهر غير المطهر:

ประเภทที่ 3 : สะอาดแต่ใช้ทำความสะอาดไม่ได้

มีสองแบบ

แบบที่หนึ่ง : น้ำน้อย (ไม่ถึงสองกุลละห์) ที่ถูกใช้ในฟัรดูการทำความสะอาด เช่น อาบน้ำวาญิบ และอาบน้ำละหมาด หลักฐานที่ว่าเป็นน้ำสะอาดก็คือ ฮะดีษที่บุคอรีได้รายงาน (191) และมุสลิม (1616)

عن جابر بن عبدالله رضي الله عنهما قال: جاء رسول الله ﷺ يعودني وأنا مريض لا أَعْقِلُ فَتَوَضَّأَ وَصَبَّ مِنْ وَضُوئِهِ عَلَيَّ.

จาก ยาบิร บุตรอับดิ้ลลาฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้มาเยี่ยมฉันขณะที่ฉันกำลังป่วยจนไม่ได้สติ ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ได้อาบน้ำละหมาด และเทน้ำที่ใช้อาบน้ำละหมาดนั้นลงไปบนตัวฉัน"

และถ้าหากน้ำที่ใช้อาบน้ำละหมาดไม่สะอาด ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ก็คงจะไม่เทไปบนร่างของเขา

ส่วนหลักฐานที่ว่าใช้ทำความสะอาดไม่ได้นั้น ก็คือ ฮะดีษที่มุสลิมได้รายงาน (283) และคนอื่น ๆ :

عـن أبي هريرة رضى الله عنه أن النبي ﷺ قال: «لَا يَغْتَسِلْ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ ـ أي الراكد ـ وَهُوَ جُنُبٌ» فقالوا: يا أبا هريرة، كيف يفعل؟ قال: يتناوله تناولاً.

จากอบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "คนใดคนหนึ่งจากพวกท่านจะต้องไม่อาบน้ำ ในน้ำนิ่ง ในสภาพที่เขามีญุนุบ" พวกเขาถามว่า อะบูฮุรอยเราะห์เอ๋ย แล้วเขาจะทำอย่างไร? อบูฮุรอยเราะห์ได้กล่าวว่า : ให้เขาจงตักมันขึ้นมา"

ข้อกำหนดของการอาบน้ำละหมาดในเรื่องนี้ ก็คือข้อกำหนดของการอาบน้ำวาญิบ เพราะความหมายในทั้งสองเรื่องนั้นตรงกันคือ เป็นการยกฮะดัษ

ฮะดีษนี้บอกให้รู้ว่า : การลงอาบในน้ำนั้น จะทำให้น้ำสิ้นสภาพจากการจะนำไปทำความสะอาดสิ่งอื่นอีก เพราะถ้ามิใช่เช่นนั้น ท่านนบี (ซ.ล.) ก็คงจะไม่ห้ามกระทำเช่นนั้น และให้ถือว่าน้ำมีปริมาณน้อย (ไม่ถึงสองกุลละห์)

แบบที่สอง: คือน้ำมุฏลัก ที่มีสิ่งที่สะอาดปะปนอยู่ ซึ่งไม่อาจแยกออกจากน้ำได้ภายหลังจากเกิดการปะปนกันแล้ว และน้ำได้เกิดการโยกย้ายโดยไม่อาจกลับไปเป็นน้ำมุฏลักได้อีก เช่น ชา กาแฟ เป็นต้น สำหรับสิ่งสะอาดที่ปนกับน้ำให้พิจารณาดังนี้ ถ้าหากมีคุณสมบัติเหมือนกับน้ำในเรื่องรส สี และกลิ่น เช่น น้ำดอกไม้ที่ กลิ่น สีรส ของมันหายไปแล้ว ก็จะต้องอาศัยการสมมุติสิ่งตรงข้ามที่เป็นกลาง ๆ ขึ้น คือในเรื่องรสให้สมมุติเหมือนกับน้ำผลทับทิมคั้น ในเรื่องสีให้สมมุติเหมือนกับน้ำองุ่นคั้น และในเรื่องกลิ่นให้สมมุติว่าเหมือนกับกลิ่นหอมของ "ลา ซัน" (ชื่อไม้น้ำชนิดหนึ่ง) ถ้าหากน้ำดอกไม้ที่ไร้กลิ่น สี และรส มีปริมาณเท่ากับสิ่งที่กล่าว จะทำให้น้ำมุฏลักโยกย้าย หรือไม่ ถ้าหากโยกย้าย น้ำที่ปะปนน้ำดอกไม้นั้นก็เป็นน้ำสะอาด แต่จะนำไปใช้ทำความสะอาดสิ่งอื่นไม่ได้, และที่ใช้ทำความสะอาดสิ่งอื่นไม่ได้ก็

เพราะจะไม่เรียกว่าเป็นน้ำธรรมดา (มุตลัก) อีกต่อไป เพราะถ้าปะปนกับชาก็จะเรียกน้ำชา ถ้าปะปนกับกาแฟก็จะเรียกว่า น้ำกาแฟ เป็นต้น และศาสนาได้กำหนดไว้ว่า ให้ทำความสะอาดด้วยน้ำธรรมดา (มุตลัก)

الماء المتنجِّس:

น้ำที่ปะปนนะยิส :

คือน้ำที่มีนะยิสตกลงไป มีสองแบบ

แบบที่หนึ่ง : น้ำน้อย คือน้ำไม่ถึงสองกุลละห์ น้ำนี้จะเป็นน้ำเปื้อนนะยิสทันทีที่มีนะยิสตกลงไป แม้เพียงเล็กน้อย และแม้คุณสมบัติต่าง ๆ ของน้ำจะไม่เปลี่ยนแปลงโยกย้ายก็ตาม น้ำที่มีปริมาณสองกุลละห์นั้นจะเท่ากับน้ำหนักห้าร้อยปอนด์ แบกแดดหรือเท่ากับหนึ่งร้อยเก้าสิบสองกิโลกรัมกับอีก แปดร้อยห้าสิบเจ็ดกรัม (192.857 ก.ก.) และในพื้นที่สี่เหลี่ยมก็จะเท่ากับ ปริมาตร หนึ่งศอกกับอีกเศษหนึ่งส่วนสี่ทั้งด้าน กว้าง ยาว และลึก

ผู้บันทึกทั้งห้าได้รายงานจาก อับดิ้ลลาฮ์บตรอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ ขณะที่ท่านถูกถามเกี่ยวกับน้ำที่อยู่ในพื้นแผ่นดินที่โล่ง และมีสัตว์ทั้งที่ดุร้ายและไม่ดุร้าย แวะเวียนไปดื่มกิน ท่านได้กล่าวว่า

«إذَا كَانَ الماءُ قُلَّتَيْنِ لَمْ يَحْمِلِ الخَبَثَ»، وفي لفظ أبي داود (٦٥): «فَإِنَّهُ لا يَنْجُسُ».

"เมื่อน้ำถึงสองกุลละห์ก็จะไม่รับการเป็นนะยิส" ในสำนวนของอบูดาวูด (65) ว่า "แท้จริงมันจะไม่เป็นนะยิส"

และในการตีความ (มัฟฮูม) ตัวบทฮะดีษ จะได้ความว่า : ถ้าหากน้ำน้อยกว่าสองกุลละห์ก็จะเป็นนะยิส แม้จะไม่โยกย้ายก็ตาม และตัวบทที่ชี้ตามการตีความนี้ก็คือ ฮะดีษที่มุสลิมได้รายงาน (778)

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي ﷺ قال: «إذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلاَ يَغْمِسْ يَدَهُ فِي الإِنَاءِ حَتَّى يَغسلها ثَلاَثاً فَإِنَّهُ لاَ يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ».

จากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า "เมื่อใครคนหนึ่งในหมู่พวกท่านตื่นนอน อย่าเอามือของเขาจุ่มลงไปในภาชนะ จนกว่าจะได้ล้างมือเสียก่อนสามครั้ง เพราะเขาไม่รู้หรอกว่ามือของเขา ซุกอยู่ที่ใดบ้าง (ขณะที่เขานอนหลับ)"

ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ห้ามคนที่เพิ่งตื่นนอนจุ่มมือลงในน้ำ เพราะกลัวว่ามือของเขาจะเปื้อนนะยิสที่มองไม่เห็น และเป็นที่รู้กันดีว่านะยิสที่มองไม่เห็นนั้น จะไม่ทำให้น้ำโยกย้าย ดังนั้น ถ้าหากนะยิสที่มองไม่เห็นนี้ จะไม่ทำให้น้ำเป็นนะยิส เพียงแค่กระทบกับน้ำ ท่านนบีก็คงจะไม่ห้าม จุ่มมือลงไปในน้ำที่บรรจุอยู่ในภาชนะ

แบบที่สอง : น้ำมาก คือน้ำสองกุลละห์หรือมากกว่าสองกุลละห์ น้ำนี้จะไม่เป็นนะยิสแม้ว่ามีนะยิสตกลงไปก็ตาม แต่มันจะเป็นนะยิสต่อเมื่อนะยิสที่ตกลงไปนั้นทำให้คุณสมบัติทั้งสามของน้ำมีการ

โยกย้าย อันได้แก่ สี กลิ่น และรส หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือหลักอิจมาอฺ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ อัล-มัจมัวะอฺ (เล่มหนึ่งหน้า 160) ว่าอิบนุ้ล มุนะซิร ได้กล่าวว่า "นักปราชญ์ได้มีมติร่วมกันเป็นอิจมาอฺว่า น้ำน้อยหรือน้ำมาก เมื่อมีนะยิสตกลงไป และทำให้น้ำเปลี่ยนสี กลิ่น และรส น้ำนั้นเป็นนะยิส

ما يصلح منها للتطهير :

น้ำที่จะใช้ทำความสะอาดได้

น้ำทั้งสี่ประเภทที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่ว่าจะใช้ทำความสะอาดได้ทั้งหมด แต่น้ำที่จะใช้ทำความสะอาดได้นั้น ได้แก่น้ำประเภทที่หนึ่ง คือน้ำมุตลัก และน้ำประเภทที่สอง คือ น้ำมุชัมมัซ ซึ่งก็มักรูห์ที่จะนำมาใช้กับร่างกาย

ส่วนน้ำประเภทที่สามนั้น จะนำมาใช้ในการทำความสะอาดไม่ได้ แม้มันจะสะอาดในตัวของมันเองก็ตาม คือใช้ดื่ม และใช้หุงต้มได้เท่านั้น

ส่วนน้ำประเภทที่สี่ : คือน้ำนะยิสนั้น จะใช้ทำความสะอาดไม่ได้ และจะใช้ในการหุงต้ม หรือดื่มกินไม่ได้ หรือถ้านำไปซักเสื้อผ้าก็จะทำให้เสื้อผ้านั้นกลายเป็นสิ่งที่เปื้อนนะยิสไปด้วย

الأوانـــي

ภาชนะเครื่องใช้ :

ภาชนะในที่นี้หมายถึง เครื่องใช้ที่บรรจุของเหลวและอื่น ๆ ซึ่งในเรื่องนี้ มีหลายประการที่เกี่ยวข้อง

หนึ่ง : ข้อกำหนดในการใช้ภาชนะเครื่องใช้ที่ทำจากทองคำและเงิน

ศาสนาห้ามใช้ภาชนะที่ทำจากทองคำและเงินในทุกวิถีทาง เช่น ใช้ในการอาบน้ำละหมาด และใช้เป็นภาชนะดื่มกิน

บุคอรี (5110) และมุสลิม (2067) ได้รายงาน

عن حذيفة بن اليمان رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «لاَ تَلْبَسُوا الْحَرِيرَ وَلاَ الدِّيبَاجَ ، وَلاَ تَشْرَبُوا فِي آنِيَةِ الذَّهَبِ وَالفِضَّةِ، وَلاَ تَأْكُلُوا فِي صِحَافِهَا، فَإِنَّها لَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَنَا فِي الآخِرَةِ».

จากฮุซัยฟะห์ บุตร อัลยะมาน (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์กล่าวว่า : "ท่านทั้งหลายอย่าสวมผ้าไหม และอย่าสวมผ้าไหมชนิดดี และท่านทั้งหลายอย่าดื่มในภาชนะที่ทำมาจากทองคำและเงิน และอย่ารับประทานในถาดที่ทำมาจากมันทั้งสอง เพราะแท้จริงมันเป็นของพวกเขา (ผู้ไร้ศรัทธา) ในดุนยานี้ และเป็นของพวกเราในอาคิเราะห์"

การใช้ภาชนะที่ทำมาจากทองคำและเงินในด้านอื่น ๆ นอกจากใช้ในการดื่มกิน ก็ถือเป็นสิ่งต้องห้ามด้วยเช่นกัน โดยใช้หลักการกิยาส และการห้ามใช้ภาชนะดังกล่าวนั้นก็ครอบคลุมทั้งผู้ชายและผู้หญิง

และการเก็บภาชนะทองและเงินไว้เฉย ๆ ก็เหมือนกับการใช้สอย เพราะสิ่งที่ไม่อนุญาตให้ใช้สอยก็ไม่อนุญาตให้เก็บไว้เพื่อประดับหรืออื่น ๆ

สอง : ข้อกำหนดของการใช้ภาชนะที่ปะด้วยทองคำหรือเงิน

ห้ามใช้ภาชนะที่ปะทองคำ โดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ ไม่ว่าจะปะชิ้นเล็ก ๆ หรือชิ้นใหญ่ ๆ ก็ตาม ส่วนการปะด้วยเงินมีหลักในการพิจารณาดังนี้ ถ้าหากเล็กน้อยและไม่ใช่เป็นการตกแต่ง ศาสนาก็อนุญาตให้ ถ้าหากเป็นแปลงใหญ่ เพื่อเป็นการตกแต่ง ก็ถือว่าฮะรอม แต่ถ้าหากเป็นแปลงใหญ่เพราะความจำเป็นหรือแปลงเล็กเพื่อตกแต่ง ก็เพียงมักรูห์ ส่วนหลักฐานที่อนุญาตให้ปะด้วยเงินแปลงใหญ่ เพราะมีความจำเป็นนั้นคือ ฮะดีษที่บุคอรี (5315) ได้รายงาน

عن عاصم الأحول قال: رايت قدح النبي ﷺ عند انس بن مالك وكان قد انصدع فسلسله بفضة، وقال أنس: لقد سقيت رسول الله ﷺ في هذا القدح اكثر من كذا وكذا.

จาก อาซิม อัลอะห์วัล ได้กล่าวว่า : ฉันได้เห็นภาชนะใส่น้ำของท่านนบี (ซ.ล.) (ที่เรียกว่ากอดะฮ์ทำด้วยไม้) อยู่ที่อะนัส บุตรมาลิก ความจริงมันแตก และท่านนบีได้โยงมันไว้ด้วยเงิน และอะนัสได้กล่าวว่า "ความจริงฉันได้รินน้ำให้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ในภาชนะใบนี้มากกว่าเท่านั้น

เท่านี้"

สาม : ข้อกำหนดในเรื่องการใช้ภาชนะที่ทำมาจากแร่ธาตุที่มีค่า

ยินยอมให้ใช้ภาชนะที่ทำมาจากแร่ธาตุที่มีค่า เช่น ทำมาจากเพชร ไข่มุก และอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะไม่มีตัวบทห้ามไว้ ซึ่งตามหลักการแล้วถือว่า สิ่งใดก็ตามที่ไม่มีหลักฐานระบุว่าเป็นสิ่งต้องห้ามแล้วก็ต้องถือว่าเป็นสิ่งที่อนุมัติ

สี่ : ข้อกำหนดการใช้ภาชนะของกาเฟร.

ยินยอมให้ใช้ภาชนะเหล่านี้เพราะมีฮะดีษที่รายงานโดยบุคอรี (5161)

عن أبي ثعلبة رضي الله عنه أن النبي ﷺ قال:
«فَاغْسِلُوها وَكُلُوا فِيها».

เล่าจาก อะบี ซะอฺละบะห์ (ร.ค.) ว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : ท่านทั้งหลายจงล้างมัน แล้วจงรับประทานในภาชนะนั้น" คำสั่งให้ล้างภาชนะเป็นคำสั่งที่ควรปฏิบัติ (มุสตะฮับ) เพราะอาจเป็นไปได้ว่า ภาชนะเหล่านั้นสกปรก เพราะการใช้ของกาเฟร.ในการใส่สุราหรือสุกร และอื่น ๆ การใช้ผ้าของกาเฟร. และเครื่องใช้อื่น ๆ ก็มีข้อกำหนดเช่นเดียวกับเรื่องภาชนะ

أنواع الطهارة

ประเภทของการทำความสะอาด

การทำความสะอาดมี 2 ประเภท :

1. ทำความสะอาดปลดเปลื้องนะยิส

2. ทำความสะอาดปลดเปลื้องฮะดัษ

การทำความสะอาดปลดเปลื้องนะยิส

ความหมายของนะยิส : ตามหลักภาษาหมายถึงสิ่งที่สกปรกทุกอย่าง ตามหลักศาสนาหมายถึงสิ่งสกปรกที่ทำให้ละหมาดใช้ไม่ได้ เช่น ปัสสาวะ และเลือด เป็นต้น

สิ่งที่เป็นนะยิส

สิ่งที่เป็นนะยิส มีจำนวนมาก ที่สำคัญมีเจ็ดชนิด

1. **สุราและทุกสิ่งที่ทำให้มึนเมา** อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿إنَّما الخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ...﴾ اي نجس (سورة المائدة: الآية ٩٠).

"แท้ที่จริงสุรา การพนัน สัตว์ที่เชือดถวายรูปเคารพ และการเสี่ยงทายด้วยติ้วเป็นสิ่งโสโครก" อัลมาอิดะห์ 90

และท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า

«كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ، وَكُلُّ خَمْرٍ حَرَامٌ» (رواه مسلم: ٢٠٠٣؛ عن ابن عمر رضي الله عنهما).

"ทุกสิ่งที่ทำให้มึนเมาคือสุรา และสุราทุกชนิดเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮะรอม) รายงานโดยมุสลิม (2003) จากอิบนิอุมัร (ร.ค.)

2. **สุนัขและสุกร** ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

«طَهُورُ إنَاءِ أَحَدِكُمْ إِذَا وَلَغَ فِيهِ الكَلْبُ أَنْ يَغْسِلَهُ سَبْعَ مَرَّاتٍ أُولاهُنَّ بِالتُّرَابِ» (رواه مسلم: ٢٧٩). وفي رواية للدارقطني (١/٦٥)

"การที่ภาชนะของคนใดคนหนึ่งจากพวกท่าน เมื่อสุนัขได้เลียลงในภาชนะนั้น จะสะอาดได้ด้วยการล้างมันเจ็ดครั้ง ครั้งที่หนึ่งจากเจ็ดครั้งนั้นเป็นน้ำปนดิน" รายงานโดยมุสลิม (279) และในรายงานหนึ่งของดารุกุตนีย์ (65/1) ว่า

«إحداهن بالبطحاء».

"ครั้งหนึ่งจากเจ็ดนั้นด้วยกับดิน"

3. **ซากสัตว์** หมายถึงสัตว์ที่ตายโดยไม่ได้เชือดอย่างถูกต้องตามหลักศาสนา อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ﴾ (سورة المائدة: الآية ٣).

"ซากสัตว์นั้น เป็นสิ่งต้องห้าม เหนือพวกท่าน" (อัลมาอิดะห์ 3) การห้ามซากสัตว์ตาย ก็เพราะมันเป็นนะยิส

สัตว์ที่เชือดถวายรูปเคารพ และสัตว์ที่ถูกเชือด โดยการเปล่งนามอื่นจากอัลเลาะฮ์นั้น มีข้อกำหนดเช่นเดียวกับซากสัตว์ อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ﴾ (سورة المائدة: الآية ٣).

"และสัตว์ที่ถูก (เชือดโดยการ) เปล่งนามอื่นจากอัลเลาะฮ์" (อัลมาอิดะห์ 3)

ซากสัตว์ที่ได้รับการยกเว้นว่าไม่เป็นนะยิส

ซากสัตว์ที่ได้รับการยกเว้นว่าไม่เป็นนะยิสมีสามอย่างคือ

หนึ่ง : ซากศพของมนุษย์ อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ (سورة الإسراء: الآية ٧٠).

"และแท้จริงเราได้ให้เกียรติแก่เผ่าพันธุ์ของอาดัม" (อัลอิสรออฺ 70) นัยยะของการให้เกียรติก็คือ มนุษย์นั้นสะอาดทั้งขณะมีชีวิตอยู่และเสียชีวิตไปแล้ว

และท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

«سُبْحَانَ اللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ» (رواه البخاري: ٢٧٩).

"ซุบฮานั้ลลอฮ์! มุสลิมไม่เป็นนะยิสหรอก" (รายงานโดยบุคอรี 279) และอิบนิอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า

«المسلم لا ينجس حياً ولا ميتاً»

"มุสลิมไม่เป็นนะยิส ทั้งในขณะมีชีวิต และไม่เป็นนะยิสหลังจากเสียชีวิตไปแล้ว" (รายงานโดยบุคอรีเป็นฮะดีษ มุอัลลักในเรื่องอัลญะนาอิซ ในบทที่ว่าด้วยการอาบน้ำศพ และการอาบน้ำละหมาดให้ศพ)

สอง-สาม : ปลาและตั๊กแตน ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

«أُحِلَّتْ لَكُمْ مَيْتَتَانِ وَدَمَانِ، فَأَمَّا الْمَيْتَتَانِ فَالْحُوتُ وَالْجَرَادُ، وَأَمَّا الدَّمَانِ فَالْكَبِدُ وَالطِّحَالُ» (رواه ابن ماجه).

"เป็นที่อนุมัติแก่ท่านทั้งหลายคือ ซากสัตว์สองชนิด และเลือดสองชนิด ซากสัตว์สองชนิดนั้นได้แก่ ปลา และตั๊กแตน ส่วนเลือดสองชนิดนั้นได้แก่ ตับและม้าม" (รายงานโดยอิบนุมาญะห์)

สี่ : เลือดที่ไหล น้ำเหลือง น้ำหนอง ก็อยู่ในจำพวกเลือดด้วย อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ﴾ (سورة الأنعام: الآية ١٤٥).

"หรือเลือดที่ไหล หรือเนื้อสุกร เพราะมันเป็นสิ่งโสโครก" (อัลอันอาม 145)

และเลือดที่ได้รับการยกเว้นว่าไม่เป็นนะยิส ได้แก่ ตับและม้าม เพราะฮะดีษดังกล่าวได้ให้การยกเว้นไว้

ห้า : ปัสสาวะและอุจจาระ ทั้งของมนุษย์และสัตว์

บุคอรี (217) และมุสลิม (284) ได้รายงานว่า มีชาวอาหรับชนบทคนหนึ่ง ปัสสาวะลงในมัสยิด ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«صُبُّوا عَلَيْهِ ذَنُوبًا مِنْ مَاءٍ»

"ท่านทั้งหลายจงราดน้ำลงไปบนปัสสาวะนั้นหนึ่งกระป๋อง (โดยที่พื้นมัสยิดนั้นเป็นทราย") การที่ท่านนบีสั่งให้เทน้ำราดลงไปบนปัสสาวะนั้น เป็นหลักฐานแสดงว่า ปัสสาวะเป็นนะยิส

หก : ส่วนที่แยกออกไปจากสัตว์ ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ถือว่าเป็นนะยิส ท่านรอซู้ลุ้ลเลาะฮ์ได้กล่าวว่า :

«مَا قُطِعَ مِنْ بَهِيمَةٍ فَهُوَ مَيْتَةٌ» (رواه الحاكم وصححه).

"สิ่งที่ถูกตัดออกไปจากสัตว์ (ขณะมีชีวิต) ถือเป็นซาก" รายงานโดยฮากิม และว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์

และยกเว้นจากที่กล่าวนั้นก็คือ ผมและขนของสัตว์ที่อนุญาตให้รับประทานเนื้อได้ ถือว่าสะอาด อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿وَمِنْ أَصْوَافِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا وَمَتَاعًا إِلَى حِينٍ﴾

(سورة النحل: الآية ٨٠).

"และจากขนปศุสัตว์ (ทั้งขนแบบแกะและขนแบบอูฐ และขนธรรมดา) นั้นเป็นเครื่องประดับและเป็นเครื่องอำนวยความสุข ไปจนชั่วเวลาหนึ่ง" (อันนะฮ์ลิ 80)

เจ็ด : นมสัตว์ที่เนื้อของมันไม่อนุญาตให้รับประทาน เช่น ลา แมว เป็นต้น น้ำนมของมันก็เหมือนกับเนื้อของมัน (ที่ไม่อนุญาตให้รับประทาน) และเนื้อของมันเป็นนะยิส

النجاسة العينية والنجاسة الحكمية:

นะยิสอัยนีย์ และนะยิสฮุกมีย์ :

นะยิสอัยนีย์ คือ นะยิสที่มีตัวตนเห็นได้ หรือมีลักษณะที่ปรากฏชัด ทั้งสีหรือกลิ่น เช่น อุจจาระ ปัสสาวะ เลือด

นะยิสฮุกมีย์ คือ นะยิสที่แห้งแล้ว และร่องรอยของมันก็ได้หายไปแล้ว โดยไม่เหลือร่องรอยใด ๆ ไว้ ทั้งสี หรือกลิ่น เช่น ปัสสาวะที่เปื้อนผ้า แล้วต่อมามันก็แห้ง โดยไม่ปรากฏร่องรอยใด ๆ ของมันเลย

النجاسة المغلظة والمخففة والمتوسطة:

นะยิสมุฆอลละเซาะห์ (หนัก) มุคอฟฟะฟะห์ (เบา) และมุตะวัซซิเตาะห์ (ปานกลาง)

นะยิสมุฆอลละเซาะห์ (หนัก) **คือนะยิสประเภทสุนัขและสุกร**

หลักฐานที่ว่าสุนัขและสุกรเป็นนะยิส มุฆอลละเซาะห์ ก็คือใช้น้ำชำระล้างเพียงครั้งเดียวเหมือนกับนะยิสประเภทอื่น ยังไม่เป็นการเพียงพอ แต่จำเป็นต้องชำระล้าง เจ็ดครั้ง และครั้งหนึ่งจากในเจ็ดต้องเป็นน้ำที่ผสมดินดังปรากฏในฮะดีษเรื่อง "สุนัขเลียภาชนะ" โดยในเรื่องนี้ได้นำเอาสุกรมาเปรียบเหมือน (กิยาสกับ) สุนัข เพราะแท้ที่จริงแล้ว สุกรมีสภาพที่เลวกว่าสุนัขเสียอีก

นะยิสมุคอฟฟะฟะห์ (เบา) **คือปัสสาวะของทารกผู้ชาย ซึ่งไม่ได้รับประทานสิ่งใดเป็นอาหารนอกจากน้ำนม และมีอายุยังไม่ถึงสองขวบ** หลักฐานที่ว่าปัสสาวะทารกดังกล่าวเป็นนะยิสมุคอฟฟะฟะห์ ก็คือการใช้น้ำพรมลงไปบนปัสสาวะนั้นก็เพียงพอแล้ว โดยพรมให้ทั่วสถานที่ ๆ โดนนะยิส และไม่ต้องให้น้ำไหล

บุคอรี (2021) และมุสลิม (287) และท่านอื่น ๆ ได้รายงาน

عن أم قيس بنت محصن رضي الله عنها: أنها أتت بابن لها صغير لم يأكل الطعام، إلى رسول الله ﷺ فبال على ثوبه، فدعا بماء فنضحه ولم يغسله.

จากอุมมิ กอยส์ บุตรี มิฮ์วอน (ร.ด.) ว่า: ความจริงนางได้นำทารกน้อยของนาง ซึ่งยังไม่ได้รับประทานอาหารใด ๆ ไปหาท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ต่อมาทารกนั้นได้ปัสสาวะรดลงบนผ้าของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ ท่านจึงเรียกให้นำน้ำมา และท่านก็ได้พรมน้ำลงไปบนมันจนทั่ว โดยท่านมิได้ล้างมัน"

บุคอรี (214) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه قال: كان النبي ﷺ إذا تبرز لحاجته أتيته بماء فيغسل به.

จากอะนัส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: ท่านนบี (ซ.ล.) นั้น เมื่อท่านเปลื้องทุกข์ (เบาหรือหนัก) ฉันจะนำน้ำไปให้ท่าน และท่านก็จะใช้น้ำล้างชำระ"

บุคอรี (176) และมุสลิม (303) ได้รายงาน

عن علي رضي الله عنه قال: كنت رجلا مذاء، فاستحييت ان اسأل رسول الله ﷺ، فأمرت المقداد بن الأسود فسأله، فقال: «فيه الوضوء». ولمسلم: «يغسل ذكره ويتوضأ».

จาก อะลี (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: ฉันเป็นผู้ชายที่หลั่งน้ำหล่อลื่น (มะซีย์) มาก และฉันก็กระดากอายที่ฉันจะไปถามท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ ฉันจึงใช้มิกดาดให้ไปถามท่าน ท่านได้ตอบว่า : (ในกรณีน้ำมะซีย์นั้น ต้องอาบน้ำละหมาด) และตัวบทของมุสลิมว่า : (ให้เขาล้างอวัยวะเพศของเขา และให้เขาอาบน้ำละหมาด)"

บุคอรี (155) ได้รายงาน

عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه

قال: أتى النبيُّ ﷺ الغائِطَ، فَأَمَرَني أنْ آتِيَهُ بِثَلاثَةِ أحْجارٍ، فَوَجَدْتُ حَجَرَيْنِ وَالتَمَسْتُ الثَّالِثَ فَلَمْ أجِدْهُ، فَأَخَذْتُ رَوْثَةً فَأتَيْتُهُ بِها، فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلقى الرَّوْثَةَ وَقال: «هَذا رِكْسٌ».

จากอับดิ้ลลาฮ์ บุตร มัสอูด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ไปปลดทุกข์ (ถ่ายอุจจาระ) และท่านได้ใช้ฉันให้นำหินไปให้ท่านสามก้อน ฉันพบหินสองก้อนเท่านั้น ฉันพยายามค้นหาก้อนที่สาม แต่ไม่พบ ฉันจึงเอามูลสัตว์ไปให้ท่าน ท่านนบีได้รับเอาหินสองก้อนไว้ และขว้างมูลสัตว์ทิ้งไป พร้อมกับกล่าวว่า "นี่เป็นนะยิส"

ฮะดีษเหล่านี้บ่งชี้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวถึง เป็นนะยิส และสิ่งที่ไม่ได้กล่าวถึง ก็เปรียบเทียบ (กิยาส) กับสิ่งที่กล่าวถึงนั้น

นะยิสมุตะวัซซิเตาะห์ (ปานกลาง): **คือนะยิสที่ไม่ใช่สุนัขและสุกร และไม่ใช่ปัสสาวะของทารกผู้ชายที่ไม่ได้รับประทานสิ่งใดเป็นอาหารนอกจากน้ำนม** ซึ่งได้แก่ ปัสสาวะ อุจจาระ ของมนุษย์และสัตว์ และเลือด เป็นต้น ที่เรียกว่าเป็นนะยิส มุตะวัซซิเตาะห์ (ปานกลาง) ก็เพราะไม่สามารถทำให้สถานที่ ๆ โดนนะยิสประเภทนี้สะอาดได้ด้วยวิธีการใช้น้ำพรมลงไป แต่ไม่จำเป็นต้องชำระล้างหลายครั้ง เมื่อตัวนะยิสถูกชำระออกไปด้วยการล้างเพียงครั้งเดียว ก็ถือว่าเป็นการเพียงพอแล้วในการชำระล้างนะยิสมุตะวัซซิเตาะห์

كيفية التطهير من النجاسات:

วิธีการชำระล้างนะยิส :

การชำระล้างนะยิสมุฆอลละเซาะห์ (หนัก) คือนะยิสประเภทสุนัขและสุกร นะยิสประเภทนี้จะชำระให้สะอาดได้ ด้วยการล้างเจ็ดครั้งโดยครั้งหนึ่งจากในเจ็ดนั้นต้องเป็นน้ำผสมดิน ทั้งนี้ไม่คำนึงว่านะยิสมุฆอลละเซาะห์ (หนัก) นั้นเป็นนะยิสอัยนีย์ หรือฮุกมีย์ และไม่คำนึงว่า มันอยู่ที่เสื้อผ้า หรือร่างกายหรือสถานที่ สำหรับหลักฐานในเรื่องนี้ก็คือฮะดีษเรื่อง "สุนัขเลียภาชนะ" ที่ได้กล่าวมาแล้ว

การชำระนะยิส มุคอฟฟะฟะห์ (เบา) คือนะยิสประเภทปัสสาวะทารกผู้ชาย ที่ยังไม่ได้รับประทานอาหารใด ๆ นอกจากน้ำนม นะยิสประเภทนี้จะชำระให้สะอาดได้ ด้วยการใช้น้ำพรมลงไปบนมันจนทั่ว โดยไม่คำนึงว่ามันจะมีสภาพเป็นนะยิส อัยนีย์ หรือฮุกมีย์ และไม่คำนึงถึงว่ามันจะอยู่ที่ร่างกาย เสื้อผ้า หรือสถานที่

การชำระล้างนะยิส มุตะวัซซิเตาะห์ (ปานกลาง) ได้แก่นะยิสต่าง ๆ ที่ไม่ใช่สุนัข สุกร และปัสสาวะของทารกผู้ชาย ที่ยังไม่ได้รับประทานอาหารใด ๆ นอกจากน้ำนม นะยิสประเภทนี้ จะชำระให้สะอาดได้ด้วยการให้น้ำไหลผ่านไปบนมัน และทำให้ร่องรอยต่าง ๆ ของมันหายไปด้วย หมายความว่าต้องชำระให้ตัวนะยิส และลักษณะต่าง ๆ ของมันหายไป ซึ่งลักษณะของมันก็ได้แก่ สี กลิ่น รส โดยไม่คำนึงว่ามันจะอยู่ในสภาพของนะยิสอัยนีย์ หรือฮุกมีย์ก็ตาม และโดยไม่คำนึงอีกด้วยว่ามันจะอยู่ที่เสื้อผ้า ร่างกาย หรือสถานที่ แต่จะไม่ก่อให้เกิดผลเสีย หากยังมีสีของนะยิสที่ยากจะชำระให้หายไปให้หมดได้ยังคงเหลืออยู่ เช่น สีเลือด เป็นต้น

تطهير جلود الميتة غير الكلب والخنزير:

การทำความสะอาดหนังซากสัตว์ที่ไม่ใช่หนังสุนัขและสุกร :

หนังซากสัตว์ที่ไม่ใช่หนังสุนัขและสุกร จะสะอาดได้ด้วยการฟอกมัน การฟอกในที่นี้ก็คือ การขจัดพังผืด และความชื้นของหนังให้หมดไป โดยใช้วัตถุที่ฝาดและกัด ซึ่งถ้าหากนำหนังสัตว์ที่ฟอกแล้วไปแช่ในน้ำ หนังสัตว์นั้นจะไม่เน่าเสีย

ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إِذَا دُبِغَ الإِهَابُ فَقَدْ طَهُرَ» (رواه مسلم:٣٦٦)،

"หนังดิบ เมื่อฟอกแล้ว มันก็สะอาด" รายงานโดยมุสลิม (366) และจำเป็นต้องล้างหนังที่ฟอกแล้วด้วยน้ำสะอาด เพราะขณะที่ทำการฟอกนั้นหนังต้องโดนกับวัตถุที่นำมาใช้ในการฟอกที่เป็นนะยิส หรือวัตถุที่ใช้ฟอกนั้น กลายเป็นสิ่งที่เปื้อนนะยิส

بعض ما يعفى عنه من النجاسات:

นะยิสบางอย่างที่ศาสนายอมผ่อนผันให้ :

อิสลามเป็นศาสนาแห่งความสะอาด เพราะเหตุนี้จึงจำเป็นต้องชำระล้างนะยิสไม่ว่าจะอยู่ที่ใด และจำเป็นต้องระมัดระวังนะยิส และอิสลามถือว่าความสะอาดปราศจากนะยิสนั้นเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การปฏิบัติละหมาดใช้ได้ โดยจะต้องมีความสะอาดทั้งในเสื้อผ้าที่สวมใส่ละหมาด หรือร่างกาย หรือสถานที่

แต่อิสลามก็รักษาความสะดวก และไม่ต้องการให้เกิดความยากลำบากจึงได้ยอมผ่อนผันให้ในนะยิสบางอย่าง เพราะเกินความสามารถที่จะชำระมันได้ หรือลำบากที่จะระวังรักษาให้พ้นจากมันได้ เพื่อเป็นความสะดวกของมวลมนุษย์ และเพื่อไม่ให้เกิดความยากลำบากในการปฏิบัติ ต่อไปนี้คือนะยิสบางอย่างที่ได้รับการผ่อนผัน

1. **ละอองปัสสาวะเล็กน้อยที่กระเซ็น** โดยสายตาของคนระดับปานกลางมองไม่เห็น เมื่อโดนกับร่างกายหรือเสื้อผ้าโดยไม่คำนึงว่ามันจะเป็นนะยิส มุฆอลละเซาะห์ หรือมุคอฟฟะฟะห์ หรือมุตะวัซ-ซิเตาะห์ก็ตาม

2. **เลือด น้ำหนอง น้ำเหลือง จำนวนเล็กน้อย** เลือดจากตัวเห็บ และนะยิสที่ติดมากับแมลงวัน ซึ่งเกิดขึ้นโดยไม่ใช่เป็นการกระทำและเจตนาของบุคคล

3. **เลือด และน้ำเหลือง น้ำหนองที่บาดแผล** แม้จะมากก็ตาม โดยมีเงื่อนไขว่า ต้องเป็นของบุคคลคนนั้นเอง และเกิดขึ้นเองโดยเขาไม่ได้กระทำ และไม่ได้ตั้งใจ และจะต้องไม่ลามออกไป จากบริเวณที่เกิดขึ้นโดยปกติ

4. **มูลสัตว์ที่โดนเมล็ดข้าวขณะทำการนวด และมูลปศุสัตว์ที่โดนนมขณะรีดนม** ถ้ามันไม่มากและทำให้น้ำนมเปลี่ยนแปลง

5. **ขี้ปลาในน้ำ** ตราบเท่าที่น้ำยังไม่เปลี่ยนแปลง ขี้นกตามสถานที่ที่ต้องไปมาอยู่เป็นประจำ เช่น ที่แผ่นดินศักดิ์สิทธิ์นครมักกะห์ และมะดีนะห์ ทั้งนี้เพราะถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป (อุมูม-บัลวา) และยากแก่การระวังรักษาให้พ้นไปได้

6. **เลือด ที่โดนเสื้อผ้าของคนเชือดสัตว์ ไม่มากนัก**

7. **เลือดที่อยู่บนเนื้อ**

8. ปากเด็กที่เปื้อนนะยิส จากการอาเจียน หรือสำรอกเมื่ออมเต้านมแม่

9. ดินโคลนตามท้องถนน

10. ซากสัตว์ที่ไม่มีเลือด เมื่อตกลงไปในของเหลว เช่น แมลงวัน ผึ้ง และมด โดยมีเงื่อนไขว่ามันตกลงไปเอง และไม่ทำให้ของเหลวที่มันตกลงไปนั้นเปลี่ยนแปลง

บุคอรี (5445) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن رسول الله ﷺ قال: «إذا وَقَعَ الذُّبَابُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ، فَلْيَغْمِسْهُ كُلَّهُ، ثُمَّ يَطْرَحْهُ، فَإِنَّ فِي أَحَدِ جَنَاحَيْهِ شِفَاءً وَفِي الآخَرِ دَاءً».

จาก อะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า "เมื่อแมลงวันตกลงไปในภาชนะของคนใดในพวกท่าน ให้เขาจงกดมันให้จมทั้งตัว แล้วจงโยนมันทิ้งไป เพราะในปีกข้างหนึ่งของมันนั้นมียา และอีกข้างหนึ่งมีโรค"

แนวทางในการอ้างหลักฐานคือ ถ้าหากแมลงวันจะทำให้สิ่งที่อยู่ในภาชนะนั้นเป็นนะยิสแล้ว ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ก็คงไม่ใช้ให้กดแมลงวันให้จมลงไปหรอก และซากสัตว์ทุกชนิดที่ไม่มีเลือด ก็นำมาเปรียบเทียบ (กิยาส) กับแมลงวัน

الاستنجاء وآدابه

อิสตินญาอฺ (การชำระ)

การชำระภายหลังการถ่ายอุจจาระและปัสสาวะและระเบียบต่าง ๆ ในการชำระ

ความหมายของอิสตินญาอฺ ก็คือ การชำระนะยิส หรือการทำให้นะยิสเบาบางออกไปจากช่องถ่ายปัสสาวะหรืออุจจาระ

ข้อกำหนดของอิสตินญาอฺ คือ วาญิบ (จำเป็นต้องปฏิบัติซึ่งมีหลักฐานมาจากคำพูดของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ซึ่งจะได้นำมากล่าวต่อไป

ما يستنجى به:

สิ่งที่จะนำมาใช้ชำระ

อนุญาตให้ชำระด้วยน้ำสะอาด ซึ่งถือเป็นต้นแบบของการขจัดนะยิส เช่นเดียวกับที่ให้ใช้ทุกสิ่งที่มีลักษณะ แข็ง สาก ซึ่งสามารถขจัดนะยิสออกไปได้ เช่น กระดาษ เป็นต้น

วิธีการชำระที่ดีที่สุดก็คือ เช็ดด้วยหินหรือวัสดุอื่นที่มีคุณสมบัติดังที่กล่าวมาเป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจึงใช้น้ำล้างอีกครั้งหนึ่ง เพราะหินจะขจัดตัวนะยิสออกไป ส่วนน้ำจะขจัดร่องรอยของมันออกไปในภายหลัง โดยน้ำจะไม่ไปปะปนกับตัวนะยิส, และถ้าหากจะจำกัดชำระแต่เพียงอย่างเดียว การชำระด้วยน้ำถือว่าดียิ่ง เพราะน้ำจะขจัดทั้งตัวและร่องรอยนะยิสออกไปได้ทั้งหมด ซึ่งต่างกับการใช้สิ่งอื่นชำระ แต่ถ้าหากต้องการจะใช้หินหรือวัสดุอื่นในการชำระ ก็มีเงื่อนไขอยู่ว่า วัสดุที่จะนำมาใช้ชำระนั้นต้องแห้ง ต้องนำมาชำระก่อนที่ปัสสาวะ อุจจาระที่ออกมาจากช่องถ่ายนั้นแห้ง และสิ่งที่ออกมานั้นจะต้องไม่เลอะเทอะออกนอกบริเวณหูรูดทวารหนัก หรือเขตคอคอด (ฮัชฟะห์) ทวารเบาของผู้ชายและออกนอกบริเวณช่องถ่ายปัสสาวะของผู้หญิง และสิ่งที่ออกมานั้นจะต้องไม่เคลื่อนย้ายออกไปจากส่วนเดิมที่มันโดนขณะที่มันเคลื่อนออกมา

และมีเงื่อนไขอีกว่าการเช็ดด้วยหินหรือวัสดุอื่นแทนนั้นจะต้องไม่น้อยกว่าสามก้อนหรือสามชิ้น และถ้าหากบริเวณนั้นยังไม่สะอาดก็ให้เช็ดเพิ่มไปอีกจนกว่าจะสะอาด และสุนัตให้เช็ดเป็นจำนวนคี่ คือ ห้าหรือเจ็ด เป็นต้น

บุคอรี (149) และมุสลิม (271) ได้รายงาน

عن أنس بن مالك رضي الله عنه قال: كانَ رسولُ الله يَدْخُلُ الخَلاَءَ، فَأَحْمِلُ أَنَا وَغُلامٌ نَحوي إدَاوَةً مِنْ ماءٍ وعَنَزَةٍ، فَيَسْتَنْجِي بِالماءِ.

จากอะนัส บุตรมาลิก (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: "ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้เข้าไปในสถานที่อุจจาระและปัสสาวะ ตัวฉันและเด็กอีกคนหนึ่งวัยไล่เลี่ยกับฉันถือภาชนะเล็ก ๆ บรรจุน้ำและหอกสั้นตามไป และต่อมาท่านก็ใช้น้ำชำระ"

บุคอรี (155) และผู้อื่นได้รายงาน

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال:

اتى النبي ﷺ الغائط فأمرني أن آتيه بثلاثة أحجار.

จากอิบนิมัสอูด ได้กล่าวว่า :
ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ไปถ่ายอุจจาระ และท่านได้ใช้ฉันให้นำหินไปให้ท่านสามก้อน"

عن عائشة رضي الله عنها: أنَّ رسول الله ﷺ قال: «إذا ذَهَبَ أحدُكُمْ إلى الغائِطِ فَلْيَذْهَبْ معَهُ بثلاثةِ أحجارٍ يَسْتَطِيبُ بهِنَّ، فإنَّها تُجزِئُ عنْهُ».

และอะบูดาวูด (40) และผู้อื่นได้รายงาน

จาก อาอิชะห์ (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "เมื่อคนใดในพวกท่านไปถ่ายอุจจาระ ให้เขาจงนำหินไปด้วยสามก้อนซึ่งเขาจะใช้มันชำระ เพราะมัน (หินสามก้อน) จะทำให้เขาใช้ได้แล้ว"

อะบูดาวูด (44) ติรมีซี (3099) และอิบนุมาญะห์ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن النبي ﷺ قال: «نزلت هذه الآية في أهل قباء: ﴿فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا واللَّـهُ يُحِبُّ المُطَّهِّرِينَ﴾ (سورة التوبة: الآية ١٠٨). قال: كانوا يَسْتَنْجونَ بالمَاءِ فَنَزَلَتْ فِيهِمْ هَذِهِ الآيَةُ».

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า (อายะห์นี้ลงมาในชาวกุบาอฺ) "ในมัสยิดแห่งนั้นมีกลุ่มชนที่รักความสะอาด และอัลเลาะห์ทรงรักพวกที่ทำความสะอาด" (อัตเตาบะห์ 108) ท่านนบีได้กล่าวว่า พวกเขาเหล่านั้นชำระ (อิสตินญาอฺ) ด้วยน้ำ อายะห์นี้จึงลงมาในพวกเขา"

มุสลิม (262) ได้รายงาน

عن سلمان رضي الله عنه، عن رسول الله ﷺ قال: «لاَ يَسْتَنْجِي أَحَدُكُمْ بِدُونِ ثَلاثَةِ أَحْجَارٍ».

จากซัลมาน (ร.ด.) จากท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "คนใดในพวกท่านจะต้องไม่ชำระ (ด้วยการเช็ด) น้อยกว่าหินสามก้อน"

บุคอรี (160) และมุสลิม (237) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن رسول الله ﷺ قال: «وَمَنِ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ».

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่าท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "ผู้ใดชำระด้วยการเช็ดด้วยหินให้เขาจงทำเป็นจำนวนคี่"

สิ่งที่จะนำมาใช้ในการชำระไม่ได้

การชำระด้วยสิ่งที่เป็นนะยิส หรือด้วยสิ่งที่เปื้อนนะยิสนั้นถือว่าใช้ไม่ได้ เพราะจะเป็นการเพิ่มรอยนะยิส แทนที่จะเป็นการทำให้นะยิสเบาบางลงไป

บุคอรี (155) ได้รายงาน

عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه قال: اتى النبي ﷺ الغَائِطَ، فَأمَرَني أنْ آتِيَهُ بِثلاثَةِ أحْجارٍ، فوَجَدْتُ حَجَرَيْنِ والتَمَسْتُ الثَّالِثَ فَلَمْ أجِدْهُ، فَأخَذْتُ رَوْثَةً فَأتَيْته بها. فَأخَذَ الحَجَرين وألقى الرَّوْثَةَ وقال: «هَذا رِكْسٌ».

จากอับดิ้ลลาห์ บุตร มัสอูด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ไปยังสถานที่อุจจาระและปัสสาวะ และท่านได้ใช้ฉันให้นำหินไปให้ท่านสามก้อน แต่ฉันหาหินได้สองก้อน ฉันพยายามหาก้อนที่สามแต่ไม่พบ ฉันจึงได้เอามูลสัตว์และนำมันไปให้ท่าน ท่านได้เอาหินสองก้อนนั้นไว้แล้วโยนมูลสัตว์ทิ้งไป และท่านได้กล่าวว่า "นี่เป็นนะยิส" และฮะรอมชำระด้วยสิ่งที่เป็นอาหารของมนุษย์ เช่น ขนมปัง และอื่น ๆ หรือที่เป็นอาหารของญิน เช่น กระดูก

มุสลิม (450) ได้รายงาน عن ابن مسعود رضي الله عنه، عن رسول الله ﷺ قال: «أتاني دَاعِي الجِنِّ، فَذَهَبْتُ مَعَهُ، فَقَرأتُ عَلَيْهِمُ القُرْآنَ». قال: وَسَألُوهُ الزَّادَ، فقال: «لَكُمْ كُلُّ عَظْمٍ ذُكِرَ اسم اللّهِ عَلَيْهِ، يَقَعُ في أيْدِيكُمْ أوْفَرَ ما يَكُونُ لَحْماً، وَكُلُّ بَعْرَةٍ عَلَفٌ لِدَوَابِّكُمْ». فقال رسول الله ﷺ : «فَلا تَسْتَنْجُوا بِهِما، فَإنَّهُما طَعامُ إخْوانِكُمْ». وعند الترمذي (١٨): «لا تَسْتَنْجُوا بِالرَّوْثِ وَلاَ بِالْعظام ، فَإنَّهُ زَادُ إخْوانِكُمْ مِنَ الجِنِّ».

จากอิบนิมัสอูด (ร.ด.) จากท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : มีผู้เชื้อเชิญของพวกญินได้มาหาฉัน ฉันจึงได้ไปกับเขา ฉันได้อ่านอัลกุรอานให้พวกเขาฟัง ผู้เล่าได้กล่าวว่า: พวกเขา (ญิน) ได้ถามท่านเกี่ยวกับเสบียงอาหาร ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ตอบว่า: เป็นที่อนุมัติแก่พวกท่านกระดูกสัตว์ทุกชนิดที่ได้เปล่งนาม ของอัลเลาะห์ (ขณะเชือด) ที่ตกมาอยู่ในมือของพวกท่านที่มันเคยมีเนื้ออยู่อย่างสมบูรณ์ และมูลสัตว์ทุกอย่างเป็นอาหารสัตว์ของพวกท่าน ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "ดังนั้นท่านทั้งหลายอย่าใช้มันทั้งสอง (กระดูกและมูลสัตว์) ในการชำระเพราะมันทั้งสองเป็นอาหารของพี่น้องพวกท่าน" และรายงานของติรมีซี (18) ว่า : ท่านทั้งหลายอย่าใช้มูลสัตว์ชำระและอย่าใช้กระดูก เพราะมันคือ อาหารของพี่น้องพวกท่านที่เป็นญิน"

ดังนั้น การเอาอาหารของมนุษย์ไปเทียบเคียง (กิยาส) กับอาหารของญินเป็นการเทียบสิ่งที่เหนือกว่ากับสิ่งที่ต่ำกว่า (เอาลา)

- ฮะรอมชำระด้วยทุกสิ่งที่ศาสนายกย่อง เช่น อวัยวะของสัตว์ที่ยังติดอยู่กับร่างของมัน เช่น ขาหน้าและขาหลังของมัน และถ้าเป็นอวัยวะของมนุษย์ก็ยิ่งหนักกว่า (เอาลา) ทั้งนี้เพราะไม่เป็นการให้เกียรติแก่มนุษย์, แต่ถ้าหากเป็นส่วนของสัตว์ที่หลุดออกมาจากตัวสัตว์แล้ว, และเป็นสัตว์ที่ศาสนาอนุญาตให้รับประทานเนื้อได้ หรือหนังสัตว์ที่ฟอกแล้ว ก็ยอมอนุญาตให้นำมาใช้ชำระได้

ระเบียบการชำระ และระเบียบการการถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ

มีระเบียบหลายประการที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติขณะถ่ายอุจจาระและปัสสาวะ และขณะชำระ คือ

1. **เกี่ยวกับสถานที่ถ่ายอุจจาระและปัสสาวะจะต้องถ่ายอุจจาระและปัสสาวะให้ห่างไกลจาก:**

- ทางสัญจรไปมาของผู้คนหรือสถานที่รวมคน เพราะจะเป็นการสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้คน มุสลิม (269) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه: أنَّ النبي ﷺ قال: «اتَّقُوا اللَّعَّانَيْنِ». قالُوا: وَمَا اللَّعَّانانِ؟ قال: «الَّذي يَتَخَلَّى في طَرِيقِ النَّاسِ أوْ في ظِلِّهِمْ».

จากอะบีอุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่าแท้จริงท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: ท่านทั้งหลายจงระวังสองประการที่จะทำให้ถูกสาปแช่ง พวกเขา (อัครสาวก) ได้ถามว่า: สองประการนั้นคืออะไร? ท่านตอบว่า: ผู้ที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะลงในทางสัญจรหรือในที่พักร่มของผู้คน

- รูตามพื้นดินหรือ รูตามผนังเพราะอาจเกิดอันตรายได้เนื่องจากอาจมีสัตว์มีพิษอาศัยอยู่ เช่น แมงป่อง หรือ งู เป็นต้น ซึ่งอาจออกมาทำอันตรายหรืออาจมีสัตว์เล็ก ๆ อาศัยอยู่มันก็จะเป็นอันตรายได้ อะบูดาวูด (29) ได้รายงาน

عن عبدالله بن سَرْجِس قال: «نهى رسول الله ﷺ أَنْ يُبَالَ في الجُحْرِ».

จากอับดิ้ลลาห์บุตรซัรญิสได้กล่าวว่า: "ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ห้ามปัสสาวะลงรู"

- น้ำนิ่ง: เพราะอาจทำให้รู้สึกขยะแขยงถ้าหากน้ำนั้นมีมากและนะยิสไม่ทำให้น้ำนั้นโยกย้าย และเป็นการทำให้ประโยชน์การใช้สอยเสียไป ถ้าหากนะยิสทำให้น้ำนั้นโยกย้ายหรือน้ำนั้นมีน้อยไม่ถึงสองกุลละห์

มุสลิม (281) และผู้อื่นได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه، عن النبي ﷺ: أنه نهى أَنْ يُبَالَ في الماءِ الرَّاكِدِ.

จากญาบิร (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ว่า: แท้จริงท่านได้ห้ามปัสสาวะลงในน้ำนิ่ง" และการอุจจาระนั้นก็น่ารังเกียจและควรห้ามยิ่งกว่า การห้ามในที่นี้เป็นการห้ามในระดับมักโรห์ และได้รายงานมาจากอิหม่ามนะวะวีย์ว่าเป็นการห้ามที่อยู่ในระดับฮะรอม [(ดูชะรอฮ์มุสลิม : (3/187)]

2. **เกี่ยวกับการเข้าและออกสถานที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ** สุนัตให้ผู้ที่จะเข้าไปถ่ายอุจจาระปัสสาวะก้าวเท้าซ้ายเข้าไปก่อน เพราะเท้าซ้ายเหมาะสมกับสถานที่ ๆ สกปรกและมีนะยิสเช่นเดียวกับสุนัตให้กล่าวซิเกรและดุอาอุต่าง ๆ ที่ปรากฏมีมากจากท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ก่อนเข้าและหลังจากออกมาจากที่ถ่าย ให้กล่าวก่อนเข้าไปยังที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะว่า:

«بِاسْمِ اللهِ، اللَّهُمَّ إنِّي أعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ

وَالخَبائِثِ». (رواه البخاري: ١٤٢؛ ومسلم: ٣٧٥).

"ด้วยพระนามของอัลเลาะฮ์ ข้าแต่อัลเลาะฮ์ข้าพเจ้าขอป้องกันด้วยพระองค์ท่านจากชัยตอนเพศผู้และเพศเมีย" รายงานโดยบุคอรี (142) และมุสลิม (375)

และหลังจากออกมาให้กล่าวว่า

«غُفْرَانَكَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذي أَذْهَبَ عَنّي الأَذَى وَعَافاني، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذي أَذَاقَني لَـذَّتَهُ، وَأَبْقَى فِيَّ قُوَّتَهُ، وَدَفَعَ عَنّي أَذَاهُ» (رواه أبـو داود: ٣٠؛ والترمـذي: ٧؛ وابن مـاجـه: ٣٠١؛ والطبراني).

"หวังในการอภัยโทษของท่าน, มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิแด่อัลเลาะฮ์ซึ่งได้ให้ความเดือดร้อนหายไปจากข้าพเจ้า และให้ข้าพเจ้ามีความสุข, มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิแด่อัลเลาะฮ์ ซึ่งให้ข้าพเจ้าได้ลิ้มรสความเอร็ดอร่อยของพระองค์ ได้โปรดให้พลังของพระองค์อยู่ในตัวของข้าพเจ้า และได้โปรดป้องกันความเดือดร้อนของพระองค์ออกไปพ้นข้าพเจ้า" รายงานโดยอะบูดาวูด (30) ติรมีซี (7) อิบนุมาญะห์ (301) และตอบรอนีย์)

3. เกี่ยวกับทิศ : เป็นการฮะรอมที่ผู้ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ จะหันหน้าหรือหันหลังไปทางทิศกิบละห์ ถ้าหากเขาอยู่กลางทุ่งและไม่มีสิ่งใดที่สูงพอจะปกปิดอวัยวะพึงสงวนของเขาได้ในขณะทำการถ่ายและฮะรอม เช่นเดียวกัน ที่จะหันหน้าหรือหันหลังไปสู่กิบละห์ถ้าหากเขาอยู่ในอาคารที่ไม่มีสถานที่สำรองไว้เพื่อการถ่ายโดยเฉพาะ และไม่ครบเงื่อนไข เรื่องสิ่งปกปิดดังกล่าว และมีเงื่อนไขอยู่ว่าเขาจะต้องไม่อยู่ห่างจากสิ่งที่ใช้ปกปิดนั้น เกินกว่าสามศอก หรือประมาณ 150 เซนติเมตร โดยประมาณและถ้าหากอาคารนั้นมีสถานที่ ที่สำรองไว้เพื่อการถ่ายอุจจาระปัสสาวะโดยเฉพาะก็อนุญาตให้หันหน้าหรือหันหลังไปทางทิศกิบละห์ได้บุคอรี (381) และมุสลิม (264) ได้รายงาน

عن أبي أيوب الأنصاري رضي الله عنه، عن النبي ﷺ قال: «إذَا أَتَيْتُمُ الغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا القِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوها ببول أو غائط، وَلَكِنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا».

จากอะบีอัยยูบอัลอันซอรีย์ (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า "เมื่อพวกท่านได้มาสถานที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ดังนั้นท่านทั้งหลายอย่าหันหลังและอย่าหันหน้าไปทางกิบละห์พร้อมด้วยการถ่ายปัสสาวะหรือถ่ายอุจจาระ แต่ท่านทั้งหลายจงหันไปทางทิศตะวันออกหรือตะวันตก (พิจารณาที่มะดีนะห์เป็นหลักในเรื่องทิศดังกล่าว) เถิด" เรื่องนี้ถูกจำกัดไว้เพียงในที่โล่งและสถานที่ใด ๆ ที่ไม่มีเครื่องกั้น, ส่วนหลักฐานที่ว่าเรื่องนี้ถูกจำกัดอยู่แค่เพียงที่โล่งนั้น ก็คือ ฮะดีษที่บุคอรี (148). และมุสลิม (266) และผู้อื่นได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: ارْتَقَيْتُ فَوْقَ ظَهْرِ بَيْتِ حَفْصَةَ لِبَعْضِ حَاجَتي، فَرَأَيْتُ النَّبي ﷺ، مُسْتَدْبِرَ القِبْلَةِ، مُسْتَقْبِلَ الشَّامِ.

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันได้ขึ้นไปบนหลังคาบ้านฮัฟเซาะห์เพื่อทำธุระบางอย่างของฉันและฉันได้เห็นท่านนบี (ซ.ล.) หันหลังให้กิบละห์และหันหน้าไปทางชาม"

ฮะดีษแรกนั้นให้ตีความว่าหมายถึงสถานที่ที่ไม่ได้สำรองไว้เพื่อการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ และรวมถึงสถานที่โล่ง ๆ ที่ไม่มีเครื่องกั้น ส่วนฮะดีษที่สองให้ตีความว่าหมายถึงสถานที่ที่สำรองไว้สำหรับการถ่ายอุจจาระปัสสาวะ เป็นการตีความที่รวมหลักฐานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน, ซึ่งก็คงไม่พ้นที่ต้องตกเป็นมักโรห์สำหรับการถ่ายอุจจาระปัสสาวะในสถานที่ที่ไม่ได้จัดเตรียมไว้เพื่อการถ่าย แม้จะมีเครื่องกั้นก็ตาม

4. เกี่ยวกับสภาพของผู้ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ

มักโรห์สำหรับผู้ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ที่จะพูดคุยขณะถ่าย, มุสลิม (370) และผู้อื่นได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما: أنَّ رَجُلاً مَرَّ ورسولُ اللّهِ ﷺ يبُول، فسلَّم عليه فلم يردَّ عليه.

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ว่า : มีชายคนหนึ่งเดินผ่านขณะที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์กำลังปัสสาวะ เขาได้กล่าวสลามท่าน แต่ท่านไม่ได้ตอบสลามเขา"

อะบูดาวูด (15) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أبي سعيد رضي الله عنه قال: سمعت النبي ﷺ يقول: «لاَ يَخْرُجْ الرَّجُلانِ يَضْرِبانِ الغَائِطَ، كَاشِفَيْنِ عَنْ عَوْرَتِهما يَتَحَدَّثانِ، فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وجلَّ يَمْقُتُ عَلى ذَلِكَ».

จากอะบีสะอีด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันได้ยินท่านนบี (ซ.ล.) กล่าวว่า : "ชายสองคนจะต้องไม่ออกไปถ่ายอุจจาระ (ปัสสาวะ) โดยเปิดอวัยวะพึงสงวนของเขาทั้งสองพูดคุยกันเพราะอัลเลาะฮ์ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกร โกรธกริ้วการกระทำดังกล่าว" และนำมาเปรียบเทียบ (กิยาส) ได้เหมือนกับการพูดคุยคือการกินและการดื่มขณะถ่าย

5. การชำระโดยใช้มือซ้าย :

ให้ผู้ถ่ายอุจจาระปัสสาวะชำระล้างโดยใช้มือข้างซ้ายเพื่อทำความสะอาดรูทวารด้วยน้ำหรือหินเพราะมัน (มือซ้าย) เหมาะที่จะใช้ในการชำระ และมักโรห์ใช้มือขวาเพื่อการนี้ เช่นเดียวกับที่มักโรห์ใช้มือขวาสัมผัสกับอวัยวะเพศชาย ถ้าหากจำเป็นจะต้องจับอวัยวะเพศชายเพื่อใช้หินในการชำระก็ตามก็ให้ใช้มือขวาจับก้อนหินโดยไม่ต้องขยับก้อนหินนั้น และใช้มือซ้ายจับอวัยวะเพศชายให้เคลื่อนไหวเพื่อชำระให้บริเวณนั้นให้สะอาด

บุคอรี (153) และมุสลิม (267) ได้รายงาน

عن أبي قتادة رضي الله عنه، عن النبي ﷺ قال: «إذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلاَ يَأْخُذَنَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلاَ يَسْتَنْجِ بِيَمِينِهِ».

จากอะบีกอตาดะห์ (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : เมื่อคนใดในพวกท่านปัสสาวะอย่าให้เขาใช้มือขวาจับอวัยวะเพศของเขา และจะต้องไม่ใช้มือขวาชำระ"

การทำความสะอาด ฮะดัษ :

ฮะดัษ : ตามหลักภาษา หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้น

ตามบัญญัติศาสนา : คือสิ่งที่เป็นนามธรรม เกิดขึ้นที่อวัยวะต่าง ๆ และจะทำให้ละหมาดและสิ่งที่มีข้อกำหนดเหมือนกับละหมาดใช้ไม่ได้ ในกรณีที่ไม่มีข้อผ่อนผัน และคำว่าฮะดัษใช้ได้กับสิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาด และสิ่งที่ทำให้วายิญต้องอาบน้ำ

ประเภทต่าง ๆ ของฮะดัษ

ฮะดัษ แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ ฮะดัษเล็ก และฮะดัษใหญ่

ฮะดัษเล็ก : คือสิ่งที่เป็นนามธรรม เกิดขึ้นที่อวัยวะต่าง ๆ ทั้งสี่ของคนเราคือ : ใบหน้า, มือและแขนทั้งสองข้าง, ศีรษะ และเท้าทั้งสองข้าง ซึ่งจะทำให้ละหมาดและสิ่งที่มีข้อกำหนดเหมือนกับละหมาดใช้ไม่ได้ ฮะดัษประเภทนี้จะชำระออกไปได้ด้วยการมีน้ำละหมาด เมื่อมีน้ำละหมาด ผู้นั้นก็พร้อมจะละหมาดหรือกระทำสิ่งที่มีข้อกำหนดเหมือนละหมาดได้

ฮะดัษใหญ่ : คือสิ่งที่เป็นนามธรรม เกิดขึ้นทั่วร่างกายและทำให้ละหมาดและสิ่งที่มีข้อกำหนดเหมือนละหมาดใช้ไม่ได้ ฮะดัษประเภทนี้จะชำระออกไปได้ด้วยการอาบน้ำทั่วร่างกาย เมื่ออาบน้ำแล้วผู้นั้นก็จะสามารถปฏิบัติสิ่งที่เคยต้องห้ามไม่ให้ปฏิบัติมาก่อนได้

الوضوء

น้ำละหมาด (วุดูอ)

ความหมายของ (วุดูอฺ) การอาบน้ำละหมาด

วุดูอฺ ความหมายตามหลักภาษา แปลว่า ความสวยความงาม

ตามหลักศาสนา : เป็นชื่อเรียกการกระทำ ซึ่งก็คือการใช้น้ำในอวัยวะต่าง ๆ ที่ถูกกำหนด พร้อมกับมีการตั้งเจตนา (เนียต)

ส่วนคำอ่านว่า "วะดูอฺ" والوَضوء:

นั้นหมายถึงน้ำที่ใช้ในการอาบน้ำละหมาดนั่นเอง

ฟัรดู (สิ่งที่จำเป็น) ในการอาบน้ำละหมาด :

ฟัรดูการอาบน้ำละหมาดมีหกประการคือ :

การตั้งเจตนา (เนียต), ล้างหน้า, ล้างมือทั้งสองข้างจนถึงข้อศอก, เช็ดบางส่วนของศีรษะ, ล้างเท้าทั้งสองข้างจนถึงตาตุ่ม และเรียบเรียงตามลำดับ

ตัวบทของการบัญญัติการอาบน้ำละหมาด และฟัรดูในการอาบน้ำละหมาดก็คือ คำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾

(سورة المائدة: الآية ٦).

"โอ้บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกท่านประสงค์จะละหมาด ให้พวกท่านล้างหน้าของพวกท่าน ล้างมือของพวกท่านจนถึงข้อศอก และจงเช็ดศีรษะของพวกท่าน และล้างเท้าของพวกท่านจนถึงตาตุ่ม" (อัลมาอิดะหฺ : 6)

1. การตั้งเจตนา (เนียต) : เพราะการอาบน้ำละหมาดถือเป็นอิบาดะห์อย่างหนึ่ง ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى» (رواه البخاري : ١؛ ومسلم: ١٩٠٧).

"แท้จริงการกระทำต่าง ๆ ที่จะมีผลใช้ได้นั้น ต้องมีการตั้งเจตนา (เนียต) และแท้ที่จริงแต่ละคนนั้นย่อมจะได้รับตามสิ่งที่ตนตั้งเจตนา" รายงานโดยบุคอรี (1) และมุสลิม (1907) หมายความว่า อิบาดะห์จะใช้ไม่ได้ และไม่นับว่าเป็นอิบาดะห์ตามหลักศาสนา เว้นแต่เมื่อได้มีการตั้งเจตนา (เนียต), และผู้ปฏิบัติ (มุกัลลัฟ) จะไม่ได้รับผลบุญ เว้นแต่เมื่อได้มีการตั้งเจตนาทำอิบาดะห์นั้น

คำนิยามของการตั้งเจตนา (เนียต) ความหมายตามหลักภาษา : หมายถึงการตั้งใจ ตามหลักศาสนา หมายถึง : ตั้งใจสิ่งหนึ่งพร้อมกับลงมือปฏิบัติสิ่งนั้น

ที่ ๆ ใช้ในการตั้งเจตนา (เนียต) : ที่ ๆ ใช้ในการตั้งเจตนา (เนียต) คือ หัวใจ และสุนัต

ให้กล่าวคำเนียตด้วยลิ้น.

วิธีการตั้งเจตนา (เนียต) : คือนึกในใจว่า :

نويت فرض الوضوء، أو رفع الحدث، أو استباحة الصلاة.

ข้าพเจ้าตั้งเจตนาปฏิบัติฟัรดูของการอาบน้ำละหมาด, หรือข้าพเจ้าตั้งเจตนายกฮะดัษ, หรือข้าพเจ้าตั้งเจตนาปฏิบัติสิ่งที่จะทำให้อนุญาตละหมาด

เวลาตั้งเจตนา (เนียต) : ขณะเมื่อล้างส่วนแรกของใบหน้า เพราะการล้างหน้าคือการเริ่มต้นอาบน้ำละหมาด

2. ล้างทั่วใบหน้า : เพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า

﴿فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ﴾.

"ท่านทั้งหลายจงล้างหน้าของพวกท่าน"

ขอบเขตของใบหน้า ตามความยาวตั้งแต่ตีนผม จนถึงใต้ลูกคางและความกว้าง ตั้งแต่หูข้างหนึ่งถึงหูอีกข้างหนึ่ง

และจำเป็นจะต้องล้างทุกสิ่งที่ปรากฏอยู่บนใบหน้า เช่น ขนคิ้ว หนวด และเครา ทั้งภายนอกและภายใน เพราะสิ่งเหล่านั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของใบหน้า ยกเว้นเคราที่หนามาก – ซึ่งคู่สนทนาจะมองไม่เห็นผิวหนังที่อยู่ภายใต้เครา – ในกรณีเช่นนี้ การล้างเพียงภายนอกก็ถือว่าเพียงพอแล้วโดยไม่ต้องล้างถึงภายใน

3. ล้างมือทั้งสองข้างถึงข้อศอก : เพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ﴾.

"และจงล้างมือของพวกท่านจนถึงข้อศอก"

หมายความว่า พร้อมทั้งล้างข้อศอกด้วย ซึ่งในเรื่องนี้มีหลักฐานจากฮะดีษที่มุสลิม (246) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه: «أنه توضأ فغسل وجهه فأسبغ الوضوء، ثم غسل يده اليمنى حتى أشرع في العضد، ثم يده اليسرى حتى أشرع في العضد، ثم مسح رأسه، ثم غسل رجله اليمنى حتى أشرع في الساق، ثم غسل رجله اليسرى حتى أشرع في الساق، ثم قال: هكذا رأيت الرسول ﷺ يتوضأ».

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ฎ.) ว่า : "เขาได้อาบน้ำละหมาด ล้างหน้า และอาบน้ำละหมาดอย่างทั่วถึง ต่อมาเขาได้ล้างมือขวาของเขาจนเลยเข้าไปในเขตแขนอ่อน แล้วล้างมือซ้ายของเขาจนเลยเข้าไปในเขตแขนอ่อน แล้วเขาได้เช็ดศีรษะ แล้วต่อมาเขาได้ล้างเท้าขวาของเขาจนเลยขึ้นไปในเขตหน้าแข้ง ต่อจากนั้นเขาได้ล้างเท้าซ้ายของเขาจนเลยขึ้นไปในเขตหน้าแข้ง หลังจากนั้นเขาได้กล่าวว่า : อย่างนี้แหละที่ฉันเห็นท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) อาบน้ำละหมาด"

และจำเป็นต้องล้างให้ทั่วเส้นขนและผิวหนัง ถ้าหากใต้เล็บมีขี้เล็บที่กันไม่ให้น้ำเข้าไปถึงภายใน

หรือสวมแหวนที่กันไม่ให้น้ำเข้าไปถึงผิวหนังใต้แหวน การอาบน้ำละหมาดนั้นก็ใช้ไม่ได้ เพราะฮะดีษบุคอรี (161) และมุสลิม (241) ที่ได้รายงานตามสำนวนของมุสลิม

عن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما قال: رجعنا مع رسول الله ﷺ من مكة إلى المدينة، حتى إذا كنّا بماء بالطريق تعجّل قوم عند العصر، فتوضأوا وهم عجال، فانتهينا إليهم وأعقابهم تلوح لم يمسها ماء، فقال رسول الله ﷺ : «وَيْلٌ لِلأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ، أَسْبِغُوا الوُضُوءَ».

จากอัลดิ้ลลาห์ บุตรอัมร์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :

เราได้กลับมาพร้อมกับท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) จากมักกะห์ สู่มะดีนะห์ จนกระทั่งถึงแหล่งน้ำแห่งหนึ่งในระหว่างทางมีพวกหนึ่งรีบร้อนเมื่อได้เวลาอัสร์ พวกเขาได้อาบน้ำละหมาดกันอย่างรีบร้อน พวกเราไปทันพวกเขาพบว่าส้นเท้าของพวกเขาเป็นแปลง ๆ โดยที่น้ำไม่ได้กระทบกับมัน ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "ขุมนรกหนึ่งเป็นของเจ้าของส้นเท้า (ที่ไม่ระมัดระวังในการล้างให้ทั่วถึง) พวกท่านจงอาบน้ำละหมาดให้ทั่วถึงเถิด"

และมุสลิม (243) ได้รายงานว่า :

أَنَّ رَجُلاً تَوَضَّأَ فترك موضع ظفر على قدمه، فأبصره النبي ﷺ فقال: «ارجِعْ فَأَحسِنْ وُضُوءَكَ». فرجع ثم صلى.

มีชายคนหนึ่งอาบน้ำละหมาดและปล่อยไว้เท่าเล็บที่เท้าของเขา (โดยไม่ได้ล้างให้ทั่ว) ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ให้เขาดูรอยนั้นแล้วกล่าวว่า : จงกลับไป แล้วอาบน้ำละหมาดให้ดีเถิด ชายคนนั้นได้กลับไป (อาบน้ำละหมาด) และหลังจากนั้นเขาก็ได้ละหมาด"

สองฮะดีษนี้บ่งชี้ว่า : ถ้าหากยังมีส่วนใดจากอวัยวะที่ต้องล้างในการอาบน้ำละหมาดเหลืออยู่โดยไม่ถูกล้าง แม้จะเพียงเล็กน้อยก็ตาม น้ำละหมาดนั้นก็ใช้ไม่ได้

4. เช็ดบางส่วนของศีรษะ : แม้จะเป็นการเช็ดผมเพียงเส้นเดียวก็ตาม ตราบเท่าที่ผมเส้นนั้นอยู่ในเขตของศีรษะ เพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ﴾.

"และท่านทั้งหลายจงเช็ดศีรษะของพวกท่าน"

และอัลมุฆีเราะห์ บุตร ฮัวะอุบะห์ (ร.ด.) ได้รายงานว่า

ان رسول الله ﷺ توضأ، ومسح بناصيته، وعلى عمامته، (رواه مسلم: ٢٧٤).

"ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้อาบน้ำละหมาด และได้เช็ดขม่อมของท่าน และเช็ดบนผ้าโพกศีรษะของท่าน" รายงานโดยมุสลิม (274)

และถ้าหากล้างศีรษะทั้งหมดหรือบางส่วนแทนการเช็ด ก็อนุญาตให้กระทำได้ และการที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) เช็ดเพียงขม่อมก็ถือว่าใช้ได้แล้วนั้น เป็นหลักฐานว่า การเช็ดส่วนหนึ่งของศีรษะ

นั้นเป็นฟัรดูการอาบน้ำละหมาด และการเช็ดส่วนใดในเขตศีรษะก็ถือว่าใช้ได้แล้ว

5. ล้างเท้าทั้งสองข้างถึงตาตุ่ม : เพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾.

"และ (ล้าง) เท้าของพวกท่านจนถึงตาตุ่ม"

หมายความว่า พร้อมทั้งล้างตาตุ่มด้วย ซึ่งหลักฐานในเรื่องนี้มีฮะดีษ ที่รายงานจากอะบีฮุรอยเราะห์ ที่ได้ผ่านมาแล้วว่า "จนเลยขึ้นไปในเขตหน้าแข้ง"

และจำเป็นต้องล้างให้ทั่วเท้าทั้งสองข้าง ตลอดจนรอยแตก และซอกต่าง ๆ ที่เล็บหรือแม้แต่ใต้ขนก็ตาม เพราะมีหลักฐานที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการล้างมือ

6. เรียบเรียงตามลำดับ

ข้อนี้ได้มาจากอายะห์ที่ระบุถึงฟัรดูของการอาบน้ำละหมาดโดยลำดับ, และจากการการกระทำของท่านนบี (ซ.ล.) เพราะท่านไม่เคยอาบน้ำละหมาดเลย นอกจากต้องเป็นไปตามลำดับ อายะห์ดังกล่าวอยู่ในฮะดีษซอเฮียะห์หลายฮะดีษ เช่น ฮะดีษอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ที่ได้กล่าวมาแล้ว และในฮะดีษดังกล่าวได้มีการเชื่อมการกระทำต่าง ๆ โดยใช้คำว่า "ซุมมะ" ซึ่งมีความหมายว่า : หลังจากนั้น หรือต่อมา ซึ่งก็หมายถึงการจัดลำดับก่อนหลังนั่นเอง เรื่องนี้ได้กล่าวอยู่ใน อัลมัจมัวอฺ (1/484) และศิษยานุศิษย์ของอิหม่ามชาฟิอี ได้อ้างหลักฐานจากซุนนะห์ด้วยฮะดีษต่าง ๆ ที่ ซอเฮียะห์ ที่รายงานอย่างแพร่หลายโดย ซอฮาบะห์เป็นจำนวนมาก ในเรื่องวิธีการอาบน้ำละหมาดของท่านนบี (ซ.ล.) พวกเขาทุกคนต่างก็บรรยายลักษณะการอาบน้ำละหมาดของท่านนบี (ซ.ล.) ว่าเป็นไปโดยลำดับ ทั้งที่พวกเขามีหลายคน และได้พบเห็นการอาบน้ำละหมาดของท่านนบี ในที่ต่าง ๆ หลายแห่ง อีกทั้งยังมีการขัดแย้งกันอย่างมากมายเกิดขึ้นในส่วนที่เกี่ยวกับจำนวนที่ทำซ้ำว่า สองหรือสามครั้ง ถึงกระนั้นก็ตามไม่เคยปรากฏว่าจะมีการขัดแย้งกันในเรื่องที่ว่าท่านนบี (ซ.ล.) อาบน้ำละหมาดโดยไม่ปฏิบัติตามลำดับ และการปฏิบัติของท่านนบี (ซ.ล.) นั้นเป็นการอธิบายถึงวิธีการอาบน้ำละหมาดที่ถูกใช้ให้ปฏิบัติ ถ้าหากยอมให้มีการอาบน้ำละหมาดโดยไม่ต้องทำตามลำดับแล้ว ท่านนบี (ซ.ล.) ก็คงจะต้องไม่ทำตามลำดับบ้างในบางโอกาส เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าอนุญาตให้กระทำได้ เช่นเดียวกับการที่ท่านไม่ทำซ้ำในบางขณะ

สุนัตการอาบน้ำละหมาด :

สุนัตของการอาบน้ำละหมาดมีเป็นจำนวนมาก แต่จะขอกล่าวเฉพาะที่สำคัญ คือ :

1. **การกล่าวบิสมิลลาฮ์ในตอนเริ่มต้น** น่าซาอี (1/61) ได้รายงานด้วยรายงานที่ดี

أنس رضي الله عنه قال: طلب بعض أصحاب النبي ﷺ وَضوءاً فلم يجدوا ماءً، فقال عليه الصلاة والسلام: «هَلْ مَعَ أَحَدٍ مِنْكُمْ مَاءٌ»، فأُتي بماء فوضع يده في الإناء الذي فيه الماء، ثم قال: «تَوَضَّأوا بِسْمِ اللَّهِ» أي قائلين ذلك عند الابتداء به. قال أنس: فرأيت الماء يفور من بين أصابعه، حتى توضأوا من عن آخرهم ـ أي جميعهم ـ وكانوا نحوا من سبعين.

จากอะนัส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "ซอฮาบะห์ของท่านนบี (ซ.ล.) บางคนหาน้ำเพื่ออาบน้ำละหมาด แต่พวกเขาก็ไม่พบน้ำ ท่านนบี (ซ.ล.) จึงได้พูดขึ้นว่า : มีใครในพวก ท่านบ้างที่มีน้ำ ต่อมามีผู้นำน้ำมาให้ ท่านได้จุ่มมือลงไปในภาชนะที่มีน้ำอยู่นั้นแล้วกล่าวว่า : "พวกท่านจงอาบน้ำละหมาดกันเถิด บิสมิ้ลลาฮ์" หมายความว่า ให้กล่าวบิสมิ้ลลาฮ์ ในตอนเริ่มต้น อะนัสได้กล่าวว่า ฉันเห็นน้ำพุ่งออกมาจากระหว่างนิ้วของท่านจนพวกเขาได้อาบน้ำละหมาดกันจนคนสุดท้ายของพวกเขา หมายความว่าได้อาบน้ำละหมาดกันทั่วทุกคน โดยที่พวกเขามีประมาณเจ็ดสิบคน"

2. ล้างมือทั้งสองข้างถึงข้อมือสามครั้งก่อนที่จะเอามือจุ่มลงไปในภาชนะ. บุคอรี (2183) และมุสลิม (235) ได้รายงาน

من حديث عبدالله بن زيد رضي الله عنه وقد سئل عن وضوء النبي ﷺ ، فدعا بتَورْ من ماء، فَتَوَضَّأَ لَهُمْ وضوء النبي ﷺ : فَأَكْفَأَ عَلَى يَدِهِ مِنَ التَّوْرِ، فغسل يديه ثلاثاً، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ في الإناءِ. . .».

จากฮะดีษอับดิ้ลลาห์ บุตร เซด (ร.ด.) โดยเขาถูกถามเกี่ยวกับการอาบน้ำละหมาดของท่านนบี (ซ.ล.) "เขาได้เรียกเอาภาชนะใส่น้ำมา และได้อาบน้ำละหมาดให้พวกเขาดูเหมือนการอาบน้ำละหมาดของท่านนบี (ซ.ล.) เขาได้เทน้ำลงบนมือของเขาจากภาชนะนั้น และล้างมือทั้งสองของเขาสามครั้ง หลังจากนั้นได้เอามือจุ่มลงในภาชนะนั้น..."

3. แปรงฟัน : บุคอรี (847) และมุสลิม (252) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي ﷺ قال: «لَوْلاَ أَنْ أَشُقَّ على أُمَّتِي لأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ وضوءٍ»

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "ถ้าหากฉันไม่กลัวจะเป็นความลำบากแก่ประชาชาติของฉันแล้ว ฉันจะต้องใช้พวกเขาให้แปรงฟันทุกครั้งที่จะละหมาด"

. หมายถึงเป็นคำสั่งที่ใช้บังคับวาญิบและนี่ก็เป็นหลักฐานว่าการแปรงฟันนั้นเป็นสุนัตมุอักกัต

4., 5. การบ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูก โดยใช้มือขวาและสั่งน้ำออกจากจมูกโดยใช้มือซ้าย ได้ปรากฏในฮะดีษ อับดิ้ลลาห์ บุตรเซด (ร.ด.) ที่ผ่านมาแล้ว

«فَتَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ بِثَلاثِ غَرْفَاتٍ».

"ท่านนบีได้บ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูก แล้วสั่งออกโดยใช้น้ำสามวัก" หมายความว่า น้ำวักหนึ่งใช้ทั้งบ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูก และให้ทำเช่นนี้สามครั้ง

6. สางเคราที่หนา อะบูดาวูด (145) ได้รายงาน

عن انس رضي الله عنه أن النبي ﷺ كان إذا توضا اخذ كفاً من ماء، فأدخله تحت حنكه، فخلل به لحيته، وقال: «هَكَذَا أَمَرَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ».

จากอะนัส (ร.ฎ.) ว่า "ท่านนบี (ซ.ล.) เมื่ออาบน้ำละหมาดท่านจะเอาน้ำมาฝ่ามือ (วัก) หนึ่ง แล้วเอามันใส่ไปใต้ขากรรไกรของท่านแล้วใช้มันสางเคราของท่าน และกล่าวว่า : ดังเช่นที่องค์อภิบาลของฉันที่ยิ่งใหญ่และเกรียงไกรได้ใช้ฉันให้ปฏิบัติ"

7. **เช็ดศีรษะทั้งหมด** ได้ปรากฏในฮะดีษ อับดิลลาห์ บุตรเซด (ร.ด.) ว่า

فَمَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ، فأَقْبَلَ بهما وأدبر: بَدَأ بمقدَّم راسه، ثُمَّ ذَهَبَ بِهِما إلى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُما حَتَّى رَجَعَ إلى المكان الذي بدأ منه.

"เขาได้เช็ดศีรษะด้วยมือทั้งสองข้าง ได้เช็ดจากข้างหน้าไปข้างหลัง และจากข้างหลังย้อนมาข้างหน้า : คือเริ่มที่ด้านหน้าของศีรษะแล้วใช้มือทั้งสองข้าง (เช็ด) ไปถึงต้นคอของเขา แล้วใช้มือทั้งสอง (เช็ด) ย้อนกลับไปจนถึงที่ ที่เริ่มต้น"

8. **สางระหว่างนิ้วมือ และนิ้วเท้าทั้งสองข้างด้วยน้ำ** สำหรับมือทั้งสองนั้นใช้การประสานกัน ส่วนเท้าทั้งสองข้าง ให้ใช้นิ้วก้อยมือซ้ายเริ่มสางนิ้วก้อยเท้าขวา และไปสิ้นสุดที่นิ้วก้อยเท้าซ้าย ได้เล่าจาก

عن لَقِيط بن صَبِرة رضي الله عنه قلت: يا رسول الله أخبرني عن الوضوء؟ قال: «أَسْبِغِ الوُضُوءَ، وَخَلِّلْ بَيْنَ الأَصَابِعِ، وَبَالِغْ في الاستِنْشَاقِ، إلا أَنْ تَكُونَ صَائِماً» (رواه أبو داود: ١٤٢؛ وصححه الترمذي: ٧٨٨، وغيرهما).

ละกีตบุตร ซุบเราะห์ (ร.ด.) ว่าฉันได้กล่าวว่า "โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ ได้โปรดบอกฉันถึงวิธีการอาบน้ำละหมาดเถิด ท่านได้กล่าวว่า : ท่านจงอาบน้ำละหมาดให้ทั่วถึงสมบูรณ์และจงสางระหว่างนิ้ว จงสูดน้ำเข้าจมูกลึก ๆ ยกเว้นในกรณีที่ท่านถือศีลอด" รายงานโดยอะบูดาวูด (142) และติรมีซี (788) ว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์ และผู้อื่นอีกที่ได้รายงานเช่นนี้

และเล่าจากอัลมุสเตาริดได้กล่าวว่า :

«رايت النبي ﷺ تَوَضَّأَ فَخَلَلَ أَصَابِعَ رِجْلَيْهِ بِخِنْصِرِهِ» (رواه ابن ماجه: ٤٤٦).

"ฉันได้เห็นท่านนบี (ซ.ล.) อาบน้ำละหมาดและได้สางนิ้วเท้าทั้งสองข้างของท่านด้วยนิ้วก้อยของท่าน" รายงานโดย อิบนุมาญะห์ (446)

9. **เช็ดหูทั้งสองข้างทั้งด้านนอกและด้านใน ด้วยน้ำใหม่ที่ไม่ใช่น้ำที่ใช้เช็ดศีรษะ :**

عن ابن عباس رضي الله عنه: «أن النبي ﷺ مسح برأسه وأذنيه ظاهرهما وباطنهما». (رواه الترمذي: ٣٦، وصححه). وعند النسائي (١/ ٧٤): «مسح برأسه وأذنيه، باطنهما بالمسبِّحتين، وظاهرهما بإبهاميه». وقال عبدالله بن زيد: «رأيت النبي ﷺ يتوضا، فأخذ ماء لأذنيه خلاف الماء الذي أخذه لرأسه» (رواه الحاكم: ١/١٥١)،

เล่าจากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า "ท่านนบี (ซ.ล.) ได้เช็ดศีรษะของท่าน และเช็ดหูทั้งสองข้างของท่านทั้งด้านนอกและด้านในของมันทั้งสอง" รายงานโดยติรมีซี (36) และว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์ และในรายงานของน่าซาอี (1/74) ว่า: "ท่านได้เช็ดศีรษะและเช็ดหูทั้งสองข้างของท่าน ด้านในด้วยนิ้วชี้ทั้งสองข้างและด้านนอกด้วยนิ้วหัวแม่มือทั้งสองข้าง" และอับดิ้ลลาห์บุตรเซดได้กล่าวว่า: "ฉันเห็นท่านนบี (ซ.ล.) อาบน้ำละหมาด และท่านได้เอาน้ำไปเพื่อ (เช็ด) หูทั้งสองข้าง เป็นน้ำอื่นนอกจากน้ำที่ท่านได้เอาไปเพื่อ (เช็ด) ศีรษะของท่าน รายงานโดย ฮากิม (1/151) และท่านฮาฟิซอัซซะฮะบีย์ได้กล่าวเกี่ยวกับฮะดีษนี้ว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์

10. กระทำสามครั้งในฟัรดู และสุนัตทั้งหมดของการอาบน้ำละหมาด มุสลิม (230) ได้รายงานว่าอุสมาน (ร.ด.) ได้กล่าวว่า:

أَلاَ أُرِيكُمْ وضوء رسول الله ﷺ؟ ثم توضأ ثلاثاً ثلاثاً.

"โปรดทราบ ฉันจะทำให้พวกท่านได้เห็นการอาบน้ำละหมาดของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) หลังจากนั้นเขาได้อาบน้ำละหมาดอย่างละสามครั้ง

11. กระทำข้างขวาก่อนข้างซ้ายที่มือและเท้าทั้งสองข้าง:

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «إذا توضأتم فابدأوا بميامنكم» (رواه ابن ماجه: ٤٠٢).

เล่าจากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่าท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "เมื่อพวกท่านอาบน้ำละหมาด พวกท่านทั้งหลายจงเริ่มทางด้านขวาก่อน" รายงานโดย อิบนุมาญะห์ (402) และฮะดีษอะบีฮุรอยเราะฮ์ที่ผ่านมาแล้วในเรื่องฟัรดูการอาบน้ำละหมาดก็เป็นหลักฐานในเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน

12. การดู · คือการเอามือลูบผ่านไปบนอวัยวะในการอาบน้ำละหมาด ขณะทำการล้าง อะห์มัดได้รายงานในมุสนัดของท่าน (4/39)

عن عبدالله بن زيد رضي الله عنه: أن النبي ﷺ تَوَضَّأَ، فجعل يقُول هكذا، يدْلُك.

จากอับดิ้ลลาห์บุตรเซด (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้อาบน้ำละหมาดและเขาได้พูดว่าทำอย่างนี้คือถู

13. กระทำอย่างติดต่อกัน: คือล้างอวัยวะอย่างต่อเนื่องกันไปโดยไม่ขาดตอน คือล้างอวัยวะส่วนที่สองก่อนที่อวัยวะส่วนที่หนึ่งจะแห้งเพื่อเป็นการทำตามท่านนบี (ซ.ล.) ซึ่งมีหลายฮะดีษที่กล่าวถึงเรื่องดังกล่าว

14. ล้างให้เกินขอบเขตของใบหน้า ของมือและของเท้า คือล้างเข้าไปในส่วนหน้าของศีรษะ ล้างเกินเข้าไปในส่วนของแขนอ่อนทั้งสองข้างและล้างเกินเข้าไปในส่วนของหน้าแข้งทั้งสองข้าง ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า:

«إنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ القِيامَةِ غُرًّا

مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الوُضُوءِ، فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ»
(رواه البخاري: ١٣٦؛ ومسلم: ٢٤٦). وفي رواية عند مسلم: «فَلْيُطِلْ غُرَّتَهُ وَتَحْجِيلَهُ».

"แท้จริงประชาติของฉันจะถูกเชื้อเชิญมาในวันกิยามะห์ในสภาพที่ใบหน้ามีรัศมีมือและเท้ามีรัศมี อันเนื่องมาจากรอยของการอาบน้ำละหมาด ดังนั้นคนใดจากพวกท่านที่สามารถทำให้รัศมีของเขายาวแล้วก็ให้เขาจงกระทำเถิด" รายงานโดยบุคอรี (136) และมุสลิม (246) และในรายงานหนึ่งของมุสลิมว่า "ให้เขาจงทำให้รัศมีที่หน้าที่มือและเท้าของเขายาวเถิด"

15. **ใช้น้ำอย่างปานกลาง โดยไม่สุรุ่ยสุร่ายหรือกระเหม็ดกระแหม่** บุคอรี (198) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه: كان النبي ﷺ يَتَوَضَّأُ بالمُدِّ.

จากอะนัส (ร.ด.) ว่า "ท่านนบี (ซ.ล.) ได้อาบน้ำละหมาดโดยใช้น้ำหนึ่งมุด (ประมาณหนึ่งลิตร)"

16. **หันหน้าสู่กิบละห์** ขณะอาบน้ำละหมาด เพราะเป็นทิศที่ประเสริฐที่สุด
17. **จะต้องไม่พูด** ขณะอาบน้ำละหมาด เพราะเป็นการปฏิบัติตามท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.)
18. **อ่าน ตะชะฮ์ฮุดและดุอาอฺ** เมื่ออาบน้ำละหมาดเสร็จเรียบร้อยแล้วโดยกล่าวว่า

«أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»(رواه مسلم: ٢٣٤). «اللهمَّ اجعلني من التوابين واجعلني من المتطهرين» (رواه الترمذي: ٥٥). «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ أستغفرك وأتوب إليك» (رواه النسائي في أعمال اليوم والليلة، كما قال الإمام النووي في الأذكار).

"ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะนอกจากอัลเลาะฮ์องค์เดียว โดยไม่มีคู่ภาคีสำหรับพระองค์, และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า มุฮำมัดเป็นบ่าวและศาสนทูตของพระองค์" รายงานโดย มุสลิม (234)

"ข้าแด่อัลเลาะฮ์ได้โปรดดลบันดาลให้ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งจากพวกที่รู้สำนึกตัว และได้โปรดดลบันดาลให้ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งจากพวกที่สะอาดบริสุทธิ์" รายงานโดยติรมีซี (55)

"มหาบริสุทธิ์แด่ท่าน ข้าแด่อัลเลาะฮ์ และพร้อมด้วยการสรรเสริญท่านข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะนอกจากพระองค์ท่าน ข้าพเจ้าวิงวอนขออภัยโทษต่อท่าน และขอกลับคืนสู่ท่าน"

รายงานโดยน่าซาอีในเรื่องกิจวัตรประจำวัน ตามที่อิหม่ามนะวะวีย์กล่าวในหนังสือ "อัล-อัซการ"

สิ่งที่มักโรห์ในการอาบน้ำละหมาด :

สิ่งที่มักโรห์ในการอาบน้ำละหมาดมีหลายประการคือ

1. **ใช้น้ำมากหรือน้อยเกินไป** : เพราะการกระทำดังกล่าวขัดกับซุนนะห์ และเพราะคำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่มีความหมายกว้าง ๆ ว่า :

﴿وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾

(سورة الأعراف: الآية ٣١).

"และท่านทั้งหลายอย่าฟุ่มเฟือยเพราะพระองค์ไม่โปรดปรานพวกที่ฟุ่มเฟือย" (อัลอะอฺรอฟ: 31)

ความฟุ่มเฟือยก็คือ เกินความพอดี อะบูดาวูด (96) ได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า:

«إِنَّهُ سَيَكُونُ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ قَوْمٌ يَعْتَدُونَ فِي الطَّهُورِ وَالدُّعَاءِ».

"แท้จริงจะปรากฏในประชาชาตินี้ คนพวกหนึ่งที่เกิดความพอดีในเรื่องความสะอาดและในเรื่องการขอดุอาอฺ" สำหรับความเกินพอดีในเรื่องการขอดุอาอฺก็คือ ขอสิ่งต่าง ๆ เป็นพิเศษ และในรูปแบบที่เจาะจงแน่นอน

2. **การกระทำข้างซ้ายก่อนข้างขวา ที่มือและที่เท้า** ในการอาบน้ำละหมาด เพราะการกระทำเช่นนั้น ขัดกับการกระทำของท่านนบี (ซ.ล.)

3. **การซับน้ำที่ติดอยู่กับอวัยวะส่วนที่อาบน้ำละหมาดให้แห้ง** ยกเว้นมีเหตุที่จำเป็น เช่น หนาวจัด หรือร้อนจัด ซึ่งหากปล่อยน้ำให้ค้างอยู่บนอวัยวะก็จะเป็นอันตราย, บุคอรี (256) และมุสลิม (317) ได้รายงานว่า :

أنه ﷺ أُتي بمنديلٍ فَلَمْ يَمَسَّهُ.

"มีผู้เอาผ้าเช็ดหน้าไปให้ท่านนบี (ซ.ล.) แต่ท่านก็ไม่ได้ใช้มัน"

4. **สาดน้ำใส่หน้า** เพราะการทำเช่นนั้นถือว่าไม่เป็นการให้เกียรติ

5. **ทำเกินกว่าสามครั้ง** โดยแน่ใจทั้งในการล้างหรือเช็ด หรือทำน้อยกว่าสามครั้ง, ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวภายหลังจากอาบน้ำละหมาดสามครั้ง แล้วว่า :

«هَكَذَا الوضوءُ، فَمَنْ زَادَ عَلَى هَذَا، أَوْ نَقَصَ فَقَدْ أَسَاءَ وَظَلَمَ» (رواه أبو داود: ١٣٥)،

"การอาบน้ำละหมาดคืออย่างนี้, ดังนั้นผู้ใดทำเกินกว่านี้ หรือทำน้อยกว่านี้ เขาก็เป็นคนชั่วและละเมิด" *รายงานโดยอะบูดาวูด (135)* และได้กล่าวในหนังสืออัลมัจมัวอฺว่า : เป็นฮะดีษซอเฮียะห์ และความหมายของฮะดีษก็คือ ผู้ใดเชื่อว่าสิ่งที่เป็นซุนนะห์ให้ทำเกินกว่าสามครั้ง หรือน้อยกว่าสามครั้ง ผู้นั้นเป็นคนชั่วและละเมิด เพราะเป็นการขัดกับซุนนะห์ ซึ่งท่านนบี (ซ.ล.) ได้ปฏิบัติเป็นแนวทางไว้

6. **ขอให้คนอื่นช่วยล้างอวัยวะให้ตนโดยไม่มีเหตุอันควร** เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงถึงความยิ่งใหญ่ที่ไม่เหมาะสมกับอิบาดะห์ ซึ่งหมายถึง การแสดงความต้อยต่ำของตนต่อพระผู้เป็นเจ้า

7. **บ้วนปากและสูดน้ำเข้าจมูกลึกเกินไปสำหรับผู้ที่ถือศีลอด** เพราะน้ำอาจจะพลาดเข้าไปภายในจนถึงขั้นทำให้เสียการถือศีลอด ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«وَبَالِغْ فِي الاسْتِنْشَاقِ إِلاَّ أَنْ تَكُونَ صَائِماً» (رواه أبو داود: ١٤٢).

"และจงสูดน้ำเข้าจมูกลึก ๆ เว้นแต่เมื่อท่านถือศีลอด" รายงานโดยอะบูดาวูด (142) และให้เอาการบ้วนปากนั้นเทียบเคียง (กิยาส) กับการสูดน้ำเข้าจมูก เพราะการพลาดพลั้งในขณะบ้วนปากนั้นเป็นไปได้มากกว่า

نواقص الوضوء:

สิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาด :

สิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาด มี 5 ประการ คือ

1. ทุกสิ่งที่ออกมาทางทวารหนึ่งทวารใดจากสองทวารยกเว้นอสุจิ อันได้แก่ ปัสสาวะ หรืออุจจาระ หรือเลือด หรือลม เป็นต้น : อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสว่า

﴿أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الغَائِطِ﴾ (سورة النساء: الآية ٤٢).

"หรือการที่คนใดคนหนึ่งในหมู่พวกท่านมาจากการไปถ่ายอุจจาระปัสสาวะ" (อันนิซาอฺ 42)

บุคอรี (135) และมุสลิม (225) ได้รายงานจากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلاَةَ أَحَدِكُمْ إذا أحدث حَتَّى يَتَوَضَّأَ». فقال رجل من أهل حضر موت: ما الحدثُ يا أبا هريرة؟ قال: فُسَاءٌ أَوْ ضُرَاطٌ.

"อัลเลาะฮ์จะไม่ทรงรับละหมาดของคนใดในพวกท่านเมื่อมีฮะดัษจนกว่าเขาจะอาบน้ำละหมาด" ชายคนหนึ่งจากชาวฮัดรอเมาต์ถามขึ้นว่า : ฮะดัษคืออะไร โอ้อะบูฮุรอยเราะฮ์? เขาตอบว่า : คือการผายลมหรือการตด

และได้เทียบเคียง (กิยาส) ทุกสิ่งที่ออกมาจากทางทวารเบาหรือทวารหนัก แม้จะเป็นสิ่งที่สะอาดก็ตาม

2. หลับโดยก้นไม่สนิทกับพื้น อาการที่ก้นไม่สนิทกับพื้นก็คือ มีช่องว่างระหว่างก้นกับพื้น ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مَنْ نَامَ فَلْيَتَوَضَّأْ» (رواه أبو داود: ٢٠٣، وغيره)

"ผู้ใดหลับให้เขาจงอาบน้ำละหมาด" รายงานโดย อะบูดาวูด (203) และผู้อื่น ส่วนผู้ที่หลับโดยก้นแนบกับพื้นนั้นไม่เสียน้ำละหมาด เพราะเขาจะรู้สึกเมื่อมีสิ่งใดออกมา ซึ่งฮะดีษที่มุสลิม (376) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه قال: أُقِيمَتِ الصَّلاةُ والنبي ﷺ يناجي رجلاً، فَلَمْ يَزَلْ يُناجيهِ حتى نامَ أصحابهُ، ثُمَّ جاءَ فصلَّى بِهِمْ.

จากอะนัส (ร.ด.) บ่งชี้ถึงเรื่องนี้ คือ เขาได้กล่าวว่า : ได้มีการอิกอมะห์ละหมาด ขณะที่ท่านนบี (ซ.ล.) กำลังกระซิบอยู่กับชายคนหนึ่ง และท่านยังคงกระซิบอยู่กับชายผู้นั้น จนกระทั่ง

บรรดาซอฮาบะห์ของท่านหลับกันหมด หลังจากนั้นท่านได้มาและร่วมละหมาดพร้อมกับพวกเขา"

และเล่าจากอะนัส (ร.ด.) อีกเช่นกันว่า :

كان أصحاب رسول الله ﷺ يَنامُونَ، ثُمَّ يُصَلُّونَ

ولا يتوضأونَ (انظر البخاري: ٥٤١، ٥٤٤، ٥٤٥).

ซอฮาบะห์ของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) หลับ หลังจากนั้นพวกเขาก็ละหมาดโดยไม่ได้อาบน้ำละหมาด ดูที่บุคอรี (541, 544, 545)

และเป็นที่ชัดเจนว่า พวกเขานั่งหลับในสภาพที่ก้นแนบสนิทกับพื้น เพราะพวกเขาอยู่ในมัสยิดกำลังรอจะละหมาด โดยมีความหวังอยู่ที่ท่านนบี (ซ.ล.) จะยุติการพูดคุยกับชายคนนั้นทันทีทันใด และมาละหมาดร่วมกับพวกเขา

3. ขาดสติด้วยความมึนเมา หรือเป็นลมสลบ หรือป่วยหรือเป็นบ้า เพราะเมื่อคนเราตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น ย่อมเป็นไปได้ที่จะมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกมาโดยเขาไม่รู้สึกตัว และเทียบเคียง (กิยาส) ได้กับการหลับ เพราะการหลับนั้นมีความหมายที่เกินกว่าสภาพดังกล่าว

4. การที่ผู้ชายกระทบกับภรรยาของตนหรือผู้หญิงอื่นที่ศาสนาอนุญาตให้แต่งงานด้วยกันได้โดยไม่มีสิ่งใดกั้น ซึ่งการกระทบกันดังกล่าวจะมีผลทำให้เสียน้ำละหมาดด้วยกันทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสไว้ในเรื่องที่ทำให้จำเป็นต้องอาบน้ำละหมาดว่า :

﴿أَوْ لاَمَسْتُمُ النِّسَاءَ﴾ (سورة النساء: الآية ٤٢)

"หรือการที่พวกท่านกระทบกับสตรี" (อันนิซาอฺ 42)

5. กระทบอวัยวะเพศของตนเองหรือของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นอวัยวะเพศด้านหน้าหรือทูรูดของทวารหนักก็ตาม โดยเป็นการกระทบด้วยฝ่ามือและนิ้วด้านในที่ไม่ใช่ด้านข้างของนิ้ว

الأمور التي يشترط لها الوضوء:

การกระทำที่มีเงื่อนไขกำหนดให้ต้องมีน้ำละหมาด

การกระทำที่จำเป็นต้องมีน้ำละหมาด ได้แก่

1. ละหมาด : อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿يَا أَيُّها الَّذينَ آمَنوا إذَا قُمْتُمْ إلىٰ الصَّلاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ

وَأَيْدِيَكُمْ إلىٰ المَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ

وَأَرْجُلَكُمْ إلى الكَعْبَيْنِ﴾ (سورة المائدة: الآية ٦).

"โอ้บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย เมื่อพวกท่านประสงค์จะละหมาด ให้พวกท่านจงล้างหน้าของพวกท่าน ล้างมือของพวกท่านจนถึงข้อศอก เช็ดศีรษะของพวกท่าน และล้างเท้าของพวกท่านจนถึงตาตุ่มทั้งสองข้าง" (อัลมาอิดะห์ : 6)

และท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لاَ يَقْبَلُ اللّٰهُ صَلاةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ» (رواه البخاري: ١٣٥؛ ومسلم: ٢٢٥). وعند مسلم (٢٢٤):
«لا تُقْبَلُ صَلاةٌ بِغَيْرِ طَهُورٍ».

"อัลเลาะฮ์จะไม่ทรงรับละหมาดของคนใดในหมู่พวกท่าน เมื่อเขามีฮะดัษจนกว่าเขาจะอาบน้ำละหมาด" บุคอรี (135) มุสลิม (225) สำนวนของมุสลิม (224 ว่า:) "ละหมาดจะไม่ถูกรับรองโดยกับไม่มีความสะอาด"

2. ตอวาฟ รอบกะอฺบะฮ์ : เพราะการตอวาฟเหมือนการละหมาดที่จำเป็นต้องอยู่ในสภาพที่สะอาด ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«الطوافُ حَوْلَ البيت مثل الصَّلاة، إلَّا أنكم تَتَكَلَّمُونَ فِيهِ، فمن تكلم فيه فَلاَ يَتَكَلَّمَنَّ إلَّا بِخَيْرٍ». (رواه الترمذي: ٩٦٠؛ والحاكم: ١/٤٥٩، وصححه).

"การตอวาฟรอบกะอฺบะฮ์นั้นเหมือนกับละหมาด เว้นแต่พวกท่านพูดได้ในขณะตอวาฟ ดังนั้นผู้ใดพูดในขณะตอวาฟ เขาจะต้องไม่พูดอะไรนอกจากสิ่งที่ดีเท่านั้น" รายงานโดยติรมีซี (960) และฮากิม (1/459) และฮากิมว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะฮ์

3. กระทบอัลกุรอานและนำพาอัลกุรอาน : อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ (سورة الواقعة: الآية ٧٩).

"จะกระทบอัลกุรอานไม่ได้ นอกจากพวกที่สะอาดเท่านั้น" (อัลวากิอะฮ์ : 79) และท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لاَ يَمَسَّ القُرْآنَ إلَّا طَاهِرٌ» (رواه الدارقطني: ١/٤٥٩).

"จะกระทบอัลกุรอานไม่ได้ นอกจากผู้ที่สะอาดเท่านั้น" รายงานโดยดารุกุตนี (1/459)

รูปแบบที่สมบูรณ์ของการอาบน้ำละหมาดของท่านนบี (ซ.ล.) ซึ่งประกอบด้วยฟัรดูและสุนัตมุอักกัดต่าง ๆ ของการอาบน้ำละหมาด บรรยายถึงความประเสริฐของน้ำละหมาดและความประเสริฐของการละหมาดภายหลังการอาบน้ำละหมาด

บุคอรี (162) ได้รายงานไว้ในหนังสือซอเฮียะฮ์ของท่าน

عن عثمان بن عفان رضي الله عنه: أَنَّهُ دَعَا بِوَضوءٍ فأفرغ على يديه من إنائه فغسلهما ثلاث مراتٍ، ثم تمضمض واستنشق واستنثر، ثم غسل وجهه ثلاثاً ويديه إلى المرفقين ثلاثاً، [وفي رواية: ثم غسل يده اليمنى ثلاثاً، ثم غسل يده اليسرى

ثلاثاً]، ثم مسح برأسه، ثم غسل كل رجل ثلاثاً، [وفي رواية: ثم غسل رجله اليمنى ثلاثاً، ثم غسل رجله اليسرى ثلاثاً]. ثم قال: رأيت النبي ﷺ يتوضأ نحو وضوئي هذا، وقال: «مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لاَ يُحَدِّثُ فِيهِما نَفْسَهُ، غَفَرَ اللَّـهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

เล่าจากอุสมาน บุตรอัฟฟาน (ร.ด.) ว่า : ท่านนบีได้เรียกเอาน้ำที่จะใช้อาบน้ำละหมาด ท่านได้เทน้ำจากภาชนะนั้นลงบนมือทั้งสองข้างของท่าน และท่านได้ล้างมือทั้งสองข้างนั้นสามครั้ง ต่อมาท่านได้บ้วนปาก และสูดน้ำเข้าจมูกแล้วสั่งน้ำออกจากจมูก หลังจากนั้นท่านได้ล้างหน้าสามครั้ง ล้างมือทั้งสองข้างถึงข้อศอกทั้งสองข้างสามครั้ง และในรายงานหนึ่งว่า : หลังจากนั้นท่านได้ล้างมือข้างขวาของท่านสามครั้ง หลังจากนั้นท่านได้ล้างมือข้างซ้ายของท่านสามครั้ง จากนั้นท่านได้เช็ดศีรษะ และได้ล้างเท้าข้างละสามครั้ง และในรายงานหนึ่งว่า : หลังจากนั้นท่านได้ล้างเท้าข้างขวาของท่านสามครั้ง แล้วล้างเท้าซ้ายของท่านสามครั้ง หลังจากนั้นอุสมานได้กล่าวว่า : ฉันได้เห็นท่านนบี (ซ.ล.) อาบน้ำละหมาดเหมือนที่ฉันอาบน้ำละหมาดนี้ และท่านนบีได้กล่าวว่า : ผู้ใดอาบน้ำละหมาดเหมือนน้ำละหมาดของฉันนี้ แล้วเขาได้ละหมาดสองร่อกะอัต โดยไม่ได้คุยกับตัวเอง (ในกิจการทางดุนยา) ในสองร่อกะอัตนั้น อัลเลาะฮ์จะอภัยให้แก่เขา บาปต่าง ๆ ของเขาที่ได้ทำมาแล้ว"

المَسْحُ عَلَى الخُفَّيْن

การเช็ดคุฟฟ์ (รองเท้าหุ้มข้อ) ทั้งสองข้าง

คำนิยามของคุฟฟี :

คือรองเท้าที่ปกปิดตาตุ่มทั้งสองข้างทำจากหนัง

ข้อกำหนดการเช็ดคุฟฟีทั้งสองข้าง

การเช็ดคุฟฟีทั้งสองข้างเป็นข้อผ่อนผันที่ศาสนาอนุญาตให้กระทำได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายในทุกกรณี ในฤดูร้อน ฤดูหนาว ในยามเดินทางหรืออยู่กับบ้าน ในยามที่มีสุขภาพดีหรือเจ็บป่วย ทั้งนี้เพื่อแทนการล้างเท้าทั้งสองข้างในการอาบน้ำละหมาด

หลักฐานที่อนุญาตให้เช็ดคุฟฟี

หลักฐานที่อนุญาตให้เช็ดคุฟฟี ก็คือการกระทำของท่านนบี (ซ.ล.) ญะรีร บุตร อัลดิ้ลลาห์ อัลบะญะลีย์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :

«رَأَيْتُ النبيَّ ﷺ بَالَ، ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ» (رواه البخاري: ١٤٧٨؛ ومسلم: ٢٧٢).

"ฉันเห็นท่านนบี (ซ.ล.) ปัสสาวะ หลังจากนั้นท่านได้อาบน้ำละหมาด และได้เช็ดคุฟฟีทั้งสองข้างของท่าน" บุคอรี (1478) และมุสลิม (272)

شروط المسح عليهما:

เงื่อนไขการเช็ดคุฟฟี

เงื่อนไขการเช็ดคุฟฟีมีห้าประการ :

1. สวมคุฟฟีทั้งสองข้าง ภายหลังอาบน้ำละหมาดสมบูรณ์แล้ว :

عن المغيرة بن شُعبة رضي الله عنه قال: كُنْتُ مَعَ النبيِّ ﷺ في سفرٍ، فَأَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ، فقال: «دَعْهُما فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُما طَاهِرَتَيْنِ»، فمسح عليهما. (رواه البخاري: ٢٠٣؛ ومسلم: ٢٧٤).

เล่าจากอัลมุฆีเราะห์ บุตร ชัวะอุบะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "ฉันได้ร่วมเดินทางไปกับท่านนบี (ซ.ล.) ในครั้งหนึ่ง, ฉันได้ก้มลงเพื่อถอดคุฟฟีทั้งสองข้างของท่าน, ท่านนบีได้กล่าวว่า : ปล่อยมันทั้งสองเถิด เพราะฉันได้สวมมันทั้งสองเข้าไปในสภาพที่มันทั้งสองสะอาด, ท่านจึงเช็ดคุฟฟีทั้งสองข้าง" บุคอรี (203) และมุสลิม (274)

2. คุฟฟีทั้งสองข้างต้องปกปิดทั่วเท้าทั้งสองข้างในบริเวณที่จำเป็นต้องล้างในการอาบน้ำละหมาด หากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวจะไม่เรียกรองเท้าทั้งสองข้างว่าเป็นคุฟฟี

3. คุฟฟีทั้งสองข้างต้องกันน้ำไม่ให้เข้าไปถึงเท้าทั้งสองข้างได้ ยกเว้นทางรอยเข็มที่เย็บ

4. คุฟฟีทั้งสองข้างต้องแข็งแรง สามารถเดินติดต่อกันได้เป็นเวลาหนึ่งวันกับหนึ่งคืนสำหรับคน

ที่ไม่ได้เดินทาง และสามวันกับสามคืนสำหรับคนที่เดินทาง

5. คุฟฟีทั้งสองข้างต้องสะอาด แม้จะทำมาจากหนังของซากสัตว์ที่ฟอกแล้วก็ตาม เพราะได้กล่าวมาแล้วว่า หนังของซากสัตว์จะสะอาดได้โดยการฟอก

مدة المسح عليهما:

กำหนดเวลาในการเช็ดคุฟฟี :

กำหนดเวลาในการเช็ดคุฟฟีคือ หนึ่งวันหนึ่งคืนสำหรับผู้ที่ไม่ได้เดินทาง และสามวันสามคืนสำหรับผู้ที่เดินทาง

มุสลิม (276) และผู้อื่นได้รายงาน

عن شريح بن هانىء قال: أتيت عائشة رضي الله عنها أسْألُها عَنِ المَسْحِ عَلى الخُفَّين، فَقالَتْ: ائتِ عَلِيّاً فَإنَّه أعْلَمُ بهَذا مِنّي، كَانَ يُسَافِرُ مَعَ رسول الله ﷺ، فَسَألْتُهُ فَقالَ: جَعَلَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ ثَلاثَةَ أيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ لِلْمُسَافِرِ، وَيَوْماً وَلَيْلَةً لِلْمُقِيمِ.

จาก ชุรอยฮ์ บุตร ฮานิอฺ ได้กล่าวว่า : ฉันได้ไปหาอาอิชะห์ (ร.ด.) เพื่อถามถึงเรื่องการเช็ดคุฟฟี อาอิชะห์ ได้ตอบว่า : จงไปหาอลีเถิด เพราะเขารู้เรื่องนี้ดีกว่าฉัน เขาเคยเดินทางไปกับท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ฉันจึงได้ไปถามเขา และเขาก็ตอบว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กำหนดเวลาให้สามวันสามคืนสำหรับผู้ที่เดินทาง และหนึ่งวันหนึ่งคืนสำหรับผู้ที่ไม่ได้เดินทาง"

ดังนั้นผู้ใดที่เริ่มเช็ดในขณะที่ไม่ได้เดินทาง แล้วต่อมาเขาได้เดินทาง เขาเช็ดได้หนึ่งวันหนึ่งคืนเท่านั้น และผู้ใดที่เช็ดขณะเดินทาง และต่อมาเขาไม่ได้เดินทาง เขาก็เช็ดได้เพียงหนึ่งวันหนึ่งคืนเช่นกัน เพราะถือว่าเดิมไม่ได้เดินทาง การเช็ดนั้นเป็นเพียงข้อผ่อนผัน ดังนั้นจึงต้องคิดเอาจำนวนน้อยไว้ก่อน

การเริ่มนับเวลาเช็ดคุฟฟี

ให้เริ่มนับเวลาเช็ด ตั้งแต่มีฮะดัษเกิดขึ้นภายหลังจากสวมคุฟฟีแล้ว ดังนั้นเมื่อเขาอาบน้ำละหมาดในเวลาซุบฮิ และเขาก็ได้สวมคุฟฟี ต่อมาเขามีฮะดัษขณะที่ตะวันขึ้น ดังนั้นก็จะเริ่มนับเวลาตั้งแต่ตะวันขึ้น

كيفية المسح عليهما:

วิธีการเช็ดคุฟฟี :

สิ่งที่จำเป็นก็คือ เช็ดส่วนหนึ่งแม้จะเพียงเล็กน้อยจากด้านบนของคุฟฟี การเช็ดคุฟฟีทางด้านล่างถือว่าไม่เพียงพอ และสุนัตให้เช็ดคุฟฟีทั้งด้านบนและด้านล่างโดยเช็ดเป็นทางคือ เอานิ้วมือขวาถ่างออกแล้ววางบนด้านบนของหัวคุฟฟี และเอานิ้วมือซ้ายวางลงที่ด้านล่างของปลายคุฟฟี แล้วลากนิ้วมือขวาไปด้านท้าย นิ้วมือซ้ายไปด้านหน้า

مبطلات المسح :

สิ่งที่ทำให้เสียการเช็ดคุฟฟี :

สิ่งที่ทำให้เสียการเช็ดคุฟฟีมีสามประการ คือ

1. ถอดคุฟฟีออกสองข้างหรือถอดออกข้างหนึ่ง หรือหลุดสองข้างหรือหลุดข้างหนึ่ง

2. หมดเวลาเช็ด : เมื่อหมดเวลาเช็ด ในขณะที่เขายังมีน้ำละหมาดอยู่ เขาจะต้องถอดคุฟฟ์ทั้งสองข้างออก และล้างเท้าทั้งสองข้างของเขา แล้วสวมคุฟฟ์อีกครั้งหนึ่ง ถ้าหากขณะที่หมดเวลาเช็ด เขาไม่มีน้ำละหมาดก็ให้เขาอาบน้ำละหมาดให้สมบูรณ์ แล้วสวมคุฟฟ์ใหม่ตามที่เขาต้องการ

3. เกิดสิ่งที่ทำให้จำเป็นต้องอาบน้ำ : เมื่อเขาจำเป็นต้องอาบน้ำวาญิบให้เขาถอดคุฟฟ์ออกอาบน้ำและล้างเท้าทั้งสองข้างของเขา เพราะการเช็ดคุฟฟ์นั้นแทนการล้างเท้าในการอาบน้ำละหมาดเท่านั้น ไม่ใช่แทนในเรื่องการอาบน้ำวาญิบ

ติรมีซี (96) และน่าซาอี (1/83) ได้รายงาน - โดยสำนวนนี้เป็นของน่าซาอี

عن صفوان بن عسال رضي الله عنه قال: «كانَ رسول الله ﷺ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا مُسَافِرِيْنَ: أَنْ نَمْسَحَ عَلى خِفَافِنَا، وَلاَ نَنْزِعَها ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ، مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ، إِلاَّ مِنْ جَنَابَةٍ».

จาก ซอฟวาน บุตร อัซซาล (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้ใช้ให้เราปฏิบัติขณะเดินทางว่า : ให้เราเช็ดคุฟฟ์ของเรา และไม่ให้เราถอดมันสามวัน อันเนื่องมาจากอุจจาระ ปัสสาวะ และหลับ ยกเว้นในกรณีที่มีมลทิน (ญุนุบ)" ซึ่งการมีญุนุบถือเป็นสิ่งที่ทำให้จำเป็นต้องอาบน้ำ ดังจะได้นำมากล่าวต่อไป

الجبائـــر والعصائب

เฝือกและผ้าพันแผล

เฝือก คืออุปกรณ์ที่ใช้ห่อหุ้มอวัยวะที่แตกหัก เพื่อให้คืนสภาพดี

ผ้าพันแผล คือวัสดุที่ใช้ห่อหุ้มบาดแผล เพื่อป้องกันสิ่งสกปรกและเชื้อโรคจนกว่าแผลจะหาย

ในเมื่ออิสลามเป็นศาสนาที่สะดวกง่ายดาย จึงได้ให้ความสำคัญแก่สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ และได้กำหนดข้อบังคับให้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกันระหว่างการปฏิบัติอิบาดะห์กับการรักษาความปลอดภัยของร่างกาย

أحكام الجبائر والعصائب:

ข้อกำหนดในเรื่องเฝือกและผ้าพันแผล :

คนป่วยที่ได้รับบาดเจ็บด้วยบาดแผลหรือกระดูกแตกหัก บางทีอาจถึงขั้นต้องใส่เฝือกหรือผ้าพันแผลและยาในส่วนที่มีบาดแผลหรือที่แตกหักนั้น และบางทีก็อาจไม่ถึงขั้นดังกล่าว

ถ้าหากถึงขั้นต้องใส่เฝือกหรือผ้าพันแผล ในกรณีเช่นนี้เขาจำเป็นต้องปฏิบัติสามประการ ในการอาบน้ำละหมาดคือ :

1. **ล้างส่วนที่ดีจากอวัยวะที่บาดเจ็บนั้น**
2. **เช็ดบนเฝือกหรือผ้าพันแผลให้ทั่วทั้งหมด**
3. **ตะยัมมุม แทนการล้างส่วนที่บาดเจ็บ ซึ่งจำเป็นต้องอาบน้ำละหมาดไปถึงส่วนนั้น**

และถ้าหากไม่ถึงขั้นต้องใส่เฝือกหรือผ้าพันแผลเหนืออวัยวะที่แตกหักหรือมีบาดแผลนั้น เขาจำเป็น (วาญิบ) จะต้องล้างอวัยวะส่วนที่ดี และตะยัมมุมแทนการล้างที่บาดแผล เมื่อไม่สามารถล้างส่วนที่เป็นบาดแผลนั้นได้

และจำเป็น (วาญิบ) จะต้องตะยัมมุมทุก ๆ ละหมาดฟัรดู ถึงแม้ว่าจะไม่มีฮะดัษเกิดขึ้นก็ตาม และ**ไม่จำเป็น (วาญิบ) ต้องล้างอวัยวะส่วนอื่น ๆ นอกจากเมื่อเกิดมีฮะดัษเท่านั้น**

دليل مشروعية المسح على الجبائر:

หลักฐานที่บัญญัติเรื่องการเช็ดเฝือก :

หลักฐานที่บ่งชี้ถึงเรื่องการเช็ดเฝือก คือ ฮะดีษที่อะบูดาวูด (336) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه قال: خَرَجْنَا في سَفَرٍ، فَأَصَابَ رَجُلاً مِنَّا حَجَرٌ فَشَجَّهُ في رأسِهِ، ثُمَّ احْتَلَمَ، فَسَأَلَ أَصْحَابَهُ: هل تجدون لي رخصة في التيمم؟ فقالوا: ما نجد لك رخصة، وأنت تقدر على الماء، فاغتسل فمات، فلما قدمنا على النبي ﷺ أخبر بذلك، فقال: «قَتَلُوهُ قَتَلَهُمُ اللَّهُ، ألا سألوا إذ لَمْ يعلموا؟ فإنَّما شِفاءُ العِيِّ السُّؤالُ، إنما كان يكفيه أن يَتَيَمَّمَ وَيَعْصِرَ - أَوْ يَعْصِبَ - على جُرْحِهِ خِرْقَةً، ثُمَّ يَمْسَحَ عَلَيْها، وَيَغْسِلَ سائِرَ جَسَدِهِ».

จากญาบิร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: "พวกเราได้ออกเดินทางไปในคราวหนึ่ง ได้มีก้อนหินมาโดนชายคนหนึ่งในหมู่พวกเรา จนทำให้เขาเป็นแผลที่ศีรษะ ต่อมาเขาฝัน (ร่วมเพศจนหลั่งอสุจิ), เขาจึงถามเพื่อน ๆ ของเขาว่า : พวกท่านพบว่ามีข้อผ่อนผันสำหรับฉันบ้างไหมในการตะยัมมุม? พวกเขาตอบว่า: เราไม่พบข้อผ่อนผันสำหรับท่าน เพราะท่านสามารถใช้น้ำได้, เขาจึงอาบน้ำ และต่อมาเขาก็เสียชีวิต เมื่อพวกเราได้เข้าไปหาท่านนบี (ซ.ล.) ได้มีผู้เล่าเรื่องดังกล่าวแก่ท่าน, ท่านได้กล่าวว่า: พวกนั้นฆ่าเขาเสียแล้ว ขออัลเลาะห์จงสังหารพวกเขาด้วยเถิด ทำไมพวกเขาไม่ถาม เมื่อไม่รู้? ความจริงยารักษาความโง่ก็คือการถาม, ที่จริงเพียงพอแก่เขาแล้วที่เขาจะตะยัมมุม และใช้ผ้าพันแผลของเขาไว้ แล้วเช็ดบนผ้าพันแผลนั้น, และอาบน้ำให้ทั่วร่างทั้งหมด"

مدة المسح على الجبيرة والعصابة :

กำหนดเวลาเช็ดเฝือกและผ้าพันแผล :

การเช็ดเฝือกหรือผ้าพันแผลนั้นไม่มีเวลากำหนดแน่นอน แต่จะยังคงเช็ดได้ตลอดตราบเท่าที่เหตุขัดข้องในการใช้น้ำยังคงมีอยู่, ดังนั้นเมื่อเหตุขัดข้องหมดไป เช่น แผลหายดี และกระดูกที่แตกหักเชื่อมต่อกันแล้ว ก็ถือว่าการเช็ดใช้ไม่ได้ และจำเป็น (วาญิบ) ต้องล้าง, ดังนั้นถ้าหากเขามีน้ำละหมาดแล้ว แต่การเช็ดเกิดใช้ไม่ได้ จำเป็น (วาญิบ) ที่เขาจะต้องเช็ดหรือล้างอวัยวะที่เคยใส่เฝือกหรือผ้าพันแผลไว้

ข้อกำหนด (ฮุกุ่ม) ของเรื่องเฝือกนั้นมีประการเดียว, ไม่ว่าจะเป็นการทำความสะอาดจากฮะดัษเล็กหรือฮะดัษใหญ่ ยกเว้นในกรณีที่เป็นฮะดัษใหญ่ เมื่อการเช็ด (เฝือก) ใช้ไม่ได้ก็จำเป็น (วาญิบ) ต้องล้างบริเวณที่ถูกใส่เฝือกหรือผ้าพันแผลเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องอาบน้ำบริเวณอื่นของร่างกายอีก

ผู้ที่ใส่เฝือกจำเป็นต้องกอดออ (ชดใช้) ละหมาดในกรณีต่อไปนี้ :

1. ***ใส่เฝือกขณะที่ไม่ได้ทำความสะอาดอวัยวะและไม่อาจถอดเฝือกได้***
2. ***หรือใส่เฝือกที่อวัยวะของการตะยัมมุม คือที่ใบหน้าหรือแขนสองข้าง***
3. ***เมื่อเฝือกยาวเกินเข้าไปในอวัยวะที่ดี มากกว่าขนาดที่พอยึดอยู่ได้***

الغُسْلُ وَأحْكَامُه وَأنوَاعُه

การอาบน้ำ ข้อกำหนด และประเภทของการอาบน้ำ

ความหมายของการอาบน้ำ :

ตามหลักภาษา : น้ำไหลผ่านไปบนสิ่งใด ๆ

ตามหลักศาสนา : น้ำไหลไปบนร่างกาย พร้อมด้วยเนียตที่ถูกกำหนดไว้

บัญญัติเรื่องการอาบน้ำ :

การอาบน้ำเป็นสิ่งที่ถูกบัญญัติไว้อยู่ในศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการอาบน้ำเพื่อความสะอาด หรือเพื่อการยกฮะดัษ และไม่ว่าจะเป็นการอาบน้ำที่เป็นเงื่อนไขของอิบาดะห์หรือไม่ก็ตาม

และหลักฐานที่บ่งชี้ว่าการอาบน้ำเป็นบัญญัติศาสนาก็คือ กิตาบ ซุนนะห์ และอิจมาอฺ

أمّا الكتاب :

สำหรับกิตาบนั้น

มีหลายอายะห์ ส่วนหนึ่งก็คือ :

คำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า

﴿إِنَّ اللَّـهَ يُحِبُّ التَّـوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٢٢).

"แท้จริง อัลเลาะฮ์ทรงรักพวกที่กลับตัวหาพระองค์ และทรงรักพวกที่สะอาด" (อัลบะกอเราะห์ (222) คือพวกที่สะอาดปราศจากสิ่งสกปรกโสโครกต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

وأمّا السنة :

ส่วนซุนนะห์นั้น

มีปรากฏมากมาย ส่วนหนึ่งก็คือ :

ฮะดีษที่บุคอรี (856) และมุสลิม (849) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ : «حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا، يَغْسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ». وعند مسلم: «حَقٌّ لِلَّهِ».

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน จะต้องอาบน้ำอย่างน้อยวันหนึ่งต่อทุก ๆ เจ็ดวัน ซึ่งเขาจะต้องอาบทั้งศีรษะและร่างกายของเขา" และสำนวนของมุสลิมว่า "เป็นสิทธิของอัลเลาะฮ์" ความหมายที่ว่าเป็นสิทธิของอัลเลาะฮ์ในที่นี้ก็คือ เป็นสิ่งที่มุสลิมไม่ควรละทิ้ง และนักปราชญ์ก็ได้ตีความว่า หมายถึงในวันศุกร์ ซึ่งหลักฐานเพิ่มเติมจะได้นำมากล่าวไว้ในเรื่องวันศุกร์ อินชาอัลเลาะฮ์

وأما الإجماع :

สำหรับ อิจมาอฺ ก็คือ :

บรรดาผู้นำระดับมุจตะฮิจได้ลงมติกันว่า การอาบน้ำเพื่อความสะอาดของร่างกายนั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำ (มุสตะฮับ), และการอาบน้ำเพื่อให้การทำอิบาดะห์ใช้ได้นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น (วาญิบ) ซึ่งในเรื่องนี้ไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดขัดแย้ง

ในการอาบน้ำนั้นมีเคล็ดลับ (ฮิกมะห์) และประโยชน์มากมาย เช่น

1. ผลบุญ :

เพราะการอาบน้ำตามความหมายที่เป็นหลักศาสนานั้นเป็นอิบาดะห์ เพราะเป็นการปฏิบัติตามคำบัญชาของศาสนา และเชื่อฟังข้อกำหนดของศาสนา และในการทำเช่นนี้ย่อมได้รับผลบุญยิ่งใหญ่ ด้วยเหตุนี้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) จึงได้กล่าวว่า :

«الطُّهُورُ شَطْرُ الإيمانِ» (رواه مسلم: ٢٢٢).

"ความสะอาดเป็นครึ่งหนึ่งของการศรัทธา" มุสลิม (222) ซึ่งความสะอาดที่กล่าวถึงนั้นย่อมครอบคลุมการอาบน้ำละหมาด และการอาบน้ำด้วย

2. ความสะอาด :

เมื่อมุสลิมอาบน้ำร่างกายของเขาย่อมสะอาดปราศจากสิ่งสกปรกและเปรอะเปื้อนที่มาประสบกับเขา และสะอาดจากเหงื่อไคลต่าง ๆ ในการทำความสะอาดนี้ เป็นการป้องกันจากเชื้อโรคอันเป็นต้นเหตุของโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ และทำให้กลิ่นตัวดี ซึ่งจะทำให้เป็นที่สนิทสนมและรักใคร่ของคนทั่วไป

บุคอรี (861) และมุสลิม (847) ได้รายงาน ส่วนสำนวนเป็นของมุสลิมว่า :

عن عائشة رضي الله عنها أنها قالت: كان الناس أهل عملٍ ، ولم يكن لهم كُفاةٌ، فكانَ يكونُ لهم تَفَلٌ، فقيل لهم: «لو اغْتَسَلْتُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ». وفي رواية لهما: فقال رسول الله ﷺ : «لَوْ أَنَّكُمْ تَطَهَّرْتُمْ لِيَوْمِكُمْ هَذَا».

เล่าจากอาอิชะห์ (ร.ค.) ได้กล่าวว่า : มนุษย์เป็นพวกที่ทำงาน และจะไม่มีใครขัดขวางพวกเขาได้ แต่ปรากฏว่าพวกเขามีกลิ่นที่น่ารังเกียจ จึงมีผู้กล่าวแก่พวกเขาว่า : "หวังว่าพวกท่านจะอาบน้ำกันในวันศุกร์" และในรายงานหนึ่งของบุคอรีและมุสลิมว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "หวังว่าพวกท่านจะสะอาดสะอ้านเพื่อวันนี้ของพวกท่าน"

3. ความสดชื่น :

การอาบน้ำจะทำให้ร่างกายมีชีวิตชีวาและสดชื่น ความเหน็ดเหนื่อย ความอ่อนเพลีย และความเกียจคร้านจะหมดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งร่างกายภายหลังปฏิบัติกิจอันเป็นสาเหตุที่ทำให้จำเป็น (วาญิบ) ต้องอาบน้ำ เช่น การร่วมประเวณี ดังจะได้นำมากล่าวต่อไป

การอาบน้ำประเภทต่าง ๆ :

การอาบน้ำมีสองประเภท : **คือการอาบน้ำที่เป็นฟัรดู และการอาบน้ำที่เป็นสุนัต (ควรกระทำ)**

หนึ่ง : การอาบน้ำที่เป็นฟัรดู (วาญิบ)

คือการอาบน้ำเมื่อมีสาเหตุหนึ่งเกิดขึ้น ซึ่งถ้าหากไม่ได้อาบน้ำนี้การทำอิบาดะห์ที่ต้องการความสะอาดจะใช้ไม่ได้

สาเหตุที่ทำให้จำเป็นต้องอาบน้ำได้แก่ อยู่ในสภาพญุนุบ เลือดประจำเดือน การคลอดบุตร และการตาย

(١) الجنـــابــة
(1) สภาพญุนุบ (ญะนาบะห์)

ความหมายของญุนุบ (ญะนาบะห์) : เดิมมีความหมายห่างไกลอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿فَبَصُرَتْ بِهِ عَن جُنُبٍ﴾ (سورة القصص: الآية ١١).

"(พี่สาวของนบีมูซา) ได้ตามไปดูมูซาห่าง ๆ" (อัลกอซอซฺ 11) และคำว่าญะนาบะห์ก็ถูกใช้ในความหมายของน้ำอสุจิที่พุ่ง เช่นเดียวกับที่ใช้ในความหมายของการร่วมประเวณี

ดังนั้นญุนุบก็คือ : คนที่ไม่สะอาดอันเนื่องมาจากหลั่งอสุจิ หรือร่วมประเวณี การที่เรียกคนที่อยู่ในสภาพดังกล่าวว่าญุนุบก็เพราะเขาอยู่ในสภาพที่ห่างไกลจากการปฏิบัติละหมาด ตราบเท่าที่เขายังคงอยู่ในสภาพนี้ และคำว่าญุนุบนี้ใช้เรียกรวมกันทั้งเพศหญิงและเพศชาย และใช้ได้ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์

สาเหตุที่ทำให้มีสภาพญุนุบ :

สาเหตุที่ทำให้มีสภาพญุนุบ : มีสองประการ คือ

หนึ่ง : หลั่งอสุจิจากฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง จะด้วยสาเหตุใดก็ตามไม่ว่าจะมีสาเหตุมาจากการฝัน (เปียก) หรือหยอกเย้าหรือมอง หรือสร้างจินตนาการก็ตาม

عن أم سلمة رضي الله عنها قالت: جَاءَتْ أُمّ سُلَيْم إلى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: يا رسولَ اللَّهِ، إنَّ اللَّهَ لاَ يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ غُسْلٌ إذا احْتَلَمَتْ؟ فقالَ رسولُ اللَّه ﷺ : «نَعَمْ إذَا رَأَتِ الْمَاءَ» (رواه البخاري: ٢٧٨؛ ومسلم: ٣١٣).

เล่าจาก อุมมิ ซะละมะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : อุมมุ สุลัยม์ ได้มาหาท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) แล้วกล่าวว่า : โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ ความจริงพระองค์อัลเลาะฮ์จะไม่อายในเรื่องความจริง, ผู้หญิงจะต้องอาบน้ำไหม เมื่อนางฝัน (ร่วมเพศ)? ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ตอบว่า : "ต้องอาบ ถ้าหากนางเห็นน้ำ" รายงานโดยบุคอรี (278) และมุสลิม (313)

อะบูดาวูด (236) และผู้อื่นได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها قالت: سئل رسول الله ﷺ عن الرجل يجد البلل ولا يذكر احتلاماً؟ فقال: «يَغْتَسِل». وعن الرجل يرى أن قد احتلم ولا يجد البلل؟ فقال: «لا غُسْلَ عَلَيْهِ». فقالت أُمّ سُلَيم: المرأة ترى ذلك، أعليها غُسْلٌ؟ قال: «نَعَمْ، النِّساء شقائق الرجال».

จากอาอีชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : มีผู้ถามท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ถึงเรื่องชายคนหนึ่งที่เขาฝัน (ร่วมเพศ) แต่ไม่พบว่าเปียก? ท่านตอบว่า "เขาไม่จำเป็นต้องอาบน้ำ" อุมมุสุลัยม์ถามว่าแล้วถ้าผู้หญิงฝันเช่นนั้น (คือฝันร่วมเพศ) นางต้องอาบน้ำไหม? ท่านตอบว่า : ถูกแล้ว ผู้หญิงก็เหมือน

กับผู้ชาย"

สอง : การร่วมประเวณี แม้จะไม่หลั่งอสุจิก็ตาม

บุคอรี (287) และมุสลิม (248) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن النبي ﷺ قال: «إِذَا جَلَسَ بين شُعَبِهَا الأَرْبَعِ ، ثُمَّ جَهَدَهَا، فَقَدْ وَجَبَ عَلَيْهِ الغُسْلُ». وفي رواية مسلم: «وَإِنْ لَمْ يُنْزِلْ».

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ค.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : เมื่อเขาได้นั่งระหว่างอวัยวะทั้งสี่ของนางแล้วเขาได้ใช้ความพยายามกับนาง (ด้วยการเคลื่อนไหว) การอาบน้ำก็จำเป็นเหนือเขา" และในรายงานหนึ่งของมุสลิมว่า : "ถึงแม้เขาจะไม่หลั่งอสุจิก็ตาม"

และในรายงานหนึ่งของมุสลิม (349)

عن عائشة رضي الله عنها: «وَمَسَّ الخِتَانُ الخِتَانَ فَقَدْ وَجَبَ الغُسْلُ».

จากอาอิชะห์ (ร.ด.) ว่า : "รอยตัด (ที่อวัยวะเพศ) กระทบกับรอยตัด (ที่อวัยวะเพศ) ก็จำเป็นต้องอาบน้ำ" ความมุ่งหมายที่ว่ารอยตัดที่อวัยวะเพศกระทบกับรอยตัดที่อวัยวะเพศก็คือ การร่วมประเวณีนั่นเอง

สิ่งที่ห้ามกระทำด้วยสาเหตุที่ตกอยู่ในสภาพญุนุบ (ญะนาบะห์)

สิ่งที่ห้ามกระทำด้วยสาเหตุที่ตกอยู่ในสภาพญุนุบมีหลายประการดังต่อไปนี้ :-

1. ละหมาดทั้งฟัรดูและสุนัต เพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا﴾ (سورة النساء: الآية ٤٣).

"ท่านทั้งหลายอย่าเข้าใกล้ละหมาด ในสภาพที่พวกท่านมึนเมา จนกว่าพวกท่านจะรู้สิ่งที่พวกท่านกล่าวออกไป และอย่าเข้าใกล้ละหมาดในสภาพญุนุบ เว้นแต่ผู้ที่ผ่านทาง จนกว่าพวกท่านจะได้อาบน้ำเสียก่อน" (อันนิซาอฺ : 43) ความหมายที่ว่าละหมาดในที่นี้ก็คือ สถานที่ปฏิบัติละหมาดคือมัสยิด เพราะการผ่านจะไม่ปรากฏอยู่ในละหมาด, ดังนั้นการห้ามคนที่อยู่ในสภาพญุนุบละหมาด จึงเป็นสิ่งที่สมควรยิ่งกว่า

และมุสลิม (224) และผู้อื่นได้รายงานจากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า :

«لا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ».

"ละหมาดจะไม่ถูกรับรอง โดยกับไม่มีความสะอาด"

ซึ่งก็ครอบคลุมทั้งการทำความสะอาดของผู้มีฮะดัษ และผู้ที่อยู่ในสภาพญุนุบ และก็บ่งชี้ว่าการละหมาดของคนทั้งสองนั้นฮะรอม

2. หยุดและนั่งลงในมัสยิด, ส่วนการเดินผ่านเท่านั้นโดยไม่หยุดและไม่กลับไปกลับมา ไม่ฮะรอม อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสว่า :

﴿وَلَا جُنُباً إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ﴾.

"และอย่าเข้าใกล้ (สถานที่) ละหมาดในสภาพญุนุบ เว้นแต่ผู้ที่ผ่านทาง" หมายความว่า อย่าเข้าใกล้ละหมาด และอย่าเข้าใกล้สถานที่ละหมาด ซึ่งก็คือมัสยิด เมื่อพวกท่านอยู่ในสภาพญุนุบ เว้นแต่การเข้าใกล้แบบเดินผ่านและเดินลัดเข้าไป ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า :

«لَا أُحِلُّ الْمَسْجِدَ لِحَائِضٍ، وَلَا لِجُنُبٍ» (رواه أبو داود: ٢٣٢)،

"ฉันจะไม่อนุญาตมัสยิดให้แก่สตรีที่มีประจำเดือน และผู้ที่อยู่ในสภาพญุนุบ" รายงานโดยอะบูดาวูด (232) ซึ่งก็หมายถึงการเข้าไปหยุดอยู่ ดังเป็นที่ทราบจากอายะห์อัลกุรอาน และตัวบทที่จะนำมาในเรื่องเลือดประจำเดือน

3. ตอวาฟรอบกะอฺบะห์ ทั้งฟัรดูและสุนัต เพราะการตอวาฟอยู่ในตำแหน่งเดียวกับละหมาด ดังนั้นในการตอวาฟจึงมีเงื่อนไขในเรื่องความสะอาดเช่นเดียวกับละหมาด ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ صَلَاةٌ، إِلَّا أَنَّ اللَّهَ أَحَلَّ لَكُمْ فِيهِ الْكَلَامَ، فَمَنْ تَكَلَّمَ فَلَا يَتَكَلَّمْ إِلَّا بِخَيْرٍ» (رواه الحاكم: ٤٥٩/١، وقال: صحيح الإسناد)

"การตอวาฟ บัยตุ้ลเลาะฮ์นั้นคือละหมาด เว้นแต่ว่าอัลเลาะฮ์ได้อนุมัติให้พวกท่านพูดกันได้ในขณะตอวาฟ ดังนั้นผู้ใดพูด (ขณะตอวาฟ) เขาจะต้องไม่พูดนอกจากที่เป็นความดีเท่านั้น" รายงานโดยฮากิม (1/459) และฮากิมได้กล่าวว่า : สายรายงานซอเฮียะห์

4. อ่านอัลกุรอาน : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لَا تَقْرَأ الْحَائِضُ، وَلَا الْجُنُبُ شَيْئاً مِنَ الْقُرْآنِ» (رواه الترمذي: ١٣١؛ وغيره).

"หญิงที่มีเลือดประจำเดือน และผู้ที่อยู่ในสภาพญุนุบ อย่าอ่านสิ่งใดจากอัลกุรอาน" รายงาน *โดยติรมีซี (131) และผู้อื่น*

หมายเหตุ :

อนุญาตให้ผู้ที่อยู่ในสภาพญุนุบ อ่านอัลกุรอานในใจได้โดยไม่เปล่งออกมาเป็นถ้อยคำ เช่นเดียวกับที่อนุญาตให้เขามองดูอัลกุรอานได้และยินยอมให้เขาอ่านซิเกรที่มีอยู่ในอัลกุรอานได้ โดยตั้งเจตนาว่าเป็นซิเกร ไม่ได้ตั้งเจตนาว่าเป็นการอ่านอัลกุรอาน เช่นกล่าวว่า :

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٠١).

"ข้าแต่องค์อภิบาลของเรา ได้โปรดประทานความดีให้เราในดุนยานี้ และความดีในอาคิเราะห์ และได้โปรดคุ้มครองเราให้พ้นจากการลงโทษในขุมนรก" (อัลบะกอเราะห์ : 201) โดยตั้งเจตนาว่าเป็นดุอาอฺ และเช่นที่กล่าวในขณะขึ้นขี่พาหนะว่า :

﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا
لَهُ مُقْرِنِينَ﴾ (سورة الزخرف: الآية ١٣)،

"มหาบริสุทธิ์แด่ผู้ซึ่งได้ให้สิ่งนี้เป็นความสะดวกของเรา โดยที่เราไม่เคยควบคุมมันมาก่อน" (อัซซุครุฟ : 13) โดยตั้งเจตนาว่าเป็นการซิเกร ไม่ใช่เป็นการอ่าน

5. กระทบอัลกุรอาน นำพา แตะต้องแผ่นกระดาษ หรือปกอัลกุรอาน. หรือการนำพาอัลกุรอานที่อยู่ในถุงหรือในกล่อง : อัลเลาะฮ์ตะอาลาทรงตรัสว่า

﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ (سورة الواقعة: الآية ٧٩).

"จะกระทบอัลกุรอานไม่ได้ นอกจากพวกที่สะอาดเท่านั้น (อัลวากิอะห์ 79) และท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لَا يَمَسَّ الْقُرْآنَ إِلَّا طَاهِرٌ» (رواه الدارقطني: ١/١٢١؛
ومالك في الموطأ مرسلاً: ١/١٩٩).

"จะกระทบอัลกุรอานไม่ได้ นอกจากผู้ที่สะอาดเท่านั้น" รายงานโดยดารุกุตนี (1/121) และมาลิกในมุวัตเตาะอฺ เป็นฮะดีษมุรซั้ล (1/199)

หมายเหตุ : ยินยอมให้ผู้ที่อยู่ในสภาพญุนุบ นำพาอัลกุรอานได้เมื่ออัลกุรอานนั้นรวมอยู่กับข้าวของหรือเสื้อผ้า และเขาไม่ได้ตั้งใจที่จะนำพาอัลกุรอานโดยเฉพาะ แต่การนำพาอัลกุรอานนั้นเกิดขึ้นตามการขนย้ายข้าวของหรือเสื้อผ้า และยินยอมให้เขานำพาหนังสือบรรยายความหมายอัลกุรอาน (ตัฟซีร) ได้ เพราะผู้ที่กระทำการดังกล่าวไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำพาอัลกุรอานตามทั่ว ๆ ไป (อุรุฟ)

(٢) الحيض
(2) เลือดประจำเดือน (ฮัยด์)

ความหมายของฮัยด์ :

ตามหลักภาษา : หมายถึงการไหล

ตามหลักศาสนา : เลือดโดยธรรมชาติที่ออกมาจากมดลูกสตรีในภาวะที่มีสุขภาพตามปกติ ภายหลังที่ถึงวัยอันสมควร และออกมาในช่วงเวลาที่แน่นอน

หลักฐานในเรื่องเลือดประจำเดือน :

หลักฐานที่ว่าเลือดประจำเดือนเป็นสาเหตุที่ทำให้จำเป็น (วาญิบ) ต้องอาบน้ำ คือ อัลกุรอาน และซุนนะห์

อัลกุรอาน : ได้แก่ คำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٢٢).

"และพวกเขาจะถามท่าน (โอ้มุฮำมัด) ถึงเลือดประจำเดือน ท่านจงตอบเถิดว่า มันเป็นสิ่งสกปรก ดังนั้นท่านทั้งหลายจงปลีกตัวจากพวกผู้หญิงขณะมีเลือดประจำเดือนเถิด และท่านทั้งหลายอย่าเข้าใกล้พวกนางจนกว่าพวกนางจะสะอาด ดังนั้นเมื่อพวกนางสะอาดแล้วท่านทั้งหลายจงมาสู่พวกนางเถิด จากด้านที่อัลเลาะฮ์ทรงบัญชาแก่พวกท่าน" (อัลบะกอเราะห์ 222)

ซุนนะห์ : ได้แก่คำของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ที่ได้กล่าวแก่ฟาฏิมะห์ บุตรี อะบีฮุบัยช์ (ร.ด.) ว่า :

«فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَدَعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّم وصلِّي» (رواه البخاري: ٢٢٦؛ ومسلم: ٣٣٣).

"ดังนั้นเมื่อเลือดประจำเดือนมา ให้เธอจงทิ้งละหมาด และเมื่อเลือดประจำเดือนไป ให้เธอจงอาบน้ำชำระเลือดนั้นจากเธอ และเธอจงละหมาด" รายงานโดยบุคอรี (226) และมุสลิม (333)

วัยแห่งการบรรลุศาสนภาวะ (บาลิฆ)

หมายถึงวัยที่ทำให้ชายและหญิงกลายเป็นผู้ต้องอยู่ใต้บังคับของศาสนา เช่น ปฏิบัติละหมาด ถือศีลอด ทำฮัจย์และอื่น ๆ

ผู้ที่ถึงวัยบรรลุศาสนภาวะมีลักษณะดังนี้

หนึ่ง : ฝันเปียก คือฝันจนอสุจิออก ทั้งผู้ชายและผู้หญิง

สอง : มีเลือดประจำเดือน สำหรับผู้หญิง วัยที่สมควรฝันเปียก หรือมีเลือดประจำเดือนอันจะเป็นผลทำให้ต้องอยู่ใต้บังคับของศาสนาคือ เก้าขวบบริบูรณ์ ซึ่งอาจจะมากกว่าหรือไม่มากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของร่างกาย และดินฟ้าอากาศของประเทศที่อาศัย

สาม : อายุครบสิบห้าปี ในกรณีที่ยังไม่ฝันเปียกหรือมีเลือดประจำเดือน

ช่วงเวลาของเลือดประจำเดือน :

การมีเลือดประจำเดือนนั้นมีช่วงเวลาต่ำสุด สูงสุด และปานกลาง

ช่วงเวลาต่ำสุดของการมีเลือดประจำเดือนคือ หนึ่งวันกับหนึ่งคืน ซึ่งเป็นเวลาที่น้อยที่สุด

ช่วงเวลาสูงสุดของการมีเลือดประจำเดือนคือ สิบห้าวันสิบห้าคืน ซึ่งเป็นเวลาที่มากที่สุด

ช่วงเวลาปานกลาง : คือหกวันหรือเจ็ดวัน

อย่างน้อยที่สุดของระยะเวลาที่สะอาดระหว่างเลือดประจำเดือนครั้งหนึ่งกับครั้งถัดไปคือสิบห้าวัน แต่ไม่มีกำหนดแน่นอนสำหรับระยะเวลาอย่างมากที่สุดของความสะอาด เพราะอาจมีผู้หญิงที่มีประจำเดือนครั้งหนึ่งแล้ว เว้นระยะไปหนึ่งปีหรือสองปีหรือหลายปีจึงจะมีอีกครั้งหนึ่ง การกำหนดเวลาเหล่านี้อาศัยการสำรวจตรวจสอบเป็นหลักสำคัญ

เมื่อผู้หญิงพบว่ามีเลือดออกมาน้อยกว่าระยะเวลาอย่างน้อยที่สุดของการมีเลือดประจำเดือน คือน้อยกว่าหนึ่งวันกับหนึ่งคืน หรือพบว่ายังมีเลือดออกมาอีกหลังจากระยะเวลาอย่างมากที่สุดของการมีเลือดประจำเดือน คือมากกว่าสิบห้าวันสิบห้าคืน ให้พิจารณาว่าเลือดนั้นเป็นเลือดเสีย (อิสติฮาเดาะห์), ไม่ใช่เลือดประจำเดือน, และเลือดประจำเดือนนั้นต่างกับเลือดเสีย (อิสติฮาเดาะห์) ที่สีและความจัดของมัน

الاستحاضة :

เลือดเสีย (อิสติฮาเดาะห์)

คือเลือดที่เกิดจากโรคและอาการป่วย เลือดนี้จะออกมาจากเส้นเลือดตื้นของมดลูก ที่เรียกกันว่า "อัลอาซิ้ล" เลือดนี้ทำให้เสียน้ำละหมาด แต่ไม่เป็นสาเหตุที่ทำให้จำเป็นต้องอาบน้ำ และไม่ทำให้จำเป็นต้องทิ้งละหมาด และถือศีลอด หญิงที่มีเลือดเสียให้ล้างเลือดนั้น และปิดบริเวณที่มีเลือดออกมาให้แน่น และอาบน้ำละหมาดเพื่อละหมาดฟัรดูทุกครั้ง และปฏิบัติละหมาดได้

อะบูดาวูด (286) และผู้อื่นได้รายงานจากฟาติมะห์ บุตรี อะบี ฮุบัยช์ว่านางเคยมีเลือดเสีย และท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่นางว่า :

«إذَا كَانَ دَمُ الحيْضَةِ فَإنَّهُ دَمٌ أسْوَدُ يُعْرَفُ، فإذَا كان ذلك فَأَمْسِكي عَنِ الصَّلاَةِ، فإذا كـان الآخَرُ تَوَضَّئي وَصَلِّي، فَإنَّما هُوَ عِرْقٌ».

"ถ้าเป็นเลือดประจำเดือนมันต้องเป็นเลือดสีดำที่รู้ได้ และเมื่อมันเป็นเช่นนั้น ก็ให้เธอจงหยุดละหมาด และถ้าหากเป็นอย่างอื่นก็ให้เธอจงอาบน้ำละหมาด และเธอจงละหมาด เพราะมันเป็นเลือดที่ออกมาจากเส้นเลือด

บุคอรี (236) และมุสลิม (333) ได้รายงานจากอาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฟาติมะห์ บุตรี อะบี ฮุบัยช์ ได้ไปหาท่านท่านนบี (ซ.ล.) และได้กล่าวว่า :

يا رسول الله ، إني امرأةٌ أُسْتَحاضُ فَـلاَ أَطْهُرُ، أَفَـأَدَعُ الصَّلاَةَ؟ فقـال رسول الله ﷺ : «لا ، إنَّما ذلك عِرْقٌ وَلَيْسَ بالحَيْضَةِ، فَإذا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فاتْرُكي الصَّلاَةَ، فَإذا ذهب قَدْرُها فاغْسِلي عَنْكِ الدَّمَ وَصَلِّي».

"โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ ฉันเป็นผู้หญิงที่มีเลือดเสีย ดังนั้นฉันจึงไม่สะอาด ฉันจะต้องทิ้งละหมาดไหม? ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "ไม่, ความจริงมันเป็นเพียงเลือดเสีย มันไม่ใช่เลือดประจำเดือน ดังนั้นเมื่อเลือดประจำเดือนมา เธอจงทิ้งละหมาด และเมื่อระยะของการมีประจำเดือนได้ผ่านไป เธอก็จงอาบน้ำชำระเลือดจากเธอ และเธอจงละหมาด"

สิ่งที่ห้ามกระทำสำหรับผู้ที่มีเลือดประจำเดือน :

1. ละหมาด : เพราะฮะดีษต่าง ๆ ของฟาติมะห์ บุตรี อะบี ฮุบัยช์ (ร.ด.) ที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องเลือดเสีย

2. อ่านอัลกุรอาน : กระทบและนำพาอัลกุรอาน ตามหลักฐานที่กล่าวมาแล้วในเรื่องญุนุบหมายเลขที่ (4, 5)

3. **หยุดอยู่ในมัสยิด ไม่ใช่เพียงผ่านเข้าไป** ดังหลักฐานที่กล่าวมาแล้วในเรื่องญุนุบ หมายเลข (2) และหลักฐานที่บ่งชี้ว่า การผ่านเข้าไปเฉย ๆ ไม่ฮะรอม รวมกับหลักฐานที่ผ่านมาแล้วก็คือฮะดีษที่มุสลิม (298) และผู้อื่นได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها قالت: قال لي رسول الله ﷺ :
«نَاوِلِينِي الْخُمْرَةَ مِنَ الْمَسْجِدِ». فَقُلْتُ: إِنِّي حَائِضٌ، فقال: «إِنَّ حَيْضَتَكِ لَيْسَتْ فِي يَدِكِ».

จากอาอีชะห์ (ร.ด.) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า "เธอจงหยิบเสื่อปูละหมาดให้ฉันจากมัสยิดด้วยเถิด" ฉันจึงกล่าวว่า : ฉันมีเลือดประจำเดือน ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์กล่าวว่า "ความจริงเลือดประจำเดือนของเธอไม่ได้อยู่ในมือของเธอหรอก"

และน่าซาอี (1/147)

عن ميمونة رضي الله عنها قالت: تَقُومُ إِحْدانا بِالْخُمْرَةِ إلى المَسْجِدِ فَتَبْسُطُها وهِيَ حَائِضٌ.

จากมัยมูนะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า มีคนหนึ่งในหมู่พวกเรา ลุกขึ้นไปมัสยิดพร้อมด้วยเสื่อปูละหมาด และนางก็ปูเสื่อนั้นทั้งที่มีเลือดประจำเดือน

4. **ตอวาฟ** หลักฐานในเรื่องนี้ได้กล่าวมาแล้ว ในเรื่องญุนุบ เลขที่ (3)
และฮะดีษที่บุคอรี (290) และมุสลิม (1211) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها قالت: خرجنا لا نُرى إلاَّ الحجَّ، فلمَّا كنَّا بِسَرَفٍ حِضْتُ، فدخل عليَّ رسول الله ﷺ وأنا أبكي، قال: «ما لَكِ أَنفِسْتِ؟» قُلْتُ: نعم، قال: «إِنَّ هَذا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلى بَناتِ آدمَ، فاقْضِي ما يَقْضِي الحاجُّ، غير أن لا تطوفي بالبَيْتِ».
وفي رواية «حتى تَطْهُري».

จากอาอีชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า เราได้ออกไป โดยเราไม่คาดการณ์สิ่งใดนอกจากฮัจย์เท่านั้น เมื่อพวกเราไปถึงสะรอฟ ฉันก็มีเลือดประจำเดือน ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้เข้ามาหาฉันขณะที่ฉันกำลังร้องไห้ ท่านกล่าวว่า "เธอเป็นอะไรหรือ เธอมีเลือดประจำเดือนหรือ? ฉันตอบว่าถูกแล้ว ท่านกล่าวว่าความจริงเรื่องนี้เป็นสิ่งที่อัลเลาะฮ์ ได้กำหนดไว้แล้ว กับลูกหลานของอาดัมที่เป็นสตรี เธอจงกระทำเหมือนกับที่ผู้ประกอบพิธีฮัจย์กระทำเถิด นอกจาก เธออย่าตอวาฟ บัยตุ้ลเลาะฮ์" และในรายงานหนึ่งว่า "จนกว่าเธอจะสะอาด"

และห้าม (ฮะรอม) ผู้หญิงที่มีเลือดประจำเดือน นอกเหนือจากนั้นอีกหลายประการคือ

1. ผ่านเข้าไปในมัสยิด เมื่อกลัวว่าจะทำให้มัสยิดเปรอะเปื้อน เพราะเลือดเป็นนะยิส และห้ามทำให้มัสยิดเปรอะเปื้อนด้วยนะยิส และสิ่งโสโครกต่าง ๆ ถ้าหากแน่ใจว่า จะไม่ทำให้มัสยิดเปรอะเปื้อนก็อนุญาต ให้ผ่านเข้าไปในมัสยิดได้

2. การถือศีลอด ไม่อนุญาตให้ผู้หญิงที่มีเลือดประจำเดือน ถือศีลอดทั้งที่เป็นฟัรดูและสุนัต หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือ ฮะดีษที่บุคอรี (298) และมุสลิม (80) ได้รายงาน

عن أبي سعيد رضي الله عنه: أن رسول الله ﷺ قال في المرأة وقد سئل عن معنى نقصان دينها: «أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ؟».

จาก อะบีสะอีด (ร.ด.) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวในเรื่องของผู้หญิง ขณะที่ท่านถูกถามถึง ความหมายของคำพูดที่ว่าผู้หญิงนั้นบกพร่องในเรื่องศาสนาของนาง โดยท่านตอบว่าเมื่อนางมีเลือดประจำเดือน นางก็ไม่ต้องละหมาด ไม่ต้องถือศีลอด ไม่ใช่หรือ?"

ซึ่งเรื่องดังกล่าวถือเป็น อิจมาอฺ

และผู้หญิงที่มีเลือดประจำเดือนจะต้องชดใช้ (กอดออฺ) การถือศีลอดที่เป็นฟัรดู ภายหลังจากสะอาดแล้ว แต่ไม่ต้องชดใช้ (กอดออฺ) ละหมาด และถ้าหากหมดเลือดประจำเดือนแล้ว ก็จำเป็นต้องถือศีลอด หากอยู่ในช่วงเดือนรอมาดอน แม้จะยังไม่ได้อาบน้ำวาญิบก็ตาม

บุคอรี (315) และมุสลิม (335) ได้รายงานส่วนสำนวนฮะดีษเป็นของมุสลิม

عن معاذة قالت: سألت عائشة رضي الله عنها، فقلت: ما بال الحائض تقضي الصوم ولا تقضي الصلاة؟ قالت: «كان يصيبنا ذلك مع رسول الله ﷺ، فنؤمر بقضاء الصوم، ولا نؤمر بقضاء الصلاة».

เล่าจากมุอาซะห์ว่า ฉันได้ถามอาอีชะห์ (ร.ด.) ว่า "หญิงที่มีเลือดประจำเดือนนั้นเป็นอย่างไร จึงต้องชดใช้ (กอดออฺ) การถือศีลอด แต่ไม่ต้องชดใช้ (กอดออฺ) ละหมาด อาอีชะห์ตอบว่าเรื่องดังกล่าวได้เคยประสบกับเรา ขณะอยู่กับท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) และพวกเราถูกใช้ให้ชดใช้ (กอดออฺ) การถือศีลอด โดยพวกเราไม่ถูกใช้ให้ต้องชดใช้ (กอดออฺ) ละหมาด" อาจเป็นไปได้สำหรับเหตุผลในเรื่องนี้ก็คือ ละหมาดมีมาก จึงลำบากที่จะต้องนำมาชดใช้ ต่างกับการถือศีลอด

3. การร่วมประเวณี การเย้าหยอก และการสัมผัส ระหว่างสะดือกับหัวเข่า เพราะอัลเลาะฮ์ตรัสว่า

﴿فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلاَ تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِنْ تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٢٢)

"ดังนั้นท่านทั้งหลายจงปลีกตัวจากพวกผู้หญิง ขณะมีเลือดประจำเดือนเกิด และท่านทั้งหลายอย่าเข้าใกล้พวกนาง จนกว่าพวกนางจะสะอาด ดังนั้นเมื่อพวกนางสะอาดแล้ว พวกท่านจงมาสู่พวกนางเถิด จากด้านที่อัลเลาะฮ์ทรงบัญชาแก่พวกท่าน แน่แท้อัลเลาะฮ์ทรงรักพวกที่กลับตัวสู่พระองค์ และทรงรักพวกที่สะอาด" (อัลบะกอเราะห์: 222) ความหมายที่ว่า ปลีกตัวจากพวกนางก็คือ ทิ้งการร่วมประเวณีกับพวกนาง

และอะบูดาวูด (212) ได้รายงานจาก อับดิ้ลลาห์บุตรสะอีด (ร.ด.) ว่า เขาได้ถามท่านนบี (ซ.ล.) ว่าอะไรบ้างที่อนุมัติแก่ฉัน จากภรรยาของฉันขณะที่นางมีเลือดประจำเดือน ท่านตอบว่า:

«لَكَ مَا فَوقَ الإِزَارِ».

"อนุญาตให้ท่าน ส่วนที่อยู่เหนือผ้านุ่ง" ผ้านุ่งคือสิ่งที่ใช้ปกปิดส่วนกลางของลำตัวและที่ต่ำลงไป หมายถึงอนุญาตส่วนที่เหนือสะดือขึ้นไป และต่ำกว่าหัวเข่าลงมา

(٣) الــولادة

(3) การคลอดบุตร (วิลาดะห์)

วิลาดะห์ : หมายถึงการคลอดบุตร

บางครั้งในการคลอดบุตร จะไม่มีเลือดออก ภายหลังจากที่เด็กคลอดออกมาแล้ว ข้อกำหนดในเรื่องการคลอดบุตรนี้ก็เหมือนกับข้อกำหนดในสภาพที่มีญุนุบนั่นเอง เพราะทารกเกิดขึ้นมาจากน้ำอสุจิของผู้ชายและผู้หญิงผสมกัน ข้อกำหนดจะไม่มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าสภาพของทารกที่ออกมาจะเป็นอย่างไรหรือไม่ว่าจะคลอดด้วยวิธีใด หากมีเลือดออกมาถัดจากการคลอดบุตร ส่วนมากเรียกว่า เลือดนิฟาส (น้ำคาวปลา) ซึ่งมีข้อกำหนดหลายประการเกี่ยวกับเลือดนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

النِّفــاس

นิฟาส (น้ำคาวปลา)

ความหมายของนิฟาส :

ตามหลักภาษา : หมายถึงการคลอดบุตร

ตามหลักศาสนา : หมายถึงเลือดที่ออกมาถัดจากการคลอดบุตร

ส่วนเลือดที่ออกมาขณะคลอด หรือออกมาพร้อมกับทารกนั้น ไม่ถือว่าเป็นนิฟาส เพราะมันออกก่อนที่เด็กจะคลอด แต่ถือว่าเป็นเลือดเสีย ดังนั้นจึงจำเป็น (วาญิบ) ต้องละหมาดขณะที่อยู่ระหว่างทำการคลอด แม้ว่าจะมีเลือดออกมาก็ตาม และถ้าหากหญิงคนนั้นไม่สามารถทำละหมาดได้ ก็จำเป็น (วาญิบ) ต้องชดใช้ (กอดออฺ)

กำหนดเวลาของนิฟาส :

เวลาอย่างน้อยของการมีนิฟาส คือชั่วพริบตาเดียว และอาจนานเป็นเวลาหลายวันก็ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วสี่สิบวัน และมากที่สุดหกสิบวัน ส่วนที่เกินจากนั้นเป็นเลือดเสีย หลักการในเรื่องนี้ ใช้การสำรวจดังได้ทราบมาแล้วในเรื่องเลือดประจำเดือน

สิ่งที่ห้ามกระทำ สำหรับผู้ที่มีนิฟาส

นักปราชญ์มีมติกันว่า นิฟาสใช้ข้อกำหนดเหมือนกับเลือดประจำเดือน ทุกประการ

การพบเลือดขณะตั้งครรภ์ :

เมื่อหญิงที่ตั้งครรภ์พบว่ามีเลือดออกมา และระยะเวลาที่มีเลือดนั้นได้ระยะเวลาอย่างน้อยที่สุดของการมีเลือดประจำเดือน คือหนึ่งวันกับหนึ่งคืน และไม่เกินระยะเวลาอย่างมากที่สุดของการมีเลือดประจำเดือนคือสิบห้าวันสิบห้าคืนให้ถือว่าเลือดนั้นคือเลือดประจำเดือน ตามทัศนะที่ชัดแจ้งที่สุด (อัลอัซฮัร) ดังนั้นหญิงที่ตั้งครรภ์ผู้นั้น จะต้องหยุดละหมาด หยุดถือศีลอด และหยุดทุกอย่างที่ห้าม (ฮะรอม) หญิงที่มีเลือดประจำเดือนกระทำ สำหรับในกรณีที่หญิงตั้งครรภ์พบเลือดออกมา น้อยกว่าระยะเวลาอย่างน้อยที่สุดของการมีประจำเดือน หรือเกินกว่าระยะเวลาอย่างมากที่สุดของการมีประจำเดือน ให้ถือว่าเลือดที่พบว่าน้อยกว่าหรือเกินกว่าดังกล่าวนั้นเป็นเลือดเสีย (อิสติฮาเดาะห์) และให้ใช้ข้อกำหนดของเลือดเสียในเรื่องละหมาดและอื่น ๆ

มีบางทัศนะที่กล่าวว่า เลือดที่หญิงตั้งครรภ์พบนั้นถือว่าเป็นเลือดเสีย (อิสติฮาเดาะห์) โดยไม่มีเงื่อนไข และไม่ใช่เป็นเลือดประจำเดือน เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วครรภ์นั้นจะอุดช่องทางที่เลือดประจำเดือนจะออกมา และการมีเลือดประจำเดือนของหญิงที่ตั้งครรภ์นั้น แม้จะเป็นไปได้แต่ก็น้อยมาก

ระยะเวลาของการตั้งครรภ์จนกว่าจะคลอด :

อย่างน้อยที่สุดคือ หกเดือน โดยยึดถือจากอัลกุรอานสองอายะห์ ที่พระองค์ทรงตรัสว่า

﴿وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾ (سورة الأحقاف: الآية ١٥)،

"และการตั้งครรภ์และหย่านมทารกนั้นเป็นเวลาสามสิบเดือน" (อัลอะห์กอฟ 15)

﴿وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ﴾ (سورة لقمان: الآية ١٤).

"และการหย่านมทารกนั้น ในเวลาสองปี" (ลุกมาน : 14)

เมื่อรวมเวลาตั้งครรภ์ และให้นมทารกเป็นเวลาสามสิบเดือน ดังนั้นเมื่อแยกระยะเวลาของการให้นมทารกอย่างเดียวว่า สองปี ก็จึงเหลือระยะเวลาตั้งครรภ์หกเดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่น้อยที่สุดของการตั้งครรภ์

ดังนั้นถ้าหากผู้หญิงคนหนึ่ง ให้กำเนิดทารกภายหลังการแต่งงาน ไม่ถึงหกเดือน และทารกนั้นมีชีวิต จะไม่ถือว่าเป็นบุตรของฝ่ายสามี

ระยะเวลาอย่างปานกลางของการตั้งครรภ์

ระยะเวลาการตั้งครรภ์ตามปกติส่วนมากคือ เก้าเดือน โดยถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ เพราะผู้หญิงส่วนใหญ่ จะคลอดบุตรภายหลังจากการตั้งครรภ์ได้เก้าเดือน อาจจะน้อยกว่าหรือมากกว่าเล็กน้อย

ระยะเวลาอย่างมากที่สุดของการตั้งครรภ์

ระยะเวลาตั้งครรภ์ที่มากที่สุดคือ สี่ปี ตามทัศนะของอิหม่าม ชาฟิอี รอฮิมะฮุ้ลลอฮ์ ระยะเวลาดังกล่าวแม้จะเป็นไปได้ แต่ก็น้อยมาก อย่างไรก็ตามความจริงก็ได้เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ และจากการที่มีการตั้งครรภ์ถึงสี่ปีนี่เอง ที่อิหม่ามชาฟิอี รอฮิมะฮุ้ลลอฮ์ได้นำมาเป็นทัศนะของท่าน

(٤) المـوت

(4) การตาย

เมื่อมุสลิมเสียชีวิตลง จำเป็น (วาญิบ) สำหรับมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ต้องอาบน้ำศพ และถือเป็นหน้าที่โดยส่วนรวม (ฟัรดูกิฟายะห์) เมื่อมีญาติของผู้ตายหรือบุคคลใด ได้ทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว หน้าที่นั้นก็พ้นไปจากคนอื่น ๆ แต่ถ้าหากไม่มีผู้ใดทำหน้าที่ดังกล่าวนี้เลย ทุกคนจะต้องได้รับบาปโดยทั่วกัน และผู้ที่ทำการอาบน้ำศพ จำเป็น (วาญิบ) ต้องเนียตอาบน้ำที่กล่าวมานี้ นอกจากศพของนักรบในสมรภูมิศาสนา (ชะฮีด) เพราะศพของนักรบนั้นไม่ต้องอาบน้ำ ซึ่งรายละเอียดในเรื่องข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับศพมุสลิมนี้ จะได้นำมากล่าวในบทที่ว่าด้วยเรื่อง ญะนาซะห์

หลักฐานที่ยืนยันว่าการอาบน้ำศพเป็นวาญิบคือ ฮะดีษที่รายงานโดยอิบนุอับบาส (ร.ด.) ว่า

أنَّ رَسُولَ اللّٰهِ ﷺ قال في المُحْرِمِ الَّذي وَقَصَتْهُ نَاقَتُهُ: «اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ»

(رواه البخاري:١٢٠٨؛ ومسلم:١٢٠٦).

"ความจริงท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวในเรื่องคนที่ครองเอียะห์รอม ซึ่งถูกอูฐของเขาสะบัดตกจากหลัง และเหยียบคอเขา (จนตาย) ว่า : ท่านทั้งหลายจงอาบน้ำเขาด้วยน้ำและใบพุทรา" รายงานโดยบุคอรี (1208) และมุสลิม (1206)

สอง : การอาบน้ำที่เป็นสุนัต

การอาบน้ำที่เป็นสุนัตคือ การอาบน้ำที่ไม่จำเป็น ถ้าหากไม่อาบการละหมาดก็ใช้ได้ แต่ศาสนาเรียกร้องให้กระทำ เพราะมีข้อที่ควรพิจารณาหลายประการ ดังต่อไปนี้

1. การอาบน้ำวันศุกร์

บัญญัติเรื่องการอาบน้ำวันศุกร์ :

สุนัตให้อาบน้ำในวันศุกร์ แก่ผู้ที่ประสงค์ไปร่วมละหมาด ถึงแม้เขาจะเป็นบุคคลประเภทที่ละหมาดวันศุกร์ (ญุมอะห์) ไม่จำเป็น (วาญิบ) เหนือเขาก็ตาม เช่น คนเดินทาง สตรี หรือเด็ก มีบางทัศนะกล่าวว่า สุนัตให้อาบน้ำแก่ทุกคน ไม่ว่าจะไปร่วมละหมาดหรือไม่ก็ตาม "ดูเรื่องบัญญัติการอาบน้ำ" หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือ ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

«إِذَا أَرَادَ أَحَـدُكُمْ أَنْ يَـأْتِيَ الجُمُعَـةَ فَلْيَغْتَسِـلْ» (رواه البخاري:٨٣٧؛ ومسلم ٨٤٤، واللفظ له).

"เมื่อคนใดในพวกท่าน ประสงค์ไปละหมาดวันศุกร์ (ญุมอะห์) ให้เขาจงอาบน้ำเถิด" รายงานโดยบุคอรี (837) และมุสลิม (844) ส่วนสำนวนฮะดีษนี้เป็นของมุสลิม คำสั่งใช้ในที่นี้ที่ว่า "ให้เขาจงอาบน้ำเถิด" ตกเป็นสุนัต โดยอาศัยหลักฐานจากคำกล่าวของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ที่ว่า

«مَنْ تَوضَّأَ يَوْمَ الجُمُعَةَ فَبِها ونِعْمَتْ، وَمَنِ اغْتَسَلَ فَالْغُسْلُ أَفْضَلُ». (رواه الترمذي:٤٩٧).

"ผู้ใดได้อาบน้ำละหมาดในวันศุกร์ นั่นก็ดีแล้ว และผู้ใดได้อาบน้ำการอาบน้ำก็ดียิ่งกว่า" รายงานโดยติรมิซี (497)

กำหนดเวลาการอาบน้ำวันศุกร์ :

เวลาการอาบน้ำวันศุกร์ เริ่มเข้าเวลาตั้งแต่อะซานซุบฮิ แต่การอาบน้ำใกล้เวลาที่จะไปละหมาดวันศุกร์นั้นดียิ่งกว่า เพราะได้เป้าหมายของการอาบน้ำคือทำให้กลิ่นตัวสะอาด ขจัดเงื่อไคล และกลิ่นที่น่ารังเกียจ การที่ศาสนาเรียกร้องให้มีการอาบน้ำในวันศุกร์เนื่องจากมีการชุมนุมกันของผู้คน ซึ่งอาจทำให้บางคนต้องได้รับความเดือดร้อนจากกลิ่นอันน่ารังเกียจ และด้วยเหตุนี้ท่านนบี (ซ.ล.) จึงห้ามรับประทานกระเทียมและหัวหอมดิบ สำหรับผู้ที่ประสงค์จะไปละหมาดที่มัสยิด

2. การอาบน้ำในวันอีดทั้งสอง (อีดิ้ลฟิตร์ และอีดิ้ลอัดฮา)

บัญญัติเรื่องการอาบน้ำในวันอีดทั้งสอง :

สุนัตให้อาบน้ำในวันอีดิ้ลฟิตร์ และอีดิ้ลอัดฮา สำหรับผู้ที่ประสงค์ไปร่วมละหมาดและผู้ที่ไม่ประสงค์ไปร่วมละหมาด เพราะวันอีดเป็นวันแห่งการตกแต่งให้สวยงาม จึงสุนัตให้อาบน้ำเพื่อวันอีด

หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือ ฮะดีษที่มาลิกได้รายงานไว้ใน มุวัตเตาะอฺ (1/١٧٧) ว่า :

ان عبدالله بن عمر رضي الله عنهما كانَ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الفِطْرِ، قَبْلَ أَنْ يَغْدُو إلى المُصَلَّى.

"อับดุลเลาะฮ์บุตรอุมัร (ร.ด.) ได้อาบน้ำในวันอีดิ้ลฟิตร์ก่อนไปยังสถานที่ละหมาดในเวลาเช้า"

โดยได้เทียบเคียง (กิยาส) อีดิ้ลอัดฮา กับ อีดิ้ลฟิตร์

และจุดประสงค์ในการกระทำของซอฮาบะห์ผู้นี้คือ : เทียบเคียง (กิยาส) การอาบน้ำในวันอีดทั้งสองกับการอาบน้ำวันศุกร์ เพราะมีความหมายเดียวกัน คือการทำความสะอาดเพื่อไปร่วมชุมนุม

และอิบนุมาญะห์ (1315) ได้รายงานด้วยสายรายงานที่ดออีฟ

عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: كانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَغْتَسِلُ يَوْمَ الفِطْرِ، وَيَوْمَ الأَضْحَى.

จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้อาบน้ำในวันฟิตร์และในวันอัดฮา" การกระทำของซอฮาบะห์และการกิยาสที่กล่าวมาแล้วนั้น ช่วยเสริมให้ฮะดีษนี้เข้มแข็งขึ้น

กำหนดเวลาการอาบน้ำในวันอีดทั้งสอง :

เวลาการอาบน้ำในวันอีดทั้งสอง เริ่มที่ครึ่งคืน ของคืนก่อนวันอีด

3. การอาบน้ำเมื่อเกิดสุริยคราสและจันทรคราส

บัญญัติเรื่องการอาบน้ำเมื่อเกิดสุริยคราสและจันทรคราส :

สุนัตให้อาบน้ำเพื่อละหมาด ในวันที่เกิดสุริยคราสหรือจันทรคราส

หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือ การใช้หลักเทียบเคียง (กิยาส) กับวันศุกร์เพราะมีความหมายเดียวกันในแง่ที่ให้ละหมาดร่วมกัน (ญะมาอะห์) และมีการชุมนุมผู้คน

เวลาการอาบน้ำเมื่อเกิดสุริยคราสและ จันทรคราส :

เวลาการอาบน้ำเริ่มตั้งแต่เกิดคราส และหมดเวลาเมื่อคลายออก

4. การอาบน้ำขอฝน

คืออาบน้ำเพื่อละหมาดขอฝน สุนัตให้อาบน้ำก่อนออกไปละหมาดขอฝนโดยเทียบเคียง (กิยาส) กับการอาบน้ำเพื่อละหมาด เมื่อเกิดสุริยคราสและจันทรคราส

5. การอาบน้ำภายหลังจากอาบน้ำศพ

สุนัตให้ผู้ที่อาบน้ำศพควรอาบน้ำตัวเอง

หลักฐานในเรื่องดังกล่าวคือ ฮะดีษท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ที่กล่าวว่า :

«مَنْ غَسَلَ مَيِّتاً فَلْيَغْتَسِلْ». رواه أحمد وأصحاب السنن وحسّنه الترمذي (٩٩٣).

"ผู้ใดอาบน้ำศพ ให้เขาจงอาบน้ำ" รายงานโดย อะห์มัดและเจ้าของสุนันต่าง ๆ และติรมีซี (993) ว่าเป็นฮะดีษ ฮะซัน และคำสั่งใช้ในเรื่องนี้ ไม่ถือว่าเป็นคำสั่งที่จำเป็น (วาญิบ) ต้องปฏิบัติก็เพราะมีฮะดีษอีกบทหนึ่ง ที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวไว้ว่า"

«لَيْسَ عَلَيْكُمْ فِي غَسْلِ مَيِّتِكُمْ غُسْلٌ إِذَا غَسَلْتُمُوهُ» (رواه الحاكم: ١/٣٨٦).

"ไม่ได้เป็นการบังคับเหนือพวกท่าน ในการอาบน้ำศพ ที่จะต้องอาบน้ำเมื่อพวกท่านได้อาบน้ำศพแล้ว" (อัลฮากิม 1/386)

6. การอาบน้ำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีฮัจย์

ก. การอาบน้ำเพื่อเข้าสู่พิธีฮัจย์หรืออุมเราะห์ (เอียะห์รอม)

หลักฐานคือฮะดีษที่ติรมีซี (830) ได้รายงาน

عن زيد بن ثابت الأنصاري رضي الله عنه: أنه رأى النبي ﷺ تَجَرَّدَ لإِهْلالِهِ وَاغْتَسَلَ.

จากเซด บุตร ซาบิต อัลอันซอรี (ร.ด.) ว่า: เขาได้เห็นท่านนบี (ซ.ล.) ถอดเสื้อผ้าเพื่อเปล่งเสียง (ตัลบียะห์) ขณะเอียะห์รอม และท่านก็ได้อาบน้ำ"

ข. การอาบน้ำเพื่อเข้าสู่มักกะห์

หลักฐานคือ

أن ابن عمر رضي الله عنه كان لا يَقْدَمُ مَكَّةَ إلاَّ بَاتَ بِذِي طُوىً حتَّى يُصْبِحَ وَيَغْتَسِلَ، ثم يدخل مكة نهاراً، وكان يذكرُ عن النبي ﷺ أنه فَعَله. (رواه البخاري: ١٤٧٨؛ ومسلم: ١٢٥٩)،

อิบนุ อุมัร (ร.ด.) เขาไม่เคยเข้าสู่มักกะห์เลย นอกจากต้องค้างแรมที่ซีตุวา จนถึงรุ่งเช้า เขาจะอาบน้ำ หลังจากนั้นก็จะเข้าสู่มักกะห์ ในเวลากลางวัน และเขาได้เล่ามาจากท่านนบี (ซ.ล.) ว่า ท่านก็ได้กระทำอย่างนี้ รายงานโดย บุคอรี (1478) และมุสลิม (1259) ส่วนสำนวนฮะดีษเป็นรายงานของมุสลิม

ค. การอาบน้ำเพื่อวุกุฟที่อะรอฟะห์ ภายหลังตะวันคล้อย :

ที่ดียิ่งคือ อาบน้ำที่นะมิเราะห์ใกล้กับอะรอฟะห์

หลักฐานคือ :

ان علياً رضي الله عنه كان يَغْتَسِلُ يومَ العيدين ويومَ الجمعة، ويوم عرفة، وإذا أراد ان يحرم(١)

"อาลี (ร.ด.) ได้อาบน้ำในวันอีดทั้งสอง, ในวันศุกร์, ในวันอะรอฟะห์ และขณะเมื่อประสงค์เอียะห์รอม" รายงานโดย ซาฟิอีในมุสนัดของเขา (อัลอุมม์ 6/107)

และมาลิกได้รายงานใน มุวัตเฏาะอฺ (1/322)

عن نافع: أن عبدالله بن عمر رضي الله عنه كان يغتسل لإحرامه قبل ان يحرم، ولدخوله مكة، وَلِوُقُوفِهِ عَشِيَّةَ عَرَفَةَ.

จาก นาฟิอฺ ว่า อับดุลเลาะฮ์ บุตร อุมัร (ร.ด.) ได้อาบน้ำเพื่อเอียะห์รอม ก่อนที่เขาจะเอียะห์รอม และเพื่อเข้าสู่มักกะห์ และเพื่อวุกูฟ ในตอนเย็นที่อะรอฟะห์"

ง. การอาบน้ำเพื่อขว้างก้อนหินลงในแอ่งเสาหินที่มินา ทุกวันตัชรีกทั้งสาม ภายหลังตะวันคล้อย

เนื่องจากมีร่องรอย (อาซาร) ที่รายงานในเรื่องดังกล่าวทั้งหมดและแอ่งเสาหิน เป็นสถานที่ที่มีคนมาชุมนุมกัน จึงคล้ายกับการอาบน้ำในวันศุกร์

จ. การอาบน้ำเพื่อเข้าสู่มะดีนะห์ มูเนาวาเราะห์

หากสะดวกที่จะกระทำ โดยใช้หลักการเทียบเคียง (กิยาส) กับการอาบน้ำเพื่อเข้าสู่มักกะห์ เพราะทั้งสองแห่งนั้นมีส่วนที่เป็นแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์ ถ้าหากไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้อาบน้ำก่อนเข้ามัสยิดนบี (ซ.ล.)

วิธีการอาบน้ำ :

การอาบน้ำ มีทั้งวิธีทีวาญิบ และวิธีที่สุนัต

วิธีที่วาญิบ :

ในวิชาฟิกฮ์เรียกว่า สิ่งที่จำเป็น (วาญิบ) ในการอาบน้ำ ซึ่งมีสองประการคือ

หนึ่ง : เนียต (ตั้งเจตนา) อาบน้ำขณะเริ่มอาบน้ำเมื่อน้ำถูกร่างกายเพราะฮะดีษที่ว่า

«إِنَّما الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ».

"อะมั้ลต่าง ๆ ที่จะมีผลใช้ได้นั้น จะต้องมีเนียต (ตั้งเจตนา)'

วิธีการเนียตคือ : นึกในใจ และเมื่อกล่าวด้วยลิ้นก็เป็นการดียิ่ง โดยกล่าวว่า : ข้าพเจ้าตั้งใจปฏิบัติฟัรดูการอาบน้ำ หรือข้าพเจ้าตั้งใจยกฮะดัษ ญุนุบ หรือข้าพเจ้าตั้งใจปฏิบัติสิ่งที่จะทำให้อนุญาตละหมาด หรืออนุญาตสิ่งที่ต้องอาศัยการอาบน้ำ เป็นต้น

สอง : อาบน้ำให้ทั่วร่างกาย ทั้งที่เป็นผิวหนังและเส้นผม เส้นขน และต้องให้น้ำเข้าไปถึงภายในผมและโคนผม

บุคอรี (253) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه، وقد سئل عن الغسل، فقال: كان النبي ﷺ يأخذ ثلاثةَ أكفٍّ ويُفيضُها على راسه، ثُمَّ يُفِيضُ عَلى سَائِرِ جَسَدِهِ.

จาก ญาบิร (ร.ค.) ว่า "เขาถูกถามเรื่องการอาบน้ำ เขาตอบว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้เอาน้ำมาสามกอบมือ ใส่มันจนทั่วศีรษะของท่าน หลังจากนั้นก็ใส่มันจนทั่วร่างกายของท่าน"

และรายงานของมุสลิม (330)

عن أم سلمة رضي الله عنها، وقد سألت رسول الله ﷺ عن الغسل فقال: «إنَّما يَكْفِيكِ أَنْ تَحْثِي عَلى رَأسِكِ ثَلاثَ حَثَيَات، ثم تُفيضينَ عَلَيْكِ الماءَ، فَتَطْهُرِينَ».

จากอุมมิซะละมะห์ (ร.ด.) ว่า "นางได้ถามท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ถึงเรื่องการอาบน้ำ ท่านได้ตอบว่า : เพียงพอแก่เธอแล้ว ที่เธอจะวักน้ำใส่ศีรษะของเธอสามวัก หลังจากนั้นให้เธอรดน้ำลงบนตัวเธอ เธอก็จะสะอาดแล้ว"

อะบูดาวูด (249) และผู้อื่นได้รายงานจากอลี (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "ฉันได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า :

«مَنْ تَرَكَ مَوْضِعَ شَعْرَةٍ مِنْ جَنَابَةٍ لَمْ يُصِبْهَا الماءُ فَعَلَ اللّٰهُ بِهِ كذا وكذا من النَّارِ». قال علي: فَمِنْ ثَمَّ عادَيْتُ شَعْرِي. «كان يَجُزُّ شَعْرَهُ رضي الله عنه. أي يحلِقُه.

"ผู้ใดปล่อยทิ้งไว้เท่าเส้นผมหนึ่งจากการยกฮะดัษญุนุบ โดยที่มันไม่โดนน้ำ อัลเลาะฮ์จะกระทำกับเขาอย่างนั้นอย่างนี้จากไฟนรก" อลีได้กล่าวว่า : ด้วยเหตุนี้ฉันจึงเป็นศัตรูกับเส้นผมของฉัน และปรากฏว่าอลี (ร.ด.) ได้โกนผมของตนออก"

วิธีที่สุนัต :

ในทางวิชาฟิกฮ์ เรียกว่า สุนัตในการอาบน้ำคือ

1. **ล้างมือทั้งสองข้าง** นอกภาชนะที่ใส่น้ำ จากนั้นให้ล้างอวัยวะเพศและสิ่งเปรอะเปื้อนตามร่างกายด้วยมือซ้าย หลังจากนั้นให้ถูตามร่างกายด้วยสิ่งที่ใช้ทำความสะอาด

บุคอรี (254) และมุสลิม (317) เล่า

عن ابن عباس رضي الله عنه قال: قالت ميمونة: وضعت للنبي ﷺ ماءً للغسل فغسل يديه مرتين أو ثلاثاً ثم أفرغ على شماله، فغسل مذاكيره، ثم مسح يديه بالأرض.

จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า มัยมูนะห์ ได้กล่าวว่า : ฉันได้วางน้ำเพื่อใช้อาบน้ำให้แก่ท่านนบี (ซ.ล.) ต่อมาท่านได้ล้างมือทั้งสองข้างของท่าน สองหรือสามครั้ง จากนั้นท่านได้เทรดทางด้านซ้ายของท่าน และได้ล้างอวัยวะเพศของท่าน แล้วท่านได้ถูมือทั้งสองข้างของท่านกับพื้น"

2. **อาบน้ำละหมาดโดยสมบูรณ์** และถ้าหากจะปล่อยเท้าทั้งสองข้างไว้ก่อน (โดยยังไม่ล้าง) จนกระทั่งอาบน้ำเสร็จก็ไม่เป็นไร

3. **ล้างผมที่ศีรษะด้วยน้ำให้ทั่ว** หลังจากนั้นก็ล้างศีรษะ สามครั้ง

4. **อาบน้ำซีกด้านขวาก่อนซีกด้านซ้าย**

หลักฐานที่บ่งชี้ถึงข้อสุนัตต่าง ๆ เหล่านี้คือ ฮะดีษที่บุคอรี (345) และมุสลิม (316) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها: أن النبي ﷺ كانَ إذا اغْتَسَلَ مِنَ الجنابَةِ بَدَأَ فَغَسَلَ يَدَيْهِ. وفي رواية عند مسلم: ثم يفرغ بيمينه على شماله فيغسل فرجه.

จาก อาอีชะห์ (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) นั้น ขณะเมื่อท่านอาบน้ำ อันเนื่องจากญุนุบ

ท่านได้เริ่มโดยล้างมือทั้งสองข้างของท่าน และในรายงานหนึ่งจากมุสลิมว่า : หลังจากนั้นท่านได้ใช้มือขวาเทน้ำไปที่มือซ้ายของท่าน แล้วท่านก็ล้างอวัยวะเพศของท่าน" และที่บุคอรี (246)

عن ميمونة رضي الله عنها: وغسل فرجه وما أصابه من الأذى،
ثم يتوضا كما يَتَوَضَّا للصَّلاةِ، ثمَّ يُدْخِلُ أصابِعَهُ في الماءِ فَيُخَلِّلُ بها
أُصُولَ شَعْرِهِ، ثُمَّ يصُبُّ على رَأْسِهِ ثَلاثَ غُرَفٍ بيدِهِ ثُمَّ يُفِيضُ الماءَ
عَلى جِلْدِهِ كُلِّهِ.

จากมัยมูนะห์ (ร.ด.) ว่า : และท่านได้ล้างอวัยวะเพศ...และสิ่งที่เป็นนะยิสที่มาโดนท่าน หลังจากนั้นท่านได้อาบน้ำละหมาดเช่นเดียวกับที่ท่านอาบน้ำละหมาดเพื่อไปละหมาด หลังจากนั้นท่านได้เอานิ้วจุ่มลงไปในน้ำ และใช้นิ้วนั้นสางโคนผมของท่าน แล้วเทรดลงบนศีรษะของท่านด้วยน้ำสามวักด้วยมือของท่าน จากนั้นท่านจะเทน้ำรดที่ผิวหนังของท่าน

หลักฐานที่บ่งชี้ว่า สุนัตให้เริ่มต้นทางด้านขวาก่อนนั้น คือ ฮะดีษที่บุคอรี (166) และมุสลิม (268) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها قالت: كانَ النبـي ﷺ يُعْجِبُهُ
التَّيَمُّنُ في تَنَعُّلِهِ وَتَرَجُّلِهِ وَطُهُورِهِ وفي شَأْنِهِ كُلِّهِ.

จากอาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่าท่านนบี (ซ.ล.) ชอบที่จะทำข้างขวาก่อนข้างซ้ายในการสวมรองเท้า ในการหวีผม ในการทำความสะอาด และในกิจการของท่านทั้งหมด"

5. ถูร่างกายและอาบน้ำอย่างต่อเนื่องระหว่างอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายที่ต้องอาบน้ำ ทั้งนี้เพื่อให้พ้นจากการขัดแย้งเกี่ยวกับทัศนะที่ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นวาญิบซึ่งได้แก่ทัศนะของอิหม่าม *มาลิกี*

6. ต้องระมัดระวังข้อพับต่าง ๆ ของร่างกายที่ต้องอาบน้ำให้ทั่ว โดยต้องเอาน้ำไปล้างทุกแห่งของร่างกายที่มีข้อพับและรอยย่นต่าง ๆ เช่น ใบหูทั้งสองข้าง รอยพับที่ท้อง ภายในสะดือ และรักแร้ และถ้าหากค่อนข้างแน่ใจว่าน้ำไปไม่ถึงส่วนดังกล่าว ก็ถือว่าจำเป็น (วาญิบ) จะต้องระมัดระวัง

7. ให้กระทำสามครั้งในการอาบน้ำ โดยเทียบเคียง (กิยาส) กับการอาบน้ำละหมาด

สิ่งที่มักโรห์ในการอาบน้ำ :

1. ใช้น้ำมากเกินไปในการอาบน้ำ ด้วยหลักฐานเช่นเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้ว ในเรื่องการอาบน้ำละหมาด และเนื่องจากขัดกับการกระทำของท่านนบี (ซ.ล.)

บุคอรี (198) และมุสลิม (225) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه قال: كانَ النبـي ﷺ يَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إلى
خَمْسَةِ أَمْدادٍ، وَيَتَوَضَّأُ بالمُدِّ.

จากอะนัส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้อาบน้ำโดยใช้น้ำหนึ่ง ซออฺ (ประมาณสี่ลิตร) ถึงห้ามุด (ประมาณห้าลิตร) และอาบน้ำละหมาดโดยใช้น้ำหนึ่งมุด (ประมาณหนึ่งลิตร)

และบุคอรี (249) และมุสลิม (327) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه وقد سئل عن الغسل فقال: يكْفِيكَ صَاعاً، فقال رجلٌ: ما يكفيني؟ فقال جابر: كان يكفي من هو أوفى منك شعراً وخيرٌ منك.

จากญาบิร (ร.ค.) โดยเขาถูกถามเรื่องการอาบน้ำ เขาตอบว่า: เพียงพอแก่ท่านแล้วน้ำหนึ่งซออฺ (ประมาณสี่ลิตร) ชายคนหนึ่งพูดขึ้นว่า: มันไม่พอสำหรับฉัน? ญาบิร กล่าวขึ้นว่า: มันเพียงพอแก่คนที่มีผมดกกว่าท่าน และเขาก็ดีกว่าท่าน (คือท่านนบี (ซ.ล.)

2. การลงอาบน้ำในน้ำนิ่ง. เพราะฮะดีษที่มุสลิม (283) และผู้อื่น ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن النبي ﷺ قال: «لاَ يَغْتَسِلْ أَحدُكُمْ في الماءِ الدَّائم وَهُوَ جُنُبٌ». فقالوا: يا أبا هريرة، كيف يفعل؟ قال: يتناوله تناولاً.

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ค.) ว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: คนใดในพวกท่านอย่าอาบน้ำในน้ำนิ่งในสภาพที่เขามีญุนุบ พวกเขาถามว่า: อะบีฮุรอยเราะฮ์เอ๋ย แล้วเขาจะทำอย่างไร? อะบีฮุรอยเราะฮ์ตอบว่า: ให้เขาตักขึ้นอาบ" โดยใช้มือวัก หรือใช้ภาชนะเล็ก ๆ ตัก และให้เขาตั้งเจตนาวักน้ำถ้าหากน้ำนั้นมีน้อย เพื่อไม่ให้น้ำนั้นกลายเป็นน้ำ "มุสตะอฺมั้ล" โดยการสัมผัสกับส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย หรือให้วักน้ำมาเล็กน้อยจากภาชนะใส่น้ำก่อนเนียตยกฮะดัษญุนุบ จากนั้นให้เนียต และใช้น้ำนั้นล้างมือของเขา แล้วจึงใช้มือวักน้ำได้

เคล็ดลับ (ฮิกมะห์) ของการห้ามดังกล่าวก็คือ: อารมณ์ของมนุษย์ มักจะมีความรังเกียจที่จะใช้ประโยชน์จากน้ำที่ใช้อาบแล้ว ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด, และอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นการทำให้น้ำสูญเสียไปโดยไร้ประโยชน์ โดยทำให้น้ำนั้นไม่สามารถนำไปใช้ทำความสะอาดได้ ถ้าหากน้ำนั้นมีน้อยกว่าสองกุลละห์ เพราะน้ำนั้นจะกลายเป็นน้ำ "มุสตะอฺมั้ล" โดยเพียงแต่ลงไปอาบเท่านั้น ในขณะที่คนส่วนใหญ่ต้องการจะใช้ประโยชน์จากน้ำนิ่ง ดังนั้นจึงได้ห้ามลงอาบน้ำในน้ำนั้น

التيمم

ตะยัมมุม

ความสะดวกของศาสนาอิสลาม

เราได้ทราบมาแล้วว่า น้ำละหมาดเป็นเงื่อนไขข้อหนึ่งที่จะทำให้การละหมาด การตอวาฟ การกระทบและนำพาอัลกุรอาน เป็นสิ่งที่ใช้ได้และถูกต้อง สิ่งที่ใช้ในการอาบน้ำละหมาดก็คือน้ำ ยกเว้นอาการป่วยที่ห้ามใช้น้ำ นับเป็นความสะดวกและความกว้างขวางของศาสนาอิสลามที่บัญญัติให้มีการตะยัมมุม โดยใช้ฝุ่นดินที่สะอาดแทนการอาบน้ำละหมาดหรือการอาบน้ำวาญิบ เพื่อที่มุสลิมจะไม่ต้องถูกกีดกันจากสิริมงคลของอิบาดะห์

ความหมายของตะยัมมุม

ตามหลักภาษา : หมายถึงการมุ่งไป

ตามหลักศาสนา : หมายถึงการนำฝุ่นดินที่สะอาดไปถึงใบหน้าและมือทั้งสองข้างพร้อมด้วยเนียตและตามแนวทางที่กำหนด

หลักฐานการบัญญัติเรื่องตะยัมมุม : กิตาบและซุนนะห์ กิตาบได้แก่คำดำรัสของพระองค์ที่ว่า :

﴿وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيداً طَيِّباً، فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ﴾ (سورة المائدة: الآية ٦).

"และถ้าหากพวกท่านป่วยหรืออยู่ในการเดินทาง หรือมาจากการไปถ่ายอุจจาระปัสสาวะ หรือพวกท่านได้กระทบกับพวกผู้หญิง และพวกท่านไม่มีน้ำ พวกท่านจงทำการตะยัมมุมด้วยฝุ่นดินที่สะอาดเถิด ให้พวกท่านจงเช็ดหน้าและมือของพวกท่าน ด้วยฝุ่นดินนั้น" (อัลมาอิดะห์ : 6)

ส่วนซุนนะห์ได้แก่คำของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ที่ว่า :

«وَجُعِلَتْ لَنا الأَرْضُ كُلُّها مَسْجِداً، وَجُعِلَتْ تُرْبَتُها لنا طَهُوراً إِذَا لَمْ نَجِدِ الْمَاءَ» (رواه مسلم: ٥٢٢).

"และผืนแผ่นดินทั้งหมดได้ถูกบันดาลให้แก่เราเป็นมัสยิด และดินของมันได้ถูกบันดาลให้แก่เราเป็นสิ่งที่ใช้ทำความสะอาด เมื่อเราไม่มีน้ำ" มุสลิม (522)

สาเหตุการตะยัมมุม :

1. ขาดน้ำเท่าที่เห็นด้วยตา : เช่น อยู่ในระหว่างการเดินทางและไม่พบน้ำ หรือขาดน้ำตามบัญญัติศาสนา : เช่น มีน้ำแต่ต้องการเก็บไว้ดื่ม อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า : ﴿فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا﴾

"ดังนั้นถ้าหากท่านทั้งหลายไม่พบน้ำ ก็จงตะยัมมุม"

ผู้ที่ต้องการน้ำไว้ดื่ม น้ำที่เขามีที่จะใช้ทำความสะอาด ก็ถือว่าอยู่ในข้อกำหนดเช่นเดียวกันกับการ

ไม่มีน้ำนั่นเอง

2. **น้ำอยู่ไกล** เมื่อเขาอยู่ในสถานที่แห่งหนึ่งที่ไม่มีน้ำและระยะทางระหว่างเขากับแหล่งที่จะพบน้ำได้ห่างไกลกันเกินกว่าครึ่งฟัรซัด คือประมาณเกินกว่าสองกิโลเมตรครึ่ง (2.5 กม.) ก็ให้เขาทำการตะยัมมุม และเขาไม่จำเป็นต้องไปยังแหล่งน้ำนั้น

3. **มีเหตุขัดข้องที่จะใช้น้ำ** : บางทีเป็นเหตุขัดข้องเท่าที่เห็นด้วยตา เช่น แหล่งน้ำอยู่ใกล้กับเขาแต่มีศัตรูที่เขาหวาดกลัวอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำนั้น

และบางทีก็เป็นเหตุขัดข้องในทางบัญญัติศาสนา : เช่น กลัวว่าจะป่วยหากใช้น้ำ หรืออาการป่วยจะเพิ่มขึ้นหรือจะหายช้าลง ในกรณีเหล่านี้ให้เขาตะยัมมุม ไม่จำเป็นต้องใช้น้ำ เพราะท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวในเรื่องของผู้ที่ศีรษะแตกแล้วอาบน้ำ ต่อมาเขาก็ตายว่า :

«إنما كانَ يَكْفِيهِ أَن يَتَيَمَّمَ وَيَعْصِبَ على جُرْحِهِ خرقة ثُمَّ يَمْسَحَ عَلَيْها وَيَغْسِلَ سَائِرَ جَسَدِهِ».

"ความจริงเพียงพอแก่เขาแล้วที่จะตะยัมมุมและใช้ผ้าพันแผลของเขา จากนั้นก็ให้เขาเช็ดบนผ้าพันแผลนั้น และชำระล้างร่างกายส่วนต่าง ๆ ของเขา"

(ดูหลักฐานเรื่องบัญญัติการเช็ดเฝือก)

4. **หนาวจัด** : ซึ่งกลัวจะเกิดอันตรายจากการใช้น้ำ และไม่สามารถทำให้น้ำอุ่นได้ เพราะอัมร์บุตรอาส (ร.ด.) ได้ตะยัมมุมแทนการอาบน้ำญุนุบ เพราะกลัวจะเป็นอันตรายจากการใช้น้ำเย็น และท่านนบี (ซ.ล.) ก็ยืนยันเรื่องดังกล่าว : รายงานโดยอะบูดาวูด, ฮากิมและอิบนุ ฮิบบานว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์ แต่ในกรณีนี้ต้องชดใช้ (กอดออุ) ละหมาดเมื่อมีน้ำ

รุกุ่น (องค์ประกอบสำคัญ) ในการตะยัมมุม :

รุกุ่นในการตะยัมมุมมีสี่ประการ คือ :

1. **เนียต** คือตั้งเจตนาในใจทำการตะยัมมุม และสุนัตให้กล่าวเป็นวาจาว่า :

نويت استباحة الصلاة، ข้าพเจ้าตั้งเจตนากระทำให้อนุญาตละหมาด أو فرض الصلاة، **หรือละหมาดฟัรดู** أو نفلها، หรือละหมาดสุนัต เป็นต้น ดังนั้นเมื่อเขาได้ตั้งเจตนาว่ากระทำให้อนุญาตละหมาดฟัรดู ก็อนุญาตให้เขาละหมาดสุนัตต่าง ๆ ได้พร้อมกับฟัรดูนั้น

2. **เช็ดใบหน้าและมือทั้งสองข้างจนถึงข้อศอก** ด้วยการตบฝุ่นดินสองครั้ง คือให้ตบฝุ่นดินที่สะอาดด้วยฝ่ามือทั้งสองข้างของเขา แล้วใช้เช็ดใบหน้าให้ทั่ว และให้ตบฝุ่นดินที่สะอาดอีกครั้งหนึ่ง และใช้เช็ดมือทั้งสองข้างจนถึงข้อศอก คือใช้ฝ่ามือข้างซ้ายเช็ดมือขวา และใช้ฝ่ามือข้างขวาเช็ดมือซ้าย

ดารุกุตนี (1/256) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما عن النبي ﷺ قال: «التيمم ضَرْبَتانِ: ضربةٌ للوجه وضربةٌ لليدين الى المرفقين».

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: การตะยัมมุมนั้นตบสองครั้ง ครั้งแรกสำหรับใบหน้า และอีกครั้งหนึ่งสำหรับมือทั้งสองข้างถึงข้อศอก" และให้เช็ดอวัยวะให้ทั่ว ถ้าที่นิ้วมือสวมแหวนอยู่จำเป็นต้องถอดออกในการตบครั้งที่สอง เพื่อฝุ่นดินจะได้เข้าไปถึงบริเวณใต้แหวนนั้น

3. **เรียบเรียงตามลำดับที่ได้กล่าวมา** : เพราะตะยัมมุมแทนการอาบน้ำละหมาด และการเรียบเรียงก็เป็นรุกุ่นหนึ่งของการอาบน้ำละหมาด ดังนั้นการเรียบเรียงจะเป็นรุกุ่นหนึ่งของสิ่งที่ใช้แทนน้ำละหมาด จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่ง

สุนัตในการตะยัมมุม :

1. **สุนัตให้กระทำในการตะยัมมุม เช่นเดียวกับสุนัตให้กระทำในการอาบน้ำละหมาด** อันได้แก่ กล่าวบิสมิ้ลลาฮฺฯ ในตอนเริ่มตะยัมมุม เริ่มเช็ดส่วนบนใบหน้าก่อน, เช็ดมือขวาก่อนมือซ้าย, เช็ดให้เกินเข้าไปในเขตของศีรษะ (ในการเช็ดหน้า) และเกินส่วนหนึ่งของแขนอ่อน (ในการเช็ดมือทั้งสองข้าง) และให้ต่อเนื่องกันระหว่างเช็ดหน้ากับมือทั้งสองข้าง ให้อ่านตะชะฮ์ฮุดภายหลังตะยัมมุม และขอดุอาดุตามที่ปรากฏภายหลังอาบน้ำละหมาด

อะบูดาวูด (318) ได้รายงาน

عن عمار بن ياسر رضي الله عنهما: أنهم تمسحوا وهم مع رسول الله ﷺ بالصعيد لصلاة الفجر، فضربوا بأكفهم الصعيد ثم مسحوا وجوههم مسحة واحدة، ثم عادوا فضربوا بأكفهم الصعيد مرة أخرى، فمسحوا بأيديهم كلها إلى المناكب والآباط من بطون أكفهم.

จากอัมมาร บุตร ยาซิร (ร.ด.) ว่าพวกเขาได้เช็ดด้วยฝุ่นเพื่อละหมาดซุบฮ์ ขณะที่พวกเขาอยู่กับท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) พวกเขาใช้ฝ่ามือตบฝุ่น แล้วเช็ดหน้าครั้งหนึ่ง, หลังจากนั้นได้กลับไปตบฝุ่นด้วยฝ่ามืออีกครั้งหนึ่ง แล้วเช็ดด้วยมือไปถึงไหล่และรักแร้ จากส่วนที่เป็นท้องฝ่ามือของพวกเขา"

2. **ถ่างนิ้วขณะตบฝุ่น** เพื่อทำให้ฝุ่นฟุ้งและเช็ดหน้าให้ทั่วด้วยการตบเพียงครั้งเดียวและเช็ดมือทั้งสองข้างก็ทำเช่นเดียวกัน

3. **ทำให้ฝุ่นเบาบางลง** ด้วยการสะบัดมือทั้งสองข้างหรือเป่ามือทั้งสองข้าง เพราะฮะดีษที่บุคอรีได้รายงานจากฮะดีษอัมมารบุตรยาซิร (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่ตนว่า :

«إِنَّما يَكْفيكَ أَنْ تَصْنَعَ هَكَذَا» فضرب بكفيه ضربة على الارض ثم نفضهما ـ وفي رواية أخرى: ونفخ فيهما ـ ثم مسح بهما.

ความจริงพอแล้วที่เธอจะทำอย่างนี้ ท่านได้ใช้ฝ่ามือทั้งสองข้างตบลงไปบนฝุ่นดินหนึ่งครั้ง จากนั้นท่านได้สะบัดมันทั้งสองข้าง ในบางรายงานว่า : และท่านได้เป่าฝ่ามือทั้งสองข้าง แล้วจึงใช้มันทั้งสองข้างเช็ด"

ตะยัมมุมภายหลังจากเข้าเวลาละหมาด

ผู้ที่มีเหตุจำเป็นต้องตะยัมมุมนั้น จะทำตะยัมมุมเพื่อละหมาดฟัรดูได้ต่อเมื่อเข้าเวลาละหมาดนั้นเสียก่อน เพราะท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«فَأَيُّما رَجُلٍ مِنْ أُمَّتي أَدْرَكَتْهُ الصَّلاةُ فَلْيُصَلِّ» (رواه البخاري: ٣٢٨)

"คนใดจากประชาชาติของฉันที่ละหมาดได้ทันประสบกับเขา ให้เขาจงละหมาด" รายงานโดยบุคอรี *(328)* และรายงานของอะห์มัด (2/222) ว่า :

«أَيْنَمَا أَدْرَكَتْنِي الصَّلاةُ تَمَسَّحْتُ وَصَلَّيْتُ».

"ไม่ว่าที่ใดที่ละหมาดได้ทันประสบกับฉัน ฉันจะตะยัมมุมและละหมาด" สองรายงานนี้บ่งชี้ว่า การตะยัมมุมจะเกิดขึ้นภายหลังที่เข้าเวลาละหมาดแล้ว

ตะยัมมุมทุกละหมาดฟัรดู

การตะยัมมุมจะทำได้เพียงละหมาดฟัรดูหนึ่งเท่านั้น แต่จะละหมาดสุนัตมากเท่าไหร่ก็ได้ตามแต่ต้องการ และละหมาดญะนาซะห์ก็เช่นเดียวกับละหมาดสุนัต เมื่อต้องการจะละหมาดฟัรดูอื่นอีก จะต้องตะยัมมุมใหม่ แม้จะยังไม่เกิดฮะดัษภายหลังตะยัมมุมครั้งแรกก็ตาม ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าละหมาดฟัรดูนั้นจะเป็นละหมาดประจำเวลา (อะดาอฺ) หรือละหมาดชดใช้ (กอดออฺ) ก็ตาม

บัยฮะกี (1/221) ได้รายงานด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: «يَتَيَمَّمُ لِكُلِّ صَلاَةٍ وَإِنْ لَمْ يُحْدِثْ».

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ว่า : "เขาจะต้องตะยัมมุมเพื่อละหมาด (ฟัรดู) ทุกครั้ง แม้จะยังไม่มีอะดัษก็ตาม"

ตะยัมมุมแทนการอาบน้ำฟัรดู :

เมื่อมีเหตุขัดข้องที่จะใช้น้ำ ตะยัมมุม จะเป็นสิ่งที่ใช้แทนการอาบน้ำวาญิบได้เหมือนกับที่แทน การอาบน้ำละหมาด สำหรับผู้ที่จำเป็นต้องอาบน้ำ, อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُباً فَاطَّهَّرُوا، وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ على سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِنَ الغَائِطِ أَوْ لاَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا﴾ (سورة المائدة: الآية ٦).

"ถ้าหากพวกท่านอยู่ในสภาพญุนุบ ก็จงทำความสะอาดเถิด และถ้าหากพวกท่านป่วยหรืออยู่ในการเดินทาง หรือคนใดในพวกท่านมาจากถ่ายอุจจาระปัสสาวะหรือกระทบกับพวกผู้หญิง และพวกท่านไม่พบน้ำ ดังนั้นพวกท่านจงตะยัมมุมเถิด" (อัลมาอิดะห์ : 6)

และบุคอรี (341) และมุสลิม (682) ได้รายงาน

عن عمران بن حصين رضي الله عنهما قال: كُنَّا مع رسول الله ﷺ في سفر، فصلى بالناس، فإذا هو برجل معتزل، فقال: «مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ»؟ قال: أصابتني جنابةٌ ولا ماء، قال: «عَلَيْكَ بالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ».

จากอิมรอน บุตร ฮุซอยน์ (ร.ด.) ว่า : พวกเราร่วมเดินทางไปกับท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ต่อมาท่านได้ละหมาดร่วมกับประชาชน และมีชายคนหนึ่งปลีกตัวอยู่ตามลำพัง ต่อมาท่านได้ถามว่า : "มีอะไรห้ามท่านละหมาดหรือ?" เขาตอบว่า : ฉันอยู่ในสภาพญุนุบและไม่มีน้ำ ท่านนบีได้กล่าวว่า : จงใช้ฝุ่นเถิดเพราะมันเพียงพอแก่ท่านแล้ว"

สิ่งที่ทำให้เสียตะยัมมุม :

1. **ทุกสิ่งที่ทำให้เสียน้ำละหมาดตามที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องน้ำละหมาด**

2. **มีน้ำภายหลังจากขาดน้ำ :** เพราะการตะยัมมุมแทนการใช้น้ำ เมื่อมีของเดิมมา ของแทนก็ใช้ไม่ได้

อะบูดาวูด (332) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أبي ذر رضي الله عنه: أن رسول الله ﷺ قال: «إنَّ الصَّعيدَ الطيِّبَ طَهُورُ المُسْلم، وَإنْ لَمْ يَجِدِ الماءَ عَشْرَ سِنِينَ، فَإذَا وَجَد الماءَ فَلْيُمِسَّه بَشَرَته، فَإنَّ ذَلِكَ خَيْر».

จากอะบีซัรร์ (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "แท้จริงฝุ่นที่ดี (สะอาด) นั้นเป็นสิ่งใช้ทำความสะอาดของมุสลิม ถึงแม้จะไม่พบน้ำเป็นเวลาสิบปีก็ตาม และเมื่อพบน้ำก็จงให้น้ำถูกผิวหนังของเขาเถิด เพราะนั่นเป็นสิ่งที่ดี"

ที่ว่า "จงให้น้ำถูกผิวหนังของเขาเถิด" หมายความว่า ให้ใช้น้ำในการทำความสะอาดเถิด และนี่ก็บ่งชี้ว่า การตะยัมมุมนั้นใช้ไม่ได้เมื่อมีน้ำ และถ้าหากมีน้ำภายหลังจากเสร็จละหมาดแล้ว ละหมาดของเขาใช้ได้และไม่จำเป็นต้องชดใช้ (กอดออ) อีก หรือถ้าหากมีน้ำภายหลังจากเริ่มละหมาดแล้ว ให้เขาทำละหมาดต่อไปจนสมบูรณ์ ละหมาดนั้นก็ใช้ได้ หรือเขาอาจจะเลิกละหมาดเพื่ออาบน้ำละหมาดและละหมาดด้วยน้ำละหมาดนั้นก็ถือว่าดียิ่ง

3. **สามารถใช้น้ำได้ :** เช่น คนป่วยที่หายป่วยในเวลาต่อมา

4. **ออกนอกศาสนาอิสลาม (ขออัลเลาะฮ์ทรงคุ้มครองป้องกัน) :** เพราะการตะยัมมุมเป็นไปเพื่อทำให้อนุญาต (ละหมาด ฯลฯ) ซึ่งเป็นสิ่งที่จะรวมอยู่ด้วยกันไม่ได้กับการออกนอกศาสนา ต่างกับน้ำละหมาดและการอาบน้ำ เพราะทั้งสองนี้เป็นการยกฮะดัษออกไป

الصَّلاة
ละหมาด (ซอลาห์)

ความหมายซอลาห์ :

ซอลาห์ในทางภาษา : เป็นการขอพรให้ได้ความดีงาม อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ﴾ (سورة التوبة: الآية ١٠٣).

"และเจ้าจงขอพรให้พวกเขา เพราะการขอพรของเจ้านั้นเป็นความสงบของพวกเขา" (อัตเตาบะฮ : 103)

ซอลาห์ในทางศาสนา : หมายถึงถ้อยคำและการกระทำต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้แน่นอนแล้ว เริ่มต้นด้วยการตักบีรและสิ้นสุดที่สลาม ที่เรียกถ้อยคำและการกระทำดังกล่าวว่าซอลาห์ ก็เพราะครอบคลุมถึงคำขอพรและเพราะคำขอพรเป็นถ้อยคำส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในละหมาด

เคล็ดลับ (ฮิกมะห์) ของละหมาด :

ละหมาดมีเคล็ดลับมากมายหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ :

หนึ่ง : เป็นการเตือนให้มนุษย์รู้จักตนเองว่าเป็นบ่าวของอัลเลาะฮ์ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกร เพื่อระลึกไว้ตลอดไป โดยที่กิจการงานในทางโลกและความสัมพันธ์กับผู้อื่นอาจทำให้มนุษย์หลงลืมตนเอง แต่เมื่อถึงเวลาละหมาดมันจะทำให้เขานึกขึ้นได้อีกครั้งหนึ่งว่าตนเป็นบ่าวของอัลเลาะฮ์ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกร

สอง : เพื่อให้ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของมนุษย์ว่าไม่มีผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือและให้ความสุขที่แท้จริงนอกจากอัลเลาะฮ์ ผู้ทรงเกรียงไกรเท่านั้น แม้เขาจะพบเห็นในโลกนี้ว่ามีสื่อและสาเหตุมากมายที่ดูเพียงผิวเผินแล้ว ช่วยเหลือและให้ความสุข แต่แท้ที่จริงแล้วอัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ให้สิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงเครื่องอำนวยความสะดวกสบายแก่มนุษย์เท่านั้น ทุกครั้งที่มนุษย์หลงลืมและปล่อยตัวไปกับสื่อต่าง ๆ ที่เป็นเพียงผิวเผิน การละหมาดจะเป็นสิ่งคอยเตือนเขาว่าสาเหตุที่แท้จริงนั้นมาจากอัลเลาะฮ์ตะอาลาเพียงองค์เดียว พระองค์ทรงช่วยเหลือ ทรงให้ความสุข ทรงให้โทษ ทรงให้คุณ ทรงให้เป็น และทรงให้ตาย

สาม : มนุษย์จะได้ใช้ละหมาดเป็นช่วงเวลาของการสำนึกผิด จากความผิดต่าง ๆ ที่เขาได้ก่อขึ้น เนื่องจากในช่วงวันหนึ่งกับคืนหนึ่งนั้น มนุษย์ต้องเผชิญกับบาปและความผิดต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เขารู้ตัวและอาจไม่รู้ตัว ดังนั้นการละหมาดระหว่างเวลาหนึ่งถึงเวลาหนึ่ง จะช่วยขัดเกลาเขาให้สะอาดบริสุทธิ์จากบาปและความผิดต่าง ๆ ได้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวอธิบายเรื่องดังกล่าวไว้ในฮะดีษซึ่งรายงานโดย มุสลิม (668)

عن جابر بن عبدالله رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ :

«مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الخَمْسِ كَمَثَلِ نَهْرٍ جَارٍ غَمْرٍ عَلَى بَابِ أَحَدِكُمْ، يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ» قال: قال الحسن: وَمَا يُبْقِي ذَلِكَ مِنَ الدَّرَنِ؟.

จากญาบิร บุตร อับดิ้ลลาห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "เปรียบละหมาดห้าเวลาเหมือนแม่น้ำที่มีน้ำมากไหลผ่านประตูบ้านคนใดคนหนึ่งในพวกท่าน โดยที่เขาอาบน้ำจากแม่น้ำนั้นทุกวัน ๆ ละห้าครั้ง" ญาบิรได้กล่าวว่า : ฮะซันได้กล่าวว่า : การกระทำดังกล่าวจะทำให้มีสิ่งสกปรกใดเหลืออยู่อีกไหม?

(ความหมายของคำว่า "สิ่งสกปรก" ในที่นี้หมายถึงบาปต่าง ๆ ซึ่งตามรายงานของอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ที่มุสลิม (667) ได้บ่งชี้เช่นนั้นคือ :

«فَذَلِكَ مَثَلُ الصلوات الخَمْسِ يَمْحُو اللَّهُ بِهِنَّ الْخَطايَا»].

"นั่นก็เหมือนกับละหมาดห้าเวลาที่อัลเลาะฮ์จะทรงใช้มันลบล้างบาปต่าง ๆ)

สี่ : ละหมาดจะเป็นเสมือนอาหารที่หล่อเลี้ยงหลักศรัทธา (อะกีดะห์) ที่อยู่ในจิตใจ ความเพลิดเพลินในดุนยาและการลวงล่อของชัยตอน จะทำให้มนุษย์หลงลืมหลักอะกีดะห์นี้ ถึงแม้จะถูกปลูกฝังอยู่ในจิตใจแล้วก็ตาม และเมื่อมนุษย์ตกอยู่ในความหลงลืมในลักษณะเช่นนี้อย่างต่อเนื่องด้วยสาเหตุที่จมปลักอยู่ในอารมณ์ใฝ่ต่ำ และเพื่อนฝูงที่เลวคอยชักนำ ความหลงลืมนี้ก็จะเปลี่ยนเป็นการปฏิเสธและไม่ยอมรับ เหมือนต้นไม้ที่ขาดน้ำหล่อเลี้ยงก็จะเหี่ยวเฉาและตายไปในที่สุด และในไม่ช้าต้นไม้นั้นก็จะกลายเป็นฟืนที่ไร้ค่า แต่มุสลิมที่ยืนหยัดปฏิบัติละหมาดอย่างสม่ำเสมอ ละหมาดนั้นก็จะเป็นอาหารคอยหล่อเลี้ยงความมีศรัทธาของเขาให้สดชื่นและงอกงาม ความเพลิดเพลินในดุนยาไม่อาจทำให้ศรัทธาของเขาอ่อนแอและตายได้

ประวัติการบัญญัติละหมาด :

ละหมาดเป็นอิบาดะห์ที่ได้มีบัญญัติมาช้านานแล้ว อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้กล่าวถึงนบีอิสมาอีล (อ.ล.) ว่า

﴿وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيّاً﴾ (سورة مريم: الآية ٥٥)؛

"และเขาใช้ครอบครัวของเขาให้ละหมาด จ่ายซะกาตและเขาเป็นที่พึงพอพระทัยขององค์อภิบาลของเขา" (มัรยัม : 55)

ความจริงพวกฮะนีฟียะห์ที่อิบรอฮีมถูกแต่งตั้งมา ก็รู้จักละหมาดและสาวกของมูซา (อ.ล.) ก็รู้จักละหมาด และอัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสผ่านลิ้นของอีซา (อ.ล.) ว่า :

﴿وَأَوْصَانِي بِالصَّلاةِ وَالزَّكَاةِ ما دُمْتُ حَيّاً﴾ (سورة مريم: الآية ٣١).

"และพระองค์ได้กำชับฉันให้ละหมาดและจ่ายซะกาตตราบเท่าที่ฉันยังมีชีวิตอยู่" (มัรยัม : 31)

ขณะที่ท่านนบีมุฮำหมัด (ซ.ล.) ของเราถูกแต่งตั้งนั้น ท่านได้ละหมาดสองรอกาอัตทุกเช้าและสองรอกาอัตทุกเย็น นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า : นั่นคือความหมายที่อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสแก่นบีของพระองค์ (ซ.ล.) ว่า :

﴿وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالعَشِيِّ وَالإِبْكَارِ﴾ (سورة المؤمن: الآية ٥٥).

"และเจ้าจงถวายบริสุทธิคุณพร้อมด้วยสรรเสริญองค์อภิบาลของเจ้าทั้งในยามเย็นและยามเช้าเถิด" (อัลมุอฺมินา : 55)

ละหมาดฟัรดู :

คือละหมาดที่ถูกกำหนดให้มุสลิมทุกคนที่บรรลุศาสนภาวะแล้วต้องปฏิบัติได้แก่ : ซุบฮ์, ดุฮร์, อัสร์, มัฆริบ และอิชาอฺ ละหมาดทั้งห้านี้ถูกบัญญัติในคืนที่ท่านนบี (ซ.ล.) เดินทางในเวลากลางคืนจากมัสยิดฮารอมไปยังบัยตุ้ลมักดิส (อิสรออฺ) แล้วหลังจากนั้นท่านถูกนำขึ้นสู่ฟากฟ้าเบื้องบน (เมียะอฺรอจ) อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้กำหนดให้ท่านนบี (ซ.ล.) และมวลมุสลิมละหมาดวันหนึ่งกับคืนหนึ่งห้าสิบละหมาด หลังจากนั้นพระองค์ได้ทรงลดหย่อนให้จนเหลือเพียงห้าละหมาด คือห้าละหมาดในการกระทำและปฏิบัติ แต่ยังคงเป็นห้าสิบละหมาดในเรื่องผลบุญและการตอบแทน

ได้ปรากฏในฮะดีษอิสรออฺและเมียะอฺรอจ ซึ่งรายงานโดยบุคอรี (342) และมุสลิม (163) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้เล่าว่า :

«فُرِجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِي وَأَنا بِمَكَّةَ، فَنَزَلَ جِبْرِيل... ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلى السَّماءِ... فَفَرَضَ اللهُ عَلى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلاةً... فَراجَعْتُهُ فَقالَ: هِيَ خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ، لا يُبَدَّلُ القَوْلُ لَدَيَّ».

"หลังคาบ้านของฉันถูกเปิดออกเป็นช่อง ขณะที่ฉันอยู่ที่มักกะห์ แล้วญิบรีลก็ลงมา...หลังจากนั้นเขาได้จับมือทั้งสองข้างของฉันและได้นำฉันขึ้นสู่ฟากฟ้า...และอัลเลาะฮ์ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่เหนือประชาชาติของฉันด้วยห้าสิบละหมาด...ฉันได้พยายามทบทวนกับพระองค์ และพระองค์ก็ตรัสว่า : มันคือห้า ทั้งที่มันมีห้าสิบ คำพูดที่เราจะไม่เปลี่ยนแปลง"

ที่ถูกต้องนั้นเหตุการณ์ อิสรออฺ เกิดขึ้นก่อนการอพยพ (ฮิจเราะห์) ของท่านนบี (ซ.ล.) เป็นเวลาสิบแปดเดือน ดังนั้นละหมาดทั้งห้านี้จึงได้ยกเลิกละหมาดที่ท่านนบี (ซ.ล.) เคยทำสองรอกาอัตทุกเช้า และสองรอกาอัตทุกเย็นไป

หลักฐานการบัญญัติละหมาด :

การบัญญัติละหมาดมีหลักฐานปรากฏมากมายทั้งอัลกุรอานและอัลฮะดีษ

ส่วนหนึ่งจากอัลกุรอาน : คำดำรัสของพระองค์ที่ว่า :

﴿فَسُبْحانَ اللهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمواتِ وَالأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرونَ﴾ (سورة الروم: الآيات ١٧ و ١٨)

"มหาบริสุทธิ์แด่อัลเลาะฮ์ในขณะที่พวกท่านอยู่ในเวลาค่ำและในเวลาเช้า และมวลการสรรเสริญเป็นสิทธิของพระองค์ทั้งในชั้นฟ้าและแผ่นดิน และในยามเย็น และในขณะที่พวกท่านอยู่ในยามบ่าย" (อัรรูม : 17, 18) อิบนุอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ความหมายที่ว่า

﴿حين تمسون﴾ :

"ขณะที่พวกท่านอยู่ในเวลาค่ำ" หมายถึงละหมาดมัฆริบกับละหมาดอิชาอฺ และที่ว่า

﴿وحين تصبحون﴾ :

"ขณะที่พวกท่านอยู่ในเวลาเช้า" หมายถึงละหมาดซุบฮ์ และที่ว่า

﴿وعشياً﴾ :

"ในยามเย็น" หมายถึง ละหมาดอัสร์ และที่ว่า

﴿وحين تظهرون﴾ :

"ขณะที่พวกท่านอยู่ในยามบ่าย" หมายถึงละหมาดดุฮร์
และคำดำรัสของพระองค์ที่ว่า :

﴿إنَّ الصَّلاةَ كَانَتْ عَلى المُؤْمِنِينَ كِتَاباً مَوْقوتاً﴾

(سورة النساء: الآية ١٠٣).

"แท้จริงละหมาดนั้นได้ถูกกำหนดเหนือผู้ศรัทธาทั้งหลายอย่างมีกำหนดเวลาแน่นอน" (อันนิซาอฺ : 103)

ส่วนหนึ่งจากอัลฮะดีษ ก็คือ ฮะดีษอิสรออฺและเมียะอุรอจที่ผ่านมาแล้ว และฮะดีษที่บุคอรี (1331) และมุสลิม (19) ได้รายงาน

عن ابن عباس رضي الله عنهما: أنَّ النبي ﷺ بعث معاذاً رضي الله عنه إلى اليمن فقال: «ادْعُهُمْ إلى شهادة أنْ لَا إِلَـهَ إلَّا اللَّـهُ وَأَنِّي مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّـهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعوا لِذٰلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللَّـهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ في كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ...»

จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ส่งมุอ๊าซ (ร.ด.) ไปยังยะมัน โดยท่านได้กล่าวว่า : เจ้าจงเรียกร้องพวกเขาสู่การปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าที่ถูกสักการะโดยเที่ยงแท้นอกจากอัลเลาะฮ์ และว่าฉันเป็นศาสนทูตของอัลเลาะฮ์

ถ้าหากพวกเขาปฏิบัติตามดังกล่าวนั้น เจ้าจงบอกพวกเขาว่า ความจริงอัลเลาะฮ์ได้กำหนดละหมาดเหนือพวกเขาห้าเวลาในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง"

และคำตอบของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.)แก่ชาวอาหรับชนบท ซึ่งได้มาถามท่านเกี่ยวกับละหมาดที่เขาจำเป็นต้องปฏิบัติว่า :

«خَمْسُ صَلَواتٍ في اليَوْمِ وَاللَّيْلَةِ»، قال الأعرابي: هل عليَّ غيرُها؟ قال: «لَا إلَّا أنْ تَطَوَّعَ» (رواه البخاري: ٤٦؛ ومسلم: ١١).

มีห้าละหมาดในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ชาวอาหรับชนบทได้ถามอีกว่า : ที่จำเป็นเหนือฉันนอกจากห้าละหมาดนั้นยังมีอีกไหม ท่านนบี (ซ.ล.) ตอบว่า : ไม่มี นอกจากท่านจะอาสาทำ (คือละหมาดสุนัต) : บุคอรี (46) และมุสลิม (11)

ตำแหน่งของละหมาดในศาสนาอิสลาม :

ละหมาดเป็นอิบาดะห์ทางร่างกาย (บะดะนียะห์) ที่ประเสริฐที่สุดโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ

فقد جاء رجل يسأل النبي ﷺ عن أفضل الأعمال فقال له: «الصلاة» قال: ثم مَهْ؟ قال: «ثم الصلاة» قال: ثم مَهْ؟ قال: «الصلاة» ثلاث مرات. (رواه ابن حبان: ٢٥٨).

"ชายคนหนึ่งมาถามท่านนบี (ซ.ล.) ถึงเรื่องความดี (อะมั้ล) ที่ประเสริฐที่สุด ท่านได้ตอบเขาว่า : คือ "ละหมาด" เขาถามอีกว่า แล้วหลังจากนั้นคืออะไร? ท่านตอบว่า : "ละหมาด" ชายผู้นั้นถามอีกว่า และหลังจากนั้นคืออะไร? ท่านก็ตอบว่า : "ละหมาด" ถึงสามครั้ง รายงานโดยอิบนุฮิบบาน (258)

และปรากฏในซอเฮี้ยะห์บุคอรีและมุสลิมว่า สองละหมาดที่มุสลิมได้ปฏิบัติอย่างสมบูรณ์นั้นจะเป็นสิ่งลบล้างบาปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างนั้น ที่บุคอรี (505) เล่า

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «الصَّلَواتُ الخَمْسُ يَمْحُو اللَّهُ بِها الْخَطَايَا».

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "ละหมาดทั้งห้านั้นอัลเลาะฮ์จะใช้มันลบล้างความผิดต่าง ๆ"

และที่มุสลิม (231) เล่า

عن عثمان رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «مَنْ أَتَمَّ الوُضُوءَ كَما أَمَرَهُ اللَّهُ تَعالى فَالصَّلواتُ المَكْتُوباتُ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ».

จากอุสมาน (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "ผู้ใดอาบน้ำละหมาดอย่างสมบูรณ์เหมือนอย่างที่อัลเลาะฮ์ตะอาลา ได้บัญชาไว้ ดังนั้นละหมาดฟัรดูต่าง ๆ จะเป็นสิ่งลบล้างบาปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างนั้น"

ในทำนองเดียวกันการไม่เอาใจใส่เรื่องละหมาดโดยการปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง จะนำพาผู้นั้นไปสู่สภาพของการเป็นผู้เนรคุณได้ เพราะละหมาดนั้นคืออาหารหล่อเลี้ยงศรัทธา (อีหม่าน)

อิหม่ามอะห์มัด (6/421) ได้รายงาน

عن أم أيمن رضي الله عنها أن رسول الله ﷺ قال: «لا تَتْرُكي الصَّلاةَ مُتَعَمِّداً، فَإِنَّهُ مَنْ تَرَكَ الصَّلاةَ مُتَعَمِّداً فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَرَسُولِهِ». وروي مثله عن معاذ رضي الله عنه (٥/٢٣٨).

صَلَوَاتٍ كَتَبَهُنَّ اللَّهُ عَلَى العِبَادِ، فَمَنْ جَاءَ بِهِنَّ، لَمْ يُضَيِّعْ مِنْهُنَّ شَيْئاً اسْتِخْفَافاً بِحَقِّهِنَّ، كَانَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ أنْ يُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، وَمَنْ لَمْ يَأْتِ بِهِنَّ فَلَيْسَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ، إنْ شَاءَ عَذَّبَهُ وَإنْ شَاءَ أدْخَلَهُ الجَنَّةَ».

"จากอุบาดะห์ บุตร อัซซอมิต (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: ข้าพเจ้าได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า : ห้าละหมาดที่อัลเลาะห์ได้กำหนดเป็นหน้าที่เหนือบ่าว ผู้ใดนำละหมาดทั้งห้ามาปฏิบัติโดยให้ความสำคัญตามที่ควร ไม่ปล่อยให้ละหมาดใดผ่านพ้นไป เขาจะมีสัญญาอยู่ ณ พระองค์อัลเลาะฮ์ว่า พระองค์จะทรงให้เขาเข้าสวรรค์ และผู้ใดไม่นำละหมาดทั้งห้ามาปฏิบัติ เขาจะไม่มีสัญญาอยู่ ณ พระองค์อัลเลาะฮ์ ถ้าหากพระองค์ประสงค์ พระองค์ก็จะลงโทษเขา และถ้าหากพระองค์ประสงค์ พระองค์ก็จะให้เขาเข้าสวรรค์"

ฮะดีษนี้บ่งชี้ว่า ผู้ที่ทิ้งละหมาดไม่เป็นกาฟิร เพราะถ้าหากเป็นกาฟิรก็จะไม่เข้าอยู่ในคำพูดของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ที่ว่า : "ถ้าหากพระองค์ประสงค์ พระองค์ก็จะให้เขาเข้าสวรรค์" ทั้งนี้เพราะกาฟิรจะไม่ได้เข้าสวรรค์โดยเด็ดขาด ดังนั้นฮะดีษนี้จึงหมายถึงผู้ที่ทิ้งละหมาดเพราะขี้เกียจ

มุสลิม (82) และผู้อื่นได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه قال: سمعت النبي ﷺ يقول: «إنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالكُفْرِ تَرْكَ الصَّلاةِ».

"จากญาบิร (ร.ด.) ว่า: ฉันได้ยินท่านนบี (ซ.ล.) กล่าวว่า: "ความจริงที่จะแยกระหว่างคนคนหนึ่ง และระหว่างการตั้งภาคีกับการไร้ศรัทธานั้นก็คือ การทิ้งละหมาด" ซึ่งหมายถึงการทิ้งละหมาดพร้อมกับปฏิเสธ และไม่ยอมรับว่าละหมาดเป็นหน้าที่ที่จำเป็น (วาญิบ) หรือพร้อมกับดูหมิ่นและไม่ให้ความสำคัญกับละหมาด

เวลาละหมาดฟัรดู :

ละหมาดทั้งห้านั้น มีเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน มีการเริ่มต้นและมีการสิ้นสุด ซึ่งไม่ยินยอมให้ละหมาดก่อนเข้าเวลาและหลังจากหมดเวลาแล้ว

อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสว่า :

﴿إنَّ الصَّلاةَ كَانَتْ عَلَى المُؤْمِنِينَ كِتَاباً مَوْقُوتاً﴾

(سورة النساء: الآية ١٠٣).

"แท้จริงละหมาดนั้นได้ถูกกำหนดเหนือผู้มีศรัทธาทั้งหลายอย่างมีกำหนดเวลาแน่นอน" (อันนิซาอฺ: 103)

ได้ปรากฏในฮะดีษซอเฮียะห์หลายฮะดีษว่า ญิบรีล (อ.ล.) ได้มาหาท่านนบี (ซ.ล.) ภายหลังจากได้กำหนดละหมาดทั้งห้าให้เป็นหน้าที่ที่จำเป็นแล้ว โดยได้แนะนำท่านนบี (ซ.ล.) ให้รู้จักเวลาละหมาดและได้กำหนดเวลาแต่ละละหมาด ทั้งเริ่มเข้าเวลาและหมดเวลา (โปรดดูสุนัน อะบูดาวูด ภาคละหมาด บทที่ว่าด้วยเวลาละหมาด เลขที่ (393), และติรมีซีในตอนเริ่มภาคละหมาด เลขที่ (149))

เหมือนดังที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้บรรยายเรื่องดังกล่าวแก่มวลมุสลิมทั้งคำพูดและการ

จากอุมมิอัยมัน (ร.ด.) ว่า: ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "เธออย่าทิ้งละหมาดโดยเจตนา เพราะผู้ที่ทิ้งละหมาดโดยเจตนา ความเอาใจใส่ของอัลเลาะฮ์ และรอซู้ลจะพ้นไปจากเขา" และได้รายงานเช่นเดียวกันจากมุอ๊าซ (ร.ด.) (51238)

ข้อกำหนดสำหรับผู้ที่ทิ้งละหมาด :

ผู้ที่ทิ้งละหมาดนั้น บางทีอาจเกิดจากความขี้เกียจและไม่เอาใจใส่หรือการปฏิเสธไม่ยอมรับหรือการไม่ให้ความสำคัญกับละหมาด

สำหรับผู้ที่ทิ้งละหมาด โดยปฏิเสธว่าละหมาดไม่ได้เป็นหน้าที่ที่จำเป็น (วาญิบ) สำหรับเขา หรือโดยดูหมิ่นละหมาด เขาจะเป็นกาฟิรและหลุดพ้นออกไปจากอิสลามโดยการดังกล่าวนั้น และผู้มีอำนาจจำเป็นจะต้องใช้เขาให้กลับตัวเสียใหม่ (เตาบะห์) ถ้าหากเขายอมกลับตัวและปฏิบัติละหมาด ก็ยอมรับการกลับตัวของเขา แต่ถ้าหากเขาไม่ยอมกลับตัว เขาจะต้องถูกลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต ในฐานะที่หลุดพ้นออกไปจากอิสลาม (มุรตัด) ไม่อนุญาตให้อาบน้ำศพของเขา ห่อศพ และละหมาดให้ศพ และไม่ยินยอมให้ฝังในสุสานของมุสลิมอีกด้วย เพราะเขาไม่ได้เป็นมุสลิมอีกต่อไป

ส่วนผู้ที่ทิ้งละหมาดเพราะขี้เกียจ แต่ยังคงยึดมั่นว่าละหมาดเป็นหน้าที่ที่จำเป็น (วาญิบ) สำหรับเขา เขาจะต้องถูกบังคับจากผู้มีอำนาจให้ชดใช้ละหมาดที่ทิ้งไปและต้องกลับตัว (เตาบะห์) จากความผิดที่ทิ้งละหมาด และถ้าหากเขาไม่ยอมชดใช้ละหมาดที่ทิ้งไปนั้น เขาจะต้องถูกลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต ซึ่งถือเป็นโทษ (ฮัดด์) ที่มีบัญญัติลงโทษแก่ผู้ที่ทำความชั่ว และเป็นการลงทัณฑ์ (อุกูบะห์) ในฐานะที่เขาละทิ้งหน้าที่ที่จำเป็น แต่ภายหลังจากประหารชีวิตแล้วยังคงถือว่าเขาเป็นมุสลิม ให้จัดแจงเรื่องศพของเขาโดยฝังศพ และจัดการมรดกของเขาเช่นเดียวกับมุสลิมทั่วไป เพราะเขายังเป็นมุสลิมอยู่

บุคอรี (25) และมุสลิม (22) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما: أن رسول الله ﷺ قال: «أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلاَّ بِحَقِّ الإِسْلاَمِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ».

"จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "ฉันถูกบัญชาให้ต่อสู้กับมนุษย์จนกว่าพวกเขาจะปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าที่ถูกสักการะโดยเที่ยงแท้นอกจากอัลเลาะฮ์ และแท้จริงมุฮำมัดเป็นศาสนทูตของอัลเลาะฮ์ จนกว่าพวกเขาจะดำรงละหมาด จ่ายซะกาต เมื่อพวกเขาได้กระทำดังกล่าวแล้ว พวกเขาจะได้รับการคุ้มครองจากฉัน ทั้งเลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขานอกจากที่เป็นสิทธิของอิสลาม และการสอบสวนพวกเขานั้นเป็นหน้าที่ของอัลเลาะฮ์"

ฮะดีษนี้บ่งชี้ว่า ผู้ที่ยอมรับคำปฏิญาณแล้วจะยังคงต้องถูกประหัตประหารถ้าหากเขาไม่ดำรงละหมาด แต่เขาไม่ได้อยู่ในสภาพกาฟิร โดยอาศัยหลักฐานที่อะบูดาวูด (1420) และผู้อื่นได้รายงาน

عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «خمس

กระทำ

ฮะดีษที่รวมเวลาละหมาดทั้งห้า ก็คือ ฮะดีษที่มุสลิม (614) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه، عن النبي ﷺ : أنه أتاه سائلٌ يسألُه عَنْ مواقيت الصلاة فلم يَرُدَّ عليه شيئاً. وفي رواية أخرى قال: «اشْهَدْ مَعَنا الصَّلاةَ». قال: فأقام الفجر حين انْشَقَّ الفَجْرُ، والناس لا يكاد يعرفُ بعضهم بعضاً، ثم أمره فأقام بالظهر حين زَالَتِ الشَّمْسُ، والقائلُ يقولُ: قَدِ انْتَصَفَ النَّهارُ وهو كان أعلم منهم، ثم أمرهم فأقام بالعصرِ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ، ثم أمره فأقام بالمغرب حين وَقَعَتِ الشَّمْسُ، ثم أمره فأقام العشاء حين غاب الشَّفَقُ.

ثم أخر الفجر من الغد، حتى انصرَف منها والقائلُ يقولُ: قد طلعت الشمس أو كادَتْ، ثم أخر الظهر حتى كان قريباً من وقت العصر بالأمس، ثم أخر العصر حتى انصرف منها والقائل يقول: قَدِ احْمَرَّتِ الشَّمْسُ، ثم أخر المغرب حتى كان عند سقوط الشَّفقِ، ثم أخر العشاء حتى كان ثلث الليل الأول. ثم أصبح، فدعا السائل فقال: «الوَقْتُ بَيْنَ هَذَيْنِ».

"จากอะบีมูซา อัลอัชอะรีย์ (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ว่า ได้มีผู้หนึ่งมาถามท่านนบี (ซ.ล.) ถึงเรื่องเวลาละหมาด แต่ท่านไม่ได้ตอบอะไรเขาผู้นั้น และรายงานหนึ่งว่า

"ท่านจงไปละหมาดร่วมกับเรา" เขาได้กล่าวว่า : ได้มีผู้อิกอมะห์ละหมาดซุบฮ์ขณะที่แสงอรุณจริงขึ้น ในสภาพที่มนุษย์บางส่วนกับอีกบางส่วนเกือบไม่รู้จักกัน (คือยังคงมืดอยู่) ต่อมาท่านได้ใช้เขาให้อิกอมะห์ ละหมาดดุฮร์ขณะที่ตะวันคล้อย และมีผู้กล่าวขึ้นว่า : ความจริงเป็นเวลาเที่ยงวัน โดยที่ท่านนบี (ซ.ล.) รู้ดียิ่งกว่าใคร หลังจากนั้นท่านได้ใช้พวกเขา จึงได้มีผู้อิกอมะห์ละหมาดอัสร์ขณะที่ตะวันยังอยู่สูง หลังจากนั้นท่านได้ใช้เขา เขาจึงได้อิกอมะห์ละหมาดมัฆริบขณะที่ตะวันตก ต่อมาท่านได้ใช้เขา เขาจึงได้อิกอมะห์ละหมาดอิชาอ์ขณะที่แสงหายไปจากขอบฟ้า

จากนั้นท่านได้ละหมาดซุบฮ์ล่ากว่าเมื่อวานนี้ จนท่านเสร็จละหมาด มีผู้กล่าวว่า : ตะวันขึ้นแล้วหรือตะวันเกือบขึ้น ต่อจากนั้นท่านได้ละหมาดดุฮร์ล่า จนเกือบเข้าเวลาอัสร์ของเมื่อวานนี้ ต่อมาท่านก็ละหมาดอัสร์ล่าจนท่านเสร็จละหมาด มีผู้กล่าวว่า : ตะวันเป็นสีแดงแล้ว ต่อมาท่านได้ละหมาดมัฆริบล่าจนเกือบเป็นขณะเดียวกับที่แสงที่ขอบฟ้าหายไป จากนั้นท่านได้ละหมาดอิชาอฺ จนเกือบถึงหนึ่งในสามส่วนแรกของเวลากลางคืน (ประมาณสี่ทุ่ม) หลังจากนั้นก็ถึงเวลาซุบฮ์ ท่านจึงได้เรียกผู้ถามมา แล้วกล่าว

ว่า "เวลาละหมาดนั้นอยู่ระหว่างทั้งสองนี้"

และยังมีฮะดีษอีกเป็นจำนวนมากที่อธิบายบางอย่างคลุมเครือ อย่างไรก็ตามจะได้นำส่วนที่มีรายละเอียดชัดเจนมาอธิบายในเรื่องเวลาละหมาดของแต่ละละหมาด ดังนี้

"ละหมาดซุบฮ์"

เข้าเวลาเมื่อแสงอรุณจริงขึ้นและคงอยู่เรื่อยไปจนตะวันขึ้น ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«وَقْتُ صَلاةِ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ» (رواه مسلم: ٦١٢).

"เวลาละหมาดซุบฮ์เริ่มตั้งแต่แสงอรุณขึ้น ตราบที่ตะวันยังไม่ขึ้น" รายงานโดยมุสลิม (612)

"ละหมาดดุฮร์"

เริ่มเข้าเวลาตั้งแต่ตะวันคล้อยจากกึ่งกลางฟ้าไปทางทิศตะวันตก (โดยจะปรากฏว่ามีเงาเกิดขึ้นแก่ทุกสิ่งไปทางทิศตะวันออก) และเวลาจะคงอยู่ต่อไปจนกระทั่งเงาของสิ่งหนึ่งยาวเท่าตัวของมัน นอกเหนือไปจากเงาตะวันคล้อยซึ่งเป็นเครื่องหมายเริ่มเข้าเวลาดุฮร์

มุสลิม (612) ได้รายงานว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«وَقْتُ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ، وَكَانَ ظِلُّ الرَّجُلِ كَطُولِهِ، مَا لَم يَحْضُرِ العَصْرُ».

เวลาดุฮร์เมื่อตะวันคล้อย และเงาของคน ๆ หนึ่งเท่ากับความสูงของเขา ตราบเมื่อยังไม่ได้เวลาอัสร์

"ละหมาดอัสร์"

เริ่มเข้าเวลาเมื่อหมดเวลาละหมาดดุฮร์ และจะยังคงอยู่เรื่อยไปจนกระทั่งตะวันตก ซึ่งคำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ได้บ่งชี้ในเรื่องดังกล่าวว่า :

«وَمَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ العَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ العَصْرَ» (رواه البخاري: ٥٥٤؛ ومسلم: ٦٠٨).

"ผู้ใดทันหนึ่งรอกาอัตของละหมาดอัสร์ก่อนตะวันตก ก็เท่ากับเขาทันละหมาดอัสร์ (ในเวลา)" รายงานโดยบุคอรี (554) และมุสลิม (608)

แต่ที่ดีนั้นผู้ละหมาดจะต้องไม่ร่นละหมาดอัสร์ออกไปจนกระทั่งเงาของสิ่งหนึ่งยาวเป็นสองเท่าของมัน นอกจากเงาตะวันคล้อย ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วในฮะดีษเรื่องเวลาละหมาด และเพราะท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«وَوَقْتُ العَصْرِ مَا لَمْ تَصْفَرَّ الشَّمْسُ» (رواه مسلم: ٦١٢).

"และเวลาอัสร์นั้นตราบเท่าที่ตะวันยังไม่เหลือง" มุสลิม (612) ซึ่งหมายความว่า เป็นเวลาที่ดี

"ละหมาดมัฆริบ"

เริ่มเข้าเวลาเมื่อตะวันตก (จมดวง) และยาวเรื่อยไปจนแสงแดงที่ขอบฟ้าหายไป และไม่หลงเหลือร่องรอยใด ๆ ของมันทางทิศตะวันตก

แสงแดงที่ขอบฟ้า คือร่องรอยของแสงตะวันที่ยังคงอยู่ มันจะปรากฏทางขอบฟ้าทิศตะวันออกขณะที่ตะวันตกดิน หลังจากนั้นความมืดก็จะค่อย ๆ ขับมันไปจนลับ

เมื่อความมืดแผ่ครอบคลุมไปยังขอบฟ้าตะวันตก และร่องรอยของแสงแดงหายไป นั่นก็ถือว่าหมดเวลาละหมาดมัฆริบ และเข้าเวลาละหมาดอิชาอ์

ฮะดีษในเรื่องเวลาละหมาดได้บ่งชี้เช่นนั้น พร้อมด้วยคำพูดของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ที่ว่า :

: «وَقْتُ الْمَغْرِبِ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ» (رواه مسلم: ٦١٢).

"เวลามัฆริบนั้น ตราบที่แสงยังไม่หายไป" รายงานโดยมุสลิม (612)

"ละหมาดอิชาอ์"

เริ่มเข้าเวลาเมื่อหมดเวลามัฆริบและจะยาวเรื่อยไปจนแสงอรุณจริงปรากฏ และที่ดีจะต้องไม่ร่นละหมาดอิชาอ์ออกไปจนพ้นหนึ่งในสามส่วนแรกของกลางคืน (ประมาณสี่ทุ่ม)

ที่ว่าแสงอรุณจริงคือ แสงที่แผ่กระจายไปตามขอบฟ้าตะวันออกเป็นแสงที่สะท้อนแสงตะวันจากระยะไกล หลังจากนั้นแสงนี้จะขึ้นสูงสู่ท้องฟ้าทีละน้อย จนตะวันขึ้น

หลักฐานที่บ่งชี้ถึงเวลาละหมาดอิชาอ์ตั้งแต่เริ่มจนหมดเวลา และเวลาที่ดีนั้น ก็คือฮะดีษเรื่องเวลาละหมาดกับฮะดีษที่มุสลิม (681) และผู้อื่นได้รายงาน

عن ابي قتادة رضي الله عنه، انه ﷺ قال: «أما إِنَّهُ لَيْسَ فِي النَّوْمِ تَفْرِيط، إنما التفريط على من لم يصلِّ الصلاة حتى يجيء وقت الصلاة الأخرى».

จากอะบีกอตาดะห์ (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "พึงทราบเถิด ความจริงในการนอนหลับนั้น จะไม่ถือว่าเป็นความประมาท ที่จะถือว่าประมาทก็คือ ผู้ที่ไม่ละหมาด จนถึงเวลาของอีกละหมาดหนึ่ง"

ฮะดีษนี้บ่งชี้ว่า จะยังไม่หมดเวลาละหมาดจนกว่าจะเข้าเวลาของอีกละหมาดหนึ่ง แต่ละหมาดซุบฮ์ไม่เข้าอยู่ในความหมายกว้าง ๆ (อุมูม) ของฮะดีษนี้

นี่คือกำหนดเวลาของละหมาดทั้งห้า แต่ที่ดีแล้วมุสลิมจะต้องไม่ร่นละหมาดไปปฏิบัติในช่วงท้าย ๆ ของเวลา โดยอ้างว่ามีระยะเวลายาวนาน เพราะอาจเป็นเหตุให้ละหมาดอยู่นอกเวลาได้ ยิ่งไปกว่านั้นการไม่ให้ความสำคัญกับละหมาดเช่นนี้อาจเป็นเหตุให้ละทิ้งละหมาดได้ ความจริงแล้วสุนัตให้รีบละหมาดเมื่อเริ่มเข้าเวลา เพราะได้มีผู้ถามท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ว่า "อะมั้ลใดประเสริฐที่สุด?" ท่านได้ตอบว่า :

«الصلاة على وقتها»

"*ละหมาดตามเวลาของมัน*" (หมายถึงเมื่อเริ่มเข้าเวลา) บุคอรี (504) และมุสลิม (85)

พึงทราบเถิดว่า ผู้ที่ได้ละหมาดบางส่วนทันในเวลา และบางส่วนอยู่นอกเวลาของมันนั้น ถ้าหากเขาได้ละหมาดหนึ่งรอกาอัตทันในเวลา ก็ถือว่าได้ปฏิบัติละหมาดนั้นในเวลา (อะดาอฺ) และถ้ามิได้เป็นเช่นนั้นก็ถือว่า เป็นละหมาดชดใช้ (กอดออฺ)

สำหรับหลักฐานในเรื่องนี้คือ ฮะดีษที่บุคอรี (554) และมุสลิม (608) ได้รายงาน

عن ابي هريرة رضي الله عنه: ان رسول الله ﷺ قال: «من ادرك من الصبح ركعة قبل ان تطلع الشمس فقد ادرك الصبح، ومن ادرك ركعة من العصر قبل ان تغرب الشمس فقد ادرك العصر»

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: "ผู้ใดได้ละหมาดซุบฮ์หนึ่งรอกาอัตก่อนตะวันขึ้น เขาก็ได้ละหมาดซุบฮ์ (ในเวลา) ผู้ใดได้ละหมาดอัสร์หนึ่งรอกาอัตก่อนตะวันตกเขาก็ได้ละหมาดอัสร์ (ในเวลา) และท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า:

«من ادرك ركعة من الصلاة فقد ادرك الصلاة» (رواه البخاري: ٥٥٥؛ ومسلم: ٦٠٧).

"ผู้ใดได้หนึ่งรอกาอัต ของละหมาด เขาก็ได้ละหมาดนั้นทัน (ในเวลา)" บุคอรี (555) และมุสลิม (607)

เวลาที่มักโรห์ถึงขั้นห้ามละหมาด (มักโรห์ตะห์รีม) :

มักโรห์ห้ามละหมาดในเวลาต่อไปนี้

1) **ขณะเที่ยงตรง** (คือตะวันอยู่ตรงกึ่งกลางฟ้า) ยกเว้นในวันศุกร์ และเวลาหลังละหมาดซุบฮ์จนกว่าตะวันจะขึ้นสูงเท่าด้ามหอกตามที่เห็นด้วยสายตา

2) **ภายหลังละหมาดอัสร์ จนถึงตะวันตก**

หลักฐานในเรื่องดังกล่าวคือ ฮะดีษที่มุสลิม (831) ได้รายงาน

عن عقبة بن عامر رضي الله عنه قال: ثلاث ساعات كان رسول الله ﷺ ينهانا أن نصلي فيهن، وأن نقبر موتانا: حين تطلع الشمس بازغةً حتى ترتفع، وحين يقوم قائم الظهيرة حتى تميل الشمس، وحين تَضَيَّفُ الشمس للغروب حتى تغرب.

จาก อุกบะห์ บุตรอามิร (ร.ด.) ที่กล่าวว่า: สามช่วงเวลาที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ห้ามพวกเราละหมาดในช่วงเวลาเหล่านั้น และห้ามฝังคนตายคือ ขณะดวงตะวันเริ่มขึ้นจนถึงขึ้นสูง ขณะเที่ยงตรงจนถึงตะวันคล้อย และขณะตะวันเป็นสีเหลืองใกล้จะตกจนถึงตะวันตก"

การห้ามละหมาดในเวลาดังกล่าวนี้ สำหรับละหมาดที่ไม่มีสาเหตุอยู่ก่อน หรือเจตนาฝังศพในเวลาดังกล่าว ส่วนการที่บังเอิญไปฝังศพในเวลาดังกล่าวหรือละหมาดนั้นเป็นละหมาดที่มีสาเหตุอยู่ก่อน เช่น ละหมาดสุนัตภายหลังการอาบน้ำละหมาด ละหมาดเคารพมัสยิด (ตะฮียะตุ้ลมัสยิด) และนำละหมาด

ฟัรดูที่ขาดไปมาชดใช้ (กอดออฺ) ในช่วงเวลาดังกล่าว ก็ไม่มีการห้ามแต่อย่างใด

และหลักฐานที่ว่าไม่ห้ามก็คือฮะดีษที่บุคอรี (572) และมุสลิม (684) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه عن النبي ﷺ : من نسي صلاة فليصلِّ إذا ذكرها لا كفارة لها إلا ذلك: ﴿وأقم الصلاة لذكري﴾ (سورة طه: الآية ١٤).

จากอะนัส (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ว่า: "ผู้ใดลืมละหมาด ให้เขาจงละหมาดเมื่อนึกขึ้นได้โดยไม่มีค่าปรับ (กัฟฟาเราะห์) สำหรับละหมาด" และเจ้าจงดำรงละหมาดเพื่อรำลึกถึงเรา" (ตอฮา 14)

คำที่ว่า "เมื่อนึกขึ้นได้" หมายความว่า เวลาละหมาดตามบัญญัติศาสนาและเวลาที่เรียกร้องสู่การปฏิบัติละหมาดคือเวลาที่นึกได้ บางทีอาจนึกได้ในเวลาที่ห้ามละหมาดเวลาใดเวลาหนึ่ง ก็ถือว่าเวลานั้นถูกยกเว้นจากข้อห้ามดังกล่าว

และฮะดีษที่บุคอรี (1176) และมุสลิม (834) ได้รายงาน

عن أم سلمة رضي الله عنها: أنه ﷺ صلى ركعتين بعد العصر، فسألته عن ذلك فقال: «يا بنتَ أبي أُمَيَّةَ، سألتِ عن الركعتين بعد العصر، وإنه أتاني ناسٌ مِنْ عَبْدِالقَيْسِ، فَشَغَلُوني عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ اللتين بَعْدَ الظُّهْرِ، فَهُمَا هاتانِ».

จาก อุมมิซะละมะห์ (ร.ด.) ว่า: ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดสองรอกาอัตภายหลังละหมาดอัสร์ ฉันได้ถามท่านถึงการกระทำดังกล่าว ท่านตอบว่า: "โอ้บุตรี อะบีอุมัยยะห์เอ๋ย เธอถามฉันถึงละหมาดสองรอกาอัตหลังละหมาดอัสร์ ความจริงนั้นได้มีคนพวกหนึ่งจากตระกูลอับดิ้ลกอยส์มาหาฉันและพวกเขาได้ทำให้ฉันยุ่งจนไม่ได้ละหมาดสองรอกาอัตหลังละหมาดดุฮร์ และสองรอกาอัตนั้นก็คือสองรอกาอัตนี้"

และได้นำเอาละหมาดอื่น ๆ ที่มีสาเหตุอยู่ก่อนไปเทียบเคียง (กิยาส) กับละหมาดกอดออฺ

ส่วนการละหมาดในแผ่นดินศักดิ์สิทธิ์มักกะห์นั้น ถูกยกเว้นจากข้อห้ามดังกล่าวนี้โดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ เพราะท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า:

«يا بَني عَبْدِ مَنافٍ لا تَمْنَعُوا أحداً طَافَ بِهٰذا البَيْتِ وَصَلَّى أَيَّةَ ساعة شاء من ليلٍ أو نهارٍ» (رواه الترمذي: ٨٦٨؛ وأبو داود: ١٨٩٤).

"โอ้ตระกูลอับดิมานาฟ พวกท่านอย่าห้ามผู้ใด ตอวาฟบัยตุ้ลเลาะฮ์นี้ และอย่าห้ามผู้ใดละหมาดไม่ว่าในช่วงเวลาใดที่ต้องการ ทั้งในเวลากลางคืนและกลางวัน" รายงานโดยติรมีซี (868) และอะบูดาวูด (1894)

إعادة الصلاة المكتوبة وقضاؤها:

การนำเอาละหมาดฟัรดูกลับมาปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง และการชดใช้ (กอดออฺ) ละหมาด

أما الإعادة:

การนำเอาละหมาดฟัรดูกลับมาปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง (อิอาดะห์) คือ :

การที่ได้ละหมาดฟัรดูไปแล้ว และพบว่ามีข้อบกพร่องเกิดขึ้นในเรื่องระเบียบหรือสิ่งที่เป็นความสมบูรณ์ของละหมาด ก็ได้นำละหมาดนั้นมาปฏิบัติอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้สมบูรณ์ไม่มีข้อบกพร่อง

ข้อกำหนดในการทำเช่นนี้ (อิอาดะห์) ก็คือ : มุสตะฮับ (เป็นสิ่งที่ควรกระทำ) ตัวอย่างเช่น บุคคลผู้หนึ่งได้ละหมาดดุฮร์โดยลำพังคนเดียว ต่อมาเขาได้พบว่า มีผู้ทำละหมาดดุฮร์เป็นญะมาอะห์ สุนัตให้เขา (อิอาดะห์) นำละหมาดดุฮร์มาปฏิบัติร่วมกับคนเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่ง และสำหรับบุคคลดังกล่าวนั้นละหมาดฟัรดูของเขาก็คือละหมาดครั้งแรก ส่วนครั้งที่สอง (อิอาดะห์) ตกเป็นละหมาดสุนัต (แม้ว่าขณะเริ่มละหมาดจะเนียตว่าเป็นฟัรดูก็ตาม)

ติรมีซี (219) ได้รายงานว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดซุบฮ์แล้ว ต่อมาท่านเห็นว่ามีผู้ชายสองคนยังไม่ได้ละหมาดพร้อมกับท่าน ท่านจึงถามว่า

«ما مَنَعَكُمَا أَنْ تُصَلِّيَا مَعَنَا؟» فقالا : يا رسول الله ، إنا كنا قد صلينا في رِحَالِنا. قال: «فلا تفعلا ؛ إذا صلَّيتما في رِحَالِكُمَا ثم أَتَيْتُما مَسْجِدَ جَمَاعَةٍ، فَصَلِّيَا معهم، فإنَّها لَكُما نَافِلَةٌ».

"ท่านทั้งสองมีอุปสรรคอะไรหรือ จึงไม่ละหมาดพร้อมกับเรา?" เขาทั้งสองตอบว่า "พวกเราได้ละหมาดในที่พักของพวกเราแล้ว" ท่านจึงกล่าวว่า "ท่านทั้งสองอย่าทำอย่างนั้น เมื่อท่านทั้งสองละหมาดในที่พักแล้ว ท่านทั้งสองได้มาที่มัสยิดที่มีการละหมาดญะมาอะห์ ท่านทั้งสองก็จงละหมาดพร้อมกับพวกเขา เพราะละหมาดนั้นจะตกเป็นละหมาดสุนัตของท่านทั้งสอง"

สำหรับในกรณีที่ละหมาดครั้งแรกสมบูรณ์แล้วไม่มีข้อบกพร่องใด ๆ และหากจะละหมาดอีก (อิอาดะห์) ก็ไม่ได้สมบูรณ์ไปกว่าละหมาดครั้งแรก ถ้าเช่นนั้นไม่สุนัตให้ละหมาดอีก (อิอาดะห์)

وأما القضاء:

การชดใช้ละหมาด (กอดออฺ) :

คือการนำละหมาดมาปฏิบัตินอกเวลา หรือเวลายังเหลืออยู่แต่ไม่พอที่จะปฏิบัติให้ได้ทันหนึ่งรอกาอัตในเวลานั้น

นักวิชาการส่วนใหญ่แม้จะอยู่ในมัซฮับต่างกันมีความเห็นพ้องกันว่า ผู้ที่จะทิ้งละหมาดจำเป็นต้องนำเอาละหมาดที่ทิ้งไปมาชดใช้ (กอดออฺ) ไม่ว่าจะเป็นการทิ้งละหมาดโดยลืมหรือเจตนาก็ตาม ซึ่งมีข้อแตกต่างกันดังต่อไปนี้คือ ผู้ที่ทิ้งละหมาดโดยมีอุปสรรค เช่น ลืมหรือนอนหลับ เขาไม่มีบาปและไม่จำเป็นต้องชดใช้โดยรีบด่วน ส่วนผู้ที่ทิ้งละหมาดโดยไม่มีอุปสรรคใด ๆ คือโดยเจตนา เขามีบาปและจำเป็นต้องชดใช้โดยเร็วทันทีที่มีโอกาส

หลักฐานที่วาญิบต้องชดใช้ (กอดออฺ) ละหมาดที่ถูกทิ้งได้แก่ อะดีษที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า :

«مَنْ نَامَ عَنْ صَلاةٍ أَوْ نَسِيَهَا فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا، لا كَفَّارَةَ لَهَا إِلاَّ ذَلِكَ» (رواه البخاري: ۵۷۲، ومسلم: ۶۸٤، وغيرهما).

"ผู้ใดหลับโดยไม่ได้ละหมาดหรือลืมละหมาด ให้เขาจงละหมาดเมื่อนึกขึ้นได้ ไม่มีค่าปรับใด สำหรับละหมาด นอกจากการทำเช่นนั้น" บุคอรี (572) มุสลิม (684) และผู้อื่น

ที่ว่า "ไม่มีค่าปรับใด (กัฟฟาเราะห์) สำหรับละหมาด นอกจากการทำเช่นนั้น" หมายความว่า: จำเป็นต้องชดใช้ละหมาดฟัรดูที่ขาดไป ไม่ว่าจะมากเท่าใดและเวลาผ่านพ้นไปนานเท่าใดก็ตาม

ผู้ที่จำเป็น (วาญิบ) ต้องละหมาด:

ผู้ที่จำเป็น (วาญิบ) ต้องละหมาด คือ มุสลิมเพศชายหรือเพศหญิงที่บรรลุศาสนภาวะ มีสติปัญญา สะอาดปราศจากฮะดัษใด ๆ

ดังนั้นละหมาดจึงไม่จำเป็น (วาญิบ) แก่ผู้ที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลาม (กาฟิร) ที่จะต้องปฏิบัติในดุนยานี้เพราะละหมาดใช้ไม่ได้ แต่จะไม่พ้นโทษในอาคิเราะห์ที่ทิ้งละหมาด เพราะเขาสามารถจะกระทำละหมาดได้ด้วยการเข้ารับอิสลาม และหลักฐานในเรื่องนี้ก็คือ คำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า:

﴿مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ * قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ * وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ * وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ * وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ * حَتَّى أَتَانَا الْيَقِينُ﴾ (سورة المدثر: الآيات ٤٢ — ٤٧).

"อะไรหรือทำให้พวกเจ้า (พวกผู้ไร้ศรัทธา) เข้าไปอยู่ในขุมนรกสะกอร พวกเขากล่าวว่า พวกเราไม่ได้ละหมาด ไม่ได้บริจาคอาหารให้แก่คนที่ขัดสน และเราเข้าไปวิพากษ์วิจารณ์ด้วยเรื่องไร้สาระร่วมกับพวกที่วิพากษ์วิจารณ์ทั้งหลาย และเราเคยกล่าวหาว่า วันแห่งการตัดสินเป็นเท็จ จนกระทั่งความตายได้มาถึงเรา" (อัลมุดดัษษิร 42-47)

และละหมาดไม่จำเป็นแก่เด็กจะต้องปฏิบัติ เพราะยังไม่บรรลุศาสนภาวะ และไม่จำเป็นแก่คนบ้าเพราะไม่มีการรับรู้ และไม่จำเป็นแก่สตรีที่มีเลือดประจำเดือน (ฮัยด์) หรือน้ำคาวปลา (นิฟาส) เพราะการละหมาดของบุคคลทั้งสองใช้ไม่ได้ เนื่องจากมีข้อห้ามหรือฮะดัษในบุคคลทั้งสอง

เมื่อต่างศาสนิกเข้ารับอิสลาม เขาไม่จำเป็นต้องชดใช้ (กอดออ) ละหมาดที่ขาดไปในช่วงที่เขายังไม่ได้เข้ารับอิสลาม เพื่อให้เขารักศาสนาและเพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า:

﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾ (سورة الأنفال: الآية ٣٨).

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แก่พวกที่ไร้ศรัทธาว่า ถ้าหากพวกเขายุติ (การไร้ศรัทธา) พวกเขาจะได้รับการอภัยบาปที่ผ่านพ้นมาแล้ว" (อัลอันฟาล 38)

ยกเว้นคนที่ออกนอกอิสลาม (มุรตัด) เขาจำเป็นจะต้องชดใช้ (กอดออ) ละหมาดที่ขาดไปในช่วงที่เขาออกนอกศาสนา ภายหลังจากเขาได้กลับมารับศาสนาอิสลามแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการลงโทษเขา และไม่จำเป็น (วาญิบ) แก่สตรีที่มีเลือดประจำเดือนหรือน้ำคาวปลาต้องชดใช้ (กอดออ) ละหมาดที่

ขาดไปในช่วงเวลาที่มีเลือดประจำเดือนหรือน้ำคาวปลานั้น เพราะจะเกิดความยากลำบากแก่เขาทั้งสอง

และอีกเช่นกันไม่จำเป็น (วาญิบ) ต้องชดใช้ (กอดออฺ) ละหมาดสำหรับคนเป็นบ้า และคนที่เป็นลมสลบหมดสติภายหลังเมื่อหายจากการเป็นบ้าและได้สติคืนมาแล้ว หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือ ฮะดีษที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«رُفِعَ القَلَمُ عَنْ ثَلاَثَةٍ: عَنِ الصبيِّ حتى يَحْتلِم، وَعَنِ النَّائِمِ حتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ المَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ» (رواه أبو داود: ٤٤٠٣، وغيره).

"ปากกาได้ถูกยกออกจากสามคนคือ : เด็กจนกว่าจะบรรลุศาสนภาวะ คนหลับจนกว่าจะตื่น และคนบ้าจนกว่าจะหาย" รายงานโดยอะบูดาวูด (4403) และผู้อื่น

ฮะดีษนี้ระบุถึงคนบ้า และได้นำเอาผู้ที่ขาดสติด้วยสาเหตุที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้มาเทียบเคียง (กิยาส) กับคนบ้า แต่ที่คนหลับจำเป็นต้องชดใช้ (กอดออฺ) นั้นก็เพราะมีฮะดีษที่ได้กล่าวมาแล้วว่า

«مَنْ نَامَ عَنْ صَلاَةٍ أَوْ نَسِيَهَا فَلْيُصَلِّهَا».

"ผู้ใดหลับไม่ได้ละหมาดหรือลืมละหมาด ให้เขาจงละหมาด" ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่ผู้ปกครองจะต้องใช้ให้เด็กในปกครองของตนละหมาดเมื่อมีอายุครบเจ็ดขวบ และต้องตีสั่งสอนเด็กที่ทิ้งละหมาดเมื่ออายุครบสิบปี เพื่อฝึกให้เด็กเคยชินกับการละหมาด

ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مُرُوا الصَّبِيَّ بِالصَّلاَةِ إِذَا بَلَغَ سَبْعَ سِنِينَ وَإِذَا بَلَغَ عَشْراً فَاضْرِبُوهُ عَلَيْهَا» (رواه أبو داود: ٤٩٤؛ والترمذي: ٤٠٧، ولفظه: «عَلِّمُوا الصَّبِيَّ». وقال: حديث حسن صحيح).

"ท่านทั้งหลายจงใช้ให้เด็กละหมาดเมื่ออายุได้เจ็ดขวบ และเมื่ออายุได้สิบขวบก็จงเฆี่ยนสั่งสอนหากละทิ้งละหมาด" รายงานโดยอะบูดาวูด (494) และติรมีซี (407) และสำนวนของติรมีซีว่า : *"ท่านทั้งหลายจงสอนเด็ก"* และติรมีซีว่าเป็นฮะดีษฮะซันซอเฮียะห์

الأذان والإقامة

อะซานและอิกอมะห์

อะซาน :

อะซาน เป็นคำซิกิร อย่างหนึ่งที่อิสลามได้บัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นคำประกาศว่าเข้าเวลาละหมาดฟัรดูแล้ว และเพื่อชวนเชิญมุสลิมมาละหมาดร่วมกัน

ข้อกำหนดของการอะซาน :

การอะซาน เป็นสุนัตของการละหมาดประจำเวลาและละหมาดที่ขาดไป การอะซานเป็นสุนัตมุอักกัตสำหรับกลุ่มชนที่จะละหมาดร่วมกัน และเป็นสุนัตเฉพาะตัวสำหรับผู้ที่ละหมาดคนเดียว การอะซานมีความสำคัญมากในแง่ที่เป็นการแสดงออกถึงสัญลักษณ์หนึ่งจากบรรดาสัญลักษณ์ของอิสลาม

หลักฐานที่บัญญัติการอะซาน :

หลักฐานที่บัญญัติการอะซาน คือ อัลกุรอาน และซุนนะห์

อัลกุรอาน ได้แก่ คำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า

﴿إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ﴾ (سورة الجمعة: الآية ٩).

"และเมื่อได้มีประกาศให้มาละหมาดวันศุกร์ พวกท่านจงรีบเร่งไปสู่การรำลึกถึงอัลเลาะฮ์เถิดและละทิ้งการค้าขายไปก่อน" (อัลญุมอะห์ฯ)

ซุนนะห์ ได้แก่คำของท่านนบี (ซ.ล.) ที่กล่าวว่า :

«إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ»

(رواه البخاري: ٦٠٢؛ ومسلم: ٦٧٤).

"เมื่อได้เวลาละหมาด ให้คนหนึ่งในหมู่พวกท่านอะซานและให้ผู้อาวุโสที่สุดเป็นผู้นำละหมาด" บุคอรี (602) และมุสลิม (674)

เริ่มบัญญัติการอะซาน :

การอะซานได้ถูกบัญญัติขึ้นในปีฮิจเราะห์ที่หนึ่ง บุคอรี (579) และมุสลิม (377) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يجتمعون فَيَتَحَيَّنُونَ الصَّلَاةَ، لَيْسَ ينادى لها، فَتَكَلَّمُوا يَوْماً في ذَلِكَ، فقال بعضهم: اتخِذُوا ناقوساً مثل ناقوس النصارى، وقال بعضهم: بَلْ بُوقاً مثل قَرْنِ اليهود، فقال عمر رضي الله عنه: أَوَلَا تَبْعَثُونَ رَجُلاً يُنَادِي بالصَّلَاةِ؟ فقال رسول الله ﷺ: «يَا بِلَالُ قُمْ فَنَادِ بِالصَّلَاةِ».

จากอิบนิ อุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: มุสลิมได้เดินทางกันมายังนครมะดีนะห์ พวกเขาได้มาร่วมชุมนุมและกำหนดเวลามาละหมาดกันเอง โดยยังไม่มีการประกาศให้มาละหมาด พวกเขาได้พูดกันถึงเรื่องนี้ในวันหนึ่ง พวกเขาบางคนกล่าวว่า: ให้เอาระฆังเหมือนกับระฆังของพวกนะซอรอ บางคนบอกว่าให้เอาแตรเหมือนกับแตรของพวกยะฮูดี ท่านอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: เราจะไม่ส่งใครสักคนหนึ่งไปป่าวร้องให้มาละหมาดหรือ? ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: บิลาลเอ๋ย จงลุกขึ้นไปประกาศให้มาละหมาดเถิด"

ถ้อยคำในการอะซาน

الله أكبر الله أكبر، الله أكبر الله أكبر، اشهد أن لا إله إلا الله، أشهد أن لا إله إلا الله، اشهد أن محمداً رسول الله، اشهد أن محمداً رسول الله، حيَّ على الصلاة، حيَّ على الصلاة، حيَّ على الفلاح، حيَّ على الفلاح، الله أكبر الله أكبر، لا إله إلا الله.

และให้เพิ่มในการอะซาน ซุบฮ์ว่า

الصلاة خيرٌ من النوم، الصلاة خيرٌ من النوم،

หลังจากคำว่า حيَّ على الفلاح، ครั้งที่สองแล้ว

รูปแบบของการอะซานนี้ ปรากฏอยู่ในฮะดีษซอเฮี้ยะห์มากมายทั้งที่บุคอรีและมุสลิมและนักรายงานอื่น ๆ

เงื่อนไขของการอะซานที่มีผลใช้ได้

เงื่อนไขที่จะทำให้การอะซานมีผลใช้ได้มีหลายประการคือ :

1. **เป็นอิสลาม** การอะซานของกาฟิรใช้ไม่ได้ เพราะเป็นผู้ที่ไม่สามารถทำอิบาดะห์ได้

2. **อยู่ในวัยมุมัยยิซ** (คือวัยที่สามารถแยกได้แล้วว่าอะไรสะอาด อะไรสกปรก และสามารถชำระล้างนะยิสได้ด้วยตนเอง) ดังนั้นการอะซานของเด็กที่ยังไร้เดียงสาจึงใช้ไม่ได้ เพราะยังไม่สามารถทำอิบาดะห์ได้ และไม่รู้เวลาการอะซานที่แน่นอน

3. **เป็นเพศชาย** ดังนั้นการอะซานของผู้หญิงเพื่อให้ผู้ชายละหมาดใช้ไม่ได้ เช่นเดียวกับผู้หญิงจะเป็นผู้นำ (อิหม่าม) ผู้ชายละหมาดไม่ได้

4. **เรียบเรียงถ้อยคำในการอะซาน** เพราะเป็นการปฏิบัติตามซุนนะห์ในเรื่องดังกล่าว หากไม่เรียบเรียงถ้อยคำจะทำให้เข้าใจไปได้ว่าเป็นการกระทำเล่น ๆ และทำให้ถ้อยคำในการประกาศบกพร่อง

5. **ต้องให้ถ้อยคำอะซานต่อเนื่องกันไป** โดยไม่มีอะไรมาคั่นระหว่างคำหนึ่งกับอีกคำหนึ่งนาน ๆ

6. **ต้องส่งเสียงดังในการอะซาน** เมื่อเป็นการอะซานเพื่อละหมาดญะมาอะห์ ถ้าอะซานเพื่อละหมาดคนเดียว สุนัตให้ส่งเสียงดังในสถานที่อื่น ที่ไม่ใช่มัสยิด ส่วนการอะซานเพื่อละหมาดคนเดียวในมัสยิดที่มีการละหมาดญะมาอะห์สุนัตให้ลดเสียงลง เพื่อป้องกันไม่ให้คนที่ได้ยินเข้าใจผิดว่าเข้าเวลาละหมาดอีกแล้ว

บุคอรี (584) ได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่ อะบีสะอีด อัลคุดรีย์ (ร.ด.) ว่า:

«إني أراك تحب الغنم والبادية، فإذا كنت في غنمك أو باديتك فأذنت للصلاة، فارفع صوتك بالنداء، فإنه لا يسمع مدى صوت المؤذن جن ولا إنس ولا شيء إلا شهد له يوم القيامة».

ความจริงฉันเห็นท่านชอบฝูงแพะและชนบท เมื่อท่านอยู่ท่ามกลางแพะของท่านหรือในชนบทของท่าน และท่านได้อะซานละหมาดให้ท่านจงส่งเสียงดังในการอะซานเถิด เพราะจะไม่มีญิน มนุษย์และสิ่งใดในระยะเสียงของผู้อะซานที่ได้ยิน นอกจากจะไปเป็นพยานให้แก่เขาในวันกิยามะห์"

สำหรับกลุ่ม (ญะมาอะห์) สตรี :

ไม่มีสุนัตให้กลุ่มสตรีอะซาน เพราะเกรงว่าการส่งเสียงของพวกเธอจะสร้างความปั่นป่วน (ฟิต-นะห์) ให้เกิดขึ้น แต่มีสุนัตให้พวกเธอทำการอิกอมะห์เพียงเบา ๆ เพื่อเป็นการทำให้ผู้ที่มาร่วมญะมาอะห์ตื่นตัว

7. **เข้าเวลาละหมาด** เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إذا حضرت الصلاة فليؤذن لكم أحدكم» (رواه البخاري: ٦٠٢؛ ومسلم: ٦٧٤).

"เมื่อละหมาดได้มาถึงให้คนหนึ่งในหมู่พวกท่านอะซาน" รายงานโดยบุคอรี (602) และมุสลิม (674) และละหมาดจะยังไม่มาถึงนอกจากต้องเข้าเวลาเสียก่อน และเพราะการอะซานเป็นการประกาศว่าเข้าเวลาละหมาด ดังนั้นการอะซานก่อนเข้าเวลาจึงใช้ไม่ได้โดยเป็น (อิจมาอฺ) มติของปวงปราชญ์ ยกเว้นในละหมาดซุบฮ์ที่ยอมให้อะซานได้ตั้งแต่เที่ยงคืน เพราะมีหลักฐานดังที่จะได้นำมากล่าวในเรื่องสุนัตต่าง ๆ ของอะซาน

สุนัตในการอะซาน :

สุนัตในการอะซานมีหลายประการ :

1. **ผู้ทำการอะซานหันหน้าไปทางกิบละห์** เพราะเป็นทิศที่ประเสริฐที่สุด ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากนักปราชญ์ทั้งยุคก่อนและยุคหลัง

2. **ต้องสะอาดปราศจากฮะดัษเล็กและฮะดัษใหญ่** ดังนั้นจึงมักโรห์ที่คนมีฮะดัษจะทำการอะซานโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่มีญุนุบ

ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«كرهت أن أذكر اللـه عز وجل إلا على طهر»، أو قال: «على طهارة» (رواه أبو داود: ١٧، وغيره).

"ฉันรังเกียจการที่ฉันจะรำลึกถึงอัลเลาะฮ์ (ซิกรุ้ลเลาะฮ์) นอกจากในขณะที่สะอาด" หรือได้กล่าวว่า : "ขณะที่ทำความสะอาดแล้ว" อะบูดาวูด (17) และผู้อื่น

3. **ยืนอะซาน** เพราะท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า :

«يا بِلَال قُمْ فَنَادِ لِلصَّلَاةِ».

"บิลาลเอ๋ยจงยืนขึ้นและประกาศเพื่อให้มาละหมาด"

4. หันเฉพาะคอ ไม่ใช่อก ไปทางขวาเมื่อกล่าว : ฮัยยะอะลัศชอลาฮ์ และทางซ้ายเมื่อกล่าว ฮัยยะอะลั้ลฟะลาฮ์

บุคอรี (608) ได้รายงานว่า อะบูญุฮัยฟะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :

رأيتُ بِلالاً يُـؤَذِّنُ، فَجعَلْتُ أتتبَّع فاهُ هُنا وَهُنا بِالْأذانِ يَمِيناً وَشِمَالاً: حيَّ على الصلاة حيَّ على الفلاح.

ฉันเห็นบิลาลกำลังอะซาน ฉันได้ทำท่าว่าปากของเขาอยู่ทางนั้นขณะอะซาน คือทางขวาและทางซ้ายว่าฮัยยะอะลัศชอลาฮ์, ฮัยยะอะลั้ลฟะลาฮ์"

5. กล่าวคำอะซานเนิบ ๆ เพราะการอะซานเป็นการป่าวประกาศเรียกคนที่ไม่ได้อยู่ที่นั่น การอะซานเนิบ ๆ จึงเป็นการประกาศที่ให้ผลมากกว่า

6. กล่าวตัรเญียะอุ คือผู้อะซานกล่าวกะลิมะห์ชะฮาดะห์ทั้งสองค่อย ๆ ก่อนที่จะนำมากล่าวดัง ๆ เพราะปรากฏในฮะดีษ อะบีมะฮ์ซูเราะห์ (ร.ด.) ซึ่งมุสลิม (379) ได้รายงานในฮะดีษนั้นมีข้อความว่า : "และเขากลับมากล่าวว่า

أشهد أن لا إله إلا الله».

7. กล่าวตัษวีบ คือกล่าวหลังจาก حيَّ على الفلاح، ว่า الصلاة خيرٌ من النوم، สองครั้ง เพราะปรากฏการณ์ดังกล่าวอยู่ในฮะดีษอะบีดาวูด (500)

8. ผู้อะซานควรเป็นผู้ที่เสียงดีไพเราะ เพื่อทำให้หัวใจของผู้ได้ยินอ่อนและคล้อยตามคำประกาศ เพราะท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่อับดุลเลาะฮ์ บุตรเซด (ร.ด.) ซึ่งเป็นผู้ที่ฝันถึงเรื่องอะซานในขณะหลับว่า :

«فَقُمْ مع بِلال، فَأَلْقِ عَلَيْهِ مَا رَأَيْتَ فَلْيُـؤَذِّنْ بِهِ، فَإِنَّهُ أَنْدَى صَوْتاً مِنْكَ» (رواه أبو داود: ٤٩٩، وغيره).

"ท่านจงขึ้นยืนพร้อมกับบิลาลและจงบอกถ้อยคำที่ท่านฝันเห็นแก่บิลาล และให้เขาจงใช้ถ้อยคำนั้นอะซาน เพราะเสียงเขาไพเราะกว่าท่าน" อะบูดาวูด (499) และผู้อื่น

9. ผู้อะซาน ต้องเป็นผู้ที่เป็นที่รู้จักกันดีว่ามีมารยาทและความประพฤติที่ดีและมีคุณธรรม เพราะบุคคลเช่นนั้นย่อมได้รับความเชื่อถือในการบอกเวลาของเขา ต่างกับการบอกข่าวของคนชั่วย่อมไม่เป็นที่เชื่อถือและรับรอง

10. ไม่เอื้อนและครวญในการอะซานจนเกินไป เพราะเป็นการมักโรห์

11. สุนัตให้มีผู้อะซานสองคนในมัสยิด เพื่ออะซานซุบฮ์ คนหนึ่งอะซานก่อนเข้าเวลาซุบฮ์ และ

อีกคนหนึ่งภายหลังเข้าเวลาซุบฮ์แล้ว หลักฐานในเรื่องนี้คือฮะดีษบุคอรี (592) และมุสลิม (1092) ว่า:

«إنَّ بِلالاً يُـؤَذِّنُ بِلَيْلٍ ، فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى تَسْمَعُوا أَذَان ابن أُمِّ مَكْتُومٍ».

"แท้จริงบิลาลจะอะซานในเวลากลางคืน ดังนั้นท่านทั้งหลายจงรับประทานและจงดื่มเถิด จนกว่าท่านทั้งหลายจะได้ยินอะซานของอิบนิอุมมิมักตูม"

12. สุนัตให้ผู้ได้ยินอะซานตั้งใจฟัง และให้กล่าวตามคำที่ผู้อะซานกล่าว หลักฐานในเรื่องนี้อยู่ในคำพูดของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ที่ว่า:

«إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ المُـؤَذِّنُ» (رواه البخاري : ٥٨٦ ؛ ومسلم : ٣٨٣).

"เมื่อพวกท่านได้ยินอะซาน ท่านทั้งหลายจงกล่าวเช่นเดียวกับที่ผู้อะซานกล่าว" บุคอรี (586) และมุสลิม (383)

แต่ให้ผู้ได้ยินกล่าวขณะที่ได้ยิน ฮัยยะอะลัซซอลาฮ์, ฮัยยะอะลั้ลฟะลาฮ์ว่า

لا حول ولا قوة إلا بالله

หลักฐานในเรื่องนี้ คือฮะดีษ บุคอรี (588) และมุสลิม (385) ตัวบทของมุสลิมว่า:

«وإذا قال حيَّ على الصلاَة، قال: لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إلاَّ باللَّـهِ، وإذَا قال حيَّ على الفَلاَحِ، قال: لا حول ولا قوَّة إلا باللَّـهِ».

"เมื่อผู้อะซานกล่าว: ฮัยยะอะลัซซอลาฮ์ ให้ผู้ได้ยินกล่าวว่า: ลาเฮาละวะลากูวะตะ อิ้ลลาบิ้ลลาห์ และเมื่อผู้อะซานกล่าวว่า ฮัยยะอะลั้ลฟะลาฮ์ให้ผู้ได้ยินกล่าวว่า ลาเฮาละวะลากูวะตะ อิ้ลลา-บิ้ลลาห์" และในตอนท้ายฮะดีษมีว่า

"ความจริงผู้ใดได้กล่าวเช่นนั้นจากหัวใจของเขา เขาก็ได้เข้าสวรรค์" และสุนัตให้ผู้ได้ยินกล่าวขณะได้ยินตัซวีบว่า: صدقت وبررت

หมายความว่าท่านพูดถูกแล้วว่าละหมาดดีกว่าการนอนและท่านได้ทำดีแล้ว

13. ดุอาอฺ และกล่าวซอลาวาตนบี (ซ.ล.) ภายหลังอะซาน

เมื่อผู้อะซานกล่าวอะซานเสร็จแล้ว สุนัตให้ผู้อะซานและผู้ได้ยินอะซานซอลาวาตนบี (ซ.ล.) และขอพรให้ท่านนบีตามที่มีรายงานมาจากท่านนบี (ซ.ล.) และส่งเสริมเราให้ทำเช่นนั้น

มุสลิม (384) และผู้อื่นได้รายงาน

عن عبدالله بن عمرو رضي الله عنه: أنه سمع النبي ﷺ يقول: «إذا سَمِعْتُمُ المُـؤَذِّنَ فقُولُوا مِثْل ما يقولُ، ثمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فإنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلاةً صلَّى الله بها عليه عشراً. ثم سلوا الله لي الوسيلة، فإنها منزلةٌ في الجنة، لا تنبغي إلا لعبدٍ من عباد اللّـهِ، وأَرْجو أَنْ أكُونَ هُوَ، فمن سَأَلَ اللّـهَ لِيَ الوَسِيلَةَ حَلَّتْ عَلَيْهِ الشَّفاعَةُ».

จากอับดิ้ลลาห์ บุตรอัมร์ (ร.ด.) ว่า เขาได้ยินท่านนบี (ซ.ล.) กล่าวว่า : เมื่อพวกท่านได้ยินผู้อะซาน ท่านทั้งหลายจงกล่าวเหมือนที่ผู้อะซานกล่าว หลังจากนั้นท่านทั้งหลายจงซอลาวาตฉันเพราะผู้ใดซอลาวาตฉันหนึ่งครั้ง อัลเลาะฮ์จะซอลาวาตเขาผู้นั้นสิบครั้ง หลังจากนั้นท่านทั้งหลายจงขอต่ออัลเลาะฮ์ให้ฉันได้รับตำแหน่งวะซีละห์ เพราะมันเป็นตำแหน่งหนึ่งในสวรรค์ ที่จะไม่คู่ควรเว้นแต่กับบ่าวคนหนึ่งจากบรรดาบ่าวของอัลเลาะฮ์ และฉันก็หวังว่าฉันจะเป็นบ่าวคนนั้น ดังนั้นผู้ใดขอต่ออัลเลาะฮ์ (ซ.บ.) ให้ฉันได้รับตำแหน่งวะซีละห์ ความช่วยเหลือ (ชะฟาอะห์) ก็จะตกอยู่กับเขา"

บุคอรี (579) และผู้อื่นได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه: أنَّ رسول الله ﷺ قال: «مَنْ قَالَ حين يسمع النِّداء: اللَّهمَّ رَبَّ هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة، آتِ سيِّدنا محمداً الوسيلة والفضيلة، وابعثه مقاماً محموداً الذي وعدته حلت له شفاعتي يوم القيامة».

จากญาบิร (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าว : "ผู้ใดกล่าวขณะที่ได้ยินอะซานว่า ข้าแต่อัลเลาะฮ์ผู้เป็นเจ้าของคำเชิญชวนที่สมบูรณ์นี้ และเจ้าของละหมาดที่ถึงเวลาปฏิบัติ จงมอบตำแหน่งวะซีละห์และฟะดีละห์แก่มุฮำมัดเถิด จงแต่งตั้งเขาให้อยู่ในตำแหน่งที่น่าสรรเสริญตามที่ท่านได้สัญญาไว้ เขาจะได้รับการช่วยเหลือของฉันในวันกิยามะห์" คำที่ว่า "ตำแหน่งที่น่าสรรเสริญที่ท่านได้สัญญาไว้" ก็คือพระองค์ได้ตรัสว่า

﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَاماً مَحْمُوداً﴾ (سورة الإسراء: الآية ٢٢)].

"หวังว่าองค์อภิบาลของท่านจะแต่งตั้งท่านให้ได้อยู่ในตำแหน่งที่น่าสรรเสริญ" (อัลอิสรออฺ: 22)

ให้ผู้อะซาน ซอลาวาตนบี (ซ.ล.) และขอดุอาด้วยเสียงที่ต่ำกว่าเสียงอะซาน และให้ทิ้งระยะห่างจากอะซาน เพื่อจะได้ไม่เกิดเข้าใจผิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำอะซาน

อิกอมะห์ :

อิกอมะห์นั้นมีถ้อยคำเช่นเดียวกับอะซาน โดยมีข้อแตกต่างที่ต้องระวังดังต่อไปนี้

4. **อะซานมีการกล่าวซ้ำสองครั้ง แต่อิกอมะห์มีครั้งเดียว** หลักฐานในเรื่องนี้ได้แก่ ฮะดีษอะนัส

(ร.ด.) ที่บุคอรี (580) และมุสลิม (378) ว่า :

أُمِرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الأَذَانَ، وَيُوتِرَ الإِقَامَةَ، إِلَّا الإِقَامَةَ

บิลาลถูกบัญชาให้อะซานคู่และอิกอมะห์เดี่ยว ยกเว้นคำอิกอมะห์ คือ قد قامت الصلاة . ที่ต้องซ้ำสองครั้ง ถ้อยคำโดยสมบูรณ์ในการอิกอมะห์คือ

الله أكبر الله أكبر، أشهد أن لا إله إلا الله، أشهد أن محمداً رسول الله، حيَّ على الصلاة، حيَّ على الفلاح، قد قامت الصلاة، قد قامت الصلاة، الله أكبر الله أكبر، لا إله إلا الله.

ซึ่งที่กล่าวนั้นได้ปรากฏอยู่ในฮะดีษ ซอเฮียะห์และฮะดีษที่บุคอรี มุสลิมและผู้อื่น

2. กล่าวเนิบ ๆ และช้า ๆ ในการอะซาน แต่ให้รีบในการอิกอมะห์ เพราะการอะซานเป็นการประกาศเรียกผู้ที่ไม่ได้อยู่ ณ ที่นั้น ควรกระทำช้า ๆ ย่อมได้ผลมากกว่า ส่วนการอิกอมะห์เป็นการประกาศแก่ผู้ที่มาปรากฏตัวอยู่แล้ว ดังนั้นการรีบกระทำจึงเหมาะสมกว่า

3. ผู้ใดขาดละหมาดหลายเวลา และต้องการนำมาชดใช้ (กอดออ) ให้เขาอะซาน เพื่อละหมาดแรกเท่านั้นและให้อิกอมะห์ทุก ๆ ละหมาด หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือการที่ท่านนบี (ซ.ล.)

«جَمَعَ بَيْنَ المَغْرِبِ وَالعِشَاءِ بِمُزْدَلِفَةَ بِأَذَانٍ وَاحِدٍ وَإِقَامَتَيْنِ»

(رواه مسلم: ١٢١٨).

"ได้รวมระหว่าง ละหมาดมัฆริบกับอิชาอฺที่มุซดะลิฟะห์ด้วยอะซานครั้งเดียวและอิกอมะห์สองครั้ง" รายงานโดยมุสลิม (1218)

เงื่อนไขการอิกอมะห์ :

ใช้เงื่อนไขเช่นเดียวกับการอะซาน

สุนัตต่าง ๆ ของการอิกอมะห์

สุนัตต่าง ๆ ของการอิกอมะห์มีลักษณะเช่นเดียวกับสุนัตของการอะซาน และมีเพิ่มเติมว่าผู้อิกอมะห์ควรเป็นคนเดียวกับผู้อะซาน

และสุนัตให้ผู้ได้ยินอิกอมะห์ กล่าวว่า :

أَقَامَهَا اللّٰهُ وَأَدَامَهَا

"อัลเลาะฮ์ได้ให้ละหมาดดำรงแล้ว และได้ให้ละหมาดคงอยู่ตลอดไป" รายงานโดยอะบูดาวูด (528)

คำประกาศสำหรับละหมาดที่ไม่ใช่ฟัรดู :

อะซานและอิกอมะห์ เป็นสุนัตมุอักกัตสำหรับละหมาดฟัรดู ส่วนละหมาดที่ไม่ใช่ฟัรดู แต่เป็นละหมาดที่สุนัตให้ทำรวมกันเป็นละหมาดญะมาอะห์ เช่น ละหมาดอีดทั้งสอง ละหมาดในวาระที่เกิดสุริยคราสและจันทรคราส และละหมาดญะนาซะห์นั้นไม่มีสุนัตให้อะซานและอิกอมะห์ แต่ให้กล่าวว่า

الصلاة جامعة . *"ละหมาดรวมกัน"*

บุคอรี (1003) และมุสลิม (910) ได้รายงาน

عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما قال:
لَمَّا انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ على عَهْدِ رسول الله ﷺ نودي :
«الصَّلاَةُ جَامِعَةٌ».

จากอับดิ้ลลาห์ บุตร อัมร์ บุตร อัลอาส (ร.ค.) ได้กล่าวว่า : เมื่อเกิดสุริยคราสในสมัยท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) นั้นได้ประกาศว่า : อัซซอลาตุ ญามิอะห์ "ละหมาดรวมกัน"

ให้นำเอาละหมาดสุนัตต่าง ๆ ที่มีบัญญัติให้ทำรวมกันเป็นละหมาดญะมาอะห์ มาเทียบเคียง (กิยาส) กับละหมาดในวาระที่เกิดสุริยคราส เพราะมีลักษณะเช่นเดียวกัน

شُرُوطُ صِحَّةِ الصَّلَاةِ

เงื่อนไขของละหมาดที่มีผลใช้ได้

ความหมายของเงื่อนไข (ชัรฺต์)

เงื่อนไขของสิ่งหนึ่ง คือ สิ่งที่จำเป็นสำหรับการมีสิ่งนั้น แต่เงื่อนไขไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งนั้น

ตัวอย่างเช่น : พืช การจะมีพืชเกิดขึ้นบนหน้าแผ่นดินจำเป็นต้องมีฝน ทั้งที่ฝนไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของพืช ดังนั้นฝนจึงเป็นเงื่อนไขในการมีพืช

ดังนั้นอะไรคือเงื่อนไขของละหมาดที่มีผลใช้ได้? เงื่อนไขของละหมาดตามแนวทางวินิจฉัย (มัซฮับ) ชาฟิอี (ขออัลเลาะฮ์ประทานความเมตตาแก่เขา) สรุปได้สี่ประการดังนี้ :

1. ความสะอาด :

ความหมายของความสะอาดได้กล่าวมาแล้วในเรื่อง การทำความสะอาด (ตอฮาเราะห์) และความสะอาดนี้แบ่งออกเป็นหลายประเภทซึ่งแต่ละประเภทนั้น เป็นสิ่งจำเป็นต้องมีเพื่อให้ละหมาดมีผลใช้ได้คือ :

ก. ร่างกายสะอาดปราศจากฮะดัษ : ดังนั้นผู้ที่มีฮะดัษละหมาดของเขาจะใช้ไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นฮะดัษเล็ก เช่น การไม่มีน้ำละหมาด หรือฮะดัษใหญ่ เช่น การอยู่ในสภาพญุนุบ เป็นต้น เพราะท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวในฮะดีษที่ซอเฮียะห์ว่า

«لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ» (رواه مسلم: ٢٢٤).

"ละหมาดจะไม่ถูกรับพิจารณา ด้วยกับไม่มีความสะอาด" มุสลิม (224)

ข. ร่างกายสะอาดปราศจากนะยิส : ความหมายของนะยิส และประเภทของนะยิสได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการทำความสะอาด (ตอฮาเราะห์) หลักฐานในเรื่องนี้ได้แก่ คำพูดที่ท่านนบี (ซ.ล.) กล่าวถึงคนสองคนที่ถูกลงทัณฑ์ อยู่ในหลุมศพของเขาทั้งสองว่า :

«أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَبْرِئُ مِنَ الْبَوْلِ» (رواه البخاري: ٢١٥؛ ومسلم: ٢٩٢).

"สำหรับคนหนึ่งจากในสองนั้น ไม่พ้นจากปัสสาวะ" บุคอรี (215) และมุสลิม (292) ในรายงานหนึ่งว่า

«لا يستتر»

"ไม่ปกปิด" และอีกรายงานหนึ่งว่า

«لا يستنزه»

"ไม่ทำให้สุด" ซึ่งทุกรายงานนั้นซอเฮียะห์ ความหมายของคำดังกล่าวก็คือ : ปัสสาวะโดยไม่ระมัดระวังและไม่พยายามให้ห่างตัว

และที่เหมือนกับปัสสาวะก็คือ นะยิสต่าง ๆ ทุกชนิด ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่ฟาติมะห์ บุตร

อะบีฮุบัยช์ (ร.ด.) ว่า :

«فإذا أقبلت الحيضة فاتركي الصلاة، فإذا ذهب قدرها فاغسلي عنك الدم وصلي» (رواه البخاري: ٢٦٦؛ ومسلم: ٣٣٣).

เมื่อเลือดประจำเดือนมา เธอจงทิ้งละหมาด และเมื่อช่วงของการมีเลือดประจำเดือนผ่านไป เธอจงอาบน้ำชำระเลือดออกไปจากเธอ และเธอจงละหมาดเถิด" บุคอรี (226) และมุสลิม (333)

ค. เสื้อผ้าสะอาดปราศจากนะยิส : เพียงแต่ร่างกายสะอาดปราศจากนะยิสนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ แต่จำเป็นสำหรับผู้ละหมาดจะต้องสวมใส่เสื้อผ้าที่สะอาดปราศจากนะยิสทุกประเภทอีกด้วย หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือคำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า :

﴿وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ﴾ (سورة المدثر: الآية ٤).

"และเสื้อผ้าของเจ้านั้น จงทำให้สะอาดเถิด" (อัลมุดดัษษิร : 4)

และอะบูดาวูด (365) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه: أن خولة بنت يسار أتت النبي ﷺ فقالت: يا رسول الله، إنه ليس لي إلا ثوبٌ واحدٌ، وأنا أحيض فيه، فكيف أصنع؟ قال: «إذا طَهُرْتِ فاغسليه ثُمَّ صَلِّي عَلَيْهِ» فقالت: فإن لم يخرج الدمُ؟ قال: «يَكْفيكِ غَسْلُ الدَّمِ، وَلَا يَضُرُّكِ أَثَرُهُ».

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่า : เคาละห์ บุตรียะซาร ได้มาหาท่านนบี (ซ.ล.) แล้วกล่าวว่า : โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ ฉันไม่มีผ้านอกจากมีเพียงผืนเดียว และฉันก็สวมมันอยู่ขณะที่มีเลือดประจำเดือน ฉันจะทำอย่างไร? ท่านนบี (ซ.ล.) ตอบว่า : เมื่อเธอสะอาดแล้ว เธอจงซักมัน แล้วสวมมันละหมาด" เคาละห์ได้กล่าวว่า : ถ้าหากไม่มีเลือดออกมา? ท่านนบี (ซ.ล.) ตอบว่า : ก็เพียงพอแก่เธอแล้วที่จะล้างเลือดนั้น ส่วนรอยเลือดนั้นจะไม่เป็นภัยแก่เธอ"

ง. สถานที่สะอาดปราศจากนะยิส : หมายถึงสถานที่ทำละหมาด ซึ่งรวมถึงสถานที่ระหว่างที่เท้าของผู้ละหมาดยืนอยู่ จนถึงสถานที่สุหยูดของเขา ซึ่งอวัยวะของผู้ละหมาดต้องสัมผัสขณะละหมาด ดังนั้นสถานที่ส่วนที่อวัยวะของผู้ละหมาดไม่ได้สัมผัสขณะละหมาด แม้จะมีนะยิสอยู่ก็ไม่เป็นไร เช่น สถานที่ ๆ ตรงกับหน้าอกของผู้ละหมาด ขณะรุกั๊วะอุและสุหยูด หลักฐานสำหรับเงื่อนไขข้อนี้ก็คือ การที่ท่านนบี (ซ.ล.) ใช้ให้เทน้ำลงบนสถานที่ที่มีชาวอาหรับชนบทปัสสาวะรดในมัสยิด บุคอรี (217) โดยเทียบเคียง (กิยาส) สถานที่กับเสื้อผ้าเพราะสถานที่เหมือนกับเสื้อผ้าซึ่งสัมผัสกับร่างกายของผู้ละหมาด

2. เข้าเวลาละหมาด :

เป็นที่ทราบอยู่แล้วว่าละหมาดฟัรดูแต่ละละหมาดนั้น มีกำหนดเวลาที่แน่นอนซึ่งจำเป็นต้องละหมาดในเวลานั้น

และไม่เพียงแต่ต้องให้ละหมาดอยู่ในเวลาเท่านั้น ยังจำเป็นที่ผู้ละหมาดจะต้องรู้ว่าเข้าเวลาก่อน

ลงมือปฏิบัติละหมาดอีกด้วย ดังนั้นละหมาดของผู้ที่ไม่รู้ว่าเข้าเวลาจึงใช้ไม่ได้ แม้จะปรากฏในภายหลังว่าเขาได้ละหมาดตรงตามเวลาที่ศาสนาบัญญัติไว้ก็ตาม

วิธีการที่จะรู้ว่าเข้าเวลาละหมาด

จะรู้ว่าเข้าเวลาละหมาดด้วยสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งจากสามอย่างต่อไปนี้ :

รู้โดยมั่นใจ โดยยึดถือหลักฐานที่สัมผัสได้ เช่น เห็นตะวันตกในทะเล

รู้โดยการวินิจฉัย โดยการยึดถือหลักฐานต่าง ๆ ที่ไม่ถึงขั้นเด็ดขาด (ซอนนียะห์) ซึ่งมีข้อบ่งชี้ที่ไม่ใช่โดยตรง เช่น อาศัยเงาเป็นข้อวินิจฉัย และอาศัยการเทียบเคียงกับการกระทำต่าง ๆ และความนานของการกระทำเหล่านั้น

รู้โดยการตาม (ตักลีด) เมื่อไม่อาจรู้โดยมั่นใจ หรือรู้โดยวินิจฉัยได้ เช่น คนที่ไม่รู้เวลาละหมาดและสิ่งบ่งชี้ต่าง ๆ ดังนั้นให้เขาตาม บางทีตามผู้ที่รู้ซึ่งยึดถือหลักฐานที่สัมผัสได้ หรือผู้วินิจฉัยที่ยึดถือหลักฐานที่ไม่ถึงขั้นเด็ดขาด (ซอนนียะห์)

ข้อกำหนดของผู้ที่ละหมาดนอกเวลา :

เมื่อเป็นที่ปรากฏแก่ผู้ที่ละหมาดว่า ละหมาดของตนนั้นได้กระทำก่อนเข้าเวลาให้ถือว่าละหมาดนั้นใช้ไม่ได้ และจำเป็นต้องละหมาดใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าการละหมาดครั้งแรกของเขานั้นได้อาศัยความรู้ โดยมั่นใจหรือการวินิจฉัยหรือการตาม

3. ปกปิดอวัยวะที่พึงสงวน (เอาเราะห์) :

นี่คือเงื่อนไขข้อที่สาม และการจะรู้จักเงื่อนไขข้อนี้จำเป็นต้องรู้รายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ :

ก. ความหมายของเอาเราะห์ :

ตามบัญญัติของศาสนานั้น เอาเราะห์หมายถึงทุกส่วนที่จำเป็นต้องปกปิดและห้าม (ฮะรอม) มองดู

ข. ขอบเขตของเอาเราะห์ในละหมาด :

สำหรับผู้ชาย : ส่วนที่อยู่ระหว่างสะดือและหัวเข่า ดังนั้นจำเป็นจะต้องไม่ให้มีส่วนใดเปิดเผยออกขณะละหมาด

สำหรับผู้หญิง : ทั้งหมดร่างกายยกเว้นใบหน้าและมือทั้งสองข้าง ดังนั้นจำเป็นจะต้องไม่ให้สิ่งใดอื่นจากที่กล่าวเปิดเผยออกมาขณะละหมาด อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสไว้ว่า :

﴿خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ﴾ (سورة الأعراف: الآية ٣١).

"ท่านทั้งหลายจงเอาอาภรณ์ประดับของท่านทั้งหลาย ณ ทุก ๆ สถานที่สุหยูดเถิด" (อัลอะอฺรอฟ : 31)

อิบนุอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ความหมายของมันก็คือ อาภรณ์ในละหมาด : มุฆนิ้ลมัวฮ์ตาจ (1/184)

และติรมีซี (277) ได้รายงานและว่าเป็นฮะดีษฮะซัน จากอาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لاَ تُقْبَلُ صَلاَةُ الْحَائِضِ إِلاَّ بِخِمَارٍ».

"ละหมาดของหญิงที่มีเลือดประจำเดือนแล้วจะยังไม่ถูกรับรอง เว้นแต่จะต้องมีผ้าคลุมศีรษะ"

ขอบเขตเอาเราะห์นอกละหมาด :

ขอบเขตเอาเราะห์ของผู้ชายก็คือระหว่างสะดือและหัวเข่า ที่กล่าวนี้สำหรับผู้ชายด้วยกันเองไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามและกับผู้หญิงที่ศาสนาห้ามแต่งงานกับตน

สำหรับผู้หญิงที่ศาสนาอนุญาตให้แต่งงานกันได้กับชายนั้น ผู้ชายจะต้องปิดหมดทั้งร่างกาย ยกเว้นใบหน้าและมือทั้งสองข้าง ตามทัศนะที่เชื่อถือได้ (มัวะอุตะมัด) คือไม่ยินยอมให้ผู้หญิงที่ศาสนาอนุญาตให้แต่งงานกันได้กับชายคนนั้น มองดูร่างกายของชายคนนั้น นอกจากมองหน้าและมือทั้งสองข้างเท่านั้น และถ้าหากเกิดอารมณ์ทางเพศจากการมองหน้า ก็ถือว่าเป็นการฮะรอมอีกด้วย

อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสไว้ว่า :

﴿وَقُلْ لِلْمُـؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾

(سورة النور: الآية ٣١).

"และจงประกาศเถิดแก่เหล่าสตรีที่มีศรัทธาว่าให้พวกนางลดสายตาต่ำลง และให้รักษาอวัยวะเพศของพวกนาง"

ส่วนขอบเขตเอาเราะห์ของผู้หญิง : สำหรับผู้หญิงมุสลิมะห์ด้วยกันจะต้องปกปิดระหว่างสะดือและหัวเข่าของนาง ส่วนผู้หญิงที่เป็นกาฟิรนั้นให้ปกปิดทั้งหมดร่างกาย นอกจากสิ่งที่จำเป็นต้องเปิดเผยในขณะทำงาน เช่น ทำงานบ้าน เป็นต้น

ส่วนกับผู้ชายที่ห้ามแต่งงานด้วยกัน : ก็ให้ปกปิดระหว่างสะดือและหัวเข่า หมายความว่าอนุญาตให้เปิดเผยอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายต่อหน้าผู้ชายที่ห้ามแต่งงานด้วยกันได้ นอกจากระหว่างสะดือและหัวเข่า โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องไม่สร้างความปั่นป่วน (ฟิตนะห์) ให้เกิดขึ้น และถ้ามิเช่นนั้นก็ไม่ยอมให้เปิดเผยเช่นกัน

อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَلَا يُبْـدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَـائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ
أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ﴾

(سورة النور: الآية ٣١).

"และพวกนางจะต้องไม่เปิดเผยให้เห็นเครื่องประดับของพวกนาง นอกจากแก่สามีของพวกนาง หรือบิดาของพวกนาง หรือบิดาสามีของพวกนางหรือลูกชายของพวกนาง หรือลูกชายสามีของพวกนาง หรือพี่น้องผู้ชายของพวกนางหรือลูกพี่ลูกน้องผู้ชายของพวกนาง หรือลูกน้าชายของพวกนาง หรือพวกผู้หญิงของพวกนาง" (อันนูร : 31)

พวกผู้หญิงของพวกนาง : หมายถึงผู้หญิงมุสลิมะห์

สำหรับกับผู้ชายอื่นที่ศาสนาอนุญาตให้แต่งงานกันได้นั้น จะต้องปกปิดทั้งร่าง ไม่ยินยอมให้เปิดส่วนใด ๆ ของร่างกายต่อหน้าผู้ชายเหล่านั้น นอกจากมีเหตุจำเป็น เช่นเดียวกับไม่ยินยอมให้ผู้ชายมองดูนาง ถ้าหากนางจะเปิดเผยส่วนใดของร่างกาย

อัลเลาะฮ์ตะอาลาได้ตรัสว่า :

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ﴾ (سورة النور: الآية ٣٠).

"และจงกล่าวแก่พวกผู้ชายที่มีศรัทธา ให้พวกเขาจงลดสายตาของพวกเขาให้ต่ำลง และให้รักษาอวัยวะเพศของพวกเขา นั่นเป็นความบริสุทธิ์ยิ่งของพวกเขา" (อันนูร : 30)

บุคอรี (365) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها قالت: لقد كان رسول الله ﷺ يُصَلِّي الفَجْرَ، فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ المُؤْمِنَاتِ،مُلْتَفِعَاتٍ فِي مُرُوطِهِنَّ، ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ، مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ.

จากอาอิชะห์ (ร.ค.) ได้กล่าวว่า : ความจริงท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้ละหมาดซุบฮ์ และมีผู้หญิงที่มีศรัทธามาร่วมละหมาดกับท่าน โดยพวกนางได้หุ้มห่อร่างด้วยอาภรณ์ของพวกนาง หลังจากนั้นพวกนางจะกลับบ้าน โดยไม่มีผู้ใดรู้จักพวกนางเลย"

ส่วนกรณีที่ยินยอมให้เปิดเผยเอาเราะห์และมองดูได้ เนื่องจากมีสาเหตุที่จำเป็นคือ :

1. **เมื่อมีการสู่ขอ เพื่อนิกาฮ์** (แต่งงาน) ก็ยินยอมให้มองดูใบหน้าและมือทั้งสองข้าง ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในเรื่องนิกาฮ์

2. **มองเพื่อเป็นพยานหรือทำธุรกิจ** ดังนั้นยินยอมให้มองดูใบหน้าเท่านั้น เพื่อให้รู้จักผู้หญิงคนนั้น ซึ่งถ้าหากไม่มองดูก็ไม่อาจรู้ได้

3. **เพื่อการรักษาและเยียวยา** อนุญาตให้เปิดเผยเอาเราะห์ และมองดูได้เท่าที่จำเป็น

มุสลิม (2206) ได้รายงาน

عن جابر بن عبدالله رضي الله عنه: «أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ رضي الله عنها اسْتَأْذَنَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي الحِجَامَةِ، فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَبَا طَيْبَةَ أَنْ يَحْجُمَهَا».

จากญาบิร บุตรอับดิ้ลลาห์ (ร.ค.) ว่า : ความจริงอุมมุ ซะละมะห์ (ร.ค.) ได้ขออนุญาตท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ในการกรอกเลือด ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ใช้ให้อะบู ตอยบะห์ ทำการกรอกเลือดนาง"

และการทำเช่นนั้นได้ มีเงื่อนไขอยู่ว่าจะต้องมีผู้ชายที่ศาสนาห้ามแต่งงานด้วยกันหรือมีสามีอยู่ด้วย และจะต้องไม่มีผู้หญิงที่สามารถให้การเยียวยารักษาได้ ถ้าหากมีมุสลิมผู้ชายหรือผู้หญิงที่ให้การรักษาพยาบาลได้ ก็ห้ามไปหาคนรักษาพยาบาลที่ไม่ใช่มุสลิม (ในกรณีที่ต้องมีการเปิดเผยเอาเราะห์)

4. หันหน้าไปทางกิบละห์

ความหมายของกิบละห์คือ อาคารกะอฺบะห์ (รูปสี่เหลี่ยม) อันทรงเกียรติ หมายความว่า กะอฺบะห์เป็นสิ่งที่จะต้องหันหน้าไปให้ตรง

หลักฐานที่ว่าจำเป็นต้องหันหน้าไปทางกิบละห์ :

หลักฐานสำหรับเงื่อนไขข้อนี้ชัดเจนอยู่ในคำดำรัสของอัลเลาะฮ์ตะอาลาที่ว่า :

﴿فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُمَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ﴾ (سورة البقرة: الآية ١٥٠).

"เจ้าจงหันหน้าไปตรงกึ่งกลางมัสยิดอันศักดิ์สิทธิ์ (อัลฮะรอม) และไม่ว่าพวกเจ้าจะอยู่แห่งใด ก็จงหันหน้าของพวกเจ้าไปสู่กึ่งกลางมัสยิดฮะรอม" (อัลบะกอเราะห์ : 150)

และบุคอรี (597) และมุสลิม (397) ได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่ผู้ที่ท่านได้สอนเขาให้รู้จักวิธีละหมาดว่า :

«إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَسْبِغِ الْوُضُوءَ، ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ فَكَبِّرْ».

"เมื่อเจ้าประสงค์จะละหมาด เจ้าจงอาบน้ำละหมาดให้ทั่วถึง หลังจากนั้นจงหันหน้าไปสู่กิบละห์และจงตักบีร"

ความหมายที่ว่า "มัสยิดฮะรอม" ในอายะห์ และ "กิบละห์" ในฮาดีษนั้นหมายถึงกะอฺบะห์

ประวัติการบัญญัติเรื่องให้หันหน้าไปทางกิบละห์ :

บุคอรี (390) และมุสลิม (525)

عن البراء بن عازب رضي الله عنهما قال: كانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَّى نحو بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْراً، وكانَ رسول الله ﷺ يُحِبُّ أَنْ يُوَجَّهَ نَحْوَ الكَعْبَةِ، فأنزل الله: ﴿قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ﴾ . فتوجه نحو الكعبة.

จากอัลบะรออฺ บุตร อาซิบ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้ละหมาดโดยหันหน้าไปทางบัยตุลมักดิสเป็นเวลาสิบหกหรือสิบเจ็ดเดือน โดยที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ชอบที่จะหันหน้าไปทางกะอฺบะห์ อัลเลาะห์จึงได้ประทานลงมาว่า : บางครั้งเราเห็นเจ้าหันหน้าไปมาขณะที่แหงนขึ้นมองฟ้า" ท่านจึงหันหน้าไปทางกะอฺบะห์

ดังนั้นประวัติการบัญญัติเรื่องให้หันหน้าไปทางกะอฺบะห์จึงเริ่มต้นในยุคแรก ๆ ที่ท่านนบี (ซ.ล.) อพยพไปยังมะดีนะห์

วิธีการหาทิศกิบละห์

ผู้ที่ละหมาดบางทีอยู่ใกล้กับกะอฺบะห์ โดยสามารถมองเห็นกะอฺบะห์ได้เมื่อเขาต้องการ หรือบางทีอยู่ไกลจากกะอฺบะห์ โดยไม่สามารถจะมองเห็นกะอฺบะห์ได้

สำหรับผู้ที่อยู่ใกล้กะอฺบะห์นั้น : จำเป็นต้องหันหน้าไปสู่ตัวอาคารกะอฺบะห์โดยมั่นใจเต็มที่

สำหรับผู้ที่อยู่ไกลกะอฺบะห์ : จำเป็นต้องหันหน้าไปสู่ตัวอาคารกะอฺบะห์ โดยอาศัยหลักฐานต่าง ๆ ที่อยู่ในขั้นค่อนข้างแน่ใจ (ซอนนียะห์) ถ้าหากไม่สามารถหาหลักฐานที่ถึงขั้นมั่นใจเต็มที่ได้ (กอตอียะห์)

วิธีการละหมาด

จำนวนรอกาอัตของละหมาด :

ขณะที่อัลเลาะฮ์ได้กำหนดให้มุสลิมละหมาดฟัรดูนั้น ญิบรีลได้มาหาท่านนบี (ซ.ล.) ดังได้ผ่านมาแล้ว และได้กำหนดเวลาละหมาดให้แก่ท่านนบี (ซ.ล.) ทั้งเริ่มเข้าเวลาและหมดเวลา และได้อธิบายให้ท่านนบีทราบจำนวนรอกาอัตของแต่ละละหมาด ดังต่อไปนี้ :

ละหมาดซุบฮ์ :

มีสองรอกาอัต หนึ่งตะชะฮ์ฮุดในตอนท้ายละหมาด

ละหมาดดุฮร์

มีสี่รอกาอัต สองตะชะฮ์ฮุด ครั้งแรกเมื่อละหมาดได้สองรอกาอัต และครั้งที่สองในตอนท้ายละหมาด

ละหมาดอัสร์ :

มีสี่รอกาอัต เหมือนละหมาดดุฮร์

ละหมาดมัฆริบ

มีสามรอกาอัต สองตะชะฮ์ฮุด ครั้งแรกเมื่อละหมาดได้สองรอกาอัต และครั้งที่สองในตอนท้ายละหมาด

ละหมาดอิชาอฺ :

มีสี่รอกาอัต เหมือนละหมาดดุฮร์กับละหมาดอัสร์

أركان الصلاة

รุกุ่นละหมาด

ความหมายของรุกุ่น :

คือส่วนประกอบสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นรุกุ่นละหมาดก็คือ ส่วนประกอบสำคัญของละหมาด เช่น การยืน รุกัวะอฺ สุหยูด เป็นต้น ละหมาดจะไม่สมบูรณ์ และมีผลใช้ได้นอกจากต้องมีส่วนประกอบครบสมบูรณ์ ทั้งในรูปแบบของละหมาดและขั้นตอนการละหมาด ที่มีรายงานมาจากท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) จากญิบรีล (อ.ล.) รุกุ่นละหมาดนั้นสรุปได้สิบสามประการ ซึ่งจะอธิบายแต่ละประการดังต่อไปนี้ :

1. ตั้งเจตนา (เนียต)

คือมุ่งสู่สิ่งหนึ่งพร้อมกับลงมือกระทำ ที่ ๆ ใช้เนียตคือหัวใจหลักฐานในเรื่องนี้คือ คำของท่านนบี (ซ.ล.) ที่ว่า :

«إنَّمـا الأعْمَــالُ بِـالنِّيــاتِ» (رواه البخــاري: ١؛ ومسلم: ١٩٠٧).

"อะมั้ลต่าง ๆ จะมีผลใช้ได้ต้องมีการตั้งเจตนา" รายงานโดยบุคอรี (1) และมุสลิม (1907)

การเนียต ที่จะมีผลใช้ได้ต้องพร้อมกับตักบีรรอตุ้ลเอียะฮ์รอม โดยหัวใจจะต้องตื่นตัวมุ่งสู่ละหมาดขณะกล่าวคำตักบีร โดยนึกรู้ว่าละหมาดนั้นเป็นฟัรดูและเป็นละหมาดอะไร การกล่าวคำเนียตไม่ได้เป็นเงื่อนไขของการเนียต

2. ยืน สำหรับผู้ที่มีความสามารถยืนได้ในละหมาดฟัรดู :

หลักฐานของรุกุ่น ข้อนี้คือฮะดีษที่บุคอรี (1066) รายงาน

عن عمران بن حصين رضي الله عنه قال: كانت بي بواسير، فسألت رسول الله ﷺ عن الصلاة؟ فقال: «صلِّ قَائِماً، فَإنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِداً، فَإنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ».

จากอิมรอน บุตรฮุซอยน์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ข้าพเจ้าป่วยเป็นโรคริดสีดวง ฉันได้ถามท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ถึงเรื่องละหมาด? ท่านตอบว่า : จงยืนละหมาดถ้าหากท่านไม่มีความสามารถ. ก็ให้นั่งละหมาด ถ้าหากท่านไม่มีความสามารถ. ก็ให้นอนละหมาด

ที่จะถือว่าคน ๆ หนึ่งยืนก็ต่อเมื่อเขายืนตรง ถ้าหากเขาก้มโดยไม่มีความจำเป็นใด ๆ ถึงขนาดที่เอาฝ่ามือแตะหัวเข่าได้ ก็ถือว่าเสียละหมาดเพราะรุกุ่นละหมาดในเรื่องยืนตรงขาดหายไปจากส่วนหนึ่งของละหมาดของเขา และเมื่อผู้ที่ละหมาดมีความสามารถยืนได้ในบางส่วนของละหมาด และไม่สามารถยืนได้ในส่วนที่เหลือ ก็ให้เขายืนละหมาดในส่วนที่เขามีความสามารถและนั่งละหมาดในส่วนที่เหลือ

เงื่อนไขที่ว่านี้ใช้เฉพาะ "ในละหมาดฟัรดู" ส่วนละหมาดสุนัต การยืนละหมาดสุนัตนั้นก็เป็นสุนัตโดยไม่มีข้อแม้ คือยินยอมให้นั่งละหมาดได้โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นผู้ที่สามารถยืนละหมาดได้หรือไม่ บุคอรี (1065) ได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مَنْ صَلَّى قَائِماً فَهُوَ أَفْضَلُ، وَمَنْ صَلَّى قاعِداً فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ القَائِمِ، وَمَنْ صَلَّى نائماً فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ القَاعِدِ».

"ผู้ใดละหมาดโดยการยืนนั่นประเสริฐที่สุด และผู้ใดละหมาดโดยการนั่ง เขาจะได้ผลบุญครึ่งหนึ่งของคนที่ยืนละหมาด และผู้ใดละหมาดโดยการนอนเขาจะได้ผลบุญครึ่งหนึ่งของคนที่นั่งละหมาด"
ความหมายที่ว่านอน คือนอนตะแคง

3. ตักบีรอตุ้ลเอียะฮ์รอม :

หลักฐานในรุกุ่นนี้คือฮะดีษที่ติรมีซี (3) อะบูดาวูด (61) และผู้อื่นได้รายงานว่าท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مِفْتَاحُ الصَّلاةِ الطُّهُورُ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرِ، وَتَحْلِيلُها التَّسْلِيمُ».

กุญแจของละหมาดคือความสะอาด และสิ่งที่ทำให้ห้าม (การกระทำทั้งที่เคยอนุญาตให้กระทำได้ก่อนละหมาด) คือตักบีร และสิ่งที่ทำให้อนุญาต (กระทำสิ่งที่เคยห้ามกระทำในละหมาด) คือการกล่าวสลาม

วิธีตักบีรอตุ้ลเอียะฮ์รอม :

จำเป็นต้องใช้คำว่า «الله أكبر» หรือถ้าจะกล่าวว่า الله الأكبر หรือ الله الجليل أكبر ก็ใช้ได้ แต่ถ้าเพิ่มคำที่ไม่ใช่คุณลักษณะของอัลเลาะฮ์ เช่น الله هو الأكبر หรือเปลี่ยนรูปประโยค เช่น กล่าวว่า أكبر الله การตักบีรนั้นใช้ไม่ได้ หลักฐานในเรื่องนี้คือ จำเป็นต้อง ปฏิบัติตามการกระทำของท่านนบี (ซ.ล.) และความจริงท่านนบี ก็ใช้รูปคำแบบนี้ในการตักบี รอตุ้ลเอียะฮ์รอมของท่านอยู่เป็นประจำ

เงื่อนไขในการตักบีรอตุ้ลเอียะฮ์รอม :

การตักบีรอตุ้ลเฮียะฮ์รอมที่จะนับว่าใช้ได้นั้น มีเงื่อนไขหลายประการที่จะต้องระมัดระวังดังต่อไปนี้ :

ก. ต้องตักบีรขณะยืน ถ้าหากกล่าวตักบีรระหว่างลุกขึ้นไปละหมาดการตักบีรนั้นใช้ไม่ได้

ข. ต้องกล่าวตักบีร ในสภาพที่หันหน้าไปทางกิบละห์

ค. ต้องกล่าวคำตักบีรเป็นภาษาอาหรับ แต่ผู้ที่ไม่สามารถใช้ภาษาอาหรับได้ และไม่สามารถศึกษาได้ทันในเวลาละหมาดนั้น ให้เขาแปลและใช้ความหมายของตักบีร เป็นภาษาอะไรก็ได้ตามแต่เขาต้องการ และเขาจำเป็นจะต้องศึกษาการตักบีรเป็นภาษาอาหรับถ้าหากเขามีความสามารถศึกษาได้

ง. จะต้องให้ตนเองได้ยินคำตักบีร ทุกตัวอักษร ถ้าหากหูเขาดี

จ. จะต้องตักบีรพร้อมกับเนียต ดังได้กล่าวมาแล้ว

4. อ่านฟาติฮะห์

การอ่านฟาติฮะห์เป็นรุกุ่นหนึ่งในทุกรอกาอัตของละหมาด ไม่ว่าจะเป็นละหมาดอะไรก็ตาม

หลักฐานดังกล่าว :

ฮะดีษที่บุคอรี (723) และมุสลิม (394) ได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لا صَلاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرأْ بِفَاتِحَةِ الكِتَابِ».

"ไม่มีละหมาดแก่ผู้ที่ไม่อ่านฟาติฮะติ้ลกิตาบ"

และบิสมิ้ลลาห์ฯ นั้นเป็นอายะห์หนึ่งของฟาติฮะห์ ดังนั้นการอ่านฟาติฮะห์โดยผู้ละหมาดไม่ได้เริ่มด้วย بسم الله الرحمن الرحيم، ถือว่าการอ่านฟาติฮะห์นั้นใช้ไม่ได้ เพราะอิบนุคุซัยมะห์ได้รายงานด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์

عن أم سلمة رضي الله عنها: أن النبي ﷺ عدَّ بسم الله الرحمن الرحيم آية.

จากอุมมิซะละมะห์ (ร.ค.) ว่า: แท้จริงท่านนบี (ซ.ล.) ได้นับบิสมิ้ลลาห์ฯ เป็นอายะห์หนึ่ง

เงื่อนไขการอ่านฟาติฮะห์ที่ใช้ได้ :

ในการอ่านฟาติฮะห์นั้น จำเป็นต้องรักษาเงื่อนไขต่อไปนี้ :

ก. ผู้อ่านจะต้องอ่านให้ตนเองได้ยิน ถ้าหากเขามีประสาทรับฟังปานกลาง

ข. อ่านเรียงตามลำดับของฟาติฮะห์ ตามที่ปรากฏในอัลกุรอาน โดยต้องระมัดระวังการออกเสียงให้ถูกต้องตามตำแหน่งของแต่ละอักษร และเน้นคำที่มี "ชัดดะห์" ให้ชัดเจน

ค. ไม่อ่านผิดถึงขั้นที่ทำให้เสียความหมาย ถ้าหากอ่านผิดไม่ถึงขั้นที่ทำให้เสียความหมาย การอ่านนั้นก็ใช้ได้

ง. อ่านฟาติฮะห์ในขณะยืน ถ้าหากเขาก้มในขณะที่ยังคงอ่านฟาติฮะห์ไม่จบ การอ่านนั้นใช้ไม่ได้ เขาจะต้องกลับไปอ่านใหม่ และถ้าหากผู้ที่ละหมาดไม่สามารถอ่านฟาติฮะห์ได้ เพราะไม่ใช่เป็นชาวอาหรับหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ตาม ให้เขาอ่านอัลกุรอานที่เขาจดจำได้เจ็ดอายะห์แทนการอ่านฟาติฮะห์ ถ้าหากเขาไม่ได้จดจำสิ่งใดจากอัลกุรอานเลย ก็ให้เขา "ซิกรุ้ลเลาะห์" นานเท่ากับเวลาที่อ่านฟาติฮะห์ หลังจากนั้นก็ก้มลงรุกัวะอฺ

5. รุกัวะอฺ

รุกัวะอฺ ตามบัญญัติศาสนาหมายถึง การที่ผู้ละหมาดก้มลงเท่าที่เขาจะสามารถก้มได้ โดยให้ฝ่ามือทั้งสองข้างถึงหัวเข่าทั้งสองข้างของเขา นี่เรียกว่าเป็นการรุกัวะอฺที่พอใช้ได้ ส่วนการรุกัวะอฺที่สมบูรณ์ก็คือเขาจะต้องก้มลงให้แผ่นหลังเสมอกันเป็นแนวตรง

หลักฐานในเรื่องนี้คือ :

อัลเลาะห์ตาอาลาได้ตรัสว่า :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا﴾ (سورة الحج : الآية ٧٧).

"โอ้บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย พวกท่านจงรุกัวะอฺและสุหยูดเถิด" (อัลฮัจย์ : 77)

และท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่ผู้ที่ท่านได้สอนวิธีละหมาดให้แก่เขาว่า :

«ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعاً» (رواه البخاري : ٧٢٤؛ ومسلم : ٣٩٧).

"หลังจากนั้นท่านจงรุกัวะอฺจนหยุดนิ่งในท่ารุกัวะอฺ" บุคอรี (721) และมุสลิม (397)

และการกระทำของท่านนบี (ซ.ล.) นั้นปรากฏในฮะดีษที่ซอเฮียะห์มากมาย

เงื่อนไขในการรุกัวะอฺ

การรุกัวะอุที่ใช้ได้นั้น ผู้ละหมาดจะต้องปฏิบัติดังนี้ :

ก. ก้มให้ได้ระดับดังกล่าวมา คือฝ่ามือถึงหัวเข่าของเขา

บุคอรี (794) ได้รายงาน จากอะบีฮุมัยด์ อัซซาอิดีย์ (ร.ด.) ในเรื่องลักษณะการละหมาดของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ว่า :

«وَإِذَا رَكَعَ أَمْكَنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ».

"และเมื่อท่านรุกัวะอุ ได้ให้มือทั้งสองของท่านมั่นคงอยู่ที่หัวเข่าทั้งสองของท่าน"

ข. ขณะก้มลงจะต้องไม่ตั้งใจก้มเพื่อสิ่งอื่นนอกจากเพื่อรุกัวะอุ ถ้าหากผู้ละหมาดก้มลงเพราะกลัวสิ่งหนึ่ง แล้วเขาก็ปล่อยเลยตามเลยโดยตั้งใจเอาการก้มลงนั้นเป็นการก้มรุกัวะอุ การรุกัวะอุของเขาใช้ไม่ได้ เขาจำเป็นต้องกลับไปยืนตรงแล้วก้มลงโดยตั้งใจรุกัวะอุใหม่

ค. ตอมะอุนีนะห์ คือนิ่งสงบในท่าก้มนานเท่าการตัสเบียะห์ครั้งหนึ่ง ที่กล่าวนี้เป็นตอมอุนีนะห์อย่างพอใช้ได้ หลักฐานในเรื่องนี้คือคำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ที่ผ่านมาแล้วว่า :

«حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعاً».

"จนท่านหยุดนิ่งในท่ารุกัวะอุ" อะห์มัด ดอบรอนี และผู้อื่นได้รายงานด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์ว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«أَسْوَأُ النَّاسِ سَرِقَةً الَّذِي يَسْرِقُ مِنْ صَلاَتِهِ». قالوا: يا رسول الله، وكيف يَسْرِقُ من صلاته؟ قال: «لا يُتِمُّ رُكُوعَهَا وَلاَ سُجُودَهَا».

"มนุษย์ที่เลวในเรื่องลักขโมย คือผู้ที่ลักขโมยจากละหมาดของตน" พวกเขาถามว่า : "โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ เขาลักขโมยจากละหมาดของเขาอย่างไร?" ท่านตอบว่า *"เขาไม่รุกัวะอุในละหมาดให้สมบูรณ์และไม่สุหยูดในละหมาดให้สมบูรณ์"*

และบุคอรี (758) ได้รายงานจากฮุซัยฟะห์ (ร.ด.) ว่า เขาเห็นชายคนหนึ่งไม่รุกัวะอุและสุหยูดให้สมบูรณ์ เขาได้กล่าวว่า :

مَا صَلَّيْتَ، وَلَوْ مُتَّ مُتَّ عَلى غَيْرِ الفِطْرَةِ الَّتي فَطَرَ اللَّهُ مُحَمَّداً ﷺ عليها.

"ท่านยังไม่ได้ละหมาด. และถ้าหากท่านตาย ท่านก็ตายโดยไม่ได้อยู่ในธรรมชาติบริสุทธิ์ซึ่งอัลเลาะฮ์ได้ให้มุฮำมัด (ซ.ล.) อยู่ในธรรมชาตินั้น" หมายความว่า ท่านยังไม่ได้ละหมาดตามที่ศาสนาต้องการ และถ้าหากท่านตายในสภาพเช่นนี้ ท่านก็ไม่ได้อยู่ในแนวทางที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) นำมา ไม่ได้หมายความว่าเขาไม่ใช่มุสลิม ส่วนการรุกัวะอุที่สมบูรณ์นั้นคือ ผู้ละหมาดก้มลงจนหลังกับคอเสมอกันเป็นเส้นตรง ไม่คดงอ, และขาทั้งสองข้างเหยียดตรง มือทั้งสองข้างจับอยู่ที่หัวเข่าทั้งสองข้างโดยถ่างนิ้วมือออกจากกัน และให้เขาอยู่ในอาการสงบพร้อมกับกล่าวว่า «سبحان ربي العظيم» สามครั้ง

และมุสลิม (772) และผู้อื่นได้รายงาน

عن حذيفة رضي الله عنه قال:

صليت مع النبي ﷺ ذات ليلة... وفيه: ثم ركع، فجعل يقول: «سبحان ربي العظيم»، ثم سجد فقال: «سبحان ربي الأعلى».

จาก ฮุซัยฟะห์ (ร.ค.) ได้กล่าวว่า : ฉันละหมาดร่วมกับท่านนบี (ซ.ล.) ในคืนหนึ่ง และในฮะดีษนี้มีข้อความว่า : หลังจากนั้นท่านได้รุกัวะอฺ และกล่าวว่า : ซุบฮานะร๊อบบิยั้ลอะซีม หลังจากนั้นท่านได้สุหยูด แล้วกล่าวว่า : ซุบฮานะร๊อบบิยั้ลอะอลา"

ติรมีซี (261) อะบูดาวูด (886) และผู้อื่น ได้รายงาน

عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ : «إِذَا رَكَعَ أَحَدُكُمْ فَقَالَ فِي رُكُوعِهِ: سُبْحَانَ رَبِّـي العَظِيمِ، ثَلاثَ مَرَّاتٍ، تَمَّ رُكُوعه وَذَلِكَ أَدْنَاهُ».

จากอับดิ้ลลาห์บุตร มัสอูด (ร.ค.) ว่า : ท่านรอซูลุลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : เมื่อคนใดในพวกท่านรุกัวะอฺ และได้กล่าวในขณะที่เขารุกัวะอฺว่า : ซุบฮานะร๊อบบิยั้ลอะซีมสามครั้ง การรุกัวะอฺของเขาสมบูรณ์ และนั่นเป็นการรุกัวะอฺอย่างพอใช้ได้

และได้ผ่านมาแล้วในฮะดีษอะบีฮุมัยด์ว่า : «ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ».

"หลังจากนั้นท่านได้ก้มหลังของท่าน"

6. เอียะอฺติดาลภายหลังรุกัวะอฺ

คือ การเงยจากรุกัวะอฺมาหยุดนิ่ง เพื่อแยกรุกัวะอฺออกจากสุหยูด

หลักฐานเรื่องเอียะอฺติดาล :

คือฮะดีษที่มุสลิม (498) ได้รายงานจาก

عن عائشة رضي الله عنها؛ أنها وصفت صلاة النبي عليه الصلاة والسلام فقالت: فكان إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِي قائِماً.

จากอาอิชะห์ (ร.ค.) ว่า : ตนได้อธิบายลักษณะการละหมาดของท่านนบี (ซ.ล.) โดยได้เล่าว่า : "เมื่อท่านเงยศีรษะขึ้นจากรุกัวะอฺ ท่านจะยังไม่สุหยูดจนกว่าจะยืนตรงเสียก่อน"

และท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่ชายคนหนึ่งที่ละหมาดไม่เรียบร้อย และท่านได้สอนวิธีการละหมาดให้เขาว่า :

«ثمَّ ارفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قائِماً» (رواه البخاري: ٧٢٤؛ ومسلم: ٣٩٧).

"หลังจากนั้นท่านจงเงยขึ้น จนอยู่ในสภาพยืนตรง" บุคอรี (734) และมุสลิม (397)

เงื่อนไขในการเอียะอฺติดาล :

การเอียะอฺติดาลที่ใช้ได้มีดังต่อไปนี้ :-

ก. ไม่ตั้งใจเป็นอย่างอื่นขณะเงยจากรุกัวะอฺ นอกจากตั้งใจว่าเป็นอิบาดะห์

ข. อยู่ในอาการสงบนิ่งในขณะเอียะอุติดาล ชั่วระยะกล่าวตัสเบียะห์หนึ่งครั้ง

ค. ไม่หยุดอยู่นานจนน่าเกลียดในขณะเอียะอุติดาล โดยนานเกินกว่าระยะเวลาอ่านฟาติฮะห์จบ เพราะเอียะอุติดาลเป็นรุกุ่นสั้น, ไม่อนุญาตให้ทำยาว

7. สุหยูดสองครั้งทุกรอกาอัต :

สุหยูดตามบัญญัติศาสนา หมายถึง หน้าผากของผู้ละหมาดวางอยู่บนพื้นที่ใช้สุหยูด (กราบ)

หลักฐานเรื่องสุหยูด :

อัลเลาะห์ตะอาลา ตรัสว่า :

﴿ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا﴾ (سورة الحج : الآية ٧٧).

"พวกท่านจงรุกัวะอฺ และจงสุหยูด" (อัลฮัจย์ 77)

และท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่ชายคนหนึ่งที่ละหมาดไม่เรียบร้อย โดยท่านได้สอนวิธีละหมาดให้เขาว่า :

«... ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِداً، ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِساً، ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِداً...».

"หลังจากนั้น ท่านจงสุหยูด จนสงบนิ่งอยู่ในท่าสุหยูด หลังจากนั้นจงเงยขึ้นจนสงบนิ่งในท่านั่ง จากนั้นจงสุหยูดจนสงบนิ่งในท่าสุหยุด" (ดูหลักฐานรุกัวะอฺ และเอียะอุติดาล)

เงื่อนไขในการสุหยูด

การสุหยูดที่ใช้ได้นั้นต้องรักษาเงื่อนไขต่อไปนี้ :

ก. ให้หน้าผากกระทบกับพื้นที่สุหยูด

ข. สุหยูดบนอวัยวะทั้งเจ็ด ได้แก่ อวัยวะที่ท่านนบี (ซ.ล.) ได้นับไว้คือ :

«أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ : عَلَى الجَبْهَةِ ـ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ ـ وَاليَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ القَدَمَيْنِ» (رواه البخاري : ٧٧٩؛ ومسلم : ٤٩٠).

"ฉันถูกบัญชาให้สุหยูดบนกระดูกทั้งเจ็ด คือ หน้าผาก-และท่านได้เอามือชี้ไปที่จมูกของท่าน-มือทั้งสองข้าง หัวเข่าทั้งสองข้าง และปลายเท้าทั้งสองข้าง" บุคอรี (779) และมุสลิม (490) อวัยวะทั้งเจ็ดนี้ไม่จำเป็นต้องเปิด นอกจากหน้าผากเท่านั้น

ค. ให้ช่วงล่าง (ส่วนสะโพก) ของร่างกายสูงกว่าช่วงบนเท่าที่สามารถขณะสุหยูด เพราะเป็นการปฏิบัติตามที่ท่านนบี (ซ.ล.) กระทำไว้

ง. ไม่สุหยูดลงไปบนผ้าที่ติดอยู่กับตัวผู้ละหมาด โดยที่ผ้านั้นจะเคลื่อนไหวเมื่อผู้ละหมาดเคลื่อนไหว

จ. ไม่ตั้งใจสุหยูดเพราะสิ่งอื่น เช่น ความกลัว เป็นต้น

ฉ. กดหน้าผากลงกับพื้น ซึ่งถ้าหากมีสำลีอยู่มันจะต้องยุบและปรากฏรอยสุหยูดให้เห็น

ช. สงบนิ่งในสุหยูดด้วยอาการดังกล่าวนี้ ชั่วระยะกล่าวตัสเบียะห์หนึ่งครั้งเป็นอย่างน้อย

การสุหยูดอย่างสมบูรณ์คือ : จะต้องกล่าวตักบีร เมื่อลงสุหยูดวางเข่าทั้งสองข้างลง แล้ววางมือทั้งสองข้าง หลังจากนั้นจึงวางหน้าผากและจมูก ให้วางมือทั้งสองข้างตรงไหล่ทั้งสองข้าง เหยียดนิ้วโดยไม่ต้องถ่างจากกัน หันไปทางกิบละฮ์ และแขม่วท้องให้ห่างจากขาอ่อนทั้งสองข้าง และถ่างข้อศอกทั้งสองข้างห่างจากพื้นและสีข้าง และกล่าว سبحان ربي الأعلى สามครั้ง

บุคอรี (770) และมุสลิม (292) ได้รายงานจากฮะดีษอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ในลักษณะการละหมาดของท่านนบี (ซ.ล.) ว่า :

«ثم يقول: الله أكبر، حينَ يهوِي ساجداً».

"หลังจากนั้นท่านจะกล่าวอัลลอฮุอักบัร ขณะที่ก้มลงอยู่ในท่าสุหยูด"

และที่มุสลิม (494) เล่าจากอัลบะรออฺ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إذَا سَجَدْتَ فضَعْ كَفَّيْكَ وَارْفَعْ مِرْفقَيْكَ».

"เมื่อท่านสุหยูดจงวางฝ่ามือทั้งสองของท่าน และจงยกข้อศอกทั้งสองของท่าน"

บุคอรี (383) และมุสลิม (495) ได้รายงาน

عن عبدالله بن مالك بن بُحَينة رضي الله عنه، أن النبي ﷺ كان إذا صلَّى ﷺ فَرَّجَ بَيْنَ يَدَيْهِ، حَتَّى يَبْدُو بَيَاض إِبْطَيْهِ. وعند أبي داود (٧٣٤)؛ والترمذي (٢٧٠)،

จากอัลดิ้ลลาห์ บุตรมาลิก บุตรบุฮัยนะห์ (ร.ด.) ว่า : เมื่อท่านนบี (ซ.ล.) ละหมาด ท่านได้กางแขนทั้งสองของท่าน (ขณะสุหยูด) จนเห็นสีขาวที่รักแร้ทั้งสองข้างของท่าน

และอะบีดาวูด (734) และติรมีซี (270)

عن أبي حميد رضي الله عنه ونحَّى يديه عن جنبيه، ووضع كفيه حذو منكبيه.

จากอะบีฮุมัยด์ (ร.ด.) ว่า : ท่านได้กางแขนออกห่างจากสีข้างของท่านทั้งสองข้าง และวางมือทั้งสองข้างตรงกับไหล่ทั้งสองข้างของท่าน"

อะบูดาวูด (735) ได้รายงาน

عن أبي حميد رضي الله عنه، في صفة صلاة رسول الله ﷺ قال: إِذَا سَجَدَ فَرَّجَ بَيْنَ فَخِذَيْهِ، غَيْرَ حَامِلٍ بَطْنَهُ عَلَى شَيْءٍ مِنْ فَخِذَيْهِ. وعند أبي داود (٨٨٦)؛ والترمذي (٢٦١)، وغيرهما:

«وإذا سجد فقال في سجوده: سبحان ربي الأعلى، ثلاث مرات، فقد تم سجوده، وذلك أدناه»:

จาก อะบีฮุมัยด์ (ร.ด.) ในเรื่องลักษณะการละหมาดของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ว่า : เมื่อท่านได้สุหยูด ท่านจะแขม่วระหว่าง (ท้องกับ) ขาอ่อนทั้งสองข้างของท่าน โดยไม่ให้ท้องของท่านวางบนส่วนใดของขาอ่อนทั้งสองข้างเลย และที่อะบีดาวูด (886) และติรมีซี (261) และผู้อื่นว่า : ขณะสุหยูด ท่านได้กล่าวว่า ซุบฮานะร็อบบิยัลอะอฺลาสามครั้ง และความจริงสุหยูดของท่านสมบูรณ์" และมันคือการสุหยูดอย่างพอใช้ได้

ขณะสุหยูด ผู้หญิงจะปฏิบัติแตกต่างจากผู้ชาย คือ ให้หุบแขนเข้าชิดลำตัวและวางแนบไปกับพื้นและไม่ต้องแขม่วท้อง

บัยฮะกีย์ (21223) ได้รายงานว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้เดินผ่านผู้หญิงสองคนที่กำลังละหมาด ท่านได้กล่าวว่า :

«إذَا سَجَدْتُما فَضُمَّا بَعْضَ اللَّحْمِ إلى الأَرْضِ، فَإنَّ المَرْأةَ لَيْسَتْ في ذلك كالرَّجل».

"เมื่อเธอทั้งสองสุหยูด เธอจงแนบเนื้อบางส่วนเข้ากับพื้น เพราะผู้หญิงกับผู้ชายไม่เหมือนกันในเรื่องดังกล่าว"

8. นั่งระหว่างสองสุหยูด :

จำเป็นต้องนั่งระหว่างสองสุหยูดในทุก ๆ รอกาอัต

หลักฐานในเรื่องดังกล่าว :

คำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ที่กล่าวไว้ในฮะดีษแล้วว่า :

«... ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِساً».

"หลังจากนั้นจงเงยขึ้น (จากสุหยูดครั้งแรก) จนขึ้นมาสงบในท่านั่ง" (ดูหลักฐานสุหยูด)

เงื่อนไขในการนั่งระหว่างสองสุหยูด :

การนั่งระหว่างสองสุหยูดที่ใช้ได้นั้นต้องรักษาเงื่อนไขต่อไปนี้ :-

ก. ตั้งใจว่าการนั่งระหว่างสองสุหยูดเป็นอิบาดะห์ อย่าให้การนั่งระหว่างสองสุหยูดเกิดขึ้นเพราะสิ่งอื่นใด เช่น ความกลัว เป็นต้น

ข. ไม่นั่งนานเกินไปจนน่าเกลียด โดยนั่งนานเกินกว่าเวลาการอ่านตะชะฮุดอย่างพอใช้ได้

ค. ต้องมีตอมะอฺนีนะห์ (สงบนิ่ง) ครู่หนึ่ง เท่ากับ กล่าวตัสเบียะห์หนึ่งครั้งเป็นอย่างน้อย

9. นั่งครั้งสุดท้าย :

หมายถึงการนั่งในรอกาอัตสุดท้ายของละหมาด และตามด้วยสลาม

10. ตะชะฮ์ฮุดในการนั่งครั้งสุดท้าย :

บุคอรี (5806) มุสลิม (402) และผู้อื่นได้รายงาน

عن ابن مسعود رضي الله عنه قال: كنّا إذا صلينا مع النبي ﷺ قلنا ـ وعند البيهقي (٢/١٣٨)؛ والدارقطني (١/٣٥٠) كنّا نقول قبل ان يفرض علينا

التشهد - : السلام على الله قبل عباده، السلام على جبريل، السلام على ميكائيل، السلام على فلان، فلما انصرف النبي ﷺ أقبل علينا بوجهه فقال: «إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ، فَإِذَا جَلَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فليقل: التحيَّاتُ...».

จากอิบนิมัสอูด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *เมื่อพวกเราได้ละหมาดพร้อมกับท่านนบี (ซ.ล.) พวกเราได้กล่าวว่า : และที่บัยฮะกี (2/138) และดารุกุตนี (1/350) ว่า : พวกเราเคยกล่าวก่อนที่ตะชะฮ์ฮุดจะถูกกำหนดมาให้พวกเราว่า : "ขอความสันติจงมีแด่อัลเลาะห์ ก่อนมวลบ่าวของพระองค์ ขอความสันติจงมีแด่ญิบรีล, ขอความสันติจงมีแด่มีกาอีล, ขอความสันติจงมีแด่ "คนนั้น ๆ" เมื่อเสร็จละหมาด ท่านนบี (ซ.ล.) ได้หันหน้ามาทางพวกเราแล้วพูดขึ้นว่า : "แท้จริงอัลเลาะฮ์คือ อัสสลาม เมื่อคนใดในพวกท่านนั่งลงในละหมาดให้เขาจงกล่าว : อัตตะฮียาตุ..."*

คำว่าคืออัสสลาม : หมายถึง อัสสลามเป็นพระนามหนึ่งของอัลเลาะฮ์ตะอาลา บางทัศนะก็ว่า อัสสลามหมายความว่า อัลเลาะฮ์ทรงบริสุทธิ์จากข้อบกพร่องและความเสียหาย (อันนิฮายะห์)

ตะชะฮ์ฮุดอย่างพอใช้ได้ :

«التحيات لله، السلام عليك أيها النبي ورحمة الله وبركاته، سلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله».

"บรรดาการคารวะเป็นสิทธิ์แด่อัลเลาะฮ์ ขอความสันติจงมีแด่ท่าน โอ้ ผู้เป็นนบี ตลอดจนความเมตตาและความเพิ่มพูนของพระองค์ ขอความสันติจงมีแด่เรา และแด่บรรดาบ่าวของอัลเลาะฮ์ที่ดี ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าที่ถูกเคารพสักการะโดยเที่ยงแท้เว้นแต่อัลเลาะฮ์ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า แท้จริงมุฮำมัดเป็นศาสนทูตของอัลเลาะฮ์"

รูปแบบของตะชะฮ์ฮุด มีหลายรายงานซึ่งล้วนซอเฮียะห์ทั้งสิ้น ส่วนรูปแบบที่สมบูรณ์ตามแนวทัศนะของอิหม่ามชาฟิอี รอฮิมะฮุ้ลเลาะห์ ก็คือ รายงานของมุสลิม (403) และผู้อื่น

عن ابن عباس رضي الله عنه أنه قال: كان رسول الله ﷺ يعلمنا التشهد كما يعلمنا السورة من القرآن، فكان يقول: «التحيات المباركات، الصلوات الطيبات لله، السلام عليك أيها النبيُّ ورحمة الله وبركاته، السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين، أشهد أن لا إله إلا الله، وأشهد أن محمداً رسول الله».

จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า : *ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) เคยสอนตะชะฮ์ฮุดให้เรา เหมือนกับสอนซูเราะห์จากอัลกุรอานให้เรา ท่านจะกล่าวว่า : "คำคารวะต่าง ๆ ที่มีมงคลและละหมาดต่าง ๆ ที่ดีนั้นเป็นสิทธิ์แด่อัลเลาะฮ์ขอความสันติจงมีแด่ท่าน โอ้ ท่านผู้เป็นนบี รวมทั้งความเมตตาของอัลเลาะฮ์*

และความเพิ่มพูนของพระองค์ ขอความสันติจงมีแด่เราและแด่บ่าวของอัลเลาะฮ์ที่ดี ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าที่ถูกสักการะโดยเที่ยงแท้เว้นแต่อัลเลาะฮ์ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า แท้จริงมุฮัมมัดเป็นศาสนทูตของอัลเลาะฮ์"

ในการอ่านตะชะฮ์ฮุดควรระมัดระวังดังต่อไปนี้ :-

ก. **อ่านให้ตนเองได้ยิน** ถ้าหากมีประสาทการได้ยินปานกลาง

ข. **อ่านต่อเนื่องกัน** ถ้าหากมีการหยุดนาน ๆ มาคั่น หรือนำซิกิรอื่นมาอ่านคั่น การอ่านตะชะฮ์ฮุดนั้นก็ใช้ไม่ได้ และจำเป็นต้องอ่านใหม่

ค. **อ่านตะชะฮ์ฮุดขณะที่นั่ง** ยกเว้นผู้ที่มีอุปสรรคก็ยินยอมให้อ่านตะชะฮ์ฮุดในสภาพเท่าที่เขาสามารถทำได้

ง. **ตะชะฮ์ฮุดต้องเป็นภาษาอาหรับ** ถ้าหากไม่สามารถอ่านเป็นภาษาอาหรับได้ก็ให้แปลเป็นภาษาอะไรก็ได้ตามที่ต้องการ และจำเป็นที่เขาจะต้องศึกษา

จ. **ระมัดระวังตำแหน่งออกเสียงของอักษรต่าง ๆ และคำที่อ่านซ้ำ** (ชัดดะห์) ถ้าหากออกเสียงไม่ถูกต้อง หรือละเลยคำที่อ่านซ้ำ (ชัดดะห์) และอ่านคำผิด ซึ่งการดังกล่าวนั้นทำให้ความหมายเปลี่ยน-แปลง ตะชะฮ์ฮุดนั้นใช้ไม่ได้ จำเป็นต้องอ่านใหม่

ฉ. **อ่านตะชะฮ์ฮุดเรียงคำดังที่ปรากฏอยู่ในหลักฐาน**

11. ชอลาวาต (ขอพรให้) ท่านนบี (ซ.ล.) ภายหลังตะชะฮ์ฮุดสุดท้าย :

คือชอลาวาตหลังจากจบตะชะฮ์ฮุด ในการนั่งครั้งสุดท้าย และก่อนสลาม

หลักฐานในการชอลาวาต :

อัลเลาะฮ์ ตะอาลาตรัสว่า :

﴿إِنَّ اللَّـهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيماً﴾ (سورة الأحزاب: الآية ٥٦).

"แท้จริง อัลเลาะฮ์และมวลมลาอิกะห์ของพระองค์จะชอลาวาตนบี โอ้ บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลายจงชอลาวาตและสลาม (ขอความสันติ) แก่นบีอย่างจริงจังเถิด" (อัลอะห์ซาบ :

นักปราชญ์ได้มีมติเป็นหลักอิจมาอ์ว่า การชอลาวาตในละหมาดเท่านั้นที่จำเป็น (วาญิบ) ส่วนนอกละหมาดไม่จำเป็น (วาญิบ) ดังนั้นจึงเป็นที่แน่นอนว่า จำเป็น (วาญิบ) ต้องชอลาวาตในละหมาด

อิบนุฮิบบาน (515) และฮากิม (1/268) ได้นำออกรายงาน และฮากิมว่าเป็นฮะดีษซอเฮี้ยะห์จากอิบนิมัสอูด (ร.ด.) ในเรื่องคำถามถึงวิธีการชอลาวาตนบี (ซ.ล.) ว่า : "เราจะชอลาวาตท่านอย่างไรขณะที่เราจะชอลาวาตท่านในการละหมาดของเรา?" ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "พวกท่านจงกล่าว...

ฮะดีษนี้ได้กำหนดแน่นอนว่า ที่ที่ควรกล่าวชอลาวาตนบี (ซ.ล.) คือในละหมาด

และที่ที่เหมาะสมแก่ชอลาวาต คือ ตอนท้ายละหมาด ดังนั้นจึงจำเป็น (วาญิบ) ชอลาวาตในการนั่งครั้งสุดท้ายภายหลังตะชะฮ์ฮุด

และฮะดีษที่ติรมีซี (3475) อะบูดาวูด (1481) และผู้อื่นได้รายงานด้วยสายรายงานที่ซอเฮี้ยะห์ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدَأْ بِتَحْمِيدِ رَبِّهِ وَالثَّنَاءِ عَلَيْهِ،
ثُمَّ يُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، ثُمَّ يَدْعُو بَعْدُ بِمَا شَاءَ».

"เมื่อคนใดในหมู่พวกท่านละหมาดให้เขาจงสรรเสริญและสดุดีองค์อภิบาลของเขา หลังจากนั้นให้เขาซอลาวาตนบี (ซ.ล.) หลังจากนั้นให้เขาจงขอดุอาในภายหลังตามแต่ต้องการ"

อย่างน้อยของคำที่ใช้ในการซอลาวาตนบี (ซ.ล.) ก็คือ :-

اللهم صلِّ على محمد.

"ข้าแด่อัลเลาะฮ์ได้โปรดประทานความเมตตาแก่มุฮำมัด"

ส่วนถ้อยคำที่สมบูรณ์ในการซอลาวาต ก็คือ :-

اللهم صلِّ على محمد وعلى آل محمد، كما صليت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، وبارك على محمد وعلى آل محمد، كما باركت على إبراهيم وعلى آل إبراهيم، في العالمين إنك حميدٌ مجيدٌ.

"ข้าแด่อัลเลาะฮ์ ได้โปรดประทานความเมตตาพร้อมด้วยความยกย่องแก่มุฮำมัด แก่วงศ์วานของมุฮำมัด เหมือนกับที่พระองค์ได้ประทานความเมตตาพร้อมด้วยความยกย่องแก่อิบรอฮีม และแก่วงศ์วานของอิบรอฮีม, และได้โปรดประทานความเพิ่มพูนแก่มุฮำมัดและแก่วงศ์วานของมุฮำมัด เหมือนกับที่พระองค์ได้ประทานความเพิ่มพูนแก่อิบรอฮีมและวงศ์วานของอิบรอฮีมในสากลโลก แน่แท้พระองค์นั้นควรแก่การสรรเสริญและให้เกียรติ"

คำซอลาวาตนี้ได้ปรากฏในฮะดีษซอเฮียะห์หลายฮะดีษ ที่บุคอรี มุสลิมและผู้อื่นได้รายงาน ซึ่งบางสายรายงานก็มีเพิ่ม บางสายก็มีหย่อน (ดูบุคอรี (3190) และมุสลิม (406))

เงื่อนไขในการซอลาวาต :

การซอลาวาต ต้องรักษาเงื่อนไขดังต่อไปนี้ :

ก. **ให้ตนเองได้ยินซอลาวาต** ถ้าหากมีประสาทการได้ยินปานกลาง

ข. **ใช้คำว่า "มุฮำมัด" หรือใช้คำว่า "รอซุ้ล" หรือ "นบี"** ถ้าใช้คำว่า "อะหมัด" ในการซอลาวาต ถือว่าใช้ไม่ได้

ค. **คำซอลาวาตต้องเป็นภาษาอาหรับ** ถ้าหากไม่สามารถใช้ภาษาอาหรับได้ก็ให้แปลความหมายเป็นภาษาที่ต้องการ และจำเป็นต้องศึกษาโดยรีบด่วนเมื่อสามารถจะกระทำได้

ง. **เรียบเรียงคำซอลาวาตตามที่ปรากฏ** และจำเป็นต้องเรียบเรียงระหว่างคำซอลาวาตกับตะชะฮ์ฮุด การเอาซอลาวาตไว้ก่อนตะชะฮ์ฮุดถือว่าใช้ไม่ได้

12. กล่าวสลามครั้งแรก :

คือให้ผู้ละหมาดกล่าว โดยหันหน้าไปทางขวาว่า

السلام عليكم ورحمة الله.

หลักฐานการกล่าวสลามครั้งแรก :

คือคำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ในฮะดีษที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องตักบีร่อตุ้ลเอียะห์รอมว่า :

«تَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ، وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ».

"ที่จะทำให้เป็นสิ่งต้องห้ามในละหมาดก็คือตักบีร และที่จะทำให้อนุญาตก็คือ การกล่าวสลาม"

คำสลามอย่างพอใช้ได้ก็คือ السلام عليكم เพียงครั้งเดียว และอย่างสมบูรณ์ก็คือ السلام عليكم ورحمة الله สองครั้ง ครั้งแรกหันไปทางขวา ครั้งที่สองหันไปทางซ้าย

มุสลิม (582) ได้รายงานจากสะอัด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :

كُنتُ أَرَى رسول الله ﷺ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ، حَتَّى أَرَى بَيَاضَ خَدِّهِ.

ฉันเห็นท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวสลาม หันไปทางด้านขวาและทางด้านซ้ายจนฉันเห็นความขาวที่แก้มของท่าน"

อะบูดาวูด (996) และผู้อื่นได้รายงาน

عن ابن مسعود رضي الله عنه: أَنَّ النبيَّ ﷺ كانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، حَتَّى يُرَى بَيَاضُ خَدِّهِ: «السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ». قال الترمذي (٢٩٥): حديث ابن مسعود حديث حسنٌ صحيح.

จากอิบนิมัสอูด (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวสลามหันไปทางด้านขวา และทางด้านซ้าย จนเห็นความขาวที่แก้มของท่านว่า : อัสลามุอะลัยกุมวะเราะห์มะตุ้ลลอฮ์, อัสลามุอะลัยกุมวะเราะห์มะตุ้ลลอฮ".

ติรมีซี (295) ได้กล่าวว่า : ฮะดีษอิบนิมัสอูด (ร.ด.) เป็นฮะดีษฮะซัน ซอเฮี้ยะห์

13. เรียบเรียงรุกุ่นเหล่านี้ตามลำดับที่ได้กล่าวมา

โดยเริ่มด้วยการเนียต, ตักบีรตุ้ลเอียะห์รอม, อ่านฟาติฮะห์, รุก๊วะอฺ, และเอียะอฺติดาล และสุหยูดเช่นนี้จนจบ

ดังนั้น ถ้าหากนำรุกุ่นบางอย่างมาทำก่อนที่จะถึงวาระของมันตามที่ศาสนาบัญญัติโดยเจตนา ถือว่าละหมาดนั้นใช้ไม่ได้ ส่วนการกระทำโดยไม่เจตนา ละหมาดจะใช้ไม่ได้ตั้งแต่เริ่มขั้นตอนที่ไม่เรียงลำดับ ดังนั้นเขาจำเป็นต้องกลับไปทำใหม่ทั้งหมด

และเมื่อดำเนินไปตามนี้ ถ้าหากผู้ที่ละหมาดยังคงละหมาดต่อไปหลังจากเปลี่ยนแปลงลำดับของรุกุ่นละหมาดแล้ว จนถึงที่เดียวกันกับรอกาอัตที่ผ่านมา สิ่งที่กระทำถูกต้องในรอกาอัตต่อไปจะเข้าแทนที่สิ่งที่ใช้ไม่ได้ในรอกาอัตที่ผ่านมา เมื่อเป็นเช่นนี้เขาก็จำเป็นต้องเพิ่มละหมาดอีกหนึ่งรอกาอัต แทนรอกาอัตที่ใช้ไม่ได้นั้น

سُنَنُ الصَّلَاة

สุนัต (ซุนนะห์) ต่าง ๆ ของละหมาด

สุนัต (ซุนนะห์)

คือ สิ่งที่ศาสนาต้องการให้กระทำอย่างไม่เป็นการบังคับ โดยจะตอบแทนผลบุญแก่มุสลิมที่ปฏิบัติและไม่ลงโทษที่ละทิ้ง

ละหมาดมีหลายรุกุ่น และหลายเงื่อนไขที่จำเป็นต้องปฏิบัติอย่างเป็นการบังคับ เพื่อให้ละหมาดใช้ได้และเราก็ได้กล่าวผ่านพ้นมาแล้ว

และละหมาดอีกเช่นกันที่มีสุนัตต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้ละหมาดปฏิบัติ แต่ไม่ใช่เป็นการบังคับ โดยจะเพิ่มผลบุญละหมาดให้มากขึ้นเมื่อได้ปฏิบัติและไม่มีการลงโทษเมื่อได้ละทิ้ง สุนัตในการละหมาดนี้มีมากมาย ซึ่งพอจะแบ่งออกได้ดังนี้คือ : สุนัตก่อนละหมาด, สุนัตขณะละหมาดและสุนัตหลังละหมาด

ก. สุนัตก่อนละหมาด

มีดังต่อไปนี้ :-

หนึ่ง : อะซาน

คำนิยาม อะซาน รายละเอียดเกี่ยวกับหลักฐาน เงื่อนไข และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอะซานได้กล่าวมาแล้ว

สอง : อิกอมะห์

คำนิยาม รายละเอียดเงื่อนไข และข้อแตกต่างระหว่างอิกอมะห์ และอะซานได้กล่าวมาแล้วเช่นเดียวกัน

สาม : วางเครื่องกั้นข้างหน้าผู้ละหมาด

เครื่องกั้นดังกล่าวจะกั้นระหว่างผู้ละหมาดกับผู้ที่จะเดินผ่านตัดหน้า เช่น ผนัง เสา ไม้เท้า หรือปูพรมละหมาด เป็นต้น

บุคอรี (472) และมุสลิม (501) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما: أن رسول الله ﷺ كـانَ إذَا خَرَجَ يَوْمَ العِيدِ أَمَرَ بِالْحَرْبَةِ، فَتُوضَعُ. بَيْنَ يَدَيْهِ، فَيُصَلِّي إليها والناس وراءه، وكان يفعلُ ذلك في السَّفَرِ.

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ว่า ขณะเมื่อท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้ออกไปในวันอีด ท่านได้ใช้ให้เอาหอกสั้นไปด้วย และนำมันไปวางไว้ข้างหน้าท่าน และท่านก็จะละหมาดหันไปทางหอกสั้นนั้น โดยมีประชาชนละหมาดอยู่ข้างหลังท่าน และท่านก็จะกระทำเช่นนี้ในการเดินทาง"

ที่ดีที่สุดนั้น ให้เครื่องกั้นอยู่ใกล้กับที่สุหยูดของเขา บุคอรี (474) และมุสลิม (508) ได้รายงาน

عن سهل بن سعد رضي الله عنه

قال: كان بَيْنَ مُصَلَّى رسُولِ اللهِ ﷺ وَبَيْنَ الْجِدَارِ ممرُّ الشَّاةِ.

จาก สะหัล บุตร สะอัด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: ระหว่างสถานที่ที่รอซูลุ้ลเลาะฮ์ละหมาดกับผนังนั้นห่างกันพอที่แกะจะเดินผ่านได้"

ข. สุนัตขณะละหมาด

แบ่งออกเป็นสองประเภท : อับอาด และฮัยฮาต

สุนัตอับอาด คือ สิ่งที่เมื่อละทิ้ง (ไม่ได้นำมาปฏิบัติ) ให้ชดเชยด้วยสุหยูดซะห์วี ตอนท้ายละหมาด, สุนัตฮัยอาต คือสิ่งที่เมื่อละทิ้ง (ไม่ได้นำมาปฏิบัติ) ไม่ต้องชดเชยด้วยการสุหยูดซะห์วี และเรื่องสุหยูดซะห์วี ตลอดจนสิ่งที่เกี่ยวข้อง จะได้นำมาอธิบายในตอนท้ายของเรื่องละหมาด

● الأبعـاض:

สุนัตอับอาด ได้แก่

1. ตะชะฮ์ฮุดครั้งแรก

หมายถึง ตะชะฮ์ฮุดในการนั่งที่ยังไม่มีสลามติดตามมา ซึ่งก็คือการนั่งเมื่อละหมาดได้สองรอกาอัตในละหมาดดุฮร์, อัสริ, มัฆริ และอิชาอฺ สุนัตให้อ่านตะชะฮ์ฮุดในการนั่งดังกล่าว

ได้ปรากฏในฮะดีษ คนที่ละหมาดไม่เรียบร้อย (และท่านนบี (ซ.ล.) ได้สอนเขา) ซึ่งรายงานโดยอะบูดาวูด (860) ว่า:

«فإذا جَلَسْتَ

فِي وَسَطِ الصَّلَاةِ فَاطْمَئِنَّ وَافْتَرِشْ فَخِذَكَ الْيُسْرَى، ثُمَّ تَشَهَّدْ».

เมื่อท่านนั่งในตอนกลางละหมาด ให้ท่านจงสงบนิ่ง และนั่งทับขาซ้ายของท่าน และจงอ่านตะชะฮ์ฮุด"

หลักฐานที่ว่าตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกเป็นสุนัตไม่ใช่ฟัรดู ก็คือฮะดีษที่บุคอรี (1173) และมุสลิม (570) ได้รายงานว่า

أن رسول الله ﷺ قام في صلاة الظهر وعليه جُلوسٌ

فلما أتمَّ صلاته سجد سجدتينِ.

ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้ลุกขึ้นยืนในละหมาดดุฮร์ ทั้งที่ท่านจะต้องนั่ง และเมื่อเสร็จละหมาดท่านได้สุหยูดสองครั้ง (คือสุหยูดซะห์วีชดเชยที่ทิ้งการนั่งเพื่ออ่านตะชะฮ์ฮุดครั้งแรก ดังนั้นถ้าหากตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกเป็นรุกุ่น ก็จำเป็นจะต้องนำมาปฏิบัติ จะชดเชยสิ่งที่ละทิ้งไปด้วยสุหยูดซะห์วีไม่ได้)

2. ซอลาวาตนบี หลังจากตะชะฮ์ฮุดครั้งแรก:

เมื่อละทิ้งไป ให้ชดเชยด้วยการสุหยูดซะห์วี

3. นั่งเพื่อตะชะฮ์ฮุด ครั้งแรก:

ทั้งสามนี้เป็นสุนัตโดยเอกเทศ : สุนัตให้นั่ง, สุนัตให้อ่านตะชะฮ์ฮุดในขณะนั่ง และสุนัตให้ซอลาวาตนบี (ซ.ล.)

4. ซอลาวาต แก่วงศ์วานของท่านนบี (ซ.ล.) ภายหลังตะชะฮ์ฮุดสุดท้ายที่เป็นรุกุ่น

คือสุนัตให้กระทำขณะที่ทำสิ่งที่เป็นรุกุ่น คือ ตะชะฮ์ฮุดในการนั่งครั้งสุดท้าย และรุกุ่นการซอ-ลาวาตนบี (ซ.ล.) ส่วนการซอลาวาตแก่วงศ์วานท่านนบี (ซ.ล.) นั้นได้กล่าวมาแล้วในเรื่องการซอลาวาตนบีอย่างสมบูรณ์

5. กุนูต ขณะ เอียะอุติดาล (เงยขึ้นมาสงบนิ่ง) จาก รอกาอัตที่สองในละหมาดซุบฮ์ และในรอกาอัตสุดท้ายของละหมาดวิตริ ในครึ่งที่สองของเดือนรอมดอน

อะห์มัด และผู้อื่นได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه قال: «مَا زَالَ رَسُولُ اللَّـهِ ﷺ يَقْنُتُ في الصُّبْحِ حَتَّى فَارَقَ الدُّنيا».

จากอะนัส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) คงอ่านกุนูต ในละหมาดซุบฮ์ จนกระทั่งจากดุนยาไป"

บุคอรี (956) และมุสลิม (677) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه، وقد سئل: أَقَنَتَ النبي ﷺ الصُّبْحَ؟ قال: نعم، فقيل له: أَوَقَنَتَ قَبْلَ الرُّكوع ؟ قال: بعد الركوع يسيراً.

จากอะนัส (ร.ด.) ว่า มีผู้ถามว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้อ่านกุนูตในละหมาดซุบฮ์ไหม? เขาตอบว่า ใช่ (ได้อ่าน) และมีผู้ถามเขาอีกว่า : ท่านอ่านกุนูตก่อนรุกัวะอฺหรือ? เขาตอบว่า ภายหลังรุกัวะอฺเล็กน้อย (ดูบับฮะกี่เรื่องละหมาดซุบฮ์ และกุนูตวิตริ)

การปฏิบัติในเรื่องกุนูต คือให้ผู้ละหมาดกล่าวสดุดีอัลเลาะฮ์ตะอาลา และวอนขอดุอาอฺต่อพระองค์ด้วยถ้อยคำตามต้องการ เช่นกล่าวว่า

«اللهم اغفر لي يا غفور».

"ข้าแด่อัลเลาะฮ์ ได้โปรดอภัยโทษให้ฉัน ข้าแด่ผู้ทรงอภัยยิ่ง" แต่ที่สมบูรณ์ในการอ่านกุนูตก็คือ ปฏิบัติตามที่ได้ปรากฏมีรายงานมาจากท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ในเรื่องดังกล่าว

อะบูดาวูด (1425) ได้รายงานจากฮะซัน บุตรอาลี (ร.ด.) ได้กล่าวว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้สอนฉันหลายประโยค ที่ฉันใช้กล่าวในละหมาดวิตริคือ :

«اللَّهُمَّ اهدِني فِيمَنْ هَـدَيْتَ، وَعَـافِنِي فِيمَنْ عَـافَيْتَ، وَتَـوَلَّنِي فِيمَنْ تَـوَلَّيْتَ، وَبَـارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ، وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ والَيْتَ، ولا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنا وَتَعَالَيْتَ»

ข้าแด่อัลเลาะฮ์ได้โปรดชี้นำฉันให้อยู่ในกลุ่มของบุคคลที่ท่านได้ชี้นำ และได้โปรดให้ฉันได้รับความสุข อยู่ในกลุ่มของผู้ที่ท่านได้ให้ความสุข ได้โปรดให้ความช่วยเหลือแก่ข้าพเจ้าพร้อมกับ

ผู้ที่ท่านได้ให้ความช่วยเหลือ ได้โปรดให้ความเพิ่มพูนแก่ข้าพเจ้าในสิ่งที่ท่านได้ประทานให้ ได้โปรดคุ้มครองข้าพเจ้าให้พ้นจากความชั่วร้ายของสิ่งที่ท่านได้กำหนดไว้ เพราะความจริงท่านเป็นผู้กำหนด ไม่มีใครกำหนดให้ท่านได้ และความจริงบุคคลที่ท่านช่วยเหลือจะไม่ตกต่ำ และบุคคลที่ท่านโกรธกริ้วจะไม่มีเกียรติ ข้าแด่พระผู้เป็นเจ้าของเรา คุณความดีของท่านเพิ่มพูน และเกียรติของท่านสูงส่ง

ติรมิซี (464) ได้กล่าวว่า : ฮะดีษนี้เป็นฮะดีษฮะซัน และได้กล่าวว่า : เราไม่รู้จักรายงานที่มาจากท่านนบี (ซ.ล.) ในเรื่องกุนูต ในละหมาดวิตริ ว่ามีฮะดีษใด ฮะซันยิ่งกว่าฮะดีษนี้

และที่อะบูดาวูด (1428) ว่า

انَّ أُبَـيَّ بن كعب رضي الله عنه أَمَّهُمْ

ـ يعني في رمضان ـ وكان يقنت في النصف الأخير من رمضان.

อุบัยย์ บุตร กะอับ (ร.ด.) ได้นำพวกเขาละหมาดหมายถึงในเดือนรอมดอน- และเขาจะอ่านกุนูตในครึ่งสุดท้ายของเดือนรอมดอน

และฮากิมได้รายงาน

عن أبـي هريرة رضي الله عنه أن النبـي ﷺ كان إذا رفع رَأْسَهُ مِنَ الرُّكوع في صَلاَةِ الصُّبْحِ في الركعة الثانية، رَفَعَ يَدَيْهِ يَدْعُو بهَذا الدُّعاءِ: «اللَّهُمَّ اهْدِني فِيمَنْ هَدَيْتَ. . .».

จาก *อะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่าเมื่อท่านนบี (ซ.ล.) เงยศีรษะขึ้นจากรุกัวะอฺ ในละหมาดซุบฮ์ในรอกาอัตที่สอง ท่านได้ยกมือทั้งสองขึ้น และได้ใช้ดุอานี้วิงวอนขอคือ : ข้าแด่อัลเลาะฮ์ได้โปรดชี้นำฉัน อยู่ในกลุ่มของบุคคลที่ท่านได้ชี้นำ..."* และอุละมาอฺ เห็นสมควรให้เพิ่มในกุนูตว่า :

فلك الحمد على ما قضيت، نستغفرك اللهم ربنا ونتوب إليك،

وصلى الله على سيدنا محمد النبـي الأمي وعلى آله وصحبه وسلم

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของท่าน ในสิ่งที่ท่านได้กำหนดให้เป็นไป เราขออภัยโทษต่อท่านข้าแด่อัลเลาะฮ์ องค์อภิบาลของเรา และเราขอกลับตัวคืนสู่พระองค์ท่าน ขออัลเลาะฮ์ได้โปรดประทานความเมตตา และความสันติแก่ผู้นำของเราคือ มุฮำหมัด ผู้เป็นนบีที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้แก่วงศ์วานของท่านด้วยเทอญ" เพราะมีฮะดีษซอเฮียะห์หลายฮะดีษ ได้ระบุไว้ในการซาลาวาตนบี (ซ.ล.) ภายหลัง ดุอาอฺ และซิกร์ [มุฆนี้ลมัวฮ์ตาจ (1/166-167)]

และสุนัตให้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นขณะอ่านกุนูตนี้ โดยให้หงายฝ่ามือขึ้น

สุนัตฮัยอาต

ได้กล่าวมาแล้วว่า ฮัยอาต คือ สุนัตต่าง ๆ ในละหมาด ซึ่งถ้าหากผู้ละหมาดละทิ้งไป ก็ไม่มีสุนัตให้ชดเชยด้วยการสุหยูดซะห์วี ซึ่งแตกต่างกับสุนัตอับอาด, สุนัตฮัยอาตมีดังต่อไปนี้

1. ยกมือทั้งสองข้างขณะตักบีรอตุ้ลเอียะห์รอม. ขณะรุกัวะอฺ และขณะเงยขึ้น

จากรุกัวะอฺ :

วิธีการปฏิบัติสุนัต ข้อนี้ก็คือ : ยกมือทั้งสองขึ้นโดยให้ฝ่ามือหันไปทางกิบละห์กางนิ้วออก นิ้วหัวแม่มือตรงกับติ่งหู และเปิดฝ่ามือทั้งสองข้าง

บุคอรี (705) และมุสลิม (390) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: رأيت النبي ﷺ افتتح التَّكْبِيرَ في الصلاةِ، فرفعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ، حَتَّى يَجْعَلَهُما حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ، وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فعلَ مِثْلَهُ، وإذا قال: سمع الله لمن حمده، فعل مثله وقال: رَبَّنا وَلَكَ الحمدُ، ولا يفعل ذلك حين يسجُدُ، ولا حين يرفع رأسه من السجود.

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันเห็นท่านนบี (ซ.ล.) เริ่มตักบีรในละหมาด ท่านยกมือทั้งสองข้างขึ้นขณะตักบีร จนนำมือทั้งสองข้างขึ้นไปตรงบ่าทั้งสองข้างของท่าน และขณะเมื่อตักบีรเพื่อลงรุกัวะอฺ ท่านก็ได้ทำเช่นเดียวกันนั้น และขณะเมื่อได้กล่าว สะมิอัลลอฮุลิมัน ฮะมิดะห์ (อัลเลาะฮ์ทรงได้ยินผู้กล่าวคำสรรเสริญพระองค์) ท่านก็ได้ทำเช่นเดียวกันนั้น และท่านก็ได้กล่าว : ร็อบบะนา อะละกั้ล ฮัมด์ (ข้าแต่องค์อภิบาลของเรา และมวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของท่าน) และท่านจะไม่ทำเช่นนั้นขณะลงสุหยูด และจะไม่ทำขณะเงยศีรษะขึ้นจากสุหยูด

2. วางมือขวาทับหลังมือซ้าย ในขณะยืน

วิธีการก็คือ : ให้วางมือขวาลงบนหลังมือซ้าย และข้อมือซ้ายให้ใช้นิ้วมือขวาจับมือซ้าย โดยวางไว้ใต้อก เหนือสะดือ

เพราะฮะดีษ มุสลิม (401)

عن وائل بن حُجْر رضي الله عنه: أنه رأى النبي ﷺ رَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ دَخَلَ في الصَّلاةِ... ثم وضع يده اليمنى على اليسرى.

จากวาอิ้ล บุตร ฮุจร์ (ร.ด.) ว่า : เขาเห็นท่านนบี (ซ.ล.) ยกมือทั้งสองของท่านขึ้น ขณะเข้าละหมาด...หลังจากนั้น ได้วางมือขวาทับมือซ้าย"

และที่น่าซาอี (2/126) ว่า :

ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ اليُمْنى عَلَى كَفِّهِ اليسرى والرُّسْغِ والسَّاعِدِ.

หลังจากนั้นท่านได้วางมือขวาทับหลังมือซ้ายรวมทั้งข้อมือและแขนด้วย

3. มองสถานที่สุหยูด

เป็นการมักโรห์ที่จะมองไปรอบ ๆ หรือมองขึ้นบน หรือมองไปยังสิ่งใด ๆ ข้างหน้าเขา แม้กระทั่งถ้าหากสิ่งนั้นเป็นกะอฺบะห์ก็ตาม แต่สุนัตให้มองไปยังสถานที่สุหยูดโดยตลอดยกเว้นขณะตะชะฮ์ฮุดให้เขามองไปที่นิ้วชี้ที่ใช้ชี้ขณะตะชะฮ์ฮุด

หลักฐานในเรื่องดังกล่าว :

เป็นการปฏิบัติตามการกระทำของท่านนบี (ซ.ล.)

4. เริ่มต้นละหมาดหลังตักบีรอตุ้ลเอียะห์รอมด้วยการอ่านตะวัจญุห์ (ดุอาอุอิฟติตาฮ์) :

ถ้อยคำของตะวัจญุห์ เป็นไปตามฮะดีษที่มุสลิม (7717 ได้รายงาน

عن علي رضي الله عنه عن

رسول الله ﷺ : انه كان إذا قام إلى الصلاة قال: «وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السموات والأرْضَ حَنِيفاً وَمَا أنا مِنَ المُشْرِكِينَ، إنَّ صَلاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّهِ رَبِّ العالمين، لا شَرِيكَ لَهُ وَبذلك أُمِرْتُ وَأنا مِنَ المُسْلِمِينَ».

จากอะลี (ร.ฎ.) จากท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ว่า : เมื่อท่านได้ยืนขึ้นละหมาด ท่านได้กล่าวว่า : "ข้าพเจ้าบ่ายหน้าของข้าพเจ้า สู่ผู้สร้างฟ้าและแผ่นดิน ในสภาพของผู้หันเหออกจากศาสนาที่เหลวไหลสู่ศาสนาที่เที่ยงธรรม ในสภาพของผู้ยอมจำนน และข้าพเจ้ามิใช่รวมอยู่ในกลุ่มชนที่ตั้งภาคี แท้จริงละหมาดของข้าพเจ้า ศาสนกิจของข้าพเจ้า การมีชีวิตอยู่ของข้าพเจ้า และความตายของข้าพเจ้า เป็นกรรมสิทธิ์ของอัลเลาะฮ์ผู้อภิบาลสากลโลก ไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์ นี่คือสิ่งที่ข้าพเจ้าถูกบัญชาใช้และข้าพเจ้าอยู่ในกลุ่มชนของผู้ยอมจำนน"

ที่ที่มีสุนัตให้อ่าน ตะวัจญุห์ :

สุนัตให้อ่านตะวัจญุห์ ในตอนเริ่มละหมาดฟัรดู และสุนัตสำหรับผู้ที่ละหมาดคนเดียว อิหม่าม (ผู้นำละหมาด) และ มะอฺมูม (ผู้ตาม) โดยมีเงื่อนไขว่า ยังไม่ได้เริ่มอ่านฟาติฮะห์ ถ้าหากได้เริ่มอ่านฟาติฮะห์แล้ว – โดยเป็นที่ทราบกันว่า บิสมิ้ลลาห์ฯ เป็นส่วนหนึ่งของฟาติฮะห์ – หรือได้อ่าน ตะเอาวุซ (อะอูซุบิ้ลลาห์ฯ) ก็เป็นอันว่าหมดโอกาสที่จะอ่านตะวัจญุห์ ดังนั้นจึงไม่ควรนำมาอ่านอีก แม้จะกระทำการดังกล่าวอันเนื่องจากการลืมก็ตาม

และไม่สุนัตให้อ่านตะวัจญุห์ ในละหมาดญะนาซะห์ และในละหมาดฟัรดูที่เวลาเหลือน้อยแล้ว คือ ถ้าหากอ่านตะวัจญุห์เวลาละหมาดก็จะต้องหมดก่อนเสร็จละหมาด

5. อิสติอาซะห์ภายหลังตะวัจญุห์

คือ กล่าว أعوذ بالله من الشيطان الرجيم. ก่อนเริ่มอ่านฟาติฮะห์ ถ้าหากได้เริ่มอ่านฟาติฮะห์ไปบ้างแล้ว ก็เป็นอันว่าหมดโอกาสที่จะกล่าวอิสติอาซะห์และมักโรห์ที่จะกลับไปกล่าว

ทั้งนี้เพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลา ตรัสว่า :-

﴿فَإِذَا قَرَأْتَ القُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (سورة النحل: الآية ٩٨).

"เมื่อท่านประสงค์จะอ่านอัลกุรอ่าน ให้ท่านจงขอป้องกันด้วยอัลเลาะห์ จากชัยตอนที่ถูกสาปแช่ง" (อันนะฮ์ : 98)

6. อ่านดังในที่ ๆ ให้ดัง และอ่านค่อยในที่ ๆ ให้ค่อย :

ที่ ๆ สุนัตให้อ่านดังก็คือ : สองรอกาอัตของละหมาดซุบฮ์, และสองรอกาอัตแรกของละหมาดมัฆริบ และอิชาอฺ ในละหมาดวันศุกร์ ละหมาดอีดทั้งสอง, ละหมาดจันทรคราส, ละหมาดขอฝน, ละหมาดตะรอเวียะฮ์ และละหมาดวิเตร ในเดือนรอมดอน ที่กล่าวทั้งหมดนั้นสำหรับอิหม่ามและคนที่ละหมาดคนเดียวเท่านั้น ส่วนในละหมาดอื่นจากที่กล่าวนั้นให้อ่านค่อย ๆ

หลักฐานในเรื่องนี้มีหลายฮะดีษ :-

– ฮะดีษที่บุคอรี (735) **และมุสลิม** (463) ได้รายงาน

عن جُبَير بن مُطْعِم رضي الله عنه: سمعت رسول الله ﷺ قَرَأَ المَغْرِب بِالطُّورِ.

จากญุบัยร์ บุตรมุตอิม (ร.ด.) ว่า : ฉันได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้อ่านซูเราะห์อัตฏูรในละหมาดมัฆริบ

- ฮะดีษที่บุคอรี (733) และมุสลิม (464) ได้รายงาน

عن البراء رضي الله عنه قال: سمعت النبي ﷺ يقرأ: «والتِّينِ وَالزَّيْتُونِ» في العشاء، وما سمعت أحداً أحسن صوتاً منه، أو قراءة.

จากอัลบะรออฺ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันได้ยินท่านนบี (ซ.ล.) อ่าน "วัตตีนิวัซซัยตูน" ในละหมาดอิชาอฺ ฉันไม่เคยได้ยินใครมีเสียงดี หรืออ่านดียิ่งกว่าท่าน

- ฮะดีษที่บุคอรี (739) และมุสลิม (449)

من حديث ابن عباس رضي الله عنه في حضور الجن واستماعهم القرآن من النبي ﷺ وفيه: وهو يصلِّي بأصحابه صلاة الفجر، فلما سمعوا القرآن استَمَعُوا لَهُ.

จากฮะดีษ อิบนิอับบาส (ร.ด.) ในเรื่องการมาของพวกญินและรับฟังอัลกุรอานจากท่านนบี (ซ.ล.) ในฮะดีษดังกล่าวมีความว่า : ขณะที่ท่านนบี (ซ.ล.) ละหมาดซุบฮ์ร่วมกับเหล่าซอฮาบะห์ของท่าน เมื่อพวกเขาได้ยินอันกุรอาน พวกเขาได้ตั้งใจฟังอัลกุรอาน

- และบุคอรี (745) และมุสลิม (451) ได้รายงาน

عن أبي قتادة رضي الله عنه: ان النبي ﷺ كان يقرأ بأمّ الكتاب وسورة معها، في الركعتين الأُوْلَيَيْن من صلاة الظهر وصلاة العصر. وفي رواية: وَهَكَذَا يَفْعَلُ في الصُّبحِ.

จากอะบีกอตาดะห์ (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้อ่าน อุมมิ้ลกิตาบ (ฟาติฮะห์) และได้อ่านซูเราะห์หนึ่งพร้อมกับฟาติฮะห์ ในสองรอกาอัตแรกของละหมาดดุฮร์ และละหมาดอัสร์ และในรายงานหนึ่งว่า : และเช่นเดียวกันนี้ท่านจะกระทำในละหมาดซุบฮ์-พร้อมด้วยหลักฐานจากฮะดีษต่าง ๆ ในเรื่องการอ่านดัง

อะบูดาวูด (823, 824) น่าซาอี (2/141) และผู้อื่นได้รายงาน

عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه قال: كنَّا خلف رسول الله ﷺ في صلاة الفجر فَثَقُلَتْ عَلَيْهِ القراءةُ، فلمَّا انصرَفَ قال: «لَعَلَّكُمْ تَقْرَؤونَ خَلْفَ إمَامِكُمْ» قال: قلنا يا رسول الله، إي واللّـهِ، قال: «لا تَفْعَلُوا إلَّا بِأُمِّ القُرْآن، فإنَّهُ لا صَلاَةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِها». وفي رواية: «فلا تقرؤوا بشيء من القرآن إذا جَهَرْتُ بِهِ إلَّا بِأُمِّ القُرْآنِ».

จากอุบาดะห์ บุตร ซอมิต (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : พวกเราอยู่ข้างหลังท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ในละหมาดซุบฮ์ และต่อมาการอ่านตกอยู่ในฐานะลำบากแก่ท่าน เมื่อเสร็จละหมาด ท่านได้กล่าวว่า : "พวกท่านอ่านอยู่ข้างหลังอิหม่ามของพวกท่านใช่ไหม" ผู้รายงานกล่าวว่า : พวกเราได้กล่าวว่า : "ข้าแด่รอซูลุ้ลเลาะฮ์ ขอสาบานต่ออัลเลาะฮ์ว่า ใช่" ท่านได้กล่าวว่า : "ท่านทั้งหลายอย่ากระทำนอกจากอุมมิ้ลกุรอาน (ฟาติฮะห์) เพราะไม่มีละหมาด (ที่ถูกต้อง) แก่ผู้ที่ไม่ได้อ่านฟาติฮะห์" และในรายงานหนึ่งว่า : "ท่านทั้งหลายอย่าอ่านสิ่งใดจากอัลกุรอาน เมื่อฉันได้อ่านดังแล้ว นอกจากอุมมิ้ลกุรอาน (ฟาติฮะห์)"

และในขณะที่ไม่ได้ยินอิหม่าม ก็ให้ถือว่าละหมาดนั้นเป็นเหมือนกับละหมาดที่อ่านค่อยสำหรับเขา

ฮะดีษเหล่านี้บ่งชี้ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) อ่านดังจนกระทั่งคนที่มา ณ ที่นั้นได้ยิน

และหลักฐานที่บ่งชี้ว่าอ่านค่อยในละหมาดนอกจากที่กล่าว คือ ฮะดีษที่บุคอรี (713) ได้รายงาน

عن خبّاب رضي الله عنه، وقد سأله سائلٌ: أكانَ رسولُ الله ﷺ يقرأ في الظهر والعصر؟ قال: نعم، قلنا: بمَ كنتم تعرفون ذلك؟ قال: باضْطِرابِ لِحْيَتِهِ.

จากคอบบาบ (ร.ด.) โดยได้มีผู้ถามว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้อ่านในละหมาดดุฮร์และอัสร์หรือ? เขาตอบว่า : อ่าน. พวกเราถามว่า พวกท่านทราบอย่างนั้นได้อย่างไร? เขาตอบว่า:

ด้วยการที่เคราของท่านสั่น

และบุคอรี (738) และมุสลิม (396) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: في كل صلاة يقرأ، فما أَسْمَعَنَا رسولُ اللّهِ ﷺ أَسْمَعْنَاكُمْ وَما أَخْفَى عَنَّا أَخْفَيْنا عَنْكم.

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: ในทุก ๆ ละหมาดท่านนบี (ซ.ล.) จะอ่าน ดังนั้นสิ่งใดที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) อ่านให้เราได้ยิน เราก็จะอ่านให้พวกท่าน ได้ยินและสิ่งใดที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ ซ่อนเร้นจากพวกเรา เราก็จะซ่อนเร้น จากพวกท่าน

และบรรดาซอฮาบะห์ (ร.ด.) ก็ไม่ได้รายงานว่า มีการอ่านดังในที่อื่นอีก นอกจากที่กล่าวมานั้น

และต่อไปจะนำหลักฐานต่าง ๆ ของละหมาด แต่ละละหมาดมากล่าวไว้ในบทของละหมาดนั้น ๆ

สำหรับละหมาดสุนัตมุตลัก (ละหมาดที่ไม่ผูกพันกับเวลาและเหตุการณ์) ในเวลากลางคืนนั้นให้อ่านปานกลางระหว่างดังกับค่อย อัลเลาะห์ตะอาลาตรัสว่า:

﴿وَلاَ تَجْهَرْ بِصَلاَتِكَ وَلاَ تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلاً﴾ (سورة الإسراء: الآية ١١٠).

"อย่าอ่านดังในละหมาดของท่าน และอย่าอ่านค่อย แต่จงแสวงหาสู่ทางระหว่างนั้น" (อัล-อิสรออฺ 110) ความหมายในที่นี้คือ ละหมาดกลางคืน

7. กล่าวคำ "อามีน" เมื่อจบฟาติฮะห์:

คือ กล่าวคำ «آمين». ต่อจากคำว่า ﴿وَلاَ الضَّالِّينَ﴾

การกล่าวคำอามีนเป็นสุนัตแก่ผู้ละหมาดทุกคนในทุกละหมาด ให้กล่าวอามีนดังในละหมาดที่อ่านดัง และกล่าวอามีนค่อย ในละหมาดที่อ่านค่อย และให้ผู้ตาม (มะอฺมูม) กล่าวอามีนดัง ตามอิหม่าม (ผู้นำละหมาด) ความหมายของคำว่า "อามีน" คือ ข้าแด่องค์อภิบาลขอได้โปรดรับคำวิงวอน

บุคอรี (747) และมุสลิม (410) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «إِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ ـ وفي رواية عند مسلم: في الصلاة ـ آمين، وقالت الملائكة في السماء: آمين، فَوَافَقَتْ إِحْدَاهُمَا الأُخْرَى، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "เมื่อคนใดในพวกท่านได้กล่าว - และในรายงานหนึ่งที่มุสลิมว่า : ในละหมาด-อามีน และมวลมลาอิกะห์ในชั้นฟ้าก็กล่าวอามีน. ดังนั้นอามีนหนึ่ง (ของพวกท่าน) ได้ตรงพร้อมกันกับอีกอามีนหนึ่ง (ของมลาอิกะห์) เขาจะได้รับการอภัยโทษบาปต่าง ๆ ของเขาที่ผ่านพ้นมาแล้ว"

และบุคอรี (747) และมุสลิม (470) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: «إذا أمَّنَ الإمامُ فأمِّنوا، فإنَّ مَنْ وافقَ تأمينُهُ تأمينَ الملائكةِ غُفِرَ لهُ ما تقدَّمَ مِنْ ذَنْبِه».

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : "เมื่ออิหม่ามกล่าวอามีน พวกท่านจงกล่าวอามีนเถิด เพราะผู้ที่การกล่าวอามีนของเขา ตรงกับอามีนของมลาอิกะฮ์ เขาจะได้รับการอภัยโทษบาปต่าง ๆ ของเขาที่ผ่านพ้นมาแล้ว"

อะบูดาวูด (934) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: كان رسول الله ﷺ إذا تلا: ﴿غَيْرِ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّين﴾ قال: آمين، حتَّى يَسْمَعَ مَنْ يَلِيهِ مِنَ الصَّفِّ الأوَّل.

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: เมื่อท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้อ่าน

﴿غَيْرِ المَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَ الضَّالِّين﴾

ท่านได้กล่าวว่า "อามีน" จนกระทั่งคนที่อยู่ถัดไปในแถวที่หนึ่งได้ยิน

และอิบนุมาญะฮ์ ได้เพิ่มว่า : فَيَرْتَجُّ بِهَا المَسْجِدُ.

และมัสยิดก็จะกระหึ่มด้วยเสียง "อามีน"

8. อ่านบางส่วนจากอัลกุรอานหลังจากฟาติฮะห์:

สุนัติให้อ่านซูเราะห์หนึ่งจากอัลกุรอาน ไม่ว่าจะสั้นเพียงใดก็ตามหรืออ่านสามอายะห์ติดต่อกัน

ที่ ๆ สุนัตให้อ่านบางส่วนจากอัลกุรอานคือ ในสองรอกาอัตแรกของทุก ๆ ละหมาดเท่านั้น สำหรับอิหม่ามและผู้ที่ละหมาดคนเดียวโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ และแก่ผู้ที่ละหมาดตาม (มะอฺมูม) ในละหมาดที่สุนัตให้อ่านค่อย หรือในที่ ๆ ผู้ละหมาดตามอยู่ไกลจนไม่ได้ยินการอ่านของอิหม่าม

และสุนัตให้อ่านติวาลอัลมุฟัซซอล เช่น อัลฮุญุรอต, อัรเราะห์มาน, ในละหมาดซุบฮ์และดุฮร์ และอ่านอะวาซิติ้ลมุฟัซซอล เช่น วัซซัมซิวะดุฮาฮาวัลลัยอิซายัฆชาในละหมาดอัสร์และอิชาอฺ และอ่านกิซอรอัลมุฟัซซอล เช่น กุ้ลฮุวัลลอฮุอะฮัด ในละหมาดมัฆริบ เพราะฮะดีษน่าซาอี (2/167)

عن سليمان بن يسار، عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: ما صَلَّيْتُ وَرَاءَ أَحَدٍ أَشْبَهَ صَلاةً برسول الله ﷺ مِنْ فُلانٍ، فَصَلَّيْنا وراء ذلك الإنسان، وكان يطيل الأوْلَيَيْنِ من الظهر وَيُخَفِّفُ في الأُخْرَيَيْنِ، وَيُخَفِّفُ في العصر، ويقرأ في المغرب بقصار المُفَصَّل، ويقرأ في العشاء بالشمس وضحاها وأشباهها، ويقرأ في الصبح بسورتين طويلتين.

จากสุลัยมาน บุตร ยะซาร, จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันไม่เคยละหมาดข้างหลังใครที่ละหมาดเหมือนกับท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ยิ่งกว่าชายคนนั้น, พวกเราได้ละหมาดข้างหลังคน ๆ นั้น เขาละหมาดสองรอกาอัตแรกของละหมาดดุฮรียาว และผ่อนลงในสองรอกาอัตสุดท้าย และผ่อนลงในละหมาดอัสริ และเขาจะอ่านกิซอรอัลมุฟัซซอล ในละหมาดมัฆริบ และเขาจะอ่าน วัซซัมซิวะดุฮาฮา และซูเราะห์ที่พอ ๆ กันในละหมาดอิซาอฺ และเขาจะอ่านสองซูเราะห์ยาว ๆ ในละหมาดซุบฮ์

และสุนัตให้อ่าน "อะลีฟลาม ตันซีล" อัซซะญะดะห์ ในรอกาอัตแรกของละหมาดซุบฮ์ วันศุกร์ และอ่านซุเราะห์ "ฮัลอะตา" ในรอกาอัตที่สอง

เพราะบุคอรี (851) และมุสลิม (880) ได้รายงาน

عن أبـيْ هريرة رضي الله عنه قال: كان النبـي ﷺ يقْرأُ في الجُمُعَةِ، في صَلاَةِ الفَجْـرِ: ﴿الٓم تنزيل﴾ ـ السجدة ـ و ﴿هل أتى على الإنسان﴾.

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) จะอ่านในวันศุกร์, ในละหมาดซุบฮ์; "อะลีฟลาม ตันซีล"-อัซซะญะดะห์-และ "ฮัลอะตา"

และสุนัตให้รอกาอัตแรกยาวกว่ารอกาอัตที่สอง ในละหมาดทั้งหมด เพราะบุคอรี (725) และมุสลิม (451) ได้รายงานว่า :

كان النبـي ﷺ . . . يطول في الأولى ويقصر في الثانية.

ท่านนบี (ซ.ล.) จะอ่านยาวในรอกาอัตแรก และอ่านสั้นในรอกาอัต ที่สอง

๙. ตักบีร ขณะเปลี่ยนอาการต่าง ๆ

เราได้รู้มาแล้วว่า ตักบีร่อตุ้ลเอียะห์รอมเป็นรุกุ่นหนึ่งของละหมาด หากไม่มีตักบีร่อตุ้ลเอียะห์รอม ละหมาดก็ใช้ไม่ได้

เมื่อท่านได้เข้าปฏิบัติละหมาด และท่านได้ตักบีร่อตุ้ลเอียะห์รอมแล้ว สุนัตให้อ่านตักบีรเช่นนั้นอีกทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนอาการ ยกเว้นขณะเงยขึ้นจากรุกั๊วะอฺ สุนัตให้กล่าวแทนตักบีรว่า سمع الله لمن حمده، رَبَّنَا لَكَ الحمدُ، เพราะบุคอรี (756) และมุสลิม (392) ได้รายงาน

عن أبـي هريرة رضي الله عنه قال: كان رسول الله ﷺ إذا قام إلى الصلاة، يُكبِّرُ حِينَ يَقُومُ ويُكَبِّرُ حِينَ يَرْكَعُ، ثم يقول: «سَمِعَ اللَّـهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» حين يقيم صلبه من الركوع ثم يقول وهو قائم: «رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ» ثم يُكَبِّرُ حينَ يَهْوِي لِلسُّجُودِ، ثم يكبِّر حين يرفع رأسه، ثم يكبر حين يسجد، ثم يكبر حين يرفع رأسه، ثم يفعل

ذلك في الصلاة كلها حتى يقضيها، ويكبِّرُ حين يقومُ مِن الثِّنْتَيْنِ بعْدَ الجُلوس.

จาก อะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่า เมื่อท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ท่านลุกขึ้นไปละหมาด ท่านจะตักบีรขณะยืนและตักบีรขณะรุกัวะอุ หลังจากนั้นจะกล่าวว่า "สะมิอั้ลลอฮุ ลิมันฮะมิดะฮ์" ขณะเมื่อเหยียดหลังตรงจากรุกัวะอุแล้วท่านจะกล่าวขณะยืนตรงว่า : "ร็อบบะนา วะละกั้ลฮัมด์" หลังจากนั้นท่านจะตักบีรขณะที่ก้มลงสุหยูด และตักบีรขณะเงยศีรษะขึ้น และตักบีรขณะสุหยูด และตักบีรขณะเงยศีรษะขึ้น หลังจากนั้นท่านจะกระทำอย่างนี้ในละหมาดทั้งหมด จนเสร็จละหมาด และท่านจะตักบีรขณะลุกขึ้นจากสองรอกาอัต ภายหลังจากนั่งแล้ว"

10. ตัสเบียะห์ขณะรุกัวะอุและสุหยูด :

วิธีการคือ ให้กล่าวขณะเมื่อสงบนิ่งอยู่ในท่ารุกัวะอุแล้วว่า :

سبحان ربي العظيم وبحمده

(สามครั้ง) และให้กล่าวขณะเมื่อสงบนิ่งอยู่ในท่าสุหยูดแล้วว่า

سبحان ربي الأعلى وبحمده

(สามครั้ง) นี่เป็นระดับต่ำที่สุดของระดับที่สมบูรณ์ และถ้าหากกล่าวเกินกว่าสามครั้งก็จะเป็นการดียิ่งขึ้น (ดูรุกัวะอุ ในเรื่องรุกุ่นละหมาด)

11. วางมือทั้งสองข้างบนต้นขาอ่อนทั้งสอง ในการนั่งตะชะฮ์ฮุดทั้งสองครั้ง :

วิธีการคือ แบมือซ้ายให้นิ้วชิดกัน โดยให้ปลายนิ้วเสมอกับหัวเข่า ให้กำนิ้วมือขวา ปลายนิ้วชี้ห้อยไว้ขณะเริ่มตะชะฮ์ฮุด จนเมื่อถึงคำว่า ، إلا الله
ให้ชี้นิ้วเป็นเครื่องหมายเตาฮีด (คือการสักการะอัลเลาะฮ์องค์เดียว) และยกขึ้น และสุนัตให้ยกไว้เช่นนั้นโดยไม่ให้เคลื่อนไหว จนเสร็จ

มุสลิม (580) ได้รายงานจากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ในเรื่องลักษณะการนั่งของท่านนบี (ซ.ล.) ว่า : ขณะเมื่อท่านนั่งในละหมาดท่านวางมือขวาลงบนขาอ่อนข้างขวา และกำนิ้วมือขวาทั้งหมด และท่านชี้ด้วยนิ้วที่อยู่ถัดจากนิ้วหัวแม่มือ และท่านได้วางมือซ้ายลงบนขาอ่อนข้างซ้าย

12. ตะวัรรุกในการนั่งครั้งสุดท้าย และอิฟติรอชในการนั่งนอกจากนั้น:

ตะวัรรุก คือการที่ผู้ละหมาดนั่งทับโคนขาข้างซ้าย และชันเท้าขวาขึ้น และยื่นเท้าซ้ายออกมาใต้เท้าขวา

อิฟติรอช : คือการที่ผู้ละหมาดนั่งทับตาตุ่มเท้าซ้าย และชันเท้าขวาขึ้นให้อยู่บนปลายนิ้ว

บุคอรี (794) ได้รายงาน

من حديث أبي حُمَيد الساعدي رضي الله عنه قال: أنا كنت أحفظكم لصلاة رسول الله ﷺ... وفيه: فإذا جَلَسَ في الرَّكْعَتَيْنِ جلس على رجله اليسرى، ونصب اليمنى، وإذا جلس في

الركعة الأخرة قدَّم رجله اليسرى، ونصب الأخرى، وقعد على مقعدَتِه .

จากอะดีษอะบี ฮุมัยด์ อัซซาอิดีย์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันจดจำการละหมาดของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้ดียิ่งกว่าพวกท่าน และในอะดีษนั้นมีใจความว่า : เมื่อ ท่านนั่งในสองรอกาอัต ท่านได้นั่งทับเท้าซ้ายและชันเท้าขวาขึ้น และเมื่อท่านนั่งในรอกาอัตสุดท้าย ท่านได้โผล่เท้าซ้ายออกมา และชันเท้าอีกข้างหนึ่ง และได้นั่งบนสะโพกของท่าน และที่มุสลิม (579)

عن عبدالله بن الزبير رضي الله عنهما: كان رسول الله ﷺ إذا قَعَدَ

في الصلاة جعل قدمه اليسرى بين فخذه وساقه، وفرش قدمه اليمنى .

จากอับดิ้ลลาห์ บุตร อัซซุบัยร์ (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) เมื่อนั่งในละหมาด ท่านจะยื่นเท้าซ้ายของท่านออกมาผ่านระหว่างขาอ่อนและหน้าแข้งของท่าน และ ชันเท้าขวาของท่านขึ้น

13. ซอลาวาต อิบรอฮีมียะห์ ดุอาอหลังตะชะฮ์ฮุดสุดท้าย :

ดังได้ทราบมาแล้วว่า การซอลาวาตนบี (ซ.ล.) ในการนั่งตะชะฮ์ฮุดสุดท้ายนั้น เป็นรุกุ่นประการหนึ่งของละหมาด ให้นำรุกุ่นนี้มาปฏิบัติจะด้วยการซอลาวาตนบี (ซ.ล.) รูปแบบใดก็ได้

ส่วนการเลือกเอาซอลาวาตอิบรอฮีมียะห์ ซึ่งได้กล่าวตัวบทมาแล้ว มากล่าวนั้นเป็นสุนัต เมื่อกล่าวซอลาวาตเสร็จแล้วก็สุนัตให้ขอป้องกันจากการลงโทษในหลุมฝังศพ และจากการลงโทษในขุมนรก หรือขอป้องกันจากการลงโทษในขุมนรก หรือขอดุอาอฺให้แก่ตนเองตามต้องการโดยจะต้องไม่ให้ดุอาอฺดังกล่าวยาวกว่าช่วงการอ่านตะชะฮ์ฮุด และซอลาวาตนบี (ซ.ล.) รวมกัน

มุสลิม (558) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ : «إذا فَرَغَ أَحَدُكُمْ مِنَ التَشَهُدِ الأخيرِ فَلْيَتَعَوَّذْ باللّـهِ مِنْ أَرْبَعٍ : مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ القَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ المَحْيَا وَالمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ المَسِيحِ الدَّجَالِ» .

จากอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ได้กล่าวว่า : เมื่อคนใดในหมู่พวกท่านเสร็จการตะชะฮ์ฮุดสุดท้าย ให้เขาจงขอป้องกันด้วยอัลเลาะฮ์จากสี่ประการ คือ : จากการถูกลงโทษในนรกญะฮันนัม จากการถูกลงโทษในหลุมฝังศพ จากความสับสน วุ่นวาย ในขณะมีชีวิต และในขณะที่ตายไปแล้ว และจากความชั่วร้ายของมะเซียะฮ์-ดัจญาล"

14. กล่าวสลามครั้งที่สอง :

ได้กล่าวมาแล้วว่า สลามครั้งแรกนั้นเป็นรุกุ่น คือสลามครั้งที่กล่าวพร้อมกับหันหน้าไปทางขวา

เมื่อได้กล่าวสลามครั้งแรกแล้ว ก็ถือว่าเป็นการสิ้นสุดรุกุ่นและวาญิบต่าง ๆ ของละหมาด แต่สุนัตให้กล่าวสลามอีกครั้งหนึ่งโดยหันไปทางซ้าย

มุสลิม (582) ได้รายงาน

عن سعد رضي الله عنه قال: كنت أرى رسول الله ﷺ يسلِّم عن يمينه وعن يساره حتى أرى بياض خده.

จากสะอัด (ร.ด.) ว่า : ฉันเห็นท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) กล่าวสลามทางด้านขวาและทางด้านซ้ายจนฉันเห็นความขาวที่แก้มของท่าน

عن ابن مسعود رضي الله عنه: أن النبي ﷺ كان يسلِّم عن يمينه وعن شماله حتى يُرى بياض خده: «السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ». قال الترمذي: حديث ابن مسعود حديث حسن صحيح.

จากอิบนิมัสอูด (ร.ด.) ว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวสลามโดยหันไปทางขวาและหันไปทางซ้าย จนมองเห็นความขาวของแก้มของท่านว่า : อัสลามุอะลัยกุมวะเราะห์มะตุ้ลลอฮ์, อัสลามุอะลัยกุมวะเราะห์มะตุ้ลลอฮ์" ติรมีซีได้กล่าวว่า : ฮะดีษอิบนิมัสอูด เป็นฮะดีษฮะซัน ซะเฮียะห์

15. รักษาสมาธิ (คุชัวะอฺ) ในทุกขั้นตอนของละหมาด

ความหมายของคุชัวะอฺ คือ : หัวใจตื่นตัวอยู่กับสิ่งที่ลิ้นกล่าว ทั้งที่เป็นการอ่าน การซิเกร และดุอาอฺต่าง ๆ จะต้องติดตามด้วยการพินิจพิจารณา และคล้อยตามไปกับความหมายและเกิดความรู้สึกว่าตนกำลังกระซิบกระซาบอยู่กับองค์อภิบาลของตน

ตามทัศนะที่ซอเฮียะห์นั้น ถือว่าการมีคุชัวะอฺตามความหมายนี้ ในส่วนหนึ่งส่วนใดของละหมาดเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยถ้าหากเกิดความฟุ้งซ่าน (ขาดสมาธิ) ตั้งแต่ต้นจนเสร็จละหมาดละหมาดนั้นใช้ไม่ได้

ส่วนการมีคุชัวะอฺในทุกขั้นตอนของละหมาดนั้นเป็นสุนัตที่จะทำให้ละหมาดสมบูรณ์มุสลิม (228) ได้รายงาน

عن عثمان رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «مَا مِنْ امْرِئٍ مُسْلِمٍ تَحْضُرُهُ صَلاةٌ مَكْتُوبَةٌ، فَيُحْسِنُ وُضُوءَهَا وَخُشُوعَهَا وَرُكُوعَهَا، إلَّا كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا قَبْلَهَا مِنَ الذُّنُوبِ مَا لَم يُؤْتِ كَبِيرَةً، وَذَلِكَ الدَّهْرَ كُلَّهُ».

จากอุสมาน (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) กล่าวว่า : ไม่มีมุสลิมคนใดที่ได้เวลาละหมาดฟัรดู แล้วเขาอาบน้ำละหมาดอย่างประณีต และมีสมาธิอย่างดีในละหมาดและรุกัวะอฺละหมาดอย่างประณีต นอกเสียจากละหมาดนั้นจะเป็นสิ่งลบล้างบาปต่าง ๆ ของเขาที่มีอยู่ก่อนละหมาด ตราบที่เขาไม่ทำบาปใหญ่ และจะเป็นเช่นนั้นตลอดไป"

สุนัตต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่า ฮัยอาต ถ้าหากผู้ละหมาดไม่ได้นำมาปฏิบัติ ก็ไม่มีสุนัตให้ชดเชยด้วยสุหยูดซะห์วี ซึ่งต่างกับประเภทที่หนึ่งที่เรียกว่าอับอาด ถ้าหากผู้ละหมาดทอดทิ้งไม่กระทำประการหนึ่งประการใด สุนัตให้ชดเชยด้วยสุหยูดซะห์วี

ค. สุนัตต่าง ๆ หลังละหมาด :

มีสุนัตให้กระทำสิ่งต่าง ๆ หลังละหมาด ดังต่อไปนี้

1. อิสติฆฟาร ซิเกรและดุอาอฺ :

มุสลิม (591) ได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) เมื่อเสร็จละหมาดท่านได้อิสติฆฟาร (วิงวอนขออภัยโทษ) ต่ออัลเลาะฮ์สามครั้งแล้วกล่าวว่า :

«اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذا الجَلَالِ وَالإكرام».

ข้าแด่อัลเลาะฮ์ ท่านคือความสันติและความสันติมาจากท่าน และคุณความดีของท่านเพิ่มพูน ข้าแด่ผู้ทรงเกรียงไกรและทรงเกียรติ"

และไม่มีข้อห้ามที่จะส่งเสียงดังด้วยถ้อยคำดังกล่าวนี้ บุคอรี (805) และมุสลิม (583) ได้รายงาน

عن ابن عباس رضي الله عنهما اخبر: أنَّ رَفْعَ الصَّوْتِ بالذِّكْرِ حينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ المكتوبة كانَ عَلى عَهْدِ النبي ﷺ .

จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า : การส่งเสียงซิเกรจนกระทั่งประชาชนแยกย้ายไปจากละหมาดฟัรดูนั้นเคยมีอยู่ในสมัยท่านนบี (ซ.ล.)

และมุสลิม (596) ได้รายงาน

عن كعب بن عُجْرَةَ رضي الله عنه أنَّ النبي ﷺ قال: «مُعَقِّبَاتٌ لا يَخِيبُ قَائِلُهُنَّ دُبُرَ كُلِّ صَلاةٍ مَكْتُوبَةٍ: ثلاثٌ وثلاثون تسبيحةً، وثلاثٌ وثلاثون تحميدة، وثلاثٌ وثلاثون تكبيرة».

จาก กะอับ บุตร อุจเราะห์ (ร.ด.) ว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : คำกล่าวที่ผู้กล่าวจะไม่ขาดทุนภายหลังทุก ๆ ละหมาดฟัรดูคือ : ตัสเบียะห์ (กล่าวซุบฮานัลลอฮ์) สามสิบสามครั้ง ตะฮ์มีด (อัลฮัมดุลิ้ลลาร์) สามสิบสามครั้ง และตักบีร (อัลลอฮุอักบัร) สามสิบสามครั้ง"

และจากฮะดีษอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.) (597) ว่า "และท่านได้ตักบีรสามสิบสามครั้ง นั่นก็รวมเป็นเก้าสิบเก้า และท่านได้กล่าวในครั้งที่ครบหนึ่งร้อยว่า :

لَا إِله إلَّا اللّـه وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ، وهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِير.

ความผิดต่าง ๆ ของเขาจะได้รับการอภัย แม้จะมีมากเท่าฟองน้ำทะเลก็ตาม"

ติรมีซี (3470) ได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : ผู้ใดได้กล่าวภายหลังละหมาดฟัจร์ (ซุบฮ์) โดยที่เขายังพับเท้าอยู่ก่อนจะพูดสิ่งใดว่า :

لا إله إلا اللهُ وَحْدَهُ لا شريكَ لهُ، لهُ

المُلْكُ وَلهُ الحَمْدُ يُحْيِي وَيُميتُ وهو على كلِّ شيْءٍ قديرٌ

สิบครั้ง เขาจะถูกบันทึกให้สิบความดี และถูกลบออกไปจากเขาสิบความชั่ว เขาจะถูกยกให้สูงขึ้นสิบขั้น และตลอดวันนั้นของเขา เขาจะอยู่ในความคุ้มครองให้พ้นจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา และจะถูกพิทักษ์รักษาจากชัยตอน

และอะบูดาวูด (1522) ได้รายงานจากมุอ๊าซ บุตร ญะบั้ล (ร.ด.) ว่า : แท้จริงท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้จับมือเขาแล้วกล่าวว่า : มุอ๊าซเอ๋ย ขอสาบานต่ออัลเลาะฮ์ว่าฉันรักท่านจริง ๆ และท่านก็ได้กล่าวอีกว่า : มุอ๊าซเอ๋ยฉันขอสั่งเสียแก่ท่านว่า ท่านอย่า ทิ้งทุก ๆ หลังละหมาดที่จะกล่าวว่า :

اللَّهُمَّ أَعِنِّي عَلى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبادَتِكَ».

"ข้าแต่อัลเลาะฮ์ ได้โปรดช่วยเหลือฉันให้รำลึกถึงท่าน สำนึกในบุญคุณของท่านและอิบาดะห์ต่อท่านอย่างงดงาม"

และยังมีดุอาอฺและซิเกรอีกมากมาย ที่มีตัวบทมาให้ปฏิบัติภายหลังละหมาดทั่วไป และแต่ละละหมาดเป็นการเฉพาะซึ่งจะค้นคว้าได้จากหนังสือฮะดีษและหนังสือที่เกี่ยวกับซิเกรต่าง ๆ

2. ย้ายจากที่ละหมาดฟัรดู เพื่อละหมาดสุนัต เพื่อให้สถานที่สุหยูดมีหลายแห่ง เพราะที่เหล่านั้นจะเป็นพยานให้เขา :

ที่ดีเยี่ยมนั้นถ้าหากเขาละหมาดในมัสยิด ให้เขาย้ายไปละหมาดสุนัตที่บ้าน หลักฐานในเรื่องนี้คือฮะดีษที่บุคอรี (698) และมุสลิม (781) ได้รายงานจากท่านนบี (ซ.ล.) ว่า :

«فَصَلُّوا أَيُّها النَّاسُ في بُيُوتِكُمْ، فإنَّ أَفْضَلَ الصَّلاةِ صَلاةُ المَرْءِ في بَيْتِهِ إلاَّ المَكْتُوبَةَ».

ประชาชนทั้งหลายเอ๋ยท่านทั้งหลายจงละหมาดในบ้านเรือนของพวกท่านเถิด เพราะละหมาดที่ดีเยี่ยมนั้นคือละหมาดของคนที่ละหมาดในบ้านของเขา นอกจากละหมาดฟัรดู"

และมุสลิม (778) ได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إذا قَضى أَحَدُكُمْ صَلاتَهُ في مَسْجِدِهِ، فلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ نصيباً مِنْ صَلاتِهِ، فَإنَّ اللَّهَ جاعِلٌ مِنْ صَلاتِهِ خَيْراً».

เมื่อคนใดคนหนึ่งในพวกท่านเสร็จละหมาดของตนในมัสยิดแล้ว จงให้บ้านของเขาได้รับส่วนดีจากการละหมาดของเขาบ้าง เพราะแท้จริงอัลเลาะฮ์จะดลบันดาลความดีจากละหมาดของเขา"

3. เมื่อพวกเขาละหมาดกันในมัสยิด และมีผู้หญิงอยู่ข้างหลังพวกเขา สุนัตให้พวกเขาหยุดนิ่งอยู่ก่อนจนกว่าพวกผู้หญิงจะออกไปหมด เพราะการปะปนกันนั้นอาจก่อให้เกิดผลเสียได้

บุคอรี (828) ได้รายงาน

عن أم سلمة رضي الله عنها: أن النساء

في عهدِ رسول الله ﷺ كُنَّ إذا سَلَّمْنَ مِنَ المَكْتُوبةِ قُمْن وثبت رسول الله ﷺ ومن صلَّى من الرجال ما شاء اللَّهُ، فإذا قام رسول الله ﷺ قامَ الرجالُ.

จากอุมมิซะละมะห์ (ร.ด.) ว่า : แท้จริงพวกผู้หญิงในยุคของท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) นั้น เมื่อพวกนางสลามจากละหมาดฟัรดูแล้ว พวกนางก็จะลุกขึ้น โดยที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) และ พวกผู้ชายที่ละหมาด จะหยุดนิ่งอยู่ตามแต่อัลเลาะฮ์ประสงค์ (ครู่หนึ่ง) เมื่อท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ลุกขึ้น พวกผู้ชายก็จะลุกขึ้น และในรายงานหนึ่งจากอุมมิซะละมะห์ (832) ได้กล่าวว่า : เมื่อท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) สลาม พวกผู้หญิงจะลุกขึ้นยืนขณะที่ท่านสลามเสร็จ และท่านจะอยู่ในที่เดิมเล็กน้อยก่อนที่ท่านจะลุกขึ้น ผู้รายงานได้กล่าวว่า : เราเห็นว่าการกระทำดังกล่าวนั้นก็เพื่อให้พวกผู้หญิงแยกย้ายกันกลับไปก่อนที่จะมีผู้ชายคนใดลุกขึ้นตามไปทัน

مَكروهَات الصَّلاة

มักโรห์ต่าง ๆ ของละหมาด

หลักการณ์ :

ทุกสิ่งที่ขัดกับสุนัตข้อใดจากสุนัตต่าง ๆ ของละหมาดตามที่อธิบายไปแล้วนั้นเข้าอยู่ในข่ายของมักโรห์

มักโรห์คือ : สิ่งที่เมื่อผู้ละหมาดไม่นำมาปฏิบัติเขาจะได้รับผลบุญ และจะไม่ถูกลงโทษเมื่อนำมาปฏิบัติ

เช่น การทิ้งตักบีรขณะย้ายจากอาการต่าง ๆ เป็นมักโรห์ เพราะการนำมาปฏิบัติเป็นสุนัต การทิ้งตะวัจญุห์เป็นมักโรห์ เพราะการนำมาปฏิบัติเป็นสุนัต

แต่ยังมีการปฏิบัติพิเศษอื่น ๆ ที่สุนัตให้ออกห่าง และมักโรห์ที่ผู้ละหมาดจะนำมาปฏิบัติซึ่งจะนำมากล่าวในที่นี้หลายประการ :

1. เหลียวคอในละหมาด นอกจากมีเหตุจำเป็น :

อะบูดาวูด (909) และผู้อื่นได้รายงานว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لا يَزالُ اللّـهُ عَزَّ وَجلَّ مُقْبلاً عَلى العَبْدِ في صَلاتِهِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ، فَإذا التَفَتَ انْصَرَفَ عَنْهُ».

"อัลเลาะฮ์ผู้ทรงยิ่ง ใหญ่และเกรียงไกรจะยังคงหันมาทางบ่าวในขณะที่เขาละหมาด ตราบเท่าที่เขายังไม่เหลียว ดังนั้น ถ้าหากเขาเหลียวอัลเลาะฮ์ก็จะเบือนไปจากเขา"

และความจริงท่านนบี (ซ.ล.) ได้อธิบายว่า

«هُوَ اخْتِـلاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلاةِ العَبْدِ». روى ذلك البخاري (٧١٨)

"การเหลียวก็คือการโฉบเฉี่ยวที่ชัยตอนมันจะ มาโฉบเฉี่ยวจากละหมาดของบ่าว" บุคอรี (718) ได้รายงานดังกล่าว และเพราะการเหลียวนี้เข้ากัน ไม่ได้กับการคุชัวะอุ ที่ต้องการให้มีในละหมาด

สำหรับในกรณีที่มีเหตุทำให้ต้องเหลียว เช่น คอยระวังศัตรู เป็นต้น ก็ไม่มักโรห์หลักฐานในเรื่องนี้คือ ฮะดีษที่อบูดาวูด (916) ได้รายงาน ด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์

عن سهل بن الحنظلية قال: ثُوِّبَ بالصلاة ـ يعني صلاة الصبح ـ فجعل رسول الله ﷺ يصلي وهو يلتفت إلى الشِّعب، قال أبو داود: وكان أرسل فارساً إلى الشِّعب من الليل يَحْرُس.

จากสหัลบุตร ฮันคอลียะห์ว่า : ได้มีผู้อิกอมะห์ละหมาด หมายถึงละหมาดซุบฮ์ ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ได้เริ่มละหมาดโดยเหลียวไปทางซอกเขา อะบูดาวูดได้กล่าวว่า : ท่านได้ส่งทหารม้าไปยังซอกเขานั้นในเวลากลางคืนเพื่อรักษาการณ์

ที่ว่าเป็นมักโรห์นี้ หากเป็นการเหลียวคอ ส่วนกรณีที่เหลียวด้วยหน้าอก จนหันออกไปจากทิศกิบละห์ นั่นถือว่าทำให้เสียละหมาด เพราะเป็นการทิ้งรุกุ่น ข้อที่ว่า "ต้องผินไปสู่กิบละห์" ส่วนการใช้ตาชำเลืองโดยไม่เหลียวคอ ไม่เป็นไร อิบนุฮิบบานได้กล่าวไว้ในหนังสือซอเฮียะห์ของท่าน (500)

من حديث علي بن شيبان رضي الله عنه قال: قدمنا على رسول الله ﷺ فصلينا معه، فَلَمَحَ بِمُؤَخَّرِ عَيْنِهِ رجلاً لا يُقِيمُ صُلْبَهُ في الركوع والسجودِ، فقال: «لا صَلاةَ لِمَنْ لا يُقِيمُ صُلْبَهُ».

จากอะลีย์อะลี บุตร ชัยบาน (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : พวกเราได้มาหาท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) และพวกเราได้ละหมาดพร้อมกับท่าน ท่านได้ชำเลืองมองด้วยหางตาของท่านไปที่ชายคนหนึ่งที่เขาไม่เหยียดสันหลังของเขาให้ตรง ในรุกัวะอุและสุหยูด ท่านได้กล่าวว่า : "ไม่มีละหมาดแก่ผู้ที่ไม่เหยียดสันหลังของเขาให้ตรง" คือไม่ทันที่จะสงบนิ่งในการรุกัวะอุของเขา

2. เหลือบตามองฟ้า :

บุคอรี (717) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه: أن النبي ﷺ قال: «ما بال أقوام يرفعون أبصارهم إلى السماء في صلاتهم؟ ثم قال: لَيَنْتَهُنَّ عَنْ ذَلك أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أَبْصَارُهُم». وروى مسلم مثله (٤٢٨)، (٤٢٩)، عن جابر بن سمرة وأبي هريرة رضي الله عنهما.

จากอะนัส (ร.ด.) ว่า : แท้จริงท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : จะมีสภาพเป็นอย่างไร *กลุ่มชนที่เหลือบตามองฟ้าในขณะที่พวกเขากำลังละหมาด? หลังจากนั้นท่าน ได้กล่าวว่า : พวกเขาจะต้องยุติการกระทำดังกล่าว หรือมิเช่นนั้น สายตาของพวกเขาจะถูกโฉบเอาไปอย่างแน่นอน" รายงานโดยมุสลิมเช่นเดียวกัน (428), (429) จากญาบิร บุตร สะมุเราะห์ และอะบีฮุรอยเราะฮ์ (ร.ด.)*

3. รวบผมและถลกชายผ้าขณะละหมาด :

บุคอรี (777) และมุสลิม โดยตัวบทเป็นของมุสลิม

عن النبي ﷺ قوله: «أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ وَلاَ أَكُفَّ ثَوْباً وَلاَ شَعْراً».

จากท่านนบี (ซ.ล.) กล่าวว่า : ฉันถูกบัญชาให้สุหยูดบนเจ็ดอวัยวะ และไม่ให้ฉันรวบผ้าและรวบผม"

สุนัตให้ปล่อยชายผ้าตามสภาพของมัน

4. ละหมาดขณะที่อาหารยกมาแล้ว ซึ่งตัวเองก็อยากรับประทานอาหารนั้น เพราะจะทำให้จิตใจพะวงกับสิ่งที่จะทำให้ขาดสมาธิ (คุชัวะอฺ) ในละหมาด :

บุคอรี (642) และมุสลิม (559) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: قال رسول الله ﷺ : «إِذَا وُضِعَ عَشَاءُ أَحَدِكُمْ وَأُقِيمَتِ الصَّلاَةُ، فَابْدَؤُوا بِالْعَشَاءِ وَلاَ يَعْجَلْ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهُ».

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : เมื่ออาหารค่ำของคนใดในพวกท่านถูกตั้งแล้วและได้มีการอิกอมะห์ละหมาด ให้พวกท่านจงเริ่มต้นด้วยอาหารค่ำก่อนและอย่ารีบจนกว่าเขาจะเสร็จจากอาหารนั้น"

5. ละหมาดขณะปวดปัสสาวะหรืออุจจาระ :

เพราะขณะที่ตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น เขาย่อมไม่อาจให้สิทธิ์ของละหมาดได้เต็มที่ทั้งในเรื่องของสมาธิ และความจดจ่ออยู่กับละหมาด ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«لا صَلاَةَ بِحَضْرَةِ طَعَامٍ ، وَلاَ هُوَ يُدَافِعُهُ الأَخْبَثَانِ».

"ไม่มีการละหมาดต่อหน้าอาหาร และไม่มีละหมาดขณะที่เขาปวดปัสสาวะหรืออุจจาระ" รายงานโดยมุสลิม (560) จากอาอิชะห์ (ร.ด.) ที่ว่าไม่มีละหมาด : หมายถึงละหมาดจะไม่สมบูรณ์

6. ละหมาดขณะที่ง่วงนอนจัด :

โดยที่ไม่อาจควบคุมการหลงลืมและการอ่านให้เป็นไปอย่างถูกต้องได้ในละหมาด บุคอรี (209) และมุสลิม (786) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها قالت: قال رسول الله ﷺ : «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ ـ وَهُوَ يُصَلِّي ـ فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ، لَعَلَّهُ يذهب يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبَّ نَفْسَهُ»

จากอาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : "เมื่อคนใดในพวกท่านง่วงนอนขณะละหมาด ให้เขาจงนอนเสียก่อน จนกว่าอาการง่วงนอนจะหายไปจากเขาเพราะคนใดในพวกท่าน เมื่อเขาละหมาดขณะที่ง่วงนอน เขาอาจไปขออภัยโทษแต่กลับเป็นด่าตัวเอง"

7. ละหมาดในสถานที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้:

โรงอาบน้ำสาธารณะ ทางสัญจร ตลาด สุสานที่ฝังศพ โบสถ์ กองขยะ ที่อูฐพักรอบแหล่งน้ำ เพราะสถานที่เหล่านี้อาจมีนะยิส และจิตใจจะพะวงกับการเคลื่อนไหวต่าง ๆ

และเพราะห้ามละหมาดในสถานที่เหล่านั้น ติรมีซี (346) ได้รายงานว่า

ان النبي ﷺ نهى عن الصلاة في المزبلة والمجزرة والمقبرة، وقارعة

الطريقِ، وفي الحمَّام، وفي معاطن الإبل، وفوق ظهر البيت.

ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ห้ามละหมาดในที่ทิ้งขยะ ในที่เชือดสัตว์ ในสุสานที่ฝังศพ ริมทางสัญจร ในโรงอาบน้ำสาธารณะ ในที่อูฐพักรอบแหล่งน้ำและบนหลังคาบัยตุ้ลเลาะฮ์" ติรมีซีได้กล่าวว่า : สายรายงานของฮะดีษนี้ไม่แข็งแรง

และเป็นฮะดีษซอเฮียะห์สำหรับอิบนุฮิบบาน (338) คือ ฮะดีษที่ว่า :

«الأَرْضُ مَسْجِدٌ إلَّا المَقْبَرَةَ وَالحَمَّام».

"แผ่นดินเป็นมัสยิด นอก จากสุสานที่ฝังศพ และโรงอาบน้ำสาธารณะ"
และเป็นฮะดีษซอเฮียะห์เช่นเดียวกันสำหรับอิบนิฮิบบาน (336) ฮะดีษที่ว่า

«لا تُصَلُّوا في أَعْطَان

الإبِلِ». أي مباركها حول الماء. (رواه الترمذي: ٣٤٨، وغيره).

"ท่านทั้งหลายอย่าละหมาดในที่อูฐพักรอบแหล่งน้ำ" ติรมีซี (348) และผู้อื่น

أمورٌ تخالفُ فيها المرأةُ الرَّجلَ

สิ่งที่ผู้หญิงแตกต่างกับผู้ชายในละหมาด

สุนัตให้ผู้หญิงปฏิบัติแตกต่างกับผู้ชายในห้าประการนี้ :

หนึ่ง : ขณะสุหยูดให้หุบแขนทั้งสองข้างเข้าหาสีข้างทั้งสอง และให้ท้องติดกับขาอ่อน ซึ่งแตกต่างกับผู้ชายที่สุนัตให้กางแขนทั้งสองข้างออกจากสีข้าง และแขม่วท้องให้ห่างจากขาอ่อน

บัยฮะกีได้รายงาน (2/223) ว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้เดินผ่านผู้หญิงสองคนกำลังละหมาด ท่านได้กล่าวว่า :

«إذَا سَجَدْتُما فَضمَّا بَعْضَ اللَّحْمِ إلَى الأَرْضِ، فإنَّ المرأةَ لَيْسَتْ في ذلِكَ كالرَّجلِ».

เมื่อเธอทั้งสองสุหยูด เธอทั้งสองจงให้เนื้อบางส่วนชิดกับพื้น เพราะในเรื่องนี้ผู้หญิงไม่เหมือนกับผู้ชาย"

สอง : ให้ผู้หญิงลดเสียงขณะอยู่ต่อหน้าผู้ชายที่ศาสนาอนุญาตให้แต่งงานกันได้ ดังนั้น ผู้หญิงจะต้องไม่อ่านดังในละหมาดที่ให้อ่านดัง เพราะกลัวจะเกิดความปั่นป่วน (ฟิตนะห์) อัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿فَلا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ﴾ (سورة الأحزاب: الآية ٣٢).

"ดังนั้นพวกผู้หญิงอย่าทำเสียงหวาน จะเป็นเหตุให้ผู้ที่มีโรคในหัวใจเกิดความโลภ" (อัลอะห์ซาบ : 32)

อายะห์นี้บ่งชี้ว่าเสียงของสตรีนั้น อาจสร้างให้เกิดความปั่นป่วนเกิดขึ้นได้ ดังนั้นจึงให้ผู้หญิงลดเสียงขณะอยู่ต่อหน้าผู้ชายที่ศาสนายอมให้แต่งงานกันได้ ซึ่งแตกต่างกับผู้ชายที่สุนัตให้อ่านดังในที่ ๆ ให้อ่านดัง

สาม : เมื่อมีสิ่งใดมาประสบกับผู้หญิงขณะละหมาด และผู้หญิงต้องการเตือนคนใดคนหนึ่งที่อยู่รอบตัว ให้ผู้หญิงตบมือโดยใช้ฝ่ามือขวาตบหลังมือซ้าย ส่วนผู้ชายเมื่อมีสิ่งใดมาประสบกับเขาขณะละหมาดให้ส่งเสียงกล่าวตัสเบียะห์ โดยต้องไม่ตั้งใจว่าเป็นการเตือนเพราะบุคอรี (652) และมุสลิม (421) ได้รายงาน

عن سهل بن سعد رضي الله عنه؛ أن رسول الله ﷺ قال: «مَنْ رَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ، فَإنَّهُ إذَا سَبَّحَ التُفِتَ إلَيْهِ، وَإنَّما التَّصْفِيقُ لِلنِّساءِ».

จากสะหัล บุตร สะอัด (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : ผู้ที่มีสิ่งใดประสบกับเขาขณะที่เขากำลังละหมาดให้เขาจงกล่าว "ตัสเบียะห์" เพราะเมื่อเขากล่าวตัสเบียะห์จะมีผู้เหลียวมองเขา สำหรับการตบมือนั้น สำหรับผู้หญิง"

สี่ : เรือนร่างของสตรีทั้งหมดนั้นเป็นเอาเราะห์ นอกจากใบหน้าและมือทั้งสองข้าง ดังได้อธิบายมาแล้ว เพราะอัลเลาะฮ์ตะอาลาตรัสว่า :

﴿وَلاَ يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلاَّ مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ (سورة النور: الآية ٣١).

' พวกนางจะต้องไม่เปิดเผยให้เห็นเครื่องประดับของพวกนาง นอกจากสิ่งที่มันเปิดเผยออกมาจากเครื่องประดับนั้น ' (อันนูร : 31)

เป็นที่ทราบกันดีในหมู่นักวิชาการส่วนใหญ่ก็คือ : ความหมายที่ว่าเครื่องประดับนั้นคือที่ ๆ สวมเครื่องประดับ และสิ่งที่เปิดเผยจากเครื่องประดับก็คือใบหน้าและมือทั้งสองข้าง อิบนุกะซีร (3/283)

อะบูดาวูด (640) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أم سلمة رضي الله عنها، أنها سألت النبي ﷺ : أَتُصَلِّيْ المرأَةُ في دِرْعٍ وَخِمَارٍ وَلَيْسَ عَلَيْها إزارٌ؟ قَالَ: «إِذَا كانَ الدرعُ سابغاً، يغطي ظهور قدَميها».

จากอุมมิซะละมะห์ (ร.ด.) ว่า ฉันได้ถามท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ว่า ผู้หญิงจะละหมาดโดยสวมเสื้อคลุม (อัดดิรอุ) และผ้าคลุมศีรษะโดยไม่สวมผ้านุ่งได้ไหม? ท่านตอบว่า : เมื่อเสื้อคลุมนั้นยาวคลุมหลังเท้าทั้งสองข้างของนาง"

เสื้อคลุม (อัดดิรอุ) คือเสื้อที่คลุมร่างกายและเท้าทั้งสองข้าง และชัดเจนว่าเมื่อเสื้อยาวนั้นคลุมหลังเท้าทั้งสองข้างของนางขณะที่ยืนและรุกัวะอฺ มันก็จะต้องห้อยลงขณะสุหยูด และปกปิดฝ่าเท้าทั้งสองข้าง เพราะมันจะรวมเข้าหากัน ดูเรื่องเงื่อนไขการละหมาด

สำหรับผู้ชายนั้นอวัยวะที่จำเป็นต้องปกปิดคือระหว่างสะดือและหัวเข่า ถ้าหากเขาละหมาดโดยปกปิดเฉพาะสิ่งที่อยู่ระหว่างสะดือและหัวเข่าเท่านั้น ละหมาดของเขาใช้ได้ (แต่ต้องคำนึงว่าสะดือและหัวเข่าเป็นส่วนหนึ่งของเอาเราะห์ที่จะต้องปกปิดด้วย)

ดารุกุตนี (1/231) และบัยฮะกี (2/329) เป็นฮะดีษมัรฟัวะอฺว่า :

«مَا فَوْقَ الرُّكْبَتَيْنِ مِنَ العَوْرَةِ، وَمَا أَسْفَلَ مِنَ السُّرَّةِ مِنَ العَوْرَةِ».

"สิ่งที่อยู่เหนือหัวเข่าทั้งสองข้างขึ้นไปเป็นเอาเราะห์ และสิ่งที่อยู่ต่ำกว่าสะดือลงไป เป็นเอาเราะห์"

عن جابر رضي الله عنه: أنه صلى في ثوب واحد، وقال: رأيت النبي ﷺ يصلي في ثوب واحد. وفي رواية (٣٤٥): صلى جابرٌ في إزارٍ قد عَقَدَهُ مِنْ قِبَل قَفَاهُ.

บุคอรี (346) ได้รายงาน

จากญาบิร (ร.ด.) ว่า : เขาได้ละหมาดโดยสวมผ้าผืนเดียว, และเขาได้กล่าวว่า : ฉันเห็นท่านนบี (ซ.ล.) ละหมาดโดยสวมผ้าผืนเดียว และในรายงานหนึ่ง (345) ว่า : ญาบิรได้ละหมาดโดย

สวมผ้านุ่งที่เขาผูกมันไว้กับคอของเขา" ผ้านุ่ง : ส่วนใหญ่เป็นผ้าที่ใช้ปกปิดได้ครึ่งตัว คือ ระหว่าง สะดือ และหัวเข่า และบริเวณใกล้เคียง

ห้า : ไม่มีสุนัตให้ผู้หญิง อะซาน แต่มีสุนัตให้อิกอมะห์ ถ้าหากผู้หญิงอะซานด้วยเสียงเบา ๆ ไม่มักโรห์ และถือเป็นซิเกรที่จะได้รับผลบุญตอบแทน ส่วนการที่ผู้หญิงอะซานโดยส่งเสียงดังถือว่า มักโรห์ และถ้าหากกลัวว่าจะเกิดความปั่นป่วน ก็เป็นการฮะรอม

ซึ่งแตกต่างกับผู้ชายที่สุนัตให้ทำการอะซาน ทุก ๆ ละหมาดฟัรดู

مُبطلات الصَّلاة
สิ่งที่ทำให้เสียละหมาด

ละหมาดจะเสียไป เมื่อผู้ละหมาดได้กระทำข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้:

1. **พูดโดยเจตนา** : หมายถึง คำพูดที่ไม่ใช่เป็นอัลกุรอาน ซิเกร และดุอาอฺ บุคอรี (4260) และมุสลิม (539) ได้รายงาน

عن زيد بن أرقم رضي الله عنه قال: كُنَّا نَتَكَلَّمُ في الصَّلاةِ يُكَلِّمُ أَحَدُنا اخاه في حاجَتِهِ، حتَّى نزلَتْ هذه الآية: ﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلاةِ الوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٣٨)، فأُمرنا بالسكوت.

จาก เซดบุตร อัรกอม (ร.ด) ได้กล่าวว่า : พวกเราเคยพูดคุยกันในขณะละหมาด คนหนึ่งในพวกเราจะพูดคุยธุระของตนกับพี่น้องของเขา จนกระทั่งอายะห์นี้ได้ลงมาคือ: พวกท่านจงรักษาละหมาดต่าง ๆ และละหมาดวุสตอ (คือละหมาดอัสริ) และพวกท่านจงยืนหยัดเพื่ออัลเลาะห์อย่างนอบน้อมเถิด" (อัลบะกอเราะห์: 238) - พวกเราจึงถูกใช้ให้นิ่งเงียบ

และมุสลิม (537) ได้รายงาน

عن معاوية بن حكم السُّلَمي رضي الله عنه أن النبي ﷺ قال له ـ وقد شمت عاطساً في صلاته ـ : «إنَّ هذه الصَّلاةَ لا يَصْلُحُ فيها شَيْءٌ مِنْ كَلامِ النَّاسِ، إنَّما هُوَ التَّسْبيحُ والتَّكبيرُ وَقِراءَةُ القُرآنِ».

จาก มุอาวิยะห์ บุตร ฮะกัม อัสสะละมีย์ (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่เขา ขณะที่เขาได้กล่าวตอบรับคำของผู้ที่จามในขณะกำลังละหมาดว่า: "แท้จริงละหมาดนี้ไม่มีสิ่งใดที่เป็นคำพูดของมนุษย์เหมาะสมจะนำมาไว้ในละหมาด แท้ที่จริงที่จะเหมาะสมนำมาไว้ในละหมาดก็คือ ตัสเบียะห์ ตักบีร และอ่านอัลกุรอาน"

และที่จะถือว่าคำพูดทำให้เสียละหมาดนั้น ก็คือคำพูดที่ประกอบด้วยสองอักษรขึ้นไป แม้จะไม่อาจเข้าใจความหมายก็ตามหรือเป็นคำพูดที่มีอักษรเดียว แต่ให้ความหมายได้ เช่นคำว่า «قِ» แปลว่า "ท่านจงรักษา" และคำว่า «عِ» แปลว่า "ท่านจงสนใจ" และคำว่า «فِ» แปลว่า "ท่านจงทำให้สมบูรณ์"

ส่วนในกรณีที่พูดโดยลืมว่าตนกำลังอยู่ในละหมาด หรือไม่รู้ว่าการพูดในละหมาดนั้นฮะรอมเพราะเพิ่งเข้ารับอิสลามใหม่ ๆ ในทั้งสองกรณีนี้จะได้รับการอภัยถ้าหากพูดเล็ก ๆ น้อย ๆ คือพูดไม่เกินหกคำ

2. มีการกระทำมาก:

หมายความถึง การกระทำที่ขัดกับการกระทำที่มีบัญญัติอยู่ในละหมาด โดยมีเงื่อนไขว่า เป็นการกระทำที่มากและกระทำติดต่อกัน เพราะดังกล่าวนั้นมันขัดกับระเบียบของละหมาด และขอบเขตที่จะถือว่าเป็นการกระทำที่มากก็คือเคลื่อนไหว สามครั้ง หรือเกินกว่านั้น และที่ว่าเป็นการกระทำที่ติดต่อกันก็คือ ตามประเพณีนับว่าเป็นการกระทำที่ติดต่อกัน เช่น การกระโดดยาว ๆ การกระทำดังกล่าวทำให้เสียละหมาด

3. มีนยิสมากระทบกับเสื้อผ้าหรือร่างกาย :

ที่ว่ากระทบ หมายความว่า มีนะยิสมาโดนส่วนหนึ่งของเสื้อผ้าหรือร่างกาย แล้วผู้ละหมาดได้รีบสะบัดนะยิสนั้นออกไปโดยเร็ว ในกรณีเช่นนี้ถือว่าเสียละหมาด เพราะได้เกิดสิ่งที่ขัดกันกับเงื่อนไขข้อหนึ่งของเงื่อนไขละหมาด นั่นคือ ร่างกายเสื้อผ้าจะต้องสะอาดปราศจากนะยิส

ถ้าหากมีนะยิสมาโดนผู้ละหมาดโดยสายลมพัดพามาหรือเสมือนเช่นนั้น และเขาสามารถสะบัดนะยิสนั้นออกไปได้ทันที โดยที่นะยิสนั้นแห้งก็ไม่เสียละหมาด

4. เอาเราะห์ที่จำเป็นต้องปกปิดเผยออกมา :

เป็นที่ทราบอยู่แล้วเกี่ยวกับขอบเขตของเอาเราะห์ที่จะต้องปกปิดในละหมาดทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ถ้าหากผู้ละหมาดเปิดเอาเราะห์ของตนโดยเจตนา ละหมาดของเขาก็เสียโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ แต่ถ้าหากเอาเราะห์เปิดโดยไม่ตั้งใจ และเขารีบปิดเสียโดยเร็วก็ไม่เสียละหมาด แต่ถ้ามิเช่นนั้นก็ถือว่า เสียละหมาด เพราะขาดเงื่อนไขข้อหนึ่งจากเงื่อนไขละหมาดไป คือ การปกปิดเอาเราะห์

5. กินหรือดื่ม เพราะขัดกับอาการและระเบียบของละหมาด

ขอบเขตที่เรียกว่าการกินและการดื่มที่ทำให้เสียละหมาดแก่ผู้เจตนากระทำก็คือ : อาหารหรือเครื่องดื่มเล็กน้อยเท่าใดก็ตาม ส่วนผู้ที่ไม่มีเจตนากินหรือดื่มก็มีเงื่อนไขว่า จะต้องกินมากหรือดื่มมากตามเกณฑ์ที่ประเพณีกำหนด และนักวิชาการได้กำหนดคำที่ว่า "มาก" นั้นหมายถึง เมื่อรวมกันแล้วได้เท่ากับ ถั่วหนึ่งเมล็ด ถ้าหากมีเศษอาหารค้างอยู่ตามซอกฟัน ไม่ถึงขนาดที่กำหนดไว้นั้น และเขาได้กลืนมันลงไปพร้อมกับน้ำลายโดยไม่เจตนา ก็ไม่เสียละหมาด

และเข้าอยู่ในขอบเขตของอาหารที่ทำให้เสียละหมาดเช่นกัน ถ้าหากในปากของเขามีน้ำตาลทรายเม็ดหนึ่งและมันได้ละลายในปากของเขา และเขาได้กลืนส่วนที่ละลายนั้นลงไป

6. เกิดฮะดัษขึ้นก่อนสลามครั้งแรก :

โดยไม่มีข้อแตกต่างกัน ฮะดัษที่เกิดขึ้นนั้นจะโดยเจตนาหรือโดยลืมก็ตาม เพราะขาดเงื่อนไขข้อหนึ่งจากเงื่อนไขละหมาด – คือต้องสะอาดปราศจากฮะดัษก่อนที่จะทำรุกุนละหมาดได้ครบสมบูรณ์

ส่วนกรณีที่มีฮะดัษเกิดขึ้นภายหลังจากสลามที่หนึ่งแล้ว แต่ก่อนสลามที่สอง ละหมาดนั้นถือว่าถูกต้องสมบูรณ์ และนี่คือมติของมุสลิมทั้งมวล

7. กระแอม, หัวเราะ, ร้องไห้ และคราง ถ้าหากมีสองอักษรขึ้นไปปรากฏออกมาจากการกระทำดังกล่าว :

ขอบเขตที่ทั้งสี่อย่างนี้จะทำให้เสียละหมาดก็คือ : จะต้องมีสองอักษรปรากฏออกมา แม้ว่าจะไม่มีความหมายอะไรเลยก็ตาม ส่วนกรณีที่มันเล็กน้อย โดยได้ยินเพียงหนึ่งอักษรเท่านั้น หรือไม่ปรากฏออก

มาแม้เพียงอักษรเดียว ก็ไม่เสียละหมาด ที่กล่าวมาแล้วนี้ถ้าหากเขาสามารถฝืนไว้ได้ แต่เขามีเจตนาที่จะกระทำมัน ส่วนกรณีที่ไม่สามารถฝืนไว้ได้ และเกิดอาการกระแอมไอขึ้นอย่างกระทันหัน หรือไม่สามารถกลั้นหัวเราะไว้ได้ ก็ไม่เสียละหมาด

ส่วนการยิ้มไม่ทำให้เสียละหมาด

เช่นเดียวกับการ ซิเกร และดุอาอฺ ถ้าหากมีเจตนาโต้ตอบกับผู้คนก็ทำให้เสียละหมาดได้ เช่น เมื่อเขาพูดกับคน ๆ หนึ่งว่า : يرحمك الله .

(ขออัลเลาะห์ได้โปรดเมตตาท่าน)

เพราะขณะนั้นถือว่า เป็นคำพูดของมนุษย์ที่ไม่เหมาะสมจะเอามาไว้ในละหมาด, ดังเป็นที่ทราบ

8. เปลี่ยนเจตนา :

ขอบเขตในเรื่องนี้ก็คือ : ตั้งใจเลิกละหมาดหรือนำเอาการเลิกละหมาดไปผูกพันกับสิ่งหนึ่ง เช่น "ถ้าหากคนนั้นมา ฉันจะเลิกละหมาด" ละหมาดของเขาจะเสียเพียงแต่เกิดเจตนาอย่างนี้ขึ้น

และเหตุผลที่เสียละหมาดด้วยการเปลี่ยนเจตนา : ก็เพราะว่าละหมาดนั้นจะใช้ไม่ได้ เว้นแต่ต้องมีการตั้งเจตนาที่แน่วแน่เด็ดขาด แต่การตั้งเจตนาดังกล่าว ถือว่าขัดกันกับการตั้งเจตนาที่แน่วแน่เด็ดขาด

9. หันหลังให้ทิศกิบละห์ :

เพราะการหันหน้าสู่กิบละห์นั้น เป็นเงื่อนไขสำคัญข้อหนึ่งของเงื่อนไขละหมาด โดยไม่คำนึงว่าเขาเจตนากระทำเช่นนั้นเอง หรือถูกจับหมุนตัวโดยฝืนใจก็ตาม ในกรณีที่เขาเจตนาหันหลัง ละหมาดของเขาจะเสียทันที ส่วนในกรณีที่ฝืนใจ ละหมาดจะยังไม่เสีย นอกจากเขาจะหยุดอยู่ในสภาพหันหลังให้กิบละห์ชั่วเวลาหนึ่ง และถ้าหากเขาหันหน้ากลับสู่กิบละห์อย่างรวดเร็วละหมาดของเขาไม่เสีย หลักเกณฑ์ที่จะนำมาพิจารณาว่า เขาหยุดอยู่ในสภาพหันหลังให้กิบละห์ หรือไม่หยุดอยู่นั้น ก็คือ ประเพณี

سُجُودُ السَّهْو

สุหยูดซะห์วี

คำว่า "ซะห์วี" มีรากศัพท์จากคำว่า ซะห์วุน ซึ่งในหลักภาษามีความหมายว่า ลืมสิ่งหนึ่งหรือเผลอไผลจากสิ่งนั้น

ส่วนความมุ่งหมายในที่นี้ก็คือ :

ความบกพร่องที่ผู้ละหมาดทำให้เกิดขึ้นในละหมาดของตน, ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือลืม และการสุหยูดนั้น – ซึ่งอยู่ท้ายละหมาด – เป็นการชดเชยข้อบกพร่องดังกล่าว

ข้อกำหนดของสุหยูดซะห์วี :

เป็นสุนัตขณะที่เกิดเหตุหนึ่งเหตุใดดังกล่าวต่อไปนี้ ถ้าหากผู้ละหมาดไม่สุหยูด ก็ไม่เสียละหมาด และไม่จำเป็น (วาญิบ) ต้องสุหยูด เพราะไม่ได้บัญญัติขึ้นเพราะทิ้งสิ่งที่เป็นวาญิบ ดังจะได้กล่าวต่อไป

หลักฐานบัญญัติสุหยูดซะห์วี คือ ฮะดีษที่บุคอรี (1169) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: صلَّى بنا النبي ﷺ الظهر أو العصر، فسلَّم، فقال له ذو اليدين: الصلاة يا رسول الله، أنقصت؟ فقال النبي ﷺ: «أَحَقٌّ مَا يَقُولُ؟». قالوا: نعم، فصلَّى ركعتين أُخْرَيَيْنِ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ.

จากอบี ฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดดุหริหรืออัสริร่วมกับพวกเรา ต่อมาท่านได้ให้สลาม ซุ้ลยะดัยน์ได้กล่าวแก่ท่านนบีว่า: "ละหมาดนั้น โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ - ท่านได้ย่อมันหรือ?" ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า "เป็นความจริงตามที่เขากล่าวใช่ไหม" พวกเขาตอบว่า: "ครับ" ท่านจึงได้ละหมาดอีกสองรอกาอัต หลังจากนั้นท่านได้สุหยูดสองครั้ง และหลักฐานอื่น ๆ จะได้นำมากล่าวต่อไป :

สาเหตุของสุหยูดซะห์วีคือ :

1. **ผู้ละหมาดละทิ้งสุนัตอับอาดข้อใดข้อหนึ่ง** ดังกล่าวมาแล้ว เช่น ตะชะฮ์ฮุดครั้งแรกและกุนูต :

บุคอรี (1166) และมุสลิม (570) ได้รายงาน

عن عبدالله بن بُحَيْنَةَ رضي الله عنه أنه قال: صلَّى لنا رسول الله ﷺ رَكْعَتَيْنِ من بعض الصلوات ـ وفي رواية: قام من اثنتين من الظهر ـ ثم قام فلم يجلس، فقام الناس معه، فلما قضى صلاته ونظرنا تسليمه، كبَّر قبل التسليم،

فسجد سجدتين وهو جالس، ثم سلم.

จากอับดิ้ลลาห์ บุตร บุฮัยนะห์ (ร.ด.) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้นำพวกเราละหมาดสองรอกาอัตของละหมาดบางละหมาดและในรายงานหนึ่งว่า : ท่านได้ลุกขึ้นยืนเมื่อละหมาดได้สองรอกาอัตของละหมาดดุห์ริ หลังจากนั้นท่านได้ลุกขึ้นโดยไม่ได้นั่ง ผู้คนได้ยืนขึ้นพร้อมกับท่านนบี เมื่อท่านได้ละหมาดเสร็จ และพวกเรารอคอยการสลามของท่าน ท่านได้ตักบีรก่อนสลามและได้สุหยูดสองครั้ง ขณะที่ท่านนั่งหลังจากนั้นท่านจึงสลาม

และอิบนุมาญะห์ (1208) อะบูดาวูด (1036) และผู้อื่นได้รายงาน

عن

المغيرة بن شعبة، قال: قال رسول الله ﷺ: «إذا قامَ أَحَـدُكُمْ من الرَّكْعَتَيْنِ، فَلَمْ يَسْتَتِمَّ قَائِماً فَلْيَجْلِسْ، وَإذَا استَتَمَّ قَائِماً فلا يَجْلِسْ، وَيَسْجُدْ سَجْدَتَي السَّهْوِ».

จากอัลมุฆีเราะห์ บุตร ชัวะอุบะห์ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : เมื่อคนใดในพวกท่านได้ลุกขึ้นจากสองรอกาอัต และเขายังไม่ทันได้ยืนอย่างสมบูรณ์ ให้เขาจงนั่งลงและเมื่อเขาได้ยืนสมบูรณ์แล้วก็ไม่ต้องนั่งลง แต่ให้เขาสุหยูดสองครั้ง เป็นสุหยูดซะห์วี

2. สงสัยจำนวนรอกาอัตที่ได้ทำไปแล้ว :

ให้เขากำหนดเอาจำนวนรอกาอัตที่น้อยที่สุดและกระทำต่อไปจนครบจำนวนรอกาอัตที่เหลือ หลังจากนั้นจึงสุหยูดซะห์วี เพื่อชดเชยความบกพร่องที่เกิดขึ้น นั่นคือจำนวนรอกาอัตในละหมาดนั้นอาจเกินกำหนดไป (ซึ่งการทำเกินจากกำหนด ถือเป็นความบกพร่องเช่นเดียวกับการทำขาด) ดังนั้นถ้าหากเขาสงสัยว่าได้ละหมาดดุห์ริไปสามหรือสี่รอกาอัตแล้ว และเขายังอยู่ในละหมาด ให้กำหนดเอาว่าเขาได้ละหมาดไปสามรอกาอัตและให้เขาทำเพิ่มอีกหนึ่งรอกาอัต แล้วสุหยูดซะห์วีเพื่อเป็นการชดเชยข้อบกพร่องเนื่องจากอาจเป็นไปได้ว่าเขาได้ละหมาดดุห์ริห้ารอกาอัต

มุสลิม (571) ได้รายงาน

عن أبـي سعيد رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «إذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ في صَلاتِهِ، فَلَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى، ثلاثاً أَمْ أَرْبَعاً، فَلْيَطْرَحِ الشَّكَّ، وَلْيَبْنِ عَلَى مَا استَيْقَنَ، ثُمَّ يَسْجُد سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ، فإن كان صلَّى خمساً شَفَعْنَ له صلاته، وإن كان صلى إتماماً لِأَرْبَعٍ كانَتا تَرْغيماً للشيطان».

จากอะบีสะอีด (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะฮ์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : เมื่อคนใดในพวกท่านสงสัยในละหมาดของเขา และเขาไม่รู้ว่าได้ละหมาดไปสามหรือสี่รอกาอัตแล้ว ให้เขาจงทิ้งสิ่งที่สงสัย (คือสี่) และให้เขาจงดำเนินต่อไปบนสิ่งที่เขามั่นใจ (คือสาม) หลังจากนั้นให้เขาสุหยูดสองครั้งก่อนสลาม, ดังนั้น ถ้าหากเขาได้ละหมาดห้ารอกาอัตสุหยูดนั้นจะทำให้ละหมาด ของเขาเป็นจำนวนคู่ (คือสี่) และถ้าหากเขาได้ละหมาดครบสี่รอกาอัต สุหยูดทั้งสองครั้งนั้นก็จะทำให้ชัยตอนต้อยต่ำ"

และถ้าหากการสงสัยเกิดขึ้น ภายหลังจากละหมาด เสร็จเรียบร้อยแล้ว ความสงสัยดังกล่าวก็ไม่มีผลกระทบแต่อย่างใด กับความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของละหมาด

การที่มะอฺมูม (ผู้ตาม) ลืมขณะตาม อิหม่าม (ผู้นำ) – เช่น มะอฺมูม ลืมตะชะฮ์ฮุดครั้งแรก อิหม่ามจะรับตะชะฮ์ฮุดนั้นไปและไม่จำเป็นที่มะอฺมูมจะต้องสุหยูดชะห์วี ภายหลังจากอิหม่ามสลามแล้ว หลักฐานในเรื่องดังกล่าว คือ คำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ที่ว่า «الإمام ضامن»

"อิหม่ามเป็นผู้รับประกัน" รายงานโดยอิบนุฮิบบาน และว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์ (362)

3. กระทำสิ่งที่ห้ามกระทำโดยลืม ซึ่งถ้าหากกระทำสิ่งนั้นโดยเจตนาจะทำให้เสียละหมาด:-

เช่น พูดเล็กน้อย, หรือละหมาดเกินหนึ่งรอกาอัตโดยลืม, แล้วนึกขึ้นได้ขณะอยู่ในละหมาด ให้เขาสุหยูดชะห์วี

4. ย้ายที่การกระทำต่าง ๆ ของละหมาด ทั้งรุกุน หรือสุนัตอับอาด หรือย้ายที่การอ่านซูเราะห์ ซึ่งต้องอ่านในขณะยืน

อาทิเช่น : อ่านฟาติฮะห์ ขณะนั่งตะชะฮ์ฮุด, หรืออ่านกุนูตในรุกัวะอฺ หรืออ่านซูเราะห์ ที่สุนัตให้อ่านภายหลังอ่านฟาติฮะห์ ในขณะเอียะอฺติดาล, สุนัตให้ทำการสุหยูดชะห์วี ในตอนท้ายละหมาด

วิธีการสุหยูดชะห์วี และที่สุหยูด :

สุหยูดชะห์วีมีสองสุหยูด เหมือนกับสุหยูดทั่วไปในละหมาดโดยให้ผู้ละหมาด เนียตว่าเป็นสุหยูดชะห์วี

ที่ของสุหยูดชะห์วี คือ ท้ายละหมาดก่อนสลาม, ดังนั้นถ้าผู้ละหมาดได้สลาม ก่อนสุหยูดโดยเจตนา หรือโดยลืม และเวลาผ่านไปนานกว่าจะนึกได้, ก็ถือว่าหมดสิทธิ์ที่จะสุหยูด แต่ถ้าหากไม่นานก็อนุญาตให้เขาสุหยูดได้ โดยสุหยูดสองครั้ง แล้วสลามใหม่อีกครั้งหนึ่ง

سجدات التلاوة

สุหยูด ติลาวะห์ (สุหยูดเพราะอ่านอัลกุรอ่าน)

สุนัตให้สุหยูด ติลาวะห์แก่ผู้ที่อ่านในละหมาด และอ่านนอกละหมาด และแก่ผู้ได้ยินนอกละหมาด หลักฐานในเรื่องดังกล่าว คือ ฮาดีษที่บุคอรี (1025) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله
عنهما قال: كان النبي ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ فيها السَّجْدَةُ، فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ، حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا مَوْضِعَ جَبْهَتِهِ.

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: ท่านนบี (ซ.ล.) ได้อ่านซูเราะห์ให้พวกเราฟังซึ่งในซูเราะห์นั้น มีบัญญัติให้สุหยูด (ซะญะดะห์) ท่านนบีได้สุหยูด และพวกเราก็สุหยูด จนคนหนึ่งในพวกเราไม่พบที่ที่จะวางหน้าผากของเขา"

และที่อะบีดาวูด (1413) ว่า:

كان النبي ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْنَا القُرْآنَ،
فَإِذَا مَرَّ بِالسَّجْدَةِ كَبَّرَ وَسَجَدَ، وَسجدنا معه.

ท่านนบี (ซ.ล.) ได้อ่านอัลกุรอาน ให้พวกเราฟัง เมื่อท่านอ่านผ่าน อายะห์ที่มีบัญญัติให้สุหยูด (ซะญะดะห์) ท่านได้ตักบีร และสุหยูด และพวกเราก็ได้สุหยูดพร้อมกับท่าน

และมุสลิม (81) ได้รายงาน

عن ابي هريرة رضي الله عنه عن النبي ﷺ
قال: «إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السَّجْدَةَ فَسَجَدَ، اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ يَبْكِي، يقولُ: يا وَيْلَهُ، أُمِرَ ابْنُ آدَمَ بالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الجَنَّةُ، وَأُمِرْتُ بالسُّجُودِ فَعَصَيْتُ فَلِيَ النَّارُ».

จากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) จาก ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: เมื่อลูกหลานของอาดัมได้อ่านซูเราะห์ ที่มีบัญญัติให้สุหยูด (สะญะดะห์) และเขาได้สุหยูด ชัยตอนจะปลีกตัวออกไปร้องไห้พลางกล่าวว่า: โอ้ความพินาศของตัวเรา ลูกหลานของอาดัมถูกบัญชาให้สุหยูด เขาก็สุหยูด เขาก็ได้เข้าสวรรค์ แต่ตัวฉันถูกบัญชาให้สุหยูด ฉันกลับฝ่าฝืนฉันจึงต้องเข้านรก"

และบุคอรี (1027) ได้รายงาน

عن عمر رضي الله عنه قال: يا أَيُّها

النَّاسُ إِنَّا نَمُرُّ بِالسُّجُودِ، فَمَنْ سَجَدَ فَقَدْ أَصَابَ، وَمَنْ لَمْ يَسْجُدْ فَلا إِثْمَ عَلَيْهِ.

จากอุมัร (ร.ด.) ว่า เขาได้กล่าวว่า: ประชาชนทั้งหลาย ความจริงพวกเราได้อ่านผ่านอายะห์ที่มีบัญญัติให้สุหยูด ดังนั้นผู้ใดสุหยูดเขาก็ได้ทำถูกต้อง และผู้ใดไม่สุหยูดก็ไม่มีบาปเหนือเขา

ฮะดีษนี้บ่งชี้ว่าสุหยูดติลาวะห์เป็นสุนัตไม่ใช่วาญิบ เพราะถ้าหากเป็นวาญิบผู้ที่ละทิ้งจะต้องมีบาป และในรายงานหนึ่ง

عن ابن عمر رضي الله عنهما: إِنَّ اللَّـهَ لم يَفْرِض عَلَيْنا السُّجُودَ إِلَّا أَنْ نَشَاء.

จากอิบนิ อุมัร (ร.ด.) ว่า: แท้จริงอัลเลาะห์ไม่ได้กำหนดสุหยูดให้เป็นหน้าที่ตกหนักเหนือพวกเรา นอกจากที่พวกเราประสงค์

จำนวนสุหยูดติลาวะห์:

สุหยูดติลาวะห์ในอัลกุรอานมีสิบสี่แห่ง คือในซูเราะห์ต่าง ๆ ต่อไปนี้: หนึ่งครั้งในอัลอะอรอฟ, อัรเราะอฺดุ, อันนะฮ์ลิ, อัลอิสรออฺ, มัรยัม, สองครั้งในฮัจย์, หนึ่งครั้งใน อัลฟุรกอน, อันนัมลิ, อะลีฟลาม-ดันซีล, ฮามีม อัสสะญะดะห์, อันนัจมิ, อัลอินชิกอก และอัลอะลัก

และผู้ใดประสงค์สุหยูดติลาวะห์ให้เขาตักบีรอตุ้ลเอียห์รอม ยกมือทั้งสองข้างขึ้น จากนั้นตักบีรเพื่อลงสุหยูดโดยไม่ต้องยกมือ และสุหยูดหนึ่งครั้ง เช่นสุหยูดทั่วไปของละหมาดหลังจากนั้นให้สลาม, ตักบีรอตุ้ลเอียะห์รอมและสลามเป็นเงื่อนไขสำคัญในสุหยูดติลาวะห์และเงื่อนไขต่าง ๆ ในละหมาด อาทิเช่น ความสะอาด การผินหน้าสู่กิบละห์และอื่น ๆ ก็เป็นเงื่อนไขในสุหยูดติลาวะห์ด้วยเช่นกัน

صَلَاةُ الجَمَاعَةِ

ละหมาดญะมาอะห์

ประวัติการละหมาดญะมาอะห์

ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ทำละหมาดญะมาอะห์ ภายหลังการอพยพ (ฮิจเราะห์) ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ทำละหมาดขณะพำนักอยู่ในมักกะห์เป็นเวลาสิบสามปี โดยไม่ได้ทำรวมกันเป็นญะมาอะห์ เพราะบรรดาซอฮาบะห์ของท่านถูกกดขี่ข่มเหง, พวกเขาจึงละหมาดกันภายในบ้าน เมื่อท่านนบี (ซ.ล.) ได้อพยพ (ฮิจเราะห์) ไปสู่มะดีนะห์ท่านได้ทำละหมาดญะมาอะห์เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

ข้อกำหนดของละหมาดญะมาอะห์ :

ตามทัศนะที่ซอเฮียะห์นั้น ละหมาดญะมาอะห์ นอกจากในละหมาดญุมอะห์เป็นฟัรดูกิฟายะห์, การบังคับจะยังไม่พ้นไปจากชาวเมืองหนึ่ง เว้นแต่เมื่อได้ปรากฏสัญลักษณ์ของการละหมาดญะมาอะห์แล้ว ดังนั้นถ้าหากไม่มีการทำละหมาดญะมาอะห์ในเมืองนั้น หรือมีการกระทำแต่เป็นไปอย่างซ่อนเร้น ชาวเมืองนั้นทั้งหมดก็มีบาป และผู้นำของมุสลิมจำเป็นต้องเข้าบังคับพวกเขา

หลักฐานในการบัญญัติละหมาดญะมาอะห์ คือ คำตำรัสของอัลเลาะห์ตาอาลาที่ว่า :

﴿وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ﴾ (سورة النساء: الآية ١٠٢).

"และเมื่อท่านอยู่ในหมู่พวกเขา ให้ท่านดำรงละหมาดเพื่อพวกเขา ให้กลุ่มหนึ่งจากพวกเขายืนพร้อมกับท่าน (อันนิซาอฺ : 102)

หลักฐานนี้อยู่ในเรื่องละหมาดในยามหวาดกลัว เมื่อมีคำสั่งให้ละหมาดญะมาอะห์ในยามหวาดกลัว การละหมาดญะมาอะห์ในยามสงบก็เป็นสิ่งที่สมควรยิ่งกว่า

และเช่นเดียวกับคำของท่านนบี (ซ.ล.) ที่กล่าวว่า :

«صَلَاةُ الجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً» (رواه البخاري: ٦١٨؛ ومسلم: ٦٥٠).

"ละหมาดญะมาอะห์ประเสริฐกว่าละหมาดคนเดียวยี่สิบเจ็ดขั้น" บุคอรี (618) และมุสลิม (650)

และเช่นเดียวกับฮะดีษที่อะบูดาวูด (547) และที่อิบนุฮิบบานว่า : เป็นฮะดีษซอเฮียะห์ (425) และผู้อื่นได้รายงานว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مَا مِنْ ثلاثة في قَرْيَةٍ أَوْ بَدْوٍ لا تُقَامُ فيهِمُ الجَمَاعَةُ إِلَّا اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَعَلَيْكَ بِالجَمَاعَةِ،

فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذِّئْبُ القَاصِيَةَ. *"ไม่มีคนสามคนอยู่ในหมู่บ้านหรือชนบทใด ที่ไม่มีการทำญะมาอะห์ในหมู่พวกเขา นอกจากชัยตอนจะเข้าครอบงำพวกเขา ดังนั้นท่านจงทำญะมาอะห์เถิด เพราะความจริงหมาป่าจะกินลูกแกะที่หลงฝูง"*

เคล็ดลับ (ฮิกมะห์) ในการบัญญัติละหมาดญะมาอะห์

หลักการอิสลามส่งเสริมให้มุสลิมรู้จักกัน เป็นพี่น้องกัน และร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมสัจจธรรม และขจัดสิ่งโป้ปดมดเท็จ การส่งเสริมให้เกิดภราดรภาพและความร่วมมือกันนั้นไม่มีแหล่งใดที่จะสร้างบรรยากาศได้ดีกว่ามัสยิด ขณะที่มุสลิมพบปะกันที่มัสยิด เมื่อมาร่วมละหมาดฟัรดูห้าเวลา

ไม่ว่าจะมีผลประโยชน์ที่ขัดกันอย่างไร และมีความอาฆาตแค้นที่ฝังแน่นในจิตใจอย่างไร การได้มีโอกาสพบปะกันอยู่เสมอในละหมาดญะมาอะห์ก็จะทำลายกำแพงแห่งความเหินห่าง และสลายความอาฆาตแค้นให้หมดสิ้นไป ถ้าหากเขาเป็นผู้มีศรัทธาต่ออัลเลาะห์อย่างแท้จริง และไม่ใช่เป็นคนเสแสร้งในสิ่งที่เขาแสดงออกทั้งในการละหมาดในการอิบาดะห์และความพยายามไปมัสยิด

อุปสรรคต่าง ๆ ที่ศาสนายอมรับในเรื่องการไม่ไปละหมาดญะมาอะห์ :

อุปสรรคต่าง ๆ มีสองแผนก : อุปสรรคทั่วไป, อุปสรรคเฉพาะ

สำหรับอุปสรรคทั่วไป :

เช่น ฝน, พายุจัดในเวลากลางคืน, ทางสัญจรเป็นหล่ม

มีรายงานว่า อิบนิ อุมัร (ร.ด.) ได้อะซานในคืนที่หนาวและมีพายุ-บุคอรี (635) และมุสลิม (697) หลังจากนั้นเขาได้กล่าวว่า :

أَلَا صَلُّوا فِي الرِّحَالِ، ثم قال: إن رسول الله ﷺ كَانَ يَأْمُر
المُؤَذِّنَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ ذَاتُ بَرْدٍ وَمَطَرٍ أَنْ يَقُولَ:
«أَلَا صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ».

"โปรดทราบท่านทั้งหลายจงละหมาดในที่พักเถิด จากนั้นเขาได้กล่าวว่า : แท้จริงท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ใช้ผู้อะซาน ถ้าหากเป็นคืนที่หนาวและฝนตก ให้กล่าวว่า : โปรดทราบ ท่านทั้งหลายจงละหมาดในที่พักของพวกท่าน"

อุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้เป็นที่ทราบดีว่า เป็นไปได้น้อยมากที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบันนอกจากในถิ่นชนบทที่ห่างไกลเท่านั้น

ส่วนอุปสรรคเฉพาะนั้น

เช่น ป่วย หิวกระหายอย่างรุนแรง กลัวผู้ประทุษร้ายต่อชีวิตหรือทรัพย์สิน, ปวดอุจจาระหรือปัสสาวะ เพราะฮะดีษที่บุคอรี (642) และมุสลิม (559) ได้รายงานว่า :

«إِذَا وُضِعَ عَشَاءُ أَحَدِكُمْ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَؤُوا
بِالْعَشَاءِ، وَلَا يَعْجَلَنَّ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهُ»، ولخبر مسلم (٥٦٠): «لَا صَلَاةَ
بِحَضْرَةِ طَعَامٍ، وَلَا هُوَ يُدَافِعُهُ الأَخْبَثَانِ».

"เมื่ออาหารค่ำของคนหนึ่งในพวกท่านได้ถูกยกมาวาง และได้อิกอมะห์ละหมาด ให้ท่านทั้งหลายจงเริ่มด้วยอาหารค่ำ และจะต้องไม่รีบร้อนจนกว่าจะเสร็จจากอาหารนั้น" และเพราะฮะดีษมุสลิม (560) ว่า : *"ไม่มีละหมาดต่อหน้าอาหาร และไม่มีละหมาดขณะที่อุจจาระและปัสสาวะจะออก"*

และเช่น การที่ลูกหนี้ถูกติดตามทวงหนี้ขณะที่ออกไปละหมาดญะมาอะห์ในสภาพที่เขาจนไม่มีเงินใช้หนี้, และเช่นการรับประทานสิ่งที่มีกลิ่นน่ารังเกียจ, หรือสวมใส่เสื้อผ้าที่สกปรกและมีกลิ่นที่รบกวนผู้อื่น แต่ละสภาพที่กล่าวมานี้ถือเป็นอุปสรรคที่ศาสนายินยอมให้ไม่ต้องไปละหมาดญะมาอะห์ได้

บุคอรี (817) และมุสลิม (564) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه

ان النبـي ﷺ قال: «مَنْ أَكَلَ ثُوماً ـ وَقِيسَ غَيْـرُهُ مِنَ الأَعْذَارِ عَلَيْهِ ـ فَلْيَعْتَزِلْنَ، أو قال: فليعتزل مَسْجِدَنَا، وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ».

จากญาบิร (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ผู้ใดรับประทานกระเทียม - โดยนำเอาอุปสรรคต่าง ๆ มาเทียบเคียง (กิยาส) กับการรับประทานกระเทียม - เขาจะต้องปลีกตัวให้ไกล หรือท่านได้กล่าวว่า : ให้เขาจงปลีกตัวไกลจากมัสยิดของเราและให้เขาจงนั่งอยู่ในบ้านของเขา"*

เงื่อนไขของผู้นำละหมาด

ผู้เป็นอิหม่ามนำละหมาดจะต้องมีเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างครบถ้วน ซึ่งเงื่อนไขส่วนใหญ่นั้นเป็นเรื่องเทียบเคียง, ตามแต่สภาพของมะอฺมูม (ผู้ตาม) - และสรุปได้ดังต่อไปนี้ :-

1. ผู้ตามจะต้องไม่รู้หรือเชื่อว่าละหมาดของอิหม่ามนั้นใช้ไม่ได้

ยกตัวอย่าง เช่น : สองคนวินิจฉัยกันในเรื่องทิศกิบละห์ แต่ละคนต่างก็เชื่อมั่นว่า กิบละห์อยู่ในทิศที่อีกคนหนึ่งไม่เชื่อมั่น ในกรณีนี้ไม่ยินยอมให้คนทั้งสองนี้ละหมาดตามกัน เพราะต่างคนต่างก็เชื่อว่าอีกคนหนึ่งหันไปไม่ตรงทิศกิบละห์ และละหมาดของอีกคนหนึ่งที่หันไปทางทิศนั้นใช้ไม่ได้

2. ผู้นำจะต้องไม่ใช่คนอุมมีย์, และผู้ตามเป็นกอรีย์ :

ความหมายที่ว่า อุมมีย์คือ ผู้ที่อ่านฟาติฮะห์ได้ไม่ถูกต้อง โดยอ่านฟาติฮะห์ไม่ครบอักษรหรือชัดดะห์ เป็นต้น แต่ถ้าหากผู้ตาม (มะอฺมูม) ก็อ่านได้เช่นเดียวกับผู้นำ (อิหม่าม) ยินยอมให้ละหมาดตามกันได้

3. ผู้นำ (ละหมาด) จะต้องไม่เป็นผู้หญิง โดยที่ผู้ตาม (มะอฺมูม) เป็นผู้ชาย

ดังนั้นถ้าหากผู้ตามก็เป็นผู้หญิงด้วยกัน ศาสนายินยอมให้ละหมาดตามกันได้ เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : «لا تَـؤُمَّنَّ امْرَأَةٌ رَجُلاً» (رواه ابن ماجه)

"ผู้หญิงจะต้องไม่นำผู้ชายละหมาด" รายงานโดยอิบนุมาญะห์

คุณลักษณะที่อิหม่ามควรจะมี :

อิหม่ามของคนหมู่หนึ่งนั้นควรเป็นผู้ที่เข้าใจศาสนาที่สุด, เป็นผู้ที่อ่านได้ดีที่สุด, มีคุณธรรมที่สุด, มีอายุมากที่สุด, เมื่อมีคุณลักษณะเหล่านี้ครบในตัวอิหม่าม ผู้นำละหมาด การละหมาดข้างหลังอิหม่ามดังกล่าวประเสริฐยิ่ง และผลบุญก็เป็นที่มุ่งหวังได้ว่าจะได้รับ

มุสลิม (673) ได้รายงานจากอิบนิมัสอูด (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

: «يَؤُمُّ القَوْمَ أَقْرَأُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، فَإِنْ كَانُوا فِي القِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الهِجْرَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ سِنًّا».

"ให้เป็นผู้นำกลุ่มชนละหมาด คือ ผู้ที่อ่านคำภีร์ของอัลเลาะห์ได้ดีที่สุด ถ้าหากพวกเขาอ่านได้ดีพอกัน ให้ผู้ที่รู้ซุนนะห์ที่สุดนำละหมาด ถ้าหากพวกเขารู้ซุนนะห์พอกันให้ผู้ที่อพยพก่อนนำละหมาด และถ้าหากพวกเขาอพยพพร้อมกันให้ผู้ที่มีอายุมากกว่านำละหมาด"

ยินยอมให้ผู้ที่อาบน้ำละหมาด ปฏิบัติละหมาดตามผู้ที่ตะยัมมุมและผู้ที่เช็ดรองเท้าหุ้มข้อ ผู้ที่ยืนละหมาดตามผู้ที่นั่ง ผู้บรรลุศาสนภาวะตามเด็ก และคนละหมาดฟัรดูปฏิบัติละหมาดตามคนที่ละหมาดสุนัตได้ หรือ กลับกันก็ได้

วิธีการตาม :

จะไม่เป็นการตามกัน ในบัญญัติศาสนา นอกจากต้องมีเงื่อนไขและวิธีการที่จะต้องคอยระมัดระวังดังต่อไปนี้ :

1. มะอฺมูม (ผู้ตาม) จะต้องไม่ล้ำหน้าอิหม่าม (ผู้นำ) ในสถานที่ละหมาด

ดังนั้นถ้าหากมะอฺมูมล้ำหน้าอิหม่าม การตามนั้นใช้ไม่ได้ เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า

«إِنَّمَا جُعِلَ الإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ» (رواه البخاري: ٦٥٧؛ ومسلم: ٤١١).

"แท้จริงอิหม่ามนั้นถูกแต่งตั้ง เพื่อให้ถูกตาม" บุคอรี (657) และมุสลิม (411) ที่จะเรียกว่าเป็นการตามนั้นจะไม่เกิดขึ้นนอกจากผู้ตามต้องอยู่หลัง แต่ถ้าหากยืนเท่ากันก็ไม่มีผลเสีย เป็นแต่เพียงมักโระห์เท่านั้น ที่จริงแล้วสุนัตให้ผู้ตาม (มะอฺมูม) อยู่หลังผู้นำ (อิหม่าม) เล็กน้อย ถ้าหากมะอฺมูมล้ำหน้าอิหม่ามละหมาดใช้ไม่ได้ หลักพิจารณาว่าอยู่หลังหรือล้ำหน้านั้นให้พิจารณาที่ส้นเท้าเป็นสำคัญ ถ้าหากผู้ตามมีสองคนหรือเกินกว่า ให้พวกเขาตั้งแถวข้างหลังอิหม่าม แต่ถ้าหากมีคนเดียวให้ยืนอยู่ทางด้านขวาของอิหม่าม ถ้าหากมีคนที่สองมา, ให้ยืนทางด้านซ้ายของอิหม่าม จากนั้นให้ทั้งสองคนถอยหลังไปตั้งเป็นแถวขึ้น หรืออิหม่ามขยับขึ้นไปข้างหน้าก็ได้

มุสลิมได้รายงานจากญาบิร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *ฉันได้ละหมาดข้างหลังท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ฉันได้ยืนอยู่ทวงด้านขวาของท่าน ต่อมาญาบิรบุตร ซอคร์ได้มาและยืนทางด้านซ้ายของท่าน ท่านได้จับมือของเราทั้งสองและได้ทำให้เรามายืนอยู่ข้างหลังท่าน*

และสุนัตไม่ให้ระยะระหว่างอิหม่ามกับมะอฺมูมไกลกันเกินกว่าสามศอก และระยะระหว่างแถวก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากมีพวกผู้ชายและพวกผู้หญิงละหมาดข้างหลังอิหม่ามให้ผู้ชายอยู่ในแถวแรก และแถวของผู้หญิงอยู่ข้างหลังแถวผู้ชาย และถ้าหากมีผู้ชายคนหนึ่งกับผู้หญิงคนหนึ่งละหมาด ให้ผู้ชายตั้งแถวอยู่ทางด้านขวาของอิหม่ามและผู้หญิงข้างหลังผู้ชาย

ส่วนการละหมาดญะมาอะห์ของพวกผู้หญิงนั้น ให้อิหม่ามของพวกนางยืนตรงกลาง เพราะปรากฏหลักฐานดังกล่าวจากอาอิชะห์และอุมมิซะละมะห์ (ร.ด.) รายงานโดยบัยฮะกีด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์

มักโรห์ที่มะอฺมูมจะยืนอยู่เพียงลำพังคนเดียวในแถวหนึ่งต่างหาก แต่ให้เขาเข้าไปรวมอยู่ในแถวหน้าถ้าหากมีช่องว่าง และถ้าไม่มีช่องว่างก็สุนัตให้เขาลากคน ๆ หนึ่งจากแถวหน้ามารวมกับเขาหลังจากตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมแล้วและสุนัตแก่ผู้ที่ถูกลาก ให้ความร่วมมือกับเขาและถอยหลังมาหาเขา เพื่อจะได้รับผลบุญในเรื่องการให้ความร่วมมือกันทำความดี

2. มะอฺมูมจะต้องตามอิหม่ามในการเปลี่ยนอาการต่าง ๆ ของอิหม่ามและในรุกุนละหมาดที่เป็นการกระทำ :

โดยมะอฺมูมจะต้องเริ่มกระทำตามภายหลังจากอิหม่ามได้กระทำไปแล้วและจะต้องไม่กระทำเสร็จก่อนอิหม่าม ดังนั้นถ้าหากมะอฺมูมทำช้ากว่าอิหม่ามหนึ่งรุกุน ก็ถือว่ามักโรห์ และถ้าหากทำช้ากว่าอิหม่ามสองรุกุนยาว ๆ เช่น อิหม่ามได้รุกัวะอฺ, เอียะติดาล แล้วลงสุหยูด และลุกจากสุหยูดโดยที่มะอฺมูมยังคงยืนอยู่โดยไม่มีอุปสรรคใด ๆ ละหมาดของมะอฺมูมใช้ไม่ได้

ส่วนกรณีที่มะอฺมูมช้ากว่าอิหม่ามเพราะมีอุปสรรคเช่น มะอฺมูมเป็นคนที่อ่านช้า ก็ยินยอมให้เขาล่าช้ากว่าอิหม่ามได้สามรุกุน ถ้าหากสามรุกุนไม่พอที่เขาจะตามอิหม่ามทันเขาก็จำเป็นจะต้องเลิกจากสิ่งที่กำลังทำอยู่และข้ามไปตามอิหม่ามให้ทัน และเมื่ออิหม่ามเสร็จละหมาดก็ให้เขานำส่วนที่เหลือที่เขาได้ข้ามไปมาปฏิบัติจนเสร็จละหมาด

3. รู้การเคลื่อนย้ายของอิหม่าม :

โดยเห็นอิหม่าม, หรือเห็นบางส่วนของแถวละหมาด หรือได้ยินมุบัลลิฆ (ผู้ทำหน้าที่บอกการเคลื่อนไหวของอิหม่าม)

4. จะต้องไม่มีที่ว่างขวางกั้นอยู่ระหว่างอิหม่ามกับมะอฺมูม :

ในกรณีที่คนทั้งสองไม่ได้อยู่ในมัสยิด ส่วนกรณีที่บุคคลทั้งสองอยู่ในมัสยิด การตามกันทั้งที่อยู่ห่างกันถือว่าใช้ได้ ไม่ว่าระยะทางระหว่างบุคคลทั้งสองจะห่างไกลกันแค่ไหนก็ตาม หรือไม่ว่าจะมีอาคารที่มีช่องทะลุไปหากันได้ขวางกั้นอยู่หรือไม่ก็ตาม

ส่วนในกรณีที่ผู้นำ (อิหม่าม) และผู้ตาม (มะอฺมูม) อยู่นอกมัสยิดหรืออิหม่ามอยู่ในมัสยิด ส่วนมะอฺมูมอยู่นอกมัสยิด ก็มีเงื่อนไขอยู่ว่าระยะทางระหว่างอิหม่ามกับมะอฺมูมจะต้องไม่ไกลกัน

ขอบเขตในเรื่องดังกล่าวมีดังต่อไปนี้ :

หนึ่ง :

เมื่ออิหม่ามและมะอฺมูมอยู่ในท้องทุ่งเป็นต้น ก็มีเงื่อนไขว่าจะต้องไม่ไกลกันเกินกว่าสามร้อยศอกฮาชิมีย์คือ (150) เมตรโดยประมาณ

สอง :

ถ้าหากคนทั้งสองอยู่ในอาคาร เช่นอยู่ในบ้านสองหลัง หรือคนหนึ่งอยู่ที่ชานบ้าน อีกคนหนึ่งอยู่ในบ้าน, นอกเหนือจากเงื่อนไขดังกล่าวแล้วจะต้องให้แถวละหมาดที่อยู่ในอาคารหลังหนึ่งติดต่อกับอีกหลังหนึ่ง, ถ้าหากอาคารที่อิหม่ามอยู่นั้นอยู่เยื้องไปทางขวาหรือซ้ายของที่มะอฺมูมหรือผู้ตามยืนอยู่

สาม :

อิหม่ามละหมาดอยู่ในมัสยิดและผู้ตามบางคนอยู่นอกมัสยิด มีเงื่อนไขว่าระยะทางระหว่างริมมัสยิดกับผู้ตามคนแรกที่ยืนอยู่นอกมัสยิดนั้น จะต้องไม่เกินกว่าสามร้อยศอกฮาชิมีย์

5. ผู้ตามจะต้องเนียตละหมาดญะมาอะห์หรือเนียตตาม :

โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องเนียตพร้อมกับตักบีร่อตุ้ลเอียะห์รอม ถ้าหากผู้ตามไม่ได้เนียตดังกล่าว

และได้ทำตามอิหม่ามทั้งในการเคลื่อนย้ายและการกระทำต่าง ๆ ละหมาดของเขาใช้ไม่ได้ ถ้าหากการทำตามอิหม่ามของเขานั้น จะต้องมีการรอคอยอย่างมากตามประเพณี, ส่วนในกรณีที่เป็นการตามกันโดยบังเอิญไม่มีเจตนาที่จะตาม หรือมีการรอคอยอิหม่ามแต่เพียงเล็กน้อยก็ไม่เสียละหมาด สำหรับอิหม่ามนั้นไม่จำเป็นต้องเนียตเป็นอิหม่าม แต่การเนียตเป็นอิหม่ามเป็นเพียงสุนัตเท่านั้นเพื่ออิหม่ามจะได้รับผลบุญญะมาอะห์ ดังนั้นถ้าหากอิหม่ามไม่เนียตเป็นอิหม่ามก็จะไม่ได้รับผลบุญญะมาอะห์ เพราะจะไม่มีใครได้รับอะไรจากการกระทำของเขานอกจากที่เขาเนียตเท่านั้น ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إنَّما الأعْمَالُ بالنِّيَّاتِ وَإنَّما لِكُلِّ امْرِىءٍ مَا نَوَى»

(رواه البخاري: ١؛ ومسلم: ١٩٠٧)

การกระทำต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการตั้งเจตนา (เนียต) ความจริงที่แต่ละคนจะได้รับก็คือสิ่งที่ตนตั้งเจตนาเท่านั้น" รายงานโดยบุคอรี (1) และมุสลิม (1907)

และมะอฺมูมจะได้ผลบุญญะมาอะห์ตราบที่อิหม่ามยังไม่ได้สลาม และการทันได้ตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์-รอมพร้อมกับอิหม่ามนั้น เป็นความประเสริฐและที่จะถือว่าทันได้ตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมพร้อมกับอิหม่ามก็คือการที่เขาพะวงอยู่กับตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอมถัดจากตักบีรของอิหม่าม

และถือว่ามะอฺมูมได้หนึ่งรอกาอัตพร้อมอิหม่าม ถ้าหากเขาทันอิหม่ามขณะรุกัวะอฺรอกาอัตนั้น และถ้าหากมะอฺมูมทันอิหม่ามหลังรุกัวอฺ เขาก็ไม่ได้รอกาอัตนั้น และเขาจะต้องนำรอกาอัตนั้น หรือนำส่วนที่เขามาตามอิหม่ามไม่ทันถ้าหากมากกว่าหนึ่งรอกาอัต มาปฏิบัติภายหลังสลามของอิหม่าม

صَلَاةُ الْمُسَافِر

ละหมาดของคนเดินทาง

ย่อและรวมละหมาด :

คำนำ :

อัลเลาะห์ตาอาลาตรัสว่า :

﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾

(سورة الحج : الآية ٧٨).

"และพระองค์ไม่ได้กำหนดให้เกิดความลำบากเหนือพวกท่านในศาสนา" (อัลฮัจย์ : 78) คืออัลเลาะห์ตาอาลาไม่ได้บัญญัติข้อกำหนดต่าง ๆ ของศาสนาที่จะทำให้เกิดความยุ่งยากและสับสนวุ่นวายแก่พวกท่าน ขณะที่มุสลิมตกอยู่ในความคับแคบ อัลเลาะห์อาลาก็จะเปิดทางที่กว้างขวางให้แก่เขา เพื่อให้ข้อกำหนดต่าง ๆ ของศาสนาเป็นที่ยอมรับและสามารถที่จะปฏิบัติได้

การเดินทางถือเป็นส่วนหนึ่งของการลงโทษ ขณะเดินทางอยู่นั้นมนุษย์จะสูญเสียความสงบและความสุขสบายไป ไม่ว่าจะใช้พาหนะชนิดใดในการเดินทางก็ตาม และไม่ว่าจะเดินทางไปเพื่อกิจการใดก็ตาม ด้วยเหตุนี้อัลเลาะห์ตาอาลาจึงยอมผ่อนผันข้อกำหนดต่าง ๆ ของศาสนาแก่ผู้เดินทางอย่างมากมาย อาทิเช่น ละหมาดเป็นต้น ดังนั้นในบทนี้เราจะได้ศึกษาถึงวิธีการผ่อนผัน เงื่อนไขในการผ่อนผันและวิธีการที่จะได้รับประโยชน์จากการผ่อนผันนั้น

ละหมาดของคนเดินทางเป็นอย่างไร :

อัลเลาะห์ตาอาลาได้ผ่อนผันแก่คนเดินทางในเรื่องละหมาดของเขาสองประการคือ :

หนึ่ง : ย่อจำนวนรอกาอัตของละหมาด เรียกว่า "กอสร์"

สอง : รวมสองละหมาดมาปฏิบัติในเวลาละหมาดเดียวกัน เพื่อให้คนเดินทางมีเวลาในการเดินทางและมีเวลาว่างมากขึ้น เรียกว่า "ญัมอฺ"

หนึ่ง : ย่อละหมาด

คือการย่อละหมาดชนิดที่มีสี่รอกาอัต เช่น ดุห์ริ, อัสริ, และอิชาอฺ เหลือเพียงสองรอกาวัต ดังจะได้อธิบายต่อไป

หลักฐานในการบัญญัติกอสร์ คือ คำดำรัสของอัลเลาะห์ตาอาลาที่ว่า :

﴿وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ﴾ (سورة النساء : الآية ١٠١).

"และเมื่อท่านทั้งหลายเดินทางไปในหน้าแผ่นดิน จะไม่มีบาปใด ๆ ตกอยู่กับพวกท่าน การที่ท่านทั้งหลายจะย่อละหมาด"

มุสลิม (686) และผู้อื่นได้รายงาน

عن يعلى بن أمية قال: قلت لعمر بن الخطاب رضي الله عنه: ﴿لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا﴾، فقد أَمِنَ النَّاس؟ فقال: عجبت مما عجبت منه، فسألت رسول الله ﷺ عن ذلك، فقال: «صَدَقَةٌ تَصَدَّقَ اللَّهُ بِهَا عَلَيْكُمْ، فَاقْبَلُوا صَدَقَتَهُ».

จากยะอฺลา บุตร อุมัยยะห์ ได้กล่าวว่า : *ฉันได้ถามอุมัร บุตร ค๊อตต๊อบ (ร.ด.) ว่า : (ที่อัลกุรอานกล่าวว่า :) "จะไม่มีบาปใด ๆ ตกอยู่กับพวกท่าน การที่ท่านทั้งหลายจะย่อละหมาด ถ้าหากพวกท่านกลัวว่า พวกผู้ไร้ศรัทธาจะสร้างความปั่นป่วนกับพวกท่าน"* และบัดนี้ประชาชนก็มีความปลอดภัยดีแล้ว? อุมัรตอบว่าฉันก็แปลกใจเช่นเดียวกับที่ท่านแปลกใจ ฉันจึงได้ถามท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ถึงเรื่องดังกล่าว และท่านก็ตอบว่า : *"มันเป็นซอดาเกาะห์ (ทาน) ที่อัลเลาะห์มอบให้พวกท่านดังนั้นท่านทั้งหลายจงรับซอดาเกาะห์ของพระองค์เถิด"*

ฮะดีษนี้ชี้ว่าการย่อละหมาดไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงในกรณีที่กลัวเท่านั้น และเพื่อให้การย่อละหมาดใช้ได้จำเป็นจะต้องรักษาเงื่อนไขต่าง ๆ ต่อไปนี้ :

1. ละหมาดนั้นตกหนักอยู่กับตัวเขาขณะเดินทาง, และเขาจะต้องนำละหมาดนั้นมาปฏิบัติในขณะเดินทางอีกด้วย:

ดังนั้นจะไม่เข้าอยู่ในเงื่อนไขดังกล่าว ละหมาดที่เข้าเวลาแล้วก่อนที่เขาจะเดินทาง และเขาได้เดินทางไปก่อนจะทำละหมาดนั้น, ดังนั้นจะไม่ยินยอมให้ผู้เดินทางย่อละหมาดดังกล่าว เพราะเขายังไม่ได้เป็นผู้เดินทาง ขณะที่ละหมาดนั้นวาญิบเหนือตัวเขาและขณะที่ละหมาดนั้นตกหนักอยู่กับตัวเขา

และไม่เข้าอยู่ในเงื่อนไขดังกล่าวอีกเช่นกัน ละหมาดที่เข้าเวลาแล้วขณะที่เขาเป็นผู้เดินทาง แต่เขาไม่ได้ทำละหมาดนั้น จนกระทั่งกลับสู่ภูมิลำเนาของเขา ก็ไม่ยินยอมให้เขาย่อละหมาดนั้น เพราะขณะที่เขานำละหมาดนั้นมาปฏิบัติเขาไม่ใช่เป็นผู้เดินทางแล้ว และเพราะการย่อละหมาดนั้นยินยอมให้แก่ผู้ที่เดินทางเท่านั้น

2. เขาจะต้องพ้นเขตกำแพงเมืองที่เขาเดินทางออกไป หรือพ้นเขตชุมชน ถ้าหากเมืองนั้นไม่มีกำแพง

เพราะถือว่าผู้ที่ยังอยู่ภายในกำแพงหรืออยู่ในเขตชุมชนไม่ใช่เป็นผู้เดินทาง หมายความว่า การเดินทางจะเริ่มต้นตั้งแต่พ้นเขตดังกล่าว เช่นเดียวกับการสิ้นสุดการเดินทาง เมื่อผู้เดินทางกลับมาถึงเขตดังกล่าว เขาก็จะย่อละหมาดไม่ได้ นอกจากละหมาดที่ตกหนักอยู่กับตัวเขา และต้องกระทำในช่วงนี้

บุคอรี (1039) และมุสลิม (690) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه قال: صليت الظهر مع النبي ﷺ بالمدينة أربعاً، والعصر بذي الحليفة، ركعتين.

จากอะนัส (ร.ด.) ว่า: *ฉันได้ละหมาดดุฮ์ริกับท่านนบี (ซ.ล.) ที่มะดีนะห์สี่รอกาอัต และละหมาดอัสริที่ซุ้ลฮุลัยฟะห์สองรอกาอัต*" ซุ้ลฮุลัยฟะห์อยู่นอกเขตชุมชนของมะดีนะห์

3. ผู้เดินทางจะต้องไม่ตั้งเจตนาพำนักอยู่เป็นเวลาสี่วัน นอกจากวันที่เดินทางเข้าและเดินทางออก ในถิ่นที่เขาเดินทางไป

ถ้าหากเขาตั้งเจตนาเช่นนั้น เมืองที่เขาเดินทางไปนั้นก็จะกลายเป็นภูมิลำเนาและถิ่นพำนักของเขาที่จะไม่ยินยอมให้เขาย่อละหมาดในเมืองนั้น สิทธิการย่อละหมาดสำหรับเขาจะคงอยู่เฉพาะขณะเดินทางเท่านั้น

สำหรับกรณีที่ผู้เดินทางตั้งเจตนาจะพำนักอยู่น้อยกว่าสี่วัน หรือเขาไม่รู้ว่าจะพำนักอยู่ในเมืองนั้นกี่วัน เพื่อทำงานบางอย่างที่เขาก็ไม่รู้ว่าจะทำสำเร็จเมื่อไหร่ ให้เขาย่อละหมาดได้ในกรณีแรกจนกว่าเขาจะกลับเข้าเขตชุมชนในถิ่นเดิมของเขา และย่อละหมาดได้ในกรณีที่สองเป็นเวลาสิบแปดวันนอกจากวันที่เขาเดินทางเข้าและเดินทางออก

อะบูดาวูด (1229) ได้รายงาน

عن عمران بن حصين رضي الله عنه

قال: «غزوت مع رسول الله ﷺ، وشهدت معه الفتْحَ، فَأَقَامَ بمَكَّةَ ثَمانِي عَشْرَةَ لَيْلَةً، لا يُصَلِّي إلَّا رَكْعَتَيْن».

จากอิมรอน บุตร ฮุซอยน์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :*ข้าพเจ้าได้ออกไปทำสงครามร่วมกับท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) และได้มาปรากฏตัวพร้อมกับท่านในการเข้าพิชิตมักกะห์ (อัลฟัตฮ์) ท่านได้พำนักที่มักกะห์เป็นเวลาสิบแปดคืน โดยท่านไม่ได้ละหมาดใดนอกจากละหมาดสองรากาอัต*" เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้พำนักในเวลาดังกล่าวนี้ที่มักกะห์ในปีที่เข้าพิชิตมักกะห์ เพื่อรบกับพวกฮะวาซิน ท่านจึงย่อละหมาด โดยท่านไม่รู้กำหนดเวลาที่จะต้องอยู่ที่มักกะห์ว่าเป็นเวลากี่วัน

4. จะต้องไม่ละหมาดตามผู้ที่ไม่ได้เดินทาง :

ดังนั้นถ้าหากผู้ที่เดินทางละหมาดตามผู้ไม่ได้เดินทาง เขาก็จำเป็นจะต้องละหมาดให้ครบสมบูรณ์จะย่อละหมาดไม่ได้

ส่วนในกรณีกลับกัน ไม่มีข้อห้ามที่เขาจะย่อละหมาด คือผู้เดินทางเป็นอิหม่ามนำละหมาดผู้ไม่ได้เดินทาง ยินยอมให้ผู้เดินทางย่อละหมาดได้และสุนัตให้ผู้เดินทางที่เป็นอิหม่าม เมื่อได้สลามในรอกาอัตที่สองแล้ว รีบบอกแก่ผู้ที่ตามโดยกล่าวแก่พวกเขาว่า : *"พวกท่านจงละหมาดให้ครบสมบูรณ์เถิด เพราะฉันเป็นคนเดินทาง"*

หลักฐานในเรื่องนี้ก็คือฮะดีษที่อะห์มัดได้รายงานด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์ จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่าเขาถูกถามว่า :

مَا بَالُ المُسَافِرِ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ إذَا انْفَرَدَ، وَأَرْبَعاً إذَا ائْتَمَّ بِمُقِيمٍ؟ فقال: تِلْكَ هِيَ السُّنَّةُ.

ทำไมคนเดินททางจึงละหมาดสองรอกาอัต เมื่อละหมาดคนเดียวและสี่รอกาอัตเมื่อละหมาดตามผู้ที่ไม่ได้เดินทาง? เขาตอบว่า : นั่นคือซุนนะห์

และได้ปรากฏในฮะดีษ อิมรอน (ร.ด.) ที่ผ่านมาแล้ว และท่านนบีจะกล่าวว่า :

«يَا أَهْلَ البَلَدِ صَلُّوا أَرْبَعاً، فَإِنَّا قَوْمٌ سَفْرٌ».

"ชาวเมืองเอ๋ย พวกท่านจงละหมาดสี่รอกาอัตเถิด เพราะพวกเราเป็นพวกที่เดินทาง"

สอง : รวมละหมาด

ซึ่งความหมายของการรวมละหมาดได้กล่าวมาแล้ว

บุคอรี (1056) ได้รายงานจาก

عن ابن عباس رضي الله عنهما قال:
كان رسول الله ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلاَةِ الظُّهْرِ وَالعَصْرِ إذا كان على ظَهْرِ سَيْرٍ، وَيَجْمَعُ بَيْنَ المَغْرِبِ وَالعِشَاءِ.

อิบนิอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้รวมละหมาดดุฮ์ริ กับละหมาดอัสริ เมื่อท่านอยู่ระหว่างเดินทาง และรวมละหมาดมัฆริบ กับอิชาอฺ"*

และมุสลิม (705) ได้รายงานจากเขา (อิบนิอับบาส) ว่า :

أن النبي ﷺ جمع بَيْنَ الصَّلاَةِ في سَفرةٍ سَافَرْنَاهَا في غَزْوَةِ تَبُوك، فَجَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالعَصْرِ، وَالمَغْرِبِ وَالعِشَاءِ. قال سعيد بن جبير رحمه الله تعالى: قلت لابن عباس: ما حمله على ذلك؟ قال أراد أن لا يُحرِج أمته.

ท่านนบี (ซ.ล.) ได้รวมละหมาดในการเดินทางครั้งที่พวกเราได้เดินทางในสงครามตะบูก และท่านได้รวมละหมาดดุฮ์ริกับละหมาดอัสริ, และมัฆริบกับอิชาอฺ สะอีด บุตร ญุบัยร์ รอฮิมะฮุ้ลลอฮ์ ได้กล่าวว่า : ข้าพเจ้าได้ถามอิบนิอับบาสว่า: อะไรทำให้ท่านกระทำเช่นนั้น? เขาตอบว่า "ท่านนบีปรารถนาไม่ให้เกิดความคับแคบกับประชากรของท่าน"

การรวมละหมาดแบ่งออกเป็นสองแผนก :

รวมก่อน คือ นำละหมาดที่อยู่ในเวลาถัดไปมารวมไว้ในเวลาแรก

และรวมหลัง คือ นำละหมาดที่อยู่ในเวลาแรกไปรวมละหมาดไว้ในเวลาที่สอง

อะบูดาวูด (1208) ติรมีซี (553) และผู้อื่น ได้รายงาน

عن معاذ
رضي الله عنه: أن النبي ﷺ كانَ في غَزْوَةِ تَبُوك، إذا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ حَتَّى يَجْمَعَها إلى العَصْرِ يصلِّيهما جميعاً.

وإذا ارْتَحَلَ بَعْدَ زَيْغِ الشَّمْسِ صلَّى الظُّهْرَ والعَصْرَ جميعاً ثُمَّ سَارَ. وكانَ إذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ المَغْرِبِ أَخَّرَ المَغْرِبَ حَتَّى يُصَلِّيها مَعَ العِشَاءِ، وَإِذَا ارْتَحَلَ بَعْدَ المَغْرِبِ عَجَّلَ العِشَاءَ، فَصَلَّاهَا مَعَ المَغْرِبِ.

จาก มุอ๊าซ (ร.ด.) ว่า : *ท่านนบี (ซ.ล.) ขณะอยู่ในสงครามตะบูก, เมื่อท่านออกเดินทางก่อนตะวันขึ้น ท่านจะร่นละหมาดดุห์ริออกไป จนนำไปรวมกันกับละหมาดอัสริ และท่านได้ละหมาดทั้งสองรวมในเวลาเดียวกัน และเมื่อท่านจะออกเดินทางหลังจากตะวันคล้อย ท่านได้ละหมาดดุห์ริและอัสริรวมในเวลาเดียวกัน แล้วจึงออกเดินทาง และเมื่อท่านจะเดินทางก่อนมัฆริบ ท่านจะร่นมัฆริบออกไป จนนำไปละหมาดรวมกับละหมาดอิชาอฺ และเมื่อได้เดินทางหลังละหมาดมัฆริบ ท่านได้รีบนำละหมาดอิชาอฺมา และได้นำอิชาอฺมาละหมาดรวมในเวลามัฆริบ*

ละหมาดที่นำมารวมในเวลาเดียวกันได้ :

เป็นที่ทราบก่อนแล้วว่า ละหมาดที่จะนำมารวมในเวลาเดียวกันได้ก็คือ ละหมาดดุห์ริกับอัสริ, และมัฆริบกับอิชาอฺ ดังนั้นจะนำละหมาดซุบฮิไปรวมกับละหมาดที่อยู่ก่อน (คืออิชาอฺ) หรือกับละหมาดที่อยู่หลัง (คือละหมาดดุห์ริ) ไม่ได้ เช่นเดียวกับที่จะรวมละหมาด อัสริกับมัฆริบไม่ได้,

ในการละหมาดรวม ไม่ว่าจะเป็นรวมก่อน และรวมหลัง มีเงื่อนไขหลายประการที่จะต้องรักษาดังต่อไปนี้

เงื่อนไขของรวมก่อน :

หนึ่ง : ต้องเรียบเรียงระหว่างละหมาดทั้งสองตามลำดับ :

โดยต้องเริ่มที่ละหมาดประจำเวลาก่อน, แล้วจึงนำอีกละหมาดหนึ่งมารวม

สอง : ต้องเนียตรวมละหมาดที่สองกับละหมาดแรกก่อนละหมาดแรกเสร็จ แต่สุนัติให้เนียตรวมพร้อมกับตักบีร่อตุ้ลเอียะฮ์รอม

สาม : ต้องปฏิบัติละหมาดทั้งสองติดต่อกัน

โดยต้องรีบละหมาดที่สองทันทีที่ละหมาดแรกเสร็จ และสลามจากละหมาดแรกแล้ว, จะต้องไม่ให้มีสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นซิเกร หรือละหมาดสุนัต หรืออื่น ๆ มาคั่นระหว่างละหมาดทั้งสอง และถ้าหากมีสิ่งหนึ่งที่ยาวนานตามประเพณีมาคั่นระหว่างละหมาดทั้งสอง หรือร่นละหมาดที่สองออกไป โดยตัวเองไม่ได้ยุ่งพะวงอยู่กับสิ่งใดก็ถือว่าเสียการรวมนั้น และจำเป็นต้องร่นละหมาดที่สองไปปฏิบัติในเวลาของมัน ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นการปฏิบัติตามท่านนบี (ซ.ล.)

บุคอรี (1041) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال:
رأيتُ النبي ﷺ إذا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ يؤخر المغرب فيصليهما ثلاثاً، ثم يسلّم، ثم قلما يلبث حتى يقيم العشاء، فيصليهما ركعتين، ثم يسلّم.

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *ฉันเห็นท่านนบี (ซ.ล.) ขณะที่ท่านต้องเร่งรีบในการเดินทาง ท่านจะร่นละหมาดมัฆริบออกไป และนำไปละหมาดสามรอกาอัต หลังจากนั้นท่านจะสลาม, นิ่งอยู่ไม่นานท่านจะหยุด แต่จะอิกอมะห์ละหมาดอิชาอฺ และท่านก็จะละหมาดอิชาอฺสองรอกาอัต แล้วจึงให้สลาม*

สี่ : การเดินทางจะต้องยังคงมีอยู่ จนกว่าจะได้ปฏิบัติละหมาดที่สอง, หมายความว่า จะไม่มีผลเสียถ้าหากเขาเข้าเขตเมือง ขณะที่กำลังละหมาดที่สองอยู่

เงื่อนไข การรวมหลัง :

หนึ่ง : จะต้องเนียตเอาละหมาดแรกไปรวมในเวลาหลัง โดยการเนียตนั้นจะต้องอยู่ในเวลาแรก ถ้าหากหมดเวลาละหมาดดุห์ริโดยที่เขาไม่ได้เนียตเอาละหมาดดุห์ริไปรวมกับละหมาดอัสริในเวลาอัสริแล้ว ละหมาดดุห์ริก็จะตกหนักอยู่กับเขา และต้องนำมาปฏิบัติเป็นละหมาดกอดออฺ และมีบาปที่ทำให้ละหมาดออกนอกเวลาของมัน

สอง : การเดินทางจะต้องยังคงมีอยู่จนกว่าจะเสร็จละหมาดทั้งสองโดยสมบูรณ์ ถ้าหากเขาหมดสภาพการเป็นคนเดินทางก่อนเสร็จละหมาดที่สอง ละหมาดที่สองนั้นตกเป็นละหมาดกอดออฺ

สำหรับในกรณีของการรวมหลังนี้ ไม่มีเงื่อนไขว่าจะต้องปฏิบัติเรียบเรียงกันไป แต่เขาจะเริ่มด้วยละหมาดใดก่อนก็ได้ และเช่นเดียวกับการกระทำอย่างต่อเนื่อง · ในที่นี้ · ก็ถือว่าเป็นสุนัต ไม่ใช่เป็นเงื่อนไขที่จะทำให้การรวมละหมาดใช้ได้

เงื่อนไขการเดินทางที่อนุญาตให้ย่อและรวมละหมาด :

เงื่อนไขที่หนึ่ง :

การเดินทางจะต้องเป็นการเดินทางไกลถึงระยะทาง 81 ก.ม. หรือเกินกว่านั้นจะไม่พิจารณาระยะทางที่ต่ำกว่านั้น

บุคอรีได้รายงานเป็นฮะดีษ มุอัลลัก (ในเรื่องการย่อละหมาด, ในบทที่ว่าด้วย : ระยะทางเท่าไหร่จึงย่อละหมาด) ว่า : อิบนุอุมัร และอิบนุอับบาส (ร.ด.) ได้ย่อละหมาดและได้ละศีลอด ในระยะทางสีบะรีด คือสิบหกฟัรซัค ซึ่งเท่ากับ 81 ก.ม.โดยประมาณ และการกระทำของบุคคลเช่นคนทั้งสองนั้นเป็นการกระทำตามความรู้ที่ได้รับมาจากท่านนบี (ซ.ล.)

เงื่อนไขที่สอง

การเดินทางนั้นจะต้องมีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน ดังนั้นจะไม่พิจารณาการเดินทางของคนที่ไม่มีจุดหมายปลายทาง และไม่พิจารณาการเดินทางของผู้ที่ติดตามผู้นำ ซึ่งไม่รู้ว่าผู้นำจะไปที่ไหน

และที่กล่าวนี้หมายความว่า ก่อนที่เขาจะเดินทางได้ระยะทางที่ไกล แต่ถ้าหากเขาเดินทางได้ระยะทางที่ไกลแล้ว เขาก็ย่อละหมาดได้ เพราะมั่นใจแล้วว่าเป็นการเดินทางไกล

เงื่อนไขที่สาม :

การเดินทางนั้นจะต้องไม่มีเป้าหมายในทางที่เป็นความชั่ว ถ้าหากเป็นการเดินทางเพื่อเป้าหมายดังกล่าว ก็ไม่ถือเป็นการเดินทางที่อนุญาตให้รวมและย่อละหมาด เช่น คนที่เดินทางเพื่อค้าขายสุรา หรือเพื่อกิจการที่มีดอกเบี้ย (ริบา) หรือเพื่อปล้นสดมภ์ตามทาง เพราะการย่อละหมาดนั้นเป็นข้อผ่อนผันและข้อผ่อนผันนั้นบัญญัติขึ้นมาเพื่อการภักดี ด้วยเหตุนี้จึงไม่เกี่ยวข้องกับความชั่วต่าง ๆ

การรวมละหมาดในขณะฝนตก

ยินยอมให้รวมสองละหมาด กระทำในเวลาแรก ในขณะฝนตก

บุคอรี (518) และมุสลิม (705) ได้รายงาน

عن ابن عباس رضي الله عنهما: أن النبي ﷺ صلى بالمدينة سبعاً وثمانياً: الظهر والعصر، والمغرب والعشاء. زاد مسلم: من غير خوف ولا سفر. وعند البخاري: فقال أيوب ـ أحد رواة الحديث ـ: لعله في ليلة مطيرة؟ قال: عسى. وعند مسلم: قال ابن عباس رضي الله عنهما: أراد أن لا يحرج أحداً من أمته.

จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า : *ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดที่มะดีนะห์ เจ็ดและแปด : ดุห์ริกับอัสริ, และมัฆริบ กับอิชาอฺ มุสลิมได้รายงานเพิ่มเติมว่า โดยไม่อยู่ในยามหวาดกลัว และไม่ใช่อยู่ในการเดินทาง และที่บุคอรี : อัยยูบ ผู้รายงานคนหนึ่ง ได้กล่าวว่า อาจเป็นไปได้ว่าเป็นคืนที่มีฝนตก? เขาตอบว่าเป็นไปได้ และที่มุสลิม : อิบนุอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านประสงค์ไม่ให้คนใดจากประชากรของท่านต้องตกอยู่ในความคับแค้น*

และไม่ยินยอมให้รวมละหมาดในเวลาของละหมาดที่สอง เพราะฝนอาจหยุดตกได้ ก็จะเป็นว่าเขาทำให้ละหมาดออกนอกเวลาโดยไม่มีความจำเป็นใด ๆ

และเงื่อนไขในการรวมละหมาด มีดังต่อไปนี้

1. **ต้องเป็นละหมาดญะมาอะห์ ในมัสยิดที่อยู่ห่างไกลตามประเพณีที่มุสลิมจะต้องได้รับความเดือดร้อน ด้วยน้ำฝนขณะเดินตามทางไปยังมัสยิด**
2. **ฝนจะต้องตกอยู่ในตอนเริ่มต้นของละหมาดทั้งสอง** และขณะที่สลามจากละหมาดแรก

صَلَاةُ الخَوف

ละหมาดในยามหวาดกลัว

ความหมายของละหมาดในยามหวาดกลัว และหลักฐานในการบัญญัติละหมาดดังกล่าว :

ความหวาดกลัว ตรงข้ามกับความปลอดภัย ความหมายที่ว่าละหมาดในยามหวาดกลัวก็คือ ละหมาดที่ปฏิบัติในยามสู้รบกับศัตรู เพราะมีข้อผ่อนผันและการให้ความสะดวกต่าง ๆ เป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับญามะอะห์ ซึ่งไม่มีในละหมาดอื่น ๆ

หลักฐานในการบัญญัติละหมาดในยามหวาดกลัว มีหลายอายะห์และหลายฮะดีษซึ่งจะได้นำมาในการอธิบายถึงสภาพการณ์ และวิธีการละหมาด

สภาพการณ์ของละหมาดในยามหวาดกลัว :

ละหมาดในยามหวาดกลัวมีสองสภาพ ตามแต่สถานการณ์ในการสู้รบ :

สภาพการณ์ที่หนึ่ง :

คือสถานการณ์ ระแวดระวัง ยังไม่มีการปะทะและสู้รบ ในสถานการณ์นี้ละหมาดก็จะมีรูปแบบที่แน่นอน ซึ่งมีบางอย่างที่แตกต่างกับละหมาดทั่ว ๆ ไป ด้วยสาเหตุที่มุสลิมมีความต้องการจะปฏิบัติละหมาดญะมาอะห์ ข้างหลังผู้นำ หรือผู้บัญชาการสูงสุด หรือผู้แทนในการบัญชาการรบ

หลักฐานที่บ่งชี้ถึงละหมาดในสถานการณ์นี้ ก็คือคำดำรัสของอัลเลาะห์ตะอาลาที่ว่า

﴿وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَاباً مُهِيناً﴾ (سورة النساء: الآية ١٠٢).

"และเมื่อเจ้าอยู่ในหมู่พวกเขา แล้วเจ้ายืนทำละหมาดนำพวกเขา เจ้าก็จงให้มีคนกลุ่มหนึ่งจากพวกเขายืนพร้อมกับเจ้า และพวกเขาต้องถืออาวุธไว้ด้วย ต่อมาเมื่อพวกเขาลงไปสุหยูด ก็จงให้พวกเขาถอยออกมาอยู่เบื้องหลังของพวกเจ้า และให้อีกกลุ่มหนึ่งที่ยังไม่ได้ทำละหมาดเข้ามาแทนที่และให้พวกเขาทำละหมาดร่วมกับเจ้า โดยพวกเขาจะต้องระมัดระวังตัวและถืออาวุธไว้ พวกเนรคุณชอบที่จะให้พวกเจ้าละเลยอาวุธ และสัมภาระของพวกเจ้า แล้วพวกเหล่านั้นก็จะเข้าจู่โจมพวกเจ้าในครั้งเดียวกัน และไม่เป็นบาปแก่พวกเจ้าที่จะวางอาวุธไว้ หากพวกเจ้าประสบความเดือดร้อนอัน

เนื่องมาจากฝนตก หรือพวกเจ้าเจ็บไข้ แต่พวกเจ้าก็จงระมัดระวังตัวไว้ แน่แท้อัลเลาะห์ได้ทรงเตรียมการลงโทษอันอัปยศไว้แก่พวกที่เนรคุณทั้งมวล" (อันนิซาอฺ 102) (คำที่ว่า เมื่อพวกเขาลงสุหยูด: หมายความว่า พวกที่อยู่กับเจ้าเสร็จละหมาด ให้พวกเขาไปคอยระวังศัตรู)

รูปแบบของการละหมาดตามที่อายะห์อัลกุรอานนี้ได้กล่าวถึงสำหรับละหมาดในยามหวาดกลัวนั้น มีสองวิธีการ – ซึ่งท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ได้อธิบายด้วยการกระทำของท่าน – ที่แตกต่างกัน ตามแต่ที่มั่นของศัตรู และทิศที่ศัตรูตั้งอยู่ ว่าอยู่ทางทิศกิบละห์หรือไม่ใช่ทิศกิบละห์

วิธีการที่หนึ่ง

ขณะที่ศัตรูตั้งมั่นอยู่ทางทิศกิบละห์ แต่ยังไม่มีการปะทะกัน เมื่อทหารมุสลิมประสงค์จะละหมาดญะมาอะห์ และไม่ต้องการแบ่งออกเป็นหลายญะมาอะห์ เพื่อให้ได้รับผลบุญอันยิ่งใหญ่ของญามาอะห์ที่มีคนมาก ดังนั้นให้อิหม่ามจัดแถวละหมาดเป็นสองแถวหรือสี่แถวหรือมากกว่านั้น และอิหม่ามนำพวกเขาละหมาด เมื่ออิหม่ามสุหยูด ให้แถวที่อยู่ถัดจากอิหม่ามเท่านั้นสุหยูด ถ้าหากผู้ละหมาดมีสองแถว หรือให้สองแถวที่อยู่ถัดจากอิหม่ามสุหยูด ถ้าหากผู้ละหมาดมีสี่แถว (และปฏิบัติทำนองเดียวกันนี้ ถ้าหากมีจำนวนแถวมากกว่านี้) และให้ส่วนที่เหลือยืนอยู่เพื่อคอยระมัดระวังพี่น้องของเขาที่ลงสุหยูด จากการเข้าจู่โจมของฝ่ายศัตรู และเมื่ออิหม่ามและผู้ที่สุหยูดพร้อมกับอิหม่ามลุกขึ้นยืนแล้ว ให้ส่วนที่เหลือลงสุหยูด โดยให้พวกเขาตามมาทันอิหม่ามในขณะยืนละหมาดรอกาอัตที่สอง ต่อมาเมื่ออิหม่ามลงสุหยูดในรอกาอัตที่สอง ให้ผู้ที่ไม่ได้ทำรอกาอัตแรกลงสุหยูดตามอิหม่าม และให้ผู้ที่ตามอิหม่ามแล้วในรอกาอัตแรกทำตามทีหลัง หลังจากนั้นให้ทั้งหมดตามไปทันกันในขณะนั่ง ตะชะฮ์ฮุด และให้สลามพร้อมกัน

นี่คือวิธีการหนึ่งที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ละหมาดในสงครามคราวหนึ่งที่ท่านได้ออกไป คือ สงคราม อัสฟาน และวิธีการนี้เป็นแนวทางปฏิบัติในทุกสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันกับสถานการณ์นี้

บุคอรี (902) ได้รายงาน

عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: قام النبي ﷺ وقام الناسُ معه، فكبَّر وكبروا معه، وركع ناسٌ منهم، ثم سجد وسجدوا معه، ثم قام للثانية فقام الذين سجدوا وحرسوا لإخوانهم، وأتت الطائفة الأخرى، فركعوا وسجدوا معه والناس كلهم في صلاة، ولكن يحرس بعضهم بعضاً.

จาก อิบนิอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: *ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ยืนขึ้น (ละหมาด) และประชาชนก็ได้ยืนขึ้นพร้อมกับท่าน ต่อมาท่านได้ตักบีร และประชาชนก็ได้ตักบีรพร้อมกับท่าน ท่านได้รุกัวะอฺ ประชาชนส่วนหนึ่งได้รุกัวะอฺ จากนั้นท่านได้สุหยูด และประชาชนส่วนนั้นได้สุหยูดพร้อมกับท่าน จากนั้นท่านได้ขึ้นทำรอกาอัตที่สอง พวกที่สุหยูดแล้วลุกขึ้นและทำหน้าที่ระมัดระวังให้แก่พี่น้องของพวกเขา และอีกพวกหนึ่งก็ได้มารุกัวะอฺและสุหยูด พร้อมกับท่าน โดยประชาชนทั้งหมดอยู่ในละหมาดเดียวกัน แต่บางส่วนช่วยระมัดระวังให้แก่อีกบางส่วน*

วิธีที่สอง :

คือขณะที่ศัตรูกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในทิศทางที่ไม่ใช่ทิศกิบละห์ และยังไม่มีการปะทะกัน

วิธีการที่ควรปฏิบัติ สำหรับละหมาดในสถานการณ์นี้ก็คือ

1. **แบ่งคนละหมาดออกเป็นสองพวก** พวกหนึ่งยืนเผชิญหน้ากับศัตรู คอยระวังและป้องกันมุสลิม ส่วนอีกพวกหนึ่งไปละหมาดญามาอะห์พร้อมกับอิหม่าม

2. **ให้อิหม่ามละหมาดกับพวกนี้หนึ่งรอกาอัต** เมื่ออิหม่ามยืนเพื่อทำรอกาอัตที่สอง ให้พวกนี้แยกตัวออกไป (มุฟารอเกาะห์) ละหมาดรอกาอัตที่สองให้สมบูรณ์ตามลำพัง และเมื่อเลิกแล้วให้ไปยังที่ ๆ อีกพวกหนึ่งรักษาการณ์อยู่

3. **ให้พวกที่เผชิญหน้าศัตรูมาละหมาดตามอิหม่าม** – และที่ดีนั้นให้อิหม่ามยืนนาน ๆ ในรอกาอัตที่สอง เพื่อให้พวกนี้มาตามได้ทัน – และให้อิหม่ามละหมาดรอกาอัตที่สองพร้อมกับพวกนี้ ซึ่งยังเป็นรอกาอัตที่หนึ่งของพวกเขา เมื่ออิหม่ามนั่งเพื่อตะชะฮ์ฮุด ให้พวกเขาลุกขึ้นยืนละหมาดรอกาอัตที่สองแล้วตามให้ทันอิหม่าม ขณะที่อิหม่ามยังคงอยู่ในตะชะฮ์ฮุด และให้อิหม่ามสลามพร้อมกับพวกเขา

วิธีการนี้ เป็นวิธีที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ละหมาดในสงคราม ซาติรริกออฺ
บุคอรี (3900) มุสลิม (842) และผู้อื่นได้รายงาน

عن صالح بن خوّات عمّن شهد رسول الله ﷺ صلى يوم ذات الرِّقاع أنَّ طائفة صَفَّتْ صلاة الخوف: معهُ، وطائفةٌ وُجاه العدوِّ، فصلَّى بالتى معه ركعةً، ثم ثبت قائماً، وَأَتَمُّوا لِأَنْفُسِهِمْ ثُمَّ انْصَرَفُوا، فصفُّوا وُجاهَ العدوِّ، وجاءت الطائفة الأخرى فصلَّى بهم الركعة التي بقيت من صلاته، ثم ثبت جالساً، وأتمُّوا لأنفسهم ثمَّ سلَّم بِهِمْ.

จากซอและห์บุตรเคาวาต จากผู้ที่ร่วมอยู่กับท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ในวัน ซาติรริกออฺ ที่ท่านได้ละหมาดในยามหวาดกลัวว่า :

พวกหนึ่งตั้งแถวพร้อมกับท่าน อีกพวกหนึ่งเผชิญหน้ากับศัตรู ท่านได้ละหมาดร่วมกับพวกที่อยู่กับท่านหนึ่งรอกาอัต และอีกพวกหนึ่งได้มา ท่านได้ละหมาดร่วมกับพวกเขาอีกหนึ่งรอกาอัตที่เหลือจากละหมาดของท่าน จากนั้นท่านก็นั่งนิ่งอยู่ และพวกเขาได้ละหมาดจนครบด้วยตนเอง จากนั้นท่านก็ได้สลามพร้อมกับพวกเขา

ก็ได้เห็นกันแล้วว่า การปฏิบัติละหมาดทั้งสองวิธีนี้ – ขณะที่มุสลิมกำลังเผชิญหน้ากับศัตรู – เป็นรูปแบบหนึ่งของการรักษาละหมาดญะมาอะห์ และรักษาความปลอดภัยแก่มวลมุสลิม และตื่นตัวเพื่อติดตามกลยุทธ์ของฝ่ายศัตรู

และเอกลักษณ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ก็คือ การปฏิบัติตามท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) และการแสวงหาผลบุญในการรวมกันในละหมาดญามาอะห์เดียวกัน ร่วมกับคอลีฟะห์ หรือผู้นำสูงสุด หรือแม่ทัพในสมรภูมิ

สภาพการณ์ที่สอง

คือ ขณะที่ปะทะกับศัตรูเป็นพัลวัน และเกิดความกลัวอย่างยิ่งในสภาพการณ์เช่นนี้ ไม่มีวิธีการที่แน่นอนในการปฏิบัติละหมาด ให้แต่ละคนละหมาดตามแต่เขาจะสามารถไม่ว่าจะเดิน ขี่พาหนะ หยุดนิ่ง

หันหน้าตรงกิบละห์ หรือไม่ตรงกิบละห์ ให้รุกัวะอุและสุหยูด โดยการทำอานัติสัญญาณ คือขยับศีรษะเป็นท่ารุกัวะอุและสุหยูด และให้ทำท่าสุหยูดต่ำกว่าท่ารุกัวะอุ และถ้าสามารถจะละหมาดตามกันเป็น-ละหมาดญะมาอะห์ได้ก็ถือว่าดีเยี่ยม ถึงแม้ว่าจะหันหน้าไปคนละทิศ และมะอฺมูมจะอยู่ข้างหน้าอิหม่ามก็ตาม

อัลเลาะห์ตาอาลาตรัสว่า :

﴿حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ﴾ (سورة البقرة: الآية ٢٣٨).

"ท่านทั้งหลายจงรักษาละหมาดต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งละหมาดวุสตอ (ละหมาดอัสร์) และท่านทั้งหลายจงยืนขึ้นเพื่ออัลเลาะห์อย่างถ่อมตน ดังนั้นถ้าหากพวกท่านทั้งหลายตกอยู่ในความหวาดกลัว ให้ท่านทั้งหลาย (จงละหมาด) โดยเดิน โดยขับขี่พาหนะ และเมื่อพวกท่านปลอดภัยมั่นคงก็จงรำลึกถึงอัลเลาะห์ เหมือนที่พระองค์ได้สอน (วิธีละหมาดแก่) พวกท่าน สิ่งที่พวกท่านไม่เคยรู้มาก่อน" (อัลบะกอเราะห์ 238)

บุคอรี (4261) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما، في وصفه صلاة الخوف وبعد ذكره الكيفيتين السابقتين، قال: وبعد فإنْ كانَ خَوْفٌ هُوَ أَشَدُّ مِنْ ذَلِكَ، صَلُّوا رِجالاً قِياماً على أَقْدامِهِمْ، أَوْ رُكْبَاناً، مستقبلي القبلة، أوغير مستقبليها. قال مالك: قال نافع: لا أرى عبدالله بن عمر ذكر ذلك إلا عن رسول الله ﷺ.

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ในเรื่องลักษณะการละหมาดในยามหวาดกลัว และภายหลังจากเขาได้กล่าวสองวิธีการแรกแล้ว เขาได้กล่าวว่า: *และภายหลัง ถ้าหากความหวาดกลัวมันได้ทวีความรุนแรงยิ่งกว่าที่กล่าวนั้น ให้พวกท่านจงละหมาด โดยเดิน ยืนอยู่บนเท้าของพวกเขา หรือโดยขับขี่พาหนะหันหน้าสู่กิบละห์ หรือไม่ได้หันหน้าสู่กิบละห์ มาลิกเล่าว่า : นาฟิอฺ ได้กล่าวว่า ; ฉันไม่เห็นอับ-ดุลเลาะห์บุตรอุมัร ได้กล่าวเช่นนั้น นอกจากจะรายงานมาจากท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.)*

และที่มุสลิม (839) ว่า :

فصلِّ راكباً أو قائماً، تومئُ إيماءً.

ดังนั้นท่านจงละหมาดโดยขับขี่พาหนะ หรือโดยยืนทำอานัติสัญญาณ

และในสภาพการณ์เช่นนี้ การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสู้รบจะได้รับการอภัยให้ นอกจากการพูดและส่งเสียงตะโกน ที่ไม่ได้รับการอภัยให้ เพราะไม่มีความจำเป็นในเรื่องดังกล่าว และถ้า

หากมีนะยิสมาโดนเขา ซึ่งเป็นนะยิสที่ศาสนาไม่ผ่อนผันให้ อาทิเช่น เลือด เป็นต้น ละหมาดของเขาใช้ได้ แต่จำเป็นต้องชดใช้ (กอดออฺ) ในภายหลัง

ละหมาดนี้ที่ศาสนายินยอมให้ปฏิบัติในรูปแบบดังกล่าว ก็คือทุกครั้งที่มีการสู้รบที่ถูกต้องตามบัญญัติศาสนา และในทุกกรณีที่มุกัลลัฟตกอยู่ในยามหวาดกลัวอย่างรุนแรง อาทิเช่น หนีศัตรู หรือสัตว์ร้ายเป็นต้น

ข้อที่พิจารณาได้ในการบัญญัติวิธีการนี้ ก็เพื่อรักษาการปฏิบัติละหมาดให้อยู่ในเวลาที่กำหนด เป็นการปฏิบัติตามคำบัญชาของผู้บัญญัติศาสนา (อัลเลาะห์ตาอาลา) โดยที่ผู้บัญญัติศาสนาได้ตรัสว่า

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ (سورة النساء: الآية ١٠٣).

"แน่แท้การละหมาดนั้นถูกกำหนดเป็นหน้าที่เหนือเหล่าผู้มีศรัทธาอย่างมีกำหนดเวลาแน่นอน" (อันนิซาอฺ : 103)

เคล็ดลับในการบัญญัติละหมาดในยามหวาดกลัว :

เคล็ดลับจากการบัญบัติ วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ในละหมาดก็เพื่อให้เกิดความสะดวกและกว้างขวางแก่มุกัลลัฟ เพื่อให้สามารถปฏิบัติฟัรดูนี้ได้ โดยที่เขามีความต้องการอย่างยิ่ง ที่จะติดต่อกับองค์อภิบาลของเขาผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกรเพื่อขอความช่วยเหลือ และชัยชนะจากพระองค์ เขาจะสามารถข่มขวัญพวกผู้ไร้ศรัทธาได้ในสมรภูมิ หัวใจของเขาจะสงบนิ่งอยู่กับการรำลึกถึงองค์อภิบาลของเขา และจะเกิดความมั่นใจในชัยชนะ เขาจะสามารถยืนหยัดมั่นคงในสมรภูมิ จนกระทั่งความโป้ปดมดเท็จพินาจย่อยยับ และชัยชนะตกเป็นของฝ่ายสัจจธรรม อัลเลาะห์ทรงสัจจะที่พระองค์ได้ตรัสว่า :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾
(سورة الأنفال: الآية ٤٥).

"โอ้บรรดาผู้มีศรัทธา เมื่อพวกเจ้าพบกับพวกศัตรู พวกเจ้าจงยืนหยัดอย่างมั่นคง และรำลึกถึงอัลเลาะห์อย่างมากมาย แน่นอนพวกเจ้าจะชนะ" (อัลอันฟาล 45)

และที่สมควรกล่าวถึง ก็คือ การละหมาดในยามหวาดกลัว ด้วยวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น ทหารมุสลิมสามารถจะดำรงละหมาดไว้ได้โดยไม่ยากลำบาก ไม่ว่ารูปแบบ และสื่อในการรบจะเป็นเช่นไร และไม่ว่าจะเป็นเวลาใดและในสถานที่ใดก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์การสู้รบที่ไม่ต้องมีการเผชิญหน้ากันโดยตรงของทหาร ดังเช่นในปัจจุบัน ในการสู้รบสมัยใหม่

ละหมาดจะไม่มีทางหลุดร่วงไปได้ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพใด :

ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้เป็นอย่างดีว่า ละหมาดจะไม่หลุดร่วงไปจากผู้หนึ่งผู้ใด ไม่ว่าเขาจะตกอยู่ในสถานการณ์เช่นไรก็ตาม ตราบเท่าที่ยังมีชีวิตอยู่ และสภาพการบังคับ (ตักลีฟ) ยังคงอยู่ แต่อัลเลาะห์ตาอาลาย่อมผ่อนผันให้ร่นการปฏิบัติออกไป เช่น ในการรวมละหมาดหรือย่อ

ละหมาด เช่น การละหมาดของคนเดินทาง หรือให้ความสะดวกแก่วิธีการปฏิบัติละหมาด เช่น ละหมาด
ในยามหวาดกลัว และละหมาดของผู้ป่วย ทั้งนี้ตามแต่สาเหตุและสภาพการ

صَلَاةُ الجُمُعَةِ

ละหมาดญุมอะห์ (วันศุกร์)

การบัญญัติละหมาดญุมอะห์

ละหมาดญุมอะห์ เป็นศาสนบัญญัติ และเป็นเกียรติยศที่อัลเลาะห์ตาอาลามอบให้แก่ประชาชาติของนบีมุฮำหมัด (ซ.ล.) โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นประชาชาติที่ได้รับความดีต่าง ๆ ของวันนี้

บุคอรี (836) และมุสลิม (855) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه أنه سمع رسول الله ﷺ يقول: «نَحْنُ الآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ القِيَامَةِ، بَيْدَ أَنَّهُمْ أُوتُوا الكِتَابَ من قَبْلنا، ثُمَّ هَذَا يَوْمُهُمُ الَّذي فُرِضَ عَلَيْهِمْ فَاخْتَلَفُوا فِيهِ، فَهَدَانا اللَّهُ، فَالنَّاسُ لَنَا فِيهِ تَبَعٌ: اليَهُودُ غداً وَالنَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ».

จากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ว่า : เขาได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) กล่าวว่า : *พวกเราเป็นพวกมาทีหลัง แต่เป็นพวกแรกที่ไปถึงกิยามะห์ก่อน แต่พวกเขา ได้รับคัมภีร์ก่อนเรา และวันนี้ (วันศุกร์) เคยเป็นวันของพวกเขาที่ถูกกำหนดให้พวกเขามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ แต่พวกเขาฝ่าฝืน อัลเลาะห์จึงชี้นำให้แก่พวกเรา และมนุษย์ก็เป็นผู้ตามเราในวันศุกร์ พวกยะฮูดตามมาในวันพรุ่งนี้ (คือวันเสาร์) และพวกนะซอรอก็ตามมาในวันมะรืนนี้ (คือวันอาทิตย์)*

พวกมาทีหลัง : คือมาในดุนยานี้

เป็นพวกแรกที่ไปถึงกิยามะห์ก่อน : คือได้รับผลบุญและเข้าสวรรค์ก่อน

ละหมาดญุมอะห์ ได้ถูกกำหนดที่มักกะห์ ก่อนการอพยพ, แต่ยังไม่มีการปฏิบัติละหมาดญุมอะห์ที่มักกะห์ เพราะมุสลิมยังไม่มีความเข้มแข็งพอ และยังไม่สามารถที่จะรวมตัวกันทำละหมาดญุมอะห์ได้ในขณะนั้น

และบุคคลแรกที่ได้เรียกร้องได้มีการชุมนุมและละหมาดญุมอะห์ในนครมะดีนะห์ ก่อนที่ท่านนบี (ซ.ล.) จะอพยพ คือ อัสอัด บุตร ซุรอเราะห์ (ร.ด.) ซึ่งอะบูดาวูด (1069) และผู้อื่นได้รายงานดังกล่าวจาก กะอับ บุตรมาลิก (ร.ด.)

หลักฐานการบัญญัติละหมาดญุมอะห์ :

หลักฐานบัญญัติญุมอะห์ และวาญิบญุมอะห์ คือ คำดำรัสของอัลเลาะห์ตาอาลาที่ว่า

﴿يَا أَيُّها الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا البَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (سورة الجمعة: الآية ٩).

"โอ้ บรรดาผู้มีศรัทธาทั้งหลาย เมื่อได้มีการประกาศเพื่อละหมาดในวันญุมอะห์ พวกท่านจงรีบไปสู่การรำลึกถึงอัลเลาะห์เถิด และจงละทิ้งการค้าขาย นั่นเป็นความดีของพวกท่าน ถ้าหากท่านทั้งหลายรู้" (อัลญุมอะห์ : 9)

และมีฮะดีษมากมาย เช่น :

ฮะดีษที่ อะบูดาวูด (1067) ได้รายงาน

عن طارق بن شهاب رضي الله عنه، عن النبي ﷺ قال:
«الجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ ...».

จากตอริก บุตร ชิฮาบ (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ญุมอะห์เป็นหน้าที่ที่จำเป็น (วาญิบ) เหนือมุสลิมทุกคน"*

และที่มุสลิม (865) และผู้อื่น ได้รายงาน

عن أبي هريرة وابن عمر رضي الله عنهم؛ أنهما سمعا النبي ﷺ يقول على أعواد منبره: «لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الجُمُعَاتِ، أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِم، ثُمَّ لَيَكُونُنَّ مِنَ الغَافِلِينَ».

จากอะบีฮุรอยเราะห์ และอิบนิ อุมัร (ร.ด.) ว่า : เขาทั้งสองคนได้ยินท่านนบี (ซ.ล.) กล่าวบนบันไดมิมบัรของท่านว่า : *"ผู้คนทั้งหลายจะต้องยุติจากการละทิ้งญุมอะห์อย่างจริงจัง หรือ อัลเลาะห์จะประทับตราลงบนหัวใจของพวกเขา แล้วพวกเขาจะต้องเป็นผู้หลงลืม"*

เคล็ดลับการบัญญัติ ญุมอะห์ :

ในการบัญญัติญุมอะห์นั้น มีเคล็ดลับและผลประโยชน์ต่าง ๆ มากมาย, ซึ่งไม่อาจนำมากล่าวไว้ในที่นี้ได้ครบถ้วน ส่วนหนึ่งก็คือ การที่พี่น้องมุสลิมทุกระดับชั้นในเมืองได้มาพบปะกันในสถานที่แห่งเดียวกัน คือ มัสยิดที่ทำญุมอะห์สัปดาห์ละหนึ่งครั้ง, พวกเขาจะได้รับคำแนะนำและคำตักเตือนให้มีความสมัครสมานสามัคคีและร่วมมือกัน เช่นเดียวกับความสนิทสนมรักใคร่ก็จะเพิ่มพูนขึ้น จะทำให้พวกเขาได้เอาใจใส่และตื่นตัวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละรอบสัปดาห์ ซึ่งผู้นำของพวกเขาจะนำมาถ่ายทอดขณะแสดงธรรมคุตบะห์ ญุมอะห์เป็นการประชุมประจำสัปดาห์ที่มุสลิมจะมาร่วมชุมนุมกันอยู่ข้างหลังผู้นำของพวกเขา, ด้วยเหตุนี้เอง ผู้บัญญัติศาสนาจึงส่งเสริมให้มุสลิมมาญุมอะห์ และกำชับไม่ให้ละทิ้งและเห็นญุมอะห์เป็นสิ่งไม่สำคัญ ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مَنْ تَرَكَ ثلاثَ جُمَعٍ تهاوُناً طَبَعَ اللَّهُ على قَلْبِهِ».

"ผู้ใดทิ้งสามละหมาดญุมอะห์อย่างไม่ให้ความสำคัญ อัลเลาะห์จะปิดผนึกเหนือหัวใจของเขา"

เงื่อนไขที่ทำให้ญุมอะห์เป็นวาญิบ :

ละหมาดญุมอะห์เป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) แก่ผู้มีเงื่อนไขครบเจ็ดประการ ดังต่อไปนี้ :-

หนึ่ง :- อิสลาม

ดังนั้น ละหมาดญุมอะห์ จึงไม่บังคับเหนือผู้ที่ไม่ศรัทธา (กาฟิร) ในดุนยานี้, ส่วนในอาคิเราะห์ต้องถูกลงโทษ

สอง :- บรรลุศาสนภาวะ

ดังนั้น ญุมอะห์ จึงไม่บังคับเหนือเด็ก เพราะยังไม่เข้าอยู่ในเกณฑ์บังคับตามหลักศาสนา

สาม :- มีสติสัมปชัญญะ

เพราะคนบ้าเสียสตินั้น ไม่อยู่ในเกณฑ์บังคับตามหลักศาสนาเช่นกัน

สี่ :- มีเสรีภาพโดยสมบูรณ์

ดังนั้น ญุมอะห์จึงไม่บังคับเหนือทาส, เพราะทาสต้องทำงานให้แก่นาย การดังกล่าวถือเป็นอุปสรรคที่จะบังคับให้ทาสต้องละหมาดญุมอะห์

ห้า :- เป็นเพศชาย

ดังนั้น ญุมอะห์จึงไม่บังคับแก่สตรี เพราะสตรีต้องทำงานบ้านและเลี้ยงดูลูก และถ้าหากบังคับให้สตรีต้องมาญุมอะห์ในเวลาและสถานที่ที่จำกัดแล้ว สตรีจะได้รับความลำบาก

หก :- มีสุขภาพทางร่างกายดี

ดังนั้น ญุมอะห์จึงไม่บังคับแก่คนป่วยที่จะต้องได้รับความทุกข์ทรมานจากการมาญุมอะห์ หรือจากการที่ต้องทนอยู่จนกว่าจะเสร็จละหมาด และไม่บังคับแก่ผู้ที่อาการป่วยจะกำเริบเพราะการมาญุมอะห์หรือจะกำเริบเป็นเวลานานโดยหายช้า, และเทียบเคียง (กิยาส) ได้กับผู้ป่วย ผู้ที่ทำหน้าที่พยาบาลผู้ป่วยและคอยรับใช้ผู้ป่วย และไม่มีผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทนเขา ขณะที่ไปร่วมละหมาดญุมอะห์ และผู้ป่วยก็ต้องการตัวเขา, โดยไม่คำนึงว่า พยาบาลนั้นจะเป็นญาติที่ใกล้ชิดหรือไม่ก็ตาม, ดังนั้นละหมาดญุมอะห์จึงไม่จำเป็น (วาญิบ) แก่เขา

เจ็ด :- มีแหล่งพำนักอยู่ในสถานที่ที่ทำญุมอะห์

ดังนั้น ญุมอะห์จึงไม่จำเป็น (วาญิบ) แก่ผู้เดินทางที่ศาสนาอนุญาต แม้จะเป็นการเดินทางระยะสั้น ๆ ก็ตาม เมื่อเขาเริ่มเดินทางก่อนแสงอรุณในวันญุมอะห์ และในสถานที่เขาอยู่ ก็ไม่ได้ยินเสียงอะซานจากเมืองที่เขาเดินทางออกไป และเช่นเดียวกับคนที่อยู่ในถิ่นเดิมของตนที่ญุมอะห์ใช้ไม่ได้ในสถานที่นั้นเช่นในหมู่บ้านที่มีคนประจำถิ่นไม่ถึงสี่สิบคนที่ไม่มีอุปสรรคใด ๆ เมื่อไม่ได้ยินเสียงอะซานที่อะซานมาจากด้านที่อยู่ติดกับหมู่บ้านของเมืองที่ทำญุมอะห์ ถึงด้านที่ตรงกันข้ามกับหมู่บ้านที่ไม่ได้ทำญุมอะห์

ส่วนหลักฐานที่บ่งชี้ถึงเงื่อนไขเหล่านี้คือ ฮะดีษที่ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلَّا أَرْبَعَةً: عَبْدٌ مَمْلُوكٌ، أَوِ امْرَأَةٌ، أَوْ صَبِيٌّ، أَوْ مَرِيضٌ» (رواه أبو داود: ١٠٦٧).

"ญุมอะห์" เป็นสิทธิ์ที่จำเป็นเหนือมุสลิมทุกคนในการทำรวมกันเป็นญะมาอะห์ ยกเว้นสี่คน คือ : ทาสที่ถูกปกครอง, หรือผู้หญิง, หรือเด็ก, หรือผู้ป่วย" อะบูดาวูด (1067)

และฮะดีษดารุกุดนีย์ (2/3) และผู้อื่น จากท่านนบี (ซ.ล.) ว่า :

«مَنْ كانَ يُـؤْمِنُ
باللَّـهِ وَاليَوْمِ الآخِرِ فَعَلَيْهِ الجُمُعَةُ إلَّا امرأةً ومسافراً وعبداً ومريضاً».

"ผู้ใดมีศรัทธาต่ออัลเลาะห์และวันสุดท้าย, ให้เขาจงทำญุมอะห์ นอกจากผู้หญิง และผู้เดินทาง และทาส และผู้ป่วย"

และฮะดีษอะบูดาวูด (1056) ว่า :

«الجُمُعَةُ عَلى كُـلِّ مَنْ سَمِـعَ النِّدَاءَ».

"ญุมอะห์เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ได้ยินอะซาน"

เงื่อนไขต่าง ๆ ที่จะทำให้ญุมอะห์ใช้ได้ :

เมื่อครบเงื่อนไขทั้งเจ็ดที่กล่าวมาแล้ว, ญุมอะห์ก็เป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) แต่ญุมอะห์จะยังใช้ไม่ได้ นอกจากต้องมีเงื่อนไขสี่ประการ :

เงื่อนไขข้อที่หนึ่ง :

ต้องปฏิบัติญุมอะห์ในเขตชุมชน ไม่ว่าเขตชุมชนนั้นจะเป็นเมืองหรือเป็นหมู่บ้านที่มีคนอยู่อาศัยประจำถิ่นไม่น้อยกว่าสี่สิบคนที่เป็นผู้ชายที่จำเป็นต้องทำญุมอะห์

ความหมายที่ว่า "เมือง" นั้น : คือ ชุมชนขนาดใหญ่ที่มี กอดี (ผู้พิพากษา), ฮากิม (ผู้ปกครอง), มีตลาดการค้า, และความหมายที่ว่า "หมู่บ้าน" นั้น : คือ ชุมชนที่ไม่มีสิ่งดังกล่าว

ดังนั้น จึงใช้ไม่ได้ที่จะทำญุมอะห์ในกลางทุ่ง และระหว่างกระโจมที่พักและในหมู่บ้านที่มีผู้ชายที่จำเป็นต้องทำญุมอะห์ไม่ครบสี่สิบคน ดังนั้นถ้าหากพวกเขาได้ยินเสียงอะซานจากเมืองใกล้เคียง, พวกเขาจำเป็นต้องออกไปละหมาดญุมอะห์ และถ้าหากพวกเขาไม่ได้ยินอะซาน ละหมาดญุมอะห์ก็ถือว่าหลุดร่วงไปจากพวกเขา, ดังได้กล่าวมาแล้วในเรื่องเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้ญุมอะห์เป็นวาญิบ

หลักฐานของเงื่อนไขข้อนี้ก็คือ : ละหมาดญุมอะห์ไม่ได้มีการปฏิบัติในสมัยท่านนบี (ซ.ล.) และคอลีฟะห์ทั้งสี่ นอกจากเป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าวและชาวอาหรับเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่รอบ ๆ นครมะดีนะห์นั้น พวกเขาไม่ได้ทำละหมาดญุมอะห์ และท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ไม่เคยใช้ให้พวกเขาทำญุมอะห์

เงื่อนไขข้อที่สอง :

จำนวนของผู้ที่จะทำญุมอะห์ จะต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบคน ที่เป็นเพศชาย และทำญุมอะห์ใช้ได้, คือเป็นผู้ชายอยู่ในเกณฑ์บังคับของศาสนา เป็นผู้ที่อาศัยประจำถิ่น เพราะบัยฮะกี (1/177) ได้รายงาน

عن جابر بن عبدالله رضي الله عنه قال:
مَضَتِ السنَّة أن في كلِّ اربعينَ فما فوقَ ذلكَ جمعةً.

จากญาบิร บุตรอับดิ้ลลาห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *ซุนนะห์ได้ผ่านพ้นไปแล้วว่า ในทุก ๆ สี่สิบคน และเกินกว่านั้นต้องทำญุมอะห์ และได้ปรากฏอยู่ในฮะดีษ กะอับ บุตรมาลิก (ร.ด.) ที่อะบูดาวูด ว่า : บุคคลแรกที่เรียกชุมนุมพวกเขาเพื่อทำญุมอะห์ คือ อัสอัด บุตร ซุรอเราะห์ (ร.ด.) และพวกเขาในวันนั้นมีสี่สิบคน*

เงื่อนไขข้อที่สาม :

ต้องทำญุมอะห์ในเวลาละหมาดดุห์ริ, ถ้าหากเวลาละหมาดดุห์ริเหลือไม่พอทำญุมอะห์ จำเป็นต้องละหมาดญุมอะห์เป็นละหมาดดุห์ริ (สี่รอกาอัต), ถ้าหากพวกเขาเข้าไปทำละหมาดญุมอะห์, แต่หมดเวลาละหมาดดุห์ริเสียก่อน ขณะที่พวกเขากำลังละหมาดญุมอะห์ ให้พวกเขาเปลี่ยนละหมาดญุมอะห์ เป็นละหมาดดุห์ริ และทำให้ครบสี่รอกาอัต

หลักฐานในเรื่องนี้ ก็คือ การกระทำของท่านนบี (ซ.ล.) ที่ทำญุมอะห์ในเวลาดุห์ริ

บุคอรี (862) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه: أن النبي ﷺ
كان يصلي الجمعة حين تميل الشمس. أي إلى الغرب وهو الزوال.

จาก อะนัส (ร.ด.) ว่า : *ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดญุมอะห์ ขณะที่ตะวันคล้อย*

บุคอรี (3935) และมุสลิม (860) ได้รายงาน

عن سلمة بن الأكوع
رضي الله عنه قال: كنا نصلي مع النبي ﷺ الجمعة، ثم ننصرف وليس للحيطان ظلٌّ نستظلُّ فيه.

จาก สะละมะห์ บุตร อัลอักวะอฺ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *พวกเราได้ละหมาดญุมอะห์พร้อมกับท่านนบี (ซ.ล.), หลังจากนั้นพวกเราเลิกละหมาด ในขณะที่กำแพงไม่มีเงาที่พวกเขาจะอาศัยร่มได้*

เล่าจาก สะฮัล บุตร สะอัด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :

ما كُنَّا نَقِيلُ وَلاَ نَتَغَدَّى
إلاَّ بَعْدَ الجُمُعَةِ. (رواه البخاري: ٨٩٧؛ ومسلم: ٨٥٩).

พวกเราไม่เคยนอนในเวลาเที่ยง และไม่เคยรับประทานอาหารกลางวัน นอกจากภายหลังญุมอะห์ บุคอรี (897) และมุสลิม (859)

ฮะดีษดังกล่าวบ่งชี้ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ไม่เคยละหมาดญุมอะห์ นอกจากในเวลาดุห์ริ แต่ท่านจะละหมาดญุมอะห์ในตอนเริ่มแรกเข้าเวลา

เงื่อนไขข้อที่สี่ :

จะต้องไม่มีการทำญุมอะห์หลายแห่งภายในเมืองเดียวกัน ไม่ว่าจะมีโอกาสเป็นไปได้เพียงใดก็ตาม, แต่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) ที่ชาวเมืองจะต้องมาร่วมชุมนุมกัน ในสถานที่แห่งเดียวกัน, ดังนั้น

ถ้าหากมีคนมากและสถานที่ทำญุมอะห์คับแคบ ไม่อาจรองรับคนเหล่านั้นได้หมด ศาสนาก็ยินยอมให้มีการทำญุมอะห์หลายแห่งได้ เท่าที่จำเป็นเท่านั้น

ถ้าหากมีการทำญุมอะห์ในเมืองเดียวกันหลายแห่งโดยไม่มีความจำเป็น ที่จะนับว่าเป็นญุมอะห์ที่ถูกต้องก็คือ ญุมอะห์ที่ทำก่อนที่อื่น ๆ หลักพิจารณาว่า ก่อน ก็คือ พิจารณาในตอนเริ่มต้นไม่ใช่พิจารณาว่าเสร็จก่อน, ดังนั้นญุมอะห์ที่อิหม่ามเริ่มละหมาดก่อน ญุมอะห์นั้นถือว่าถูกต้องใช้ได้ และถือว่าพวกที่ละหมาดญุมอะห์อื่น ๆ นั้นเป็นพวกที่บกพร่อง เมื่อได้แยกตัวไปละหมาดญุมอะห์อื่น ๆ โดยลำพัง และพวกเขาทั้งหมดไม่ได้มาพบกันในญุมอะห์แรกที่ทำขึ้นในเมืองนั้น ด้วยเหตุนี้ญุมอะห์ต่าง ๆ ของพวกเขาจึงใช้ไม่ได้ และให้พวกเขาละหมาดดุห์ริแทน

และถ้าหากไม่รู้ว่าญุมอะห์ไหนเริ่มก่อน ถือว่าญุมอะห์ทั้งหมดนั้นใช้ไม่ได้ และให้พวกเขาเริ่มต้นละหมาดญุมอะห์ใหม่, ในสถานที่แห่งเดียวกัน ถ้าหากสามารถทำเช่นนั้นได้, และมีเวลามากพอและถ้ามิเช่นนั้น ให้พวกเขาทั้งหมดละหมาดดุห์ริ ชดเชยข้อบกพร่องแต่ยิ่งไปกว่านั้นก็คือเพื่อให้ได้ละหมาดที่เสียไป

หลักฐานของเงื่อนไขข้อนี้ :-

ละหมาดญุมอะห์ในสมัยท่านนบี (ซ.ล.) และคอลีฟะห์ทั้งสี่ และในสมัยตาบิอีน ไม่ได้มีการปฏิบัตินอกจากภายในสถานที่แห่งเดียวกันในเมือง และในเมืองนั้นก็มีมัสยิดใหญ่อยู่แห่งหนึ่ง เรียกว่า มัสยิดญามิอฺ คือ มัสยิดที่มีการละหมาดญุมอะห์ ส่วนมัสยิดอื่น ๆ นั้นก็ใช้สำหรับละหมาดฟัรดูห้าเวลา

บุคอรี (860) และมุสลิม (847) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها

قالت: كان النَّاسُ يَنتابون يومَ الجمعةِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ والعَوالي . . .

จาก อาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *ประชาชนจะทะยอยกันมาในวันศุกร์ จากบ้านเรือนของพวกเขาและจากอะวาลี (ชื่อสถานที่ห่างจากมะดีนะห์ไปทางตะวันออกสามหรือสี่ไมล์)*

และบุคอรี (852) ได้รายงาน

عن ابن عباس رضي الله عنهما أنه قال:

إنَّ أَوَّلَ جُمُعَةٍ جُمِّعَتْ بَعدَ جمعةٍ في مسْجد رسول الله ﷺ في مسجد عبدالقيس، بجُواثى منْ البحرين.

จาก อิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า เขาได้กล่าวว่า : *แท้จริงญุมอะห์แรกที่ได้กระทำภายหลังญุมอะห์ในมัสยิดของท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ก็คือ ญุมอะห์ในมัสยิดอับดิ้ลกอยส์ที่ญุวาซาในบาห์เรน"*

เคล็ดลับสำหรับเงื่อนไขข้อนี้ก็คือ การที่จำกัดทำญุมอะห์ในสถานที่เดียวนั้นตรงเป้าหมาย คือเป็นการแสดงออกถึงการร่วมกันและมีความสามัคคี ส่วนการทำญุมอะห์อย่างกระจัดกระจายไปในหลาย ๆ แห่งโดยไม่มีความจำเป็นอะไรนั้น จะเป็นสาเหตุของความแตกแยกและขาดความสามัคคี

ฟัรดูต่าง ๆ ของญุมอะห์

สัญลักษณ์ของญุมอะห์นั้นประกอบขึ้นจากสองฟัรดู ซึ่งทั้งสองนี้เป็นรากฐานของรุกุนอิสลามอันยิ่งใหญ่ประการนี้ :

ฟัรดูที่หนึ่ง :- สองคุตบะห์ซึ่งมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ :

1. **คอเฏบต้องยืนแสดงธรรมคุตบะห์ทั้งสอง** ถ้าหากมีความสามารถและต้องนั่งคั่นระหว่างคุตบะห์ทั้งสอง :

ทั้งนี้เพราะฮะดีษที่มุสลิมได้รายงานไว้ในซอฮียะห์ของเขา

عن جابر بن سَمُرَة رضي الله عنه: أنه ﷺ كان يخطب خطبتين يجلس بينهما، وكان يخطب قائماً.

จากญาบิร บุตร สะมุเราะห์ (ร.ด.) ว่า : *ท่านนบี (ซ.ล.) ได้แสดงธรรมคุตบะห์สองคุตบะห์โดยท่านนั่งคั่นระหว่างสองคุตบะห์นั้น และท่านได้แสดงธรรมคุตบะห์โดยการยืน*

และบุคอรี (878) และมุสลิม (861) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: كان النبي ﷺ يخطب قائماً، ثم يقعد، ثم يقوم كما تفعلون الآن.

จากอิบนิ อุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *ท่านนบี (ซ.ล.) ได้แสดงธรรมคุตบะห์โดยการยืน จากนั้นท่านได้นั่ง เหมือนกับที่พวกท่านได้ปฏิบัติกันขณะนี้*

2. **คุตบะห์จะต้องไม่อยู่ข้างหลังละหมาด**

เป็นการปฏิบัติตามฮะดีษจำนวนมากที่มีมาในเรื่องญุมอะห์ และเพราะเป็นอิจมาอฺของมวลมุสลิมในเรื่องนี้

3. **ผู้แสดงธรรมคุตบะห์ (คอเฏบ) ต้องสะอาดปราศจากฮะดัษทั้งฮะดัษเล็กและฮะดัษใหญ่ และต้องปราศจากสิ่งโสโครก (นะยิส) ที่ศาสนาไม่ยอมอภัยให้ที่เสื้อผ้า ร่างกาย และสถานที่ และต้องปกปิดเอาเราะห์ :**

เพราะคุตบะห์เหมือนกับละหมาด และเพราะเหตุนี้ สองคุตบะห์จึงเท่ากับแทนสองรอกาอัตของละหมาดดุห์ริ ดังนั้นจึงวางเงื่อนไขสำหรับคุตบะห์ด้วยเงื่อนไขเดียวกับของละหมาด อาทิเช่น เรื่องความสะอาด เป็นต้น

4. **ต้องอ่านรุกุนคุตบะห์เป็นภาษาอาหรับ :**

คอเฏบจำเป็นต้องแสดงธรรมคุตบะห์ (เฉพาะส่วนที่เป็นรุกุนคุตบะห์) เป็นภาษาอาหรับ ถึงแม้ว่าผู้มาร่วมละหมาดญุมอะห์นั้นจะไม่เข้าใจภาษาอาหรับก็ตาม และถ้าหากในสถานที่แห่งนั้นไม่มีผู้รู้ภาษาอาหรับเลย, และกาลเวลาก็ล่วงเลยไปพอที่จะศึกษาภาษาอาหรับได้ในช่วงเวลานั้น แต่พวกเขาก็ไม่ได้ศึกษากัน ถือว่าพวกเขามีบาปกันทุกคน, และไม่มีญุมอะห์สำหรับพวกเขา, แต่ให้พวกเขาละหมาดดุห์ริ

ส่วนในกรณีที่เวลายังไม่ล่วงเลยไปพอที่จะศึกษาภาษาอาหรับได้ในช่วงเวลานั้น ก็ให้แปลรุกุนคุตบะห์เป็นภาษาที่ต้องการได้ และญุมอะห์ก็ใช้ได้ด้วยคุตบะห์ดังกล่าว

5. **ต้องมีความต่อเนื่องกันระหว่างรุกุนคุตบะห์** และระหว่างคุตบะห์ทั้งสอง, และระหว่างคุตบะห์ที่สองกับละหมาด :

ถ้าหากมีสิ่งใดมาคั่นกันนานตามประเพณีระหว่างคุตบะห์ที่หนึ่งกับคุตบะห์ที่สอง หรือระหว่าง

คุตบะห์กับละหมาด, คุตบะห์นั้นถือว่าใช้ไม่ได้, ดังนั้น ถ้าหากสามารถจะอ่านคุตบะห์อีกครั้งพร้อมละหมาดได้ทันในเวลาก็จำเป็นต้องกระทำ แต่ถ้าไม่สามารถก็ให้เปลี่ยนเป็นละหมาดดุห์ริ

6. จะต้องมีผู้ได้ยินคุตบะห์สี่สิบคนจากบุคคลที่ปฏิบัติญุมอะห์ใช้ได้ :

● รุกุนคุตบะห์ มีดังต่อไปนี้ :

1. สรรเสริญอัลเลาะห์ด้วยถ้อยคำใดก็ได้

2. ซอลาวาตท่านนบี (ซ.ล.) ด้วยการซอลาวาตรูปแบบใดก็ได้ โดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องระบุนามของท่านนบี (ซ.ล.) อย่างชัดเจน เช่น ใช้คำว่า : كالنبي أو الرسول أو محمد،

อันนะบีย์, อัรรอซูล หรือมุฮำหมัด ดังนั้น ถือว่ายังไม่เพียงพอที่จะกล่าวซอลาวาตแต่เพียงการใช้สรรพนาม (ดอมีร) แทนนามที่ชัดเจน

3. กำชับให้มีการยำเกรงอัลเลาะห์ตาอาลา (ตักวา) จะด้วยถ้อยคำหรือสำนวนอย่างใดก็ได้

รุกุนทั้งสามนี้ เป็นรุกุนของทั้งสองคุตบะห์ ซึ่งถ้าหากไม่มีรุกุนทั้งสามนี้อยู่ในคุตบะห์ก็จะใช้ไม่ได้

4. อ่านอายะห์หนึ่งจากอัลกุรอานในคุตบะห์หนึ่งคุตบะห์ใด :

มีเงื่อนไขว่า อายะห์ที่อ่านนั้นจะต้องให้ความเข้าใจได้ และมีความหมายชัดเจน, การอ่านอายะห์หนึ่งที่เป็นอักษรย่อในตอนเริ่มต้นซูเราะห์ต่าง ๆ นั้นใช้ไม่ได้

5. ขอพร (ดุอาอฺ) แก่มวลมุสลิมในคุตบะห์ที่สอง ด้วยถ้อยคำที่เรียกว่าเป็นดุอาอฺตามประเพณี

ฟัรดูที่สอง - ละหมาดรวมกัน (ญะมาอะห์) สองรอกาอัต :

น่าซาอี ได้รายงาน (3/111)

عن عمر رضي الله عنه قال: صلاة الجمعة ركعتان... على لسان محمد ﷺ.

จาก อุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *ละหมาดญุมอะห์นั้นสองรอกาอัต...เป็นคำพูดของท่านนบีมุฮำหมัด (ซ.ล.)*

และปรากฏในฮะดีษอะบูดาวูที่ผ่านมาแล้วว่า :

«الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ...»

"ญุมอะห์นั้นเป็นหน้าที่ที่จำเป็นเหนือมุสลิมทุกคนในการละหมาดแบบรวมกัน (ญะมาอะห์)...

และหลักอิจมาอฺก็เกิดขึ้นตามนั้น

และมีเงื่อนไขว่า จะต้องทำญะมาอะห์ให้ได้หนึ่งรอกาอัตของละหมาดญุมอะห์ ดังนั้นถ้าหากได้ทำหนึ่งรอกาอัตของละหมาดญุมอะห์เป็นญะมาอะห์ ก็ถือว่าละหมาดญุมอะห์นั้นใช้ได้ และถ้าหากไม่ได้เช่นนั้นก็จำเป็น (วาญิบ) ต้องเปลี่ยนญุมอะห์เป็นละหมาดดุห์ริ และจำเป็นจะต้องไม่ให้ผู้ตามมีจำนวนน้อยกว่าสี่สิบคนจากผู้ที่ละหมาดญุมอะห์ใช้ได้

ดังนั้น ถ้าหากมัสบูกได้มาตามอิหม่ามทันในรอกาอัตที่สอง, ญุมอะห์ของเขาก็ใช้ได้, และหลังจากอิหม่ามสลามแล้ว ก็ให้เขาลุกขึ้นทำต่ออีกหนึ่งรอกาอัตให้สมบูรณ์ ส่วนในกรณีที่เขามาทันอิหม่ามหลังจากอิหม่ามเงยขึ้นจากรุกัวะอฺของรอกาอัตที่สองแล้ว ละหมาดของเขาไม่ตกเป็นญุมอะห์, แต่ให้เขาทำต่อให้สมบูรณ์เป็นละหมาดดุห์ริ หลังจากอิหม่ามได้สลามแล้ว

และถ้าหากพวกที่ตามได้ละหมาดญุมอะห์ตามอิหม่ามหนึ่งรอกาอัตอย่างสมบูรณ์ ต่อมามีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นที่ทำให้พวกที่ละหมาดทั้งหมดหรือบางส่วนต้องเลิกตาม (มุฟารอเกาะห์) อิหม่าม, และแต่ละคนก็ได้ละหมาดตามลำพังอีกหนึ่งรอกาอัต ถือว่าญุมอะห์ของพวกเขาใช้ได้ แต่ถ้าหากเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นก่อนละหมาดครบหนึ่งรอกาอัตแรก ละหมาดของพวกเขาก็ไม่เป็นญุมอะห์แต่จะต้องเปลี่ยนเป็นละหมาดดุห์ริ

หลักฐานในเรื่องดังกล่าวคือ ฮะดีษที่รายงานโดย น่าซาอี, อิบนุมาญะห์ และดารุกุตนี จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنْ صَلاةِ الجُمُعَةِ وَغَيْرِهَا، فَلْيُضِفْ إِلَيْها أُخرَى، وَقَدْ تَمَّتْ صَلاتُهُ».

"ผู้ใดได้หนึ่งรอกาอัตจากละหมาดญุมอะห์และ ละหมาดอื่น ให้เขาจงเพิ่มไปอีก (ให้ครบ) และถือว่าละหมาดของเขาสมบูรณ์แล้ว"

ระเบียบของวันศุกร์

สำหรับวันศุกร์และละหมาดวันศุกร์นั้น มีระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นสุนัตอยู่หลายประการที่ควรให้ความสำคัญและเอาใจใส่ คือ :

1. อาบน้ำ :- เพราะมีหะดีษว่า :

«إذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ إِلَى الجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ». (رواه البخاري: ٣٨٧؛ ومسلم: ٨٤٤).

"เมื่อคนใดในพวกท่านจะมาวันศุกร์ให้เขาจงอาบน้ำเถิด" บุคอรี (837) และมุสลิม (844)

คำสั่งให้อาบน้ำในที่นี้ไม่ถึงขั้นจำเป็น (วาญิบ) เป็นแต่เพียงสุนัตเท่านั้น เพราะมีฮะดีษอีกบทหนึ่งที่รายงานโดย ติรมีซี ว่า :

«مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الجُمُعَةِ فبها ونِعْمَتْ، وَمَنِ اغْتَسَلَ فالْغُسْلُ أَفْضَلُ».

ผู้ใดอาบน้ำละหมาดในวันศุกร์ ถือว่าเขาทำตามซุนนะห์แล้ว และเป็นซุนนะห์ที่ดี. และผู้ใดได้อาบน้ำ การอาบน้ำย่อมประเสริฐกว่า"

2. **ทำความสะอาดร่างกายจากคราบไคลและกลิ่นตัว ให้ใส่น้ำมันและน้ำหอม :**

ทั้งนี้เพื่อไม่ให้รบกวนผู้ใด แต่เพื่อให้ผู้คนเกิดความสนิทสนมกับเขาและภาคภูมิใจที่ได้พบเขา, ดังได้ทราบแล้วว่า ศาสนายอมผ่อนผันให้ผู้ที่รับประทานสิ่งที่มีกลิ่นน่ารังเกียจรบกวนผู้คนไม่ต้องไปละหมาดญะมาอะห์ได้

บุคอรี (843) ได้รายงาน

عن سلمان الفارسي رضي الله عنه قال:

قال النبي ﷺ: «لا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الجُمُعَةِ، وَيَتَطَهَّرُ ما اسْتَطَاعَ مِنْ

طُهْرٍ، وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ، ثُمَّ يَخْرُجُ فَلا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ، ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ، ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الإِمامُ، إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الجُمُعَةِ الأُخْرَى».

จาก ซัลมาน อัลฟาริซีย์ (ร.ด.) ว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ไม่มีผู้ใดที่อาบน้ำในวันศุกร์ และทำความสะอาดตามที่เขามีความสามารถ และใส่น้ำมันจากน้ำมันของเขา หรือใส่เครื่องหอมที่บ้านของเขา. แล้วเขาก็ออกไป โดยเขาไม่ได้ทำให้เกิดความแตกแยกระหว่างคนสองคน. หลังจากนั้นเขาได้ละหมาดตามที่ถูกบันทึกแก่เขา จากนั้นเขาตั้งใจฟังเมื่ออิหม่ามพูด. นอกจากเขาจะได้รับการอภัยโทษที่เกิดขึ้นระหว่างเขากับอีกวันศุกร์หนึ่ง"*

3. สวมเสื้อผ้าที่ดี :

อะห์มัด (3/81) และผู้อื่นได้รายงานจากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«من اغتسل يوم الجمعة، ثم لبس أحسن ثيابه، ومسَّ طيباً إن كان عنده، ثم مشى إلى الجمعة وعليه السكينة، ولم يتخطَّ أحداً ولم يؤذه، ثم ركع ما قضي له، ثم انتظر حتى ينصرف الإمام، غفر له ما بين الجمعتين».

"ผู้ใดอาบน้ำในวันศุกร์. หลังจากนั้นเขาได้สวมใส่เสื้อผ้าที่ดี และใส่เครื่องหอม ถ้าหากเขามี. หลังจากนั้นเขาเดินไปละหมาดญุมอะห์โดยอาการสงบ ไม่ก้าวข้ามผู้ใดและไม่รบกวนผู้ใด. จากนั้นเขาได้รุกัวะอฺ (ละหมาด) ตามที่ถูกกำหนดแก่เขา. จากนั้นเขาก็รอคอย จนอิหม่ามเสร็จละหมาด. เขาจะได้รับการอภัยโทษที่เกิดขึ้นระหว่างสองญุมอะห์นั้น"

และที่ดียิ่งแล้วควรเป็นผ้าขาว เพราะติรมีซี (994) และผู้อื่นได้รายงานว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«البَسُوا مِنْ ثِيابِكُمُ البَيَاضَ، فَإِنَّها مِنْ خَيْرِ ثِيابِكُمْ وَكَفِّنُوا فيها مَوْتَاكُمْ».

"ท่านทั้งหลายจงสวมใส่เสื้อผ้าของพวกท่านที่มีสีขาว เพราะมันเป็นเสื้อผ้าที่ดีที่สุดของพวกท่าน. และจงใช้มันห่อคนตายของพวกท่าน"

4. ตัดเล็บและขลิบหนวด :

เพราะฮะดีษอัลบัซซาร ในหนังสือมุสนัด ของเขาว่า :

انه ﷺ كانَ يُقَلِّمُ أَظَافِرَهُ وَيَقُصُّ شَارِبَهُ يوم الجمعة.

ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ตัดเล็บและขลิบหนวดของท่านในวันศุกร์

5. ไปมัสยิดแต่เช้าตรู่ :

บุคอรี (841) และมุสลิม (850) ได้รายงาน

عن أبـي هريرة رضي الله عنه أن رسول الله ﷺ قال: «مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الجُمُعَةِ غُسْلَ الجَنابَةِ، ثُمَّ راحَ فَكَأَنَّما قَرَّبَ بَدَنَةً، وَمَنْ راحَ في السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّما قَرَّبَ بَقَرَةً، وَمَنْ راحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّما قَرَّبَ كَبشاً أَقْرَنَ، وَمَنْ راحَ في السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّما قَرَّبَ دَجاجَةً، وَمَنْ راحَ في السَّاعَةِ الخامِسَةِ فَكَأَنَّما قَرَّبَ بَيْضَةً، فَإِذا خَرَجَ الإِمامُ حَضَرَتِ الملائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ».

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ผู้ใดอาบน้ำในวันศุกร์เหมือนอาบน้ำของคนญุนุบ แล้วไปแต่เช้า ก็เท่ากับเขาได้ทำทานด้วยอูฐหนึ่งตัว ผู้ใดได้ไปในชั่วโมงที่สอง ก็เท่ากับเขาทำทานด้วยวัวหนึ่งตัว, ผู้ใดได้ไปในชั่วโมงที่สาม ก็เท่ากับเขาทำทานด้วยแกะมีเขาหนึ่งตัว, ผู้ใดไปในชั่วโมงที่สี่ ก็เท่ากับเขาทำทานด้วยไก่หนึ่งตัว, ผู้ใดได้ไปในชั่วโมงที่ห้า ก็เท่ากับเขาทำทานด้วยไข่หนึ่งฟอง และเมื่ออิหม่ามได้ออกมา มวลมะลาอิกะห์ก็จะมาชุมนุมกันรับฟังซิเกร (คำตักเตือนสั่งสอน)*

6. ละหมาดสองรอกาอัตขณะเข้ามัสยิด :

มุสลิม (875) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «إذا جاء أحدكم يوم الجمعة، والإمام يخطب، فليركع ركعتين، وَلْيَتَجَوَّزْ فيهما».

จาก ญาบิร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"เมื่อคนใดในหมู่พวกท่านได้มาในวันศุกร์ ขณะอิหม่ามกำลังแสดงธรรมคุตบะห์ ให้เขาจงละหมาดสองรอกาอัตและจงกระทำสองรอกาอัตนั้นโดยเร็ว (อย่างครบสมบูรณ์)*

ที่กล่าวนี้ หมายถึงขณะที่ยังไม่ถึงท้าย ๆ ของคุตบะห์, ถ้ามิเช่นนั้นแล้วให้เขาคอยละหมาด, และการละหมาดสุนัตสองรอกาอัตนี้จะถือว่า หมดสิทธิ์ เมื่อผู้ที่เข้าไปในมัสยิดได้นั่งลง, ดังนั้น เมื่อเขาได้นั่งลงไปแล้ว การละหมาดสุนัตของเขาหลังจากนั้นก็ถือว่าใช้ไม่ได้, แต่เขาจำเป็นต้องนั่งฟังคุตบะห์จนกว่าจะอิกอมะห์ละหมาด

7. ตั้งใจฟังคุตบะห์ทั้งสอง :

บุคอรี (892) มุสลิม (851) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أبـي هريرة رضي الله عنه، أن النبـي ﷺ قال: «إذا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الجُمُعَـةِ: أَنْصِتْ، والإمامُ يَخْـطُبُ، فَقَدْ لَغَـوْتَ».

وعنـد أبـي داود (١٠٥١)

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"เมื่อท่านกล่าวแก่เพื่อนของท่านในวันศุกร์ว่า : จงฟัง, ขณะที่อิหม่ามกำลังแสดงธรรมคุตบะห์ ถือว่าท่านได้กระทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความสูญเปล่า"* และที่อะบีดาวูด (1057) จากรายงานของอะลี (ร.ด.) ว่า :

«وَمَنْ لَغَا فَلَيْسَ لَهُ في جُمُعَتِهِ تِلْكَ شَيْءٌ».

"และผู้ใดได้กระทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความสูญเปล่าขึ้น เขาก็จะไม่ได้สิ่งใดเลยจากญุมอะห์ของเขา"

ระเบียบทั่วไปของวันศุกร์ :

วันศุกร์ เป็นวันที่ประเสริฐที่สุดในรอบสัปดาห์, มีสุนัตและระเบียบต่าง ๆ ที่มุสลิมทุกคนควรจะรู้ เพื่อจะได้ปฏิบัติในสิ่งที่เขาสามารถจะปฏิบัติได้, และต่อไปนี้ก็คือส่วนหนึ่งของระเบียบและสุนัตต่าง ๆ ในวันศุกร์

หนึ่ง : สุนัตอ่านซูเราะห์อัลกะห์ฟิ, ในวันศุกร์และคืนวันศุกร์ :

น่าซาอีได้รายงานจาก อะบีสะอีด อัลคุดรีย์ (ร.ด.) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الكَهْفِ في يَوْمِ الجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَ الجُمُعَتَيْنِ».

"ผู้ใดอ่านซูเราะห์อัลกะห์ฟิในวันศุกร์ รัศมีจะให้ความสว่างแก่เขาต่อสิ่งที่อยู่ระหว่างสองญุมอะห์นั้น"

สอง : สุนัตขอดุอาอุมาก ๆ ในวันศุกร์และคืนวันศุกร์ :

เพราะบุคอรี (893) และมุสลิม (852) ได้รายงานว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวถึงวันศุกร์ว่า :

«فِيها سَاعَةٌ لا يُوَافِقُها عَبْدٌ مُسْلِمٌ، وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي، يَسْأَلُ اللهَ تَعَالَى شَيْئاً إِلَّا أَعْطَاهُ إِياهُ». وأشار بيده يقللها،

"ในวันศุกร์นั้นมีชั่วโมงหนึ่ง ไม่มีบ่าวมุสลิมคนใดที่อยู่ตรงกับชั่วโมงนั้น ขณะที่เขายืนละหมาด, และขอสิ่งใดต่ออัลเลาะห์ตาอาลา นอกจากพระองค์จะให้สิ่งนั้นแก่เขา" และท่านได้ใช้มือทำท่าว่าชั่วโมงนั้นมีน้อย หมายความว่า มีอยู่เพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น

สาม : สุนัต ซอลาวาตนบี (ซ.ล.) มาก ๆ ในวันศุกร์และคืนวันศุกร์

เพราะฮะดีษที่ว่า :

«إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الجُمُعَةِ، فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلاةِ فِيهِ، فَإِنَّ صَلاَتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ». (رواه ابو داود: ١٠٤٧؛ وغيره بأسانيد صحيحة).

"ความจริงวันที่ประเสริฐที่สุดของพวกท่านก็คือวันศุกร์ ดังนั้นท่านทั้งหลายจงซอลาวาตฉันมาก ๆ ในวันนั้น, เพราะการซอลาวาตของพวกท่านจะถูกนำเสนอไปยังฉัน" รายงานโดย อะบูดาวูด (1047) และผู้อื่นด้วยหลายสายรายงานที่ซอเฮียะห์

صَلاَةُ النَّفْل

ละหมาดสุนัต (อันนัฟล์)

อันนัฟล์ ตามหลักภาษา : แปลว่า เกิน ตามหลักศาสนา : แปลว่า สิ่งที่นอกจากฟัรดู

ที่เรียกอย่างนั้นก็เพราะว่า ละหมาดสุนัต (อันนัฟล์) นั้น เป็นละหมาดที่นอกเหนือไปจากละหมาดที่อัลเลาะห์ตาอาลา ได้กำหนดใช้เป็นฟัรดู

คำว่า : อันนัฟล์ มีความหมายเช่นเดียวกันกับคำว่า : ซุนนะห์ (สุนัต) มันดูบ และมุสตะฮับ

ละหมาดสุนัตแบ่งออกเป็นสองแผนก : แผนกที่หนึ่งไม่สุนัตให้ทำเป็นญะมาอะห์ (ละหมาดรวมกัน), แผนกที่สอง : สุนัตให้ทำเป็นญะมาอะห์ (ละหมาดรวมกัน)

แผนกที่หนึ่ง : คือละหมาดที่ไม่สุนัตให้ละหมาดรวมกันนั้น แบ่งออกเป็นสองแผนกย่อยอีก คือ :

แผนกหนึ่ง ถือเป็นละหมาดสุนัตคู่ละหมาดฟัรดู

อีกแผนกหนึ่ง เป็นละหมาดสุนัตที่ไม่ได้คู่กับละหมาดฟัรดู ซึ่งจะได้อธิบาย แยกเป็นแต่ละแผนก ดังต่อไปนี้ :-

ก. ละหมาดสุนัตคู่กับละหมาดฟัรดู

ละหมาดสุนัตนี้มีสองประเภท คือ มุอักกัด, กับไม่ใช่มุอักกัด

สำหรับละหมาดสุนัตมุอักกัดนั้น คือ ละหมาดสองรอกาอัตก่อนซุบฮิ, สองรอกาอัตก่อนดุห์ริ, สองรอกาอัตหลังดุห์ริ, สองรอกาอัตหลังมัฆริบ, และสองรอกาอัตหลังอิชาอฺ

บุคอรี (1126) และมุสลิม (729) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: حفظت من النبي ﷺ عَشْر رَكَعاتٍ: ركعتين قبل الظهر وركعتين بعدها، وركعتين بعد المغرب في بيته، وركعتين بعد العشاء في بيته، وركعتين قبل صلاة الصبح، كانت ساعةً لا يُدْخَلُ على النبي ﷺ فيها.

จาก อิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :*"ฉันท่องจำมาจากท่านนบี (ซ.ล.) สิบรอกาอัต : สองรอกาอัตก่อนดุห์ริ, สองรอกาอัตหลังดุห์ริ, สองรอกาอัตหลังมัฆริบในบ้านของเขา, สองรอกาอัตหลังอิชาอฺในบ้านของเขา, และสองรอกาอัตก่อนละหมาดซุบฮิ เป็นช่วงเวลาที่ไม่มีผู้ใดเข้าไปหาท่านนบี (ซ.ล.) ในช่วงดังกล่าว"*

ละหมาดที่เป็นสุนัตมุอักกัดที่สุดก็คือ ละหมาดสองรอกาอัตก่อนละหมาดซุบฮิ, บุคอรี (1116) และมุสลิม (724) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها قالت: لم يَكُنِ النبي ﷺ

على شيء من النوافل أشدَّ تعاهداً منه على رَكْعَتَي الفَجْرِ.

จาก อาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *ท่านนบี (ซ.ล.) ไม่ได้มีความระมัดระวังละหมาดสุนัตใดยิ่งไปกว่าสองรอกาอัตของละหมาดซุบฮิ*

- อันดับต่อไปได้แก่อีกสองรอกาอัตก่อนละหมาดดุห์ริ, บุคอรี (1127) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها: أن النبي ﷺ
كانَ لا يَدَعُ أَرْبَعاً قَبْلَ الظُّهْرِ، وركعتين قبل الغَدَاةِ.

จาก อาอิชะห์ (ร.ด.) ว่า : *ท่านนบี (ซ.ล.) ไม่เคยทิ้งสี่รอกาอัตก่อนดุห์ริ และสองรอกาอัตก่อนซุบฮิ. และสำนวนของมุสลิม (736) ว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดในบ้านของฉันก่อนดุห์ริสี่รอกาอัต, หลังจากนั้นท่านได้ออกไปละหมาดร่วมกับประชาชน, หลังจากนั้นท่านเข้ามาและละหมาดอีกสองรอกาอัต*

และให้เพิ่มอีกสองรอกาอัตหลังละหมาดดุห์ริ เพราะมีห้าคนได้รายงาน และติรมีซีว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์ (427, 428)

عن أمِّ حبيبة رضي الله عنها قالت: سمعت النبي ﷺ
يقول: «مَنْ صَلَّى أَرْبَعَ رَكْعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ، وأربعاً بعدها، حَرَّمَهُ الله عَلَى النَّارِ».

จาก อุมมิ ฮะบีบะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ผู้ใดละหมาดสี่รอกาอัตก่อนละหมาดดุห์ริ, และสี่รอกาอัตหลังละหมาดดุห์ริ อัลเลาะห์จะทรงห้ามเขาจากไฟนรก"*

และละหมาดญุมอะห์ก็เหมือนกับละหมาดดุห์ริในเรื่องที่กล่าวมา, เพราะญุมอะห์ได้มาแทนที่ดุห์ริ ดังนั้นจึงสุนัตให้ละหมาดสี่รอกาอัตก่อนญุมอะห์ คือสองรอกาอัตที่เป็นมุอักกัด กับอีกสองรอกาอัตที่ไม่ใช่มุอักกัด, และอีกสี่รอกาอัตเช่นเดียวกันหลังญุมอะห์

มุสลิม (881) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال
رسول الله ﷺ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُم الجُمُعَةَ فَلْيُصَلِّ بَعْدَهَا أَرْبَعاً».

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"เมื่อคนใดในพวกท่านได้ละหมาดญุมอะห์แล้ว ให้เขาจงละหมาดสี่รอกาอัตหลังญุมอะห์"*

และติรมีซี (523) ได้รายงานว่า : *"อิบนุมัสอูด (ร.ด.) ได้ละหมาดก่อนญุมอะห์สี่รอกาอัตและหลังญุมอะห์อีกสี่รอกาอัต ตามที่ปรากฏชัดก็คือการกระทำของอิบนุมัสอูดนั้น เป็นเรื่อง "เตากีฟ" คือเขารู้มาจากการกระทำของท่านนบี (ซ.ล.)*

- สี่รอกาอัตก่อนละหมาดฟัรดูอัสริ, เพราะติรมีซี (430) ได้รายงาน และว่าเป็นฮะดีษฮะซัน

عن ابن عمر رضي الله عنهما: أن النبي ﷺ قال: «رَحِمَ الله

امْرءاً صَلَّى قَبْلَ العَصْرِ أَرْبَعاً».

จาก อิบนิ อุมัร (ร.ด.) ว่า : แท้จริงท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ขออัลเลาะห์ได้โปรดเมตตาแก่ผู้ที่ได้ละหมาดก่อนอัสริสี่รอกาอัต"*

และให้ละหมาดสี่รอกาอัตนี้ ครั้งละ สองรอกาอัต, สองรอกาอัต เพราะติรมีซี (429) และผู้อื่นได้รายงาน

عن علي رضي الله عنه: كان النبي ﷺ يصلي قبل العصر أَرْبَعَ رَكْعَاتٍ يَفْصِلُ بَيْنَهُنَّ بالتَّسْلِيم.

จาก อะลี (ร.ด.) ว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดก่อนอัสริสี่รอกาอัต คั่นระหว่างสี่รอกาอัตนั้นด้วยสลาม"*

และสองรอกาอัตเร็ว ๆ ก่อนละหมาดมัฆริบ เพราะบุคอรี (599) และมุสลิม (837) ได้รายงานโดยตัวบทนี้เป็นของมุสลิม,

عن أنس رضي الله عنه قال: كُنَّا بالمدينة، فإذا أَذَّن المؤذن لصلاة المغرب ابتدروا السَّواري فَيَرْكَعون ركعتين ركعتين، حتى إن الغريب ليدخل المسجد فيحسب أن الصلاة قد صلِّيت، من كثرة من يصليهما.

จาก อะนัส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"พวกเราอยู่ที่มะดีนะห์ ทันใดนั้นมุอัซซินก็ได้อะซาน เพื่อละหมาดมัฆริบ, พวกเขาได้รีบไปยังเสา (ในมัสยิด) และได้ทำละหมาดคนละสองรอกาอัต, คนละสองรอกาอัต จนกระทั่งคนจรที่เข้าไปในมัสยิดคิดว่าได้ละหมาด (มัฆริบ) ไปแล้ว, เนื่องจากมีผู้ละหมาดสองรอกาอัตนี้กันมาก"*

และสุนัตอีกเช่นกัน ให้ละหมาดสองรอกาอัตเร็ว ๆ ก่อนละหมาดอิชาอฺ เพราะบุคอรี (601) และมุสลิม (838) ได้รายงาน

عن عبدالله بن مغفَّل رضي الله عنه قال: قال النبي ﷺ: «بَيْنَ كُلِّ أَذانَيْنِ صَلاةٌ، ثلاثاً لمن شاء»

จาก อับดิ้ลลาห์ บุตร มุฆอฟฟัล (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ระหว่างทุก ๆ สองอะซานนั้นมีละหมาด"* *ท่านได้กล่าวในครั้งที่สามว่า "สำหรับผู้ที่ต้องการ"* และในรายงานหนึ่งว่า :

«بين كل أذانين صلاة، بين كل اذانين صلاة، ثم قال في الثالثة: لمن شاء».

"ระหว่างทุก ๆ สองอะซานมีละหมาด, ระหว่างทุก ๆ สองอะซานมีละหมาด" จากนั้นท่านได้กล่าวในครั้งที่สามว่า : "สำหรับผู้ที่ต้องการ" (คำที่ว่า สองอะซานนั้นคือ : อะซานกับอิกอมะห์)

ข. ละหมาดสุนัตที่ไม่ได้อยู่คู่กับละหมาดฟัรดู :

และละหมาดสุนัตนี้ ก็แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ : หนึ่ง ละหมาดสุนัตที่มีเวลากำหนดแน่นอน, สอง ละหมาดสุนัตที่ไม่มีชื่อเรียกและไม่มีเวลากำหนดแน่นอน (สุนัตมุตลัก)

ละหมาดสุนัตที่มีเวลากำหนดแน่นอน คือ :

1. ตะฮียะตุ้ลมัสยิด :

คือ ละหมาดสองรอกาอัตก่อนนั่งทุกครั้งที่เข้ามัสยิด หลักฐานในเรื่องนี้คือ ฮะดีษบุคอรี (433) และมุสลิม (714) ว่า :

«فَإِذَا دَخَلَ أَحَدُكم المَسْجِدَ، فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ».

"เมื่อคนใดในหมู่พวกท่านเข้ามัสยิด เขาอย่านั่งจนกว่าจะได้ละหมาดสองรอกาอัต"

และถือว่าได้ตะฮียะตุ้ลมัสยิดแล้ว ด้วยการละหมาดฟัรดู, หรือละหมาดสุนัตอื่น ๆ เพราะจุดมุ่งหมายก็คือ ไม่ต้องการให้รีบนั่งในมัสยิดโดยไม่ได้ละหมาดใด ๆ

2. วิตร์

เป็นสุนัตมุอักกัด ที่เรียกว่าเป็นละหมาดวิตร์ **คือละหมาดที่มีจำนวนเป็นคี่** ก็เพราะละหมาดวิตร์นี้จะต้องจบลงด้วยการละหมาดอีกหนึ่งรอกาอัต ซึ่งต่างกับละหมาดอื่น ๆ

ติรมีซี (453) และผู้อื่น ได้รายงาน

عن علي رضي الله عنه أنه قال: إِنَّ الْوِتْرَ لَيْسَ بِحَتْمٍ كَصَلَاتِكُمُ المَكْتُوبَةِ، ولكن سنَّ رسول الله ﷺ.

จาก อะลี (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"แท้จริงวิตร์นั้นไม่ใช่เป็นวาญิบเหมือนละหมาดฟัรดูของพวกท่าน แต่ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ร.ด.) ได้ทำเป็นแบบฉบับไว้"*

แต่ที่ติรมีซีและอะบีดาวูด (1416) ว่า ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«يَا أَهْلَ القُرْآنِ أَوْتِرُوا، فَإِنَّ اللَّهَ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ».

"โอ้ชาวอัลกุรอาน ท่านทั้งหลายจงละหมาดวิตร์เถิด. เพราะแท้จริงอัลเลาะห์คี่ (คือองค์เดียว) พระองค์รักจำนวนคี่"

เวลาของละหมาดวิตร์ : คืออยู่ระหว่างละหมาดอิชาอฺกับแสงอรุณขึ้น, และที่ดียิ่งก็คือ ให้ร่นละหมาดวิตร์ออกไปจนกระทั่งเป็นละหมาดสุดท้ายในเวลากลางคืน อะบูดาวูดได้รายงาน (1418) ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إِنَّ الله عَزَّ وَجَلَّ أَمَدَّكُمْ بصَلَاةٍ وهِيَ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ، وهي الوِتْرُ، فجعلها لكم فيما بين العشاء إلى طُلُوعِ الفَجْرِ».

"แท้จริงอัลเลาะห์ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกร ได้ให้ความช่วยเหลือพวกท่านด้วยละหมาดหนึ่ง ซึ่งดีแก่พวกท่านยิ่งกว่าอูฐแดง (เป็นสิ่งมีค่ามาก) นั่นคือละหมาดวิตร์ พระองค์ได้ทรงกำหนดมันขึ้นระหว่างละหมาดอิชาอฺ จนถึงแสงอรุณขึ้น" และบุคอรี (953) และมุสลิม (749) ได้รายงานจากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«اجْعَلُوا آخِرَ صَلاَتِكُمْ مِنَ اللَّيْلِ وِتْراً».

"ท่านทั้งหลาย จงให้ละหมาดกลางคืนของพวกท่านเป็นละหมาดวิตร์เถิด"

ที่กล่าวนี้ ถ้าหากเขาหวังว่าจะลุกขึ้นละหมาดในช่วงท้ายของเวลากลางคืน, ส่วนคนที่กลัวว่าจะไม่ตื่นนอน, ให้เขาจงละหมาดวิตร์ภายหลังจากละหมาดฟัรดูอิชาอฺและสุนัตต่าง ๆ แล้ว

มุสลิม (755) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «مَنْ خَافَ أَنْ لاَ يَقُومَ آخِرَ اللَّيْلِ فليوتر أوله، وَمَنْ طمع أن يقوم آخره فليوتر آخر الليل، فَإِنَّ صَلاَةَ آخِرِ اللَّيْلِ مَشْهُودَةٌ، وَذَلِكَ أَفْضَلُ».

จาก ญาบิร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ผู้ใดกลัวว่าจะไม่ตื่นขึ้นในช่วงท้ายของเวลากลางคืน ให้เขาจงละหมาดวิตร์ในช่วงต้นของเวลากลางคืน, และผู้ใดมีความปรารถนาแรงกล้าที่จะลุกขึ้นในช่วงสุดท้ายของเวลากลางคืน ก็ให้เขาจงละหมาดวิตร์ในช่วงท้ายของเวลากลางคืนเถิด เพราะละหมาดในช่วงท้ายของเวลากลางคืนนั้น จะถูกรับรอง และนั่นก็เป็นสิ่งที่ดียิ่ง"*

คำที่ว่า "จะถูกรับรอง" ก็คือ มะลาอิกะห์จะมาในช่วงเวลานั้น

บุคอรี (1880) และมุสลิม (721) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: أوصاني خليلي بثلاثٍ: صيامِ ثلاثةِ أيامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، وَرَكْعَتَيْ الضُّحَى، وَأَنْ أُوتِرَ قَبْلَ أَنْ أرقد. أي أصلي الوتر قبل أن أنام.

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"มิตรสนิทของฉันได้กำชับฉันสามประการคือ : ถือศีลอดสามวันทุกเดือน, ละหมาดสองรอกาอัตดุฮา, และให้ฉันละหมาดวิตร์ก่อนที่ฉันจะนอน"*

อย่างน้อยของละหมาดวิตร์คือหนึ่งรอกาอัต, แต่มักโระห์ที่จะละหมาดแค่เพียงหนึ่งรอกาอัตเท่านั้น, อย่างน้อยของความสมบูรณ์คือสามรอกาอัต คือ สองรอกาอัตติดต่อกัน และอีกหนึ่งรอกาอัตแยกต่างหาก, และอย่างสมบูรณ์ที่สุดคือ สิบเอ็ดรอกาอัต โดยสลามทุก ๆ สองรอกาอัต แล้วจบลงด้วยหนึ่งรอกาอัตต่างหาก

มุสลิม (752) ได้รายงานจากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ละหมาดวิตร์ มีหนึ่งรอกาอัตในช่วงท้ายของกลางคืน"*

และบุคอรี (1071) และมุสลิม (736) และผู้อื่นได้รายงาน - ส่วนตัวบทนี้ของมุสลิม -

عن عائشة رضي الله عنها قالت: كان رسول الله ﷺ يصلي ما بين أن يَفْرُغَ من صلاة العشاء إلى الفجر إحدى عشرة ركعة، يسلِّم بين كل ركعتين، ويوتر بواحدة. فإذا سكت المؤذِّن من صلاة الفجر، وتبيَّن له الفجر، وجاءه المؤذن، قام فركع ركعتين خفيفتين، ثم اضطجع على

شِقِّهِ الأَيْمَنِ حتَّى يَأْتِيَهُ المؤذِّن للإقامةِ.

จาก อาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ละหมาดในช่วงเวลาระหว่างที่ท่านเสร็จจากละหมาดอิชาอฺ จนถึงแสงอรุณขึ้นสิบเอ็ดรอกาอัต โดยท่านสลามทุก ๆ สองรอกาอัต และท่านจะทำคี่หนึ่งรอกาอัต ดังนั้นเมื่อมุอัซซินหยุดจากการอะซานละหมาดซุบฮิ, และได้ปรากฏแก่ท่านแล้วว่า แสงอรุณขึ้น และมุอัซซินได้มาหาท่าน, ท่านได้ลุกขึ้นละหมาดสองรอกาอัตเร็ว ๆ หลังจากนั้นท่านได้นอนตะแคงบนซีกข้างขวาของท่าน จนกว่ามุอัซซินจะมาหาท่านเพื่ออิกอมะห์"*

(สองรอกาอัตเร็ว ๆ : คือละหมาดสุนัตก่อนละหมาดซุบฮิ)

และอะบูดาวูด (1422) ได้รายงาน

عن أبـي أيوب رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ :
«الْوِتْرُ حَقٌّ على كل مسلم، فَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يُوتِرَ بِخَمْسٍ فليفعلْ،
وَمَن أَحَبَّ أَنْ يُوتِرَ بثلاث فليفعل، ومن أحب أن يوتر بوَاحِدَةٍ فَلْيَفْعَلْ».

จาก อะบีอัยยูบ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"วิตร์ เป็นสิทธิเหนือมุสลิมทุกคน, ดังนั้นผู้ใดต้องการละหมาดวิตร์ห้ารอกาอัต ก็ให้เขาจงกระทำเถิด, และผู้ใดต้องการละหมาดวิตร์สามรอกาอัต ก็ให้เขาจงกระทำเถิด, และผู้ใดต้องการละหมาดวิตร์ หนึ่งรอกาอัต ก็ให้เขาจงกระทำเถิด"*

(เป็นสิทธิ : หมายถึง เป็นบัญญัติศาสนา และเป็นสิ่งที่ต้องการให้กระทำ)

3. กิยามุ้ลลัยล์ :

คือ ละหมาดตะฮัจญุด ถ้าหากกระทำภายหลังจากนอน ตะฮัจญุด : แปลว่า ละทิ้งการนอน

ละหมาดกิยามุ้ลลัยล์ เป็นสุนัตที่ไม่จำกัดจำนวนรอกาอัต, ให้ปฏิบัติภายหลังจากตื่นนอนและก่อนอะซานซุบฮิ

หลักฐานการบัญญัติละหมาดกิยามุ้ลลัยล์ คือ คำดำรัสของอัลเลาะห์ตาอาลาที่ว่า

" ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَاماً مَحْمُوداً﴾ (سورة الإسراء: الآية ٧٩). "

"และช่วงหนึ่งของเวลากลางคืนนั้น ให้ท่านจงลุกขึ้นจากการหลับไหล กระทำละหมาดที่นอกจากฟัรดู แน่แท้องค์อภิบาลของท่านจะบังเกิดท่านขึ้นมาในตำแหน่งที่ควรแก่การสรรเสริญ" (อัลอิสรออฺ : 79)

และมุสลิม (1163) และผู้อื่นได้รายงาน

عن أبـي هريرة رضي الله عنه قال: سئل رسول الله ﷺ : أيُّ الصلاة أفضل بعد المكتوبة؟ قال: «الصلاة في جوف الليل».

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"มีผู้ถามท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ว่า : ละหมาดอะไรดีเยี่ยมที่สุดภายหลังจากละหมาดฟัรดู ? ท่านตอบว่า : "ละหมาดในเวลากลางคืน"*

4. ละหมาดดุฮา :

อย่างน้อย สองรอกาอัต และอย่างสมบูรณ์ แปดรอกาอัต

บุคอรี (1880) และมุสลิม (721) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: أوصاني خَليلي بثلاثٍ: صيام ثلاثة أيام من كلِّ شهر، وركعتي الضحى، وأن أوتر قبل أن أرقد.

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"มิตรสนิทของฉัน ได้กำชับฉันสามประการ คือ : ถือศีลอดสามวันทุกเดือน, สองรอกาอัตละหมาดดุฮา, และให้ฉันละหมาดวิตร์ก่อนที่ฉันจะนอน"*

และบุคอรี (350) และมุสลิม (336) ส่วนตัวบทเป็นของมุสลิม

حديث أم هانىء رضي الله عنها: أنه لما كان عام الفتح، أتت رسول الله ﷺ وهو بأعلى مكة، فقام رسول الله ﷺ إلى غسله، فسترت عليه فاطمة، ثم أخذ ثوبه والْتَحَفَ به، ثمَّ صلَّى ثماني ركعاتٍ سُبْحَةَ الضُّحى.

ในฮะดีษอุมมุฮานิอฺ (ร.ด.) ว่า : *"ในปีที่เข้าพิชิตมักกะห์นั้น ฉันได้ไปหาท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ขณะที่ท่านอยู่ที่ที่ราบสูงของมักกะห์ ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ลุกขึ้นไปอาบน้ำ ฟาติมะห์ได้ปกปิดให้ท่าน ต่อมาท่าน ได้หยิบผ้าของท่านและใช้มันพันร่างของท่าน, ต่อมาท่าน ได้ละหมาดแปดรอกาอัตเป็นละหมาดดุฮา"*

ที่ดีที่สุดนั้นให้ละหมาดครั้งละสองรอกาอัต, สองรอกาอัต เพราะได้ปรากฏในฮะดีษอะบีดาวูด (1290) จาก อุมมิฮานิอฺ ว่า :

أن رسول الله ﷺ صلَّى يوم الفتح سُبْحَةَ الضُّحى ثمانيَ رَكَعَاتٍ، وَيُسَلِّمُ مِنْ كُلِّ رَكْعَتَيْنِ.

"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ละหมาดในวันที่เข้าพิชิตมักกะห์ เป็น ละหมาดดุฮาแปดรอกาอัต *และให้สลามทุก ๆ สองรอกาอัต"*

ส่วนเวลาละหมาดดุฮา เริ่มตั้งแต่ตะวันขึ้นสูงจนถึงตะวันคล้อย สำหรับเวลาที่ดีเยี่ยมนั้น ให้ละหมาดขณะที่เวลาผ่านพ้นไปหนึ่งในสี่ของเวลากลางวัน

มุสลิม (748) และผู้อื่นได้รายงาน

عن زيد بن أرقم رضي الله عنه قال: خرج النبي ﷺ على أهل قباء وهم يصلُّون الضحى، فقال: «صَلاةُ الأوَّابينَ إذَا رَمِضَتْ الفصال».

จาก เซด บุตร อัรกอม (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ออกมาจากชาวกุบาอฺ ขณะที่พวกเขากำลังละหมาดดุฮา ท่านได้กล่าวว่า : *"ละหมาดของผู้ที่กลับตัวสู่อัลเลาะห์นั้นคือ ละหมาดขณะที่ลูกอูฐรู้สึกร้อน"* คือ ขณะที่ตะวันขึ้นสูง

๕. ละหมาดอิสติคอเราะห์ (ขอสิ่งที่ดี)

คือ ละหมาดสองรอกาอัต นอกเวลาที่ห้ามละหมาด สุนัตให้ละหมาดอิสติคอเราะห์แก่ผู้ที่ประสงค์งานชิ้นหนึ่งที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนา และเขายังไม่รู้ว่างานชิ้นนั้นจะเป็นงานที่ดีหรือไม่ และหลังจากเสร็จละหมาด สุนัตให้ขอดุอาอฺด้วยดุอาอฺที่มีแบบอย่างถ่ายทอดกันมา, ดังนั้นถ้าหากอัลเลาะห์เปิดหัวใจของเขาเพื่อให้ทำงานชิ้นนั้น ก็ให้เขากระทำ และถ้าหากไม่เป็นเช่นนั้น ก็ให้เขางดเสีย

บุคอรี (1109) และผู้อื่น ได้รายงาน

عن جابر بن عبدالله الأنصاري رضي الله عنهما قال: كان رسول الله ﷺ يُعَلِّمُنَا الاسْتِخَارَةَ في الأُمورِ كُلِّها، كما يعلمنا السورة من القرآن يقول: «إذا هَمَّ أَحَدُكُم بِالأمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الفَرِيضَةِ»، ثم لِيَقُلْ: «اللَّهُمَّ إنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرتك، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِك العَظِيم، فَإنَّكَ تَقْدِرُ وَلاَ أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلاَ أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلاَّمُ الغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هذَا الأَمْرَ خَيْرٌ لي في دِيني وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي، فاقْدُرْه لِي، ويَسِّرْه لي، ثم بارِكْ لي فيه، اللهم إن كنت تعلم أن هذا الأمر شَرٌّ لي في ديني ومعاشي وعاقبة أمري فَاصْرِفْهُ عَنِّي واصرِفْني عَنْهُ، وَاقْدُرْ لِيَ الخَيْرَ حَيْثُ كانَ، ثُمَّ رَضِّني بهِ، قال: ويُسَمِّي حَاجَتَهُ».

จาก ญาบิร บุตร อับดิ้ลลาห์ อัลอันซอรีย์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้สอนอิสติคอเราะห์ให้เรา ในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งปวง เหมือนกับสอนซูเราะห์หนึ่งจากอัลกุรอานแก่เรา ท่านกล่าวว่า : *"เมื่อคนใดในหมู่พวกท่านตั้งใจจะกระทำงานชิ้นหนึ่ง ให้เขาจงละหมาดสองรอกาอัต นอกจากละหมาดฟัรดู แล้วให้เขากล่าวว่า : "ข้าแต่อัลเลาะห์ ฉันขอสิ่งที่ดีจากท่าน ตามที่ท่านทรงรู้ และฉันขอให้ท่านกำหนดโดยการกำหนดของท่าน, และฉันขอท่านจากความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่ของท่าน เพราะท่านเป็นผู้กำหนด ฉันไม่สามารถกำหนด, ท่านรู้ ฉันไม่รู้, ท่านรอบรู้สิ่งเร้นลับต่าง ๆ, ข้าแต่อัลเลาะห์ ถ้าหากท่านรู้ว่า งานชิ้นนี้เป็นสิ่งที่ดีสำหรับฉัน ทั้งในศาสนาของฉัน ในชีวิตความเป็นอยู่ของฉัน, และวาระสุดท้ายแห่งกิจกรรมของฉัน ขอพระองค์ท่านได้โปรดกำหนดมันแก่ฉันเถิด และได้โปรดให้มันสะดวกแก่ฉันเถิด, แล้วได้โปรดเพิ่มพูนมันแก่ฉัน, ข้าแต่อัลเลาะห์ ถ้าหากท่านรู้ว่า งานชิ้นนี้เป็นสิ่งชั่วร้ายแก่ฉัน ทั้งในศาสนาของฉัน ในชีวิตความเป็นอยู่ของฉัน และวาระสุดท้ายแห่งกิจกรรมของฉัน ขอได้โปรดหันเหมันไปให้พ้นฉัน, และได้โปรดหันเหฉันออกไปให้พ้นมัน และได้โปรดกำหนดสิ่งที่ดีแก่ฉัน ในที่ที่มันเป็นอยู่ แล้วได้โปรดให้ฉันพึงพอใจมัน. ท่านได้กล่าวว่า : และให้เขาเอ่ยถึงความต้องการของเขา (ว่าคืออะไร)*

ละหมาดสุนัต มุตลัก ที่ไม่ผูกพันกับชื่อและเวลา :

คือ การละหมาดสุนัตตามที่ต้องการในเวลาใดที่ต้องการ, ยกเว้นในเวลาที่ห้ามละหมาด, ซึ่งได้อธิบายผ่านพ้นมาแล้ว

อิบนุมายะห์ได้รายงานว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่อะบีซัรร์ (ร.ด.) ว่า :

«الصَّلاةُ خَيْرُ مَوْضُوعٍ ، اسْتَكْثِرْ أَوْ أَقِلَّ».

"ละหมาดนั้นเป็นสิ่งที่ดี, ดังนั้นจงทำให้มากหรือให้น้อยเถิด"

ในการละหมาดสุนัตมุดลักนี้ ต้องสลามทุก ๆ สองรอกาอัต ไม่ว่าจะละหมาดในเวลากลางคืนหรือเวลากลางวัน

หลักฐานในเรื่องนี้ ก็คือ ฮะดีษบุคอรี (946) และมุสลิม (749) ว่า :

«صَلاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى».

"ละหมาดในเวลากลางคืนนั้น สองรอกาอัต สองรอกาอัต" และ อะบูดาวูด ได้นำออกรายงาน (1295) และผู้อื่น, ความหมายที่ว่า "สองรอกาอัต สองรอกาอัต" ก็คือ สลามทุก ๆ สองรอกาอัต

แผนกที่สอง คือ ละหมาดที่สุนัตให้ละหมาดรวมกันเป็นญะมาอะห์ :

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น เป็นละหมาดสุนัตที่ไม่มีสุนัตให้ละหมาดรวมกันเป็นญะมาอะห์ ส่วนละหมาดสุนัตที่ให้ทำรวมกันเป็นญะมาอะห์นั้นได้แก่ :

ละหมาดอีดทั้งสอง, ละหมาดตะรอเวียะฮ์, ละหมาดเพราะเกิดสุริยะคราสและจันทรคราส, ละหมาดขอฝน ซึ่งจะได้นำมาอธิบายแต่ละละหมาดต่อไป :

صَلَاةُ العِيدَيْن

ละหมาดอีดทั้งสอง

ความหมายของ "อีด" มีรากศัพท์มาจากคำว่า "เอาด์" ซึ่งมีความหมายว่า การกลับมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกิดขึ้นทุกปี หรือเพราะความปีติยินดีที่ได้กลับมาอีก, หรือเพราะความดีที่อัลเลาะห์ตาอาลาประทานให้แก่บ่าวของพระองค์อย่างมากมาย

เวลาของการบัญญัติละหมาดอีดและหลักฐาน :

ละหมาดอีดิ้ลฟิตริและอีดิ้ลอัดฮา ได้ถูกบัญญัติขึ้นในปีที่ฮิจเราะห์ศักราชที่สอง และละหมาดอีดแรกที่ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาด ก็คือ อีดิ้ลฟิตริ ในปีฮิจเราะห์ศักราชที่สอง

ส่วนหลักฐานการบัญญัติละหมาดอีด ก็คือ :

คำดำรัสของอัลเลาะห์ตาอาลาที่โต้ตอบแก่นบีของพระองค์ที่ว่า :

﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ﴾ (سورة الكوثر: الآية ٢).

"ดังนั้นเจ้าจงละหมาด เพื่อองค์อภิบาลของเจ้าและเจ้าจงเชือด" (อัลเกาซัร : 2) นักวิชาการกล่าวว่า ความหมายที่ว่า "เจ้าจงละหมาด" นั้นคือ ละหมาดอีดิ้ลอัดฮา

บุคอรี (913) และมุสลิม (889) ได้รายงาน

عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: كان رسول الله ﷺ يخرج يوم الفطر والأضحى إلى المصلَّى، فأول شيء يبدأ به الصلاة، ثمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَكُون مُقَابِلَ النَّاسِ، وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلى صُفُوفِهِمْ، فَيَعِظُهُمْ وَيَأْمُرُهُم، فَإِنْ كانَ يُرِيدُ أنْ يَقْطَعَ بَعْثاً قطعه، أو يأمر بِشَيْءٍ أَمَر بِهِ، ثُمَّ يَنْصَرِفُ.

จาก อะบีสะอีด อัลคุดรี (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ออกไปยังสถานที่ละหมาดในวันอีดิ้ลฟิตร์และอีดิ้ลอัดฮา สิ่งแรกที่ท่านเริ่มต้นก็คือ ละหมาด, จากนั้นท่านก็หันกลับ เผชิญหน้ากับประชาชน โดยประชาชนนั่งอยู่ในแถวของพวกเขา ท่านได้อบรมสั่งสอนและใช้พวกเขา และถ้าหากท่านต้องการจัดกองทหารที่จะส่งไป ท่านก็จะจัด หรือต้องการสั่งการสิ่งใด ท่านก็จะสั่งการ, จากนั้นท่านก็หันกลับ"*

ข้อกำหนดของละหมาดอีด :

เป็นสุนัตมุอักกัด เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ไม่เคยทิ้งละหมาดอีดเลยนับตั้งแต่ได้บัญญัติมา จนท่านเสียชีวิต และบรรดาซอฮาบะห์ในยุคหลังจากท่านก็ได้ปฏิบัติสืบทอดมาอย่างสม่ำเสมอ

ละหมาดอีด มีบัญญัติให้ทำรวมกันเป็นญะมาอะห์ ซึ่งฮะดีษอะบีสะอีด อัลคุดรี (ร.ด.) ได้บ่งชี้ว่าเป็นเช่นนั้น และถ้าละหมาดคนเดียวก็ใช้ได้

ละหมาดอีดนั้น ศาสนาเรียกร้องให้ทุก ๆ คนที่เข้าเกณฑ์บังคับ (มุกัลลัฟ) ปฏิบัติทั้งชายและหญิง

เป็นคนไม่ได้เดินทางหรือเป็นคนเดินทาง, เป็นเสรีชน หรือเป็นทาส ยกเว้นสตรีที่ตกแต่งร่างกายอย่างสวยงาม, หรือสตรีที่อาจสร้างความปั่นป่วนขึ้นได้ ดังนั้นให้นางละหมาดที่บ้านของนาง

ส่วนหลักฐานที่ว่า ละหมาดอีดไม่เป็นวาญิบนั้นก็คือ คำพูดของท่านนบี (ซ.ล.) ที่กล่าวแก่ผู้ที่ถามเกี่ยวกับละหมาดฟัรดูว่า :

«خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ»، قال: هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا؟ قال: «لاَ، إلاَّ أنْ تَطَوَّعَ» (رواه البخاري: ٤٦؛ ومسلم: ١١).

"มีห้าละหมาดในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง เขาถามว่า : ที่จำเป็นเหนือฉัน นอกจากนั้นยังมีอีกไหม ? ท่านตอบว่า : ไม่มี, นอกจากที่ท่านจะทำโดยสมัครใจ" บุคอรี (406) และมุสลิม (11)

และที่อะบีดาวูด (1420) ว่า :

«خَمْسُ صَلَوَاتٍ كَتَبَهُنَّ اللَّهُ عَلى العِبَادِ، فَمَنْ جَاءَ بِهِنَّ، لَمْ يُضَيِّعْ مِنْهُنَّ شَيْئاً اسْتِخْفَافاً بِحَقِّهِنَّ، كانَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدٌ أنْ يُدْخِلَهُ الجَنَّةَ، ومن لم يأت بهن فليس له عند الله عهد؛ إن شاء عذبه، وإن شاء أدخله الجنة».

"ห้าละหมาดที่อัลเลาะห์ได้กำหนดมันเป็นฟัรดูเหนือบ่าว. ดังนั้นผู้ใดได้นำมันมาปฏิบัติ โดยเขาไม่ได้ทำให้ละหมาดใดจากห้านั้นเสียหาย โดยถือเป็นเรื่องเบาความ เขาจะได้รับคำสัญญาที่อัลเลาะห์ว่า พระองค์จะให้เขาเข้าสวรรค์ และผู้ใดไม่ได้นำมันมาปฏิบัติ เขาจะไม่ได้รับคำสัญญาที่อัลเลาะห์, ถ้าหากพระองค์ประสงค์ก็จะลงโทษเขา และถ้าหากพระองค์ประสงค์ก็จะให้เขาเข้าสวรรค์"

บุคอรี (928) และมุสลิม (890) ได้รายงาน

عن أم عطية الأنصارية رضي الله عنها: كُنَّا نُؤْمَرُ أنْ نَخْرُجَ يَوْمَ العِيدِ، حَتَّى نُخْرِجَ البِكْرَ مِنْ خِدْرِها، حَتَّى نُخْرِجَ الحُيَّضَ فَيَكُنَّ خَلْفَ النَّاسِ فَيُكَبِّرْنَ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ بِدُعَائِهِمْ، يَرْجُونَ بَرَكَةَ ذَلِكَ اليَوْمِ وَطُهْرَتَهُ. وفي رواية قالت امرأةٌ: يا رسولَ اللَّهِ، إحْدَانَا لَيْسَ لَها جِلْبَابٌ؟ قال: «لِتُلْبِسْهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا».

จาก อุมมิ อะตียะห์ อัลอันซอรียะห์ (ร.ด.) ว่า : *"พวกเราถูกบัญชาให้ออกไปในวันอีด จนกระทั่งพวกเราต้องให้หญิงสาวออกไปจากมุมบ้านของนาง. จนกระทั่งพวกเราต้องให้หญิงที่มีประจำเดือนออกไป และพวกนางก็จะไปอยู่ข้างหลังประชาชน. พวกนางจะตักบีรตามการตักบีรของพวกเขา และจะวิงวอนขอดุอาอฺตามการวิงวอนขอดุอาอฺของพวกเขา. พวกนางหวังความมีสิริมงคลและความสะอาดของวันนั้น. และในรายงานหนึ่ง : มีผู้หญิงคนหนึ่งพูดขึ้นว่า : ข้าแต่ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ คนหนึ่งในหมู่พวกเราไม่มีเสื้อคลุมยาว ? ท่านตอบว่า : เพื่อนของนางจะต้องให้นางสวมใส่เสื้อคลุมยาวของหล่อน"*

ไม่สุนัตให้ทำการอะซานและอิกอมะห์เพื่อละหมาดอีด แต่ให้ประกาศเพื่อละหมาดอีดว่า " «الصلاة جامعة». " *"เป็นละหมาดรวมกัน"*

บุคอรี (916) และมุสลิม ได้รายงาน

عن ابن عباس رضي الله عنهما: أنه أرسل إلى ابن الزبير في أول ما بويع له: إنه لم يكن يؤذن بالصلاة يوم الفطر، وإنما الخطبة بعد الصلاة.

จาก อิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า เขาได้ส่งผู้แทนไปหาอิบนิ ซุบัยร์ ขณะที่เขาได้รับการสนับสนุนให้เป็นคอลีฟะห์ว่า : *"จะไม่มีอะซานละหมาดในวันฟิตร์และคุตบะห์นั้นอยู่หลังละหมาด"*

และที่บุคอรี (917) และมุสลิม (886)

عن ابن عباس وجابر بن عبدالله رضي الله عنهم قالا: لَمْ يَكُنْ يُـؤَذَّنُ يَوْمَ الفِطْرِ وَلَا يَوْمَ الأَضْحَى.

จาก อิบนิอับบาส และญาบิร บุตร อับดิ้ลลาห์ (ร.ด.) ทั้งสองได้กล่าวว่า : *"จะไม่มีการอะซานในวันฟิตร์และวันอัดฮา"*

เวลาละหมาดอีด

เริ่มเข้าเวลาละหมาดอีดตั้งแต่ตะวันขึ้น และจะยังคงมีอยู่เรื่อยไป จนกระทั่งตะวันคล้อย ซึ่งหลักฐานในเรื่องนี้ก็คือ ฮะดีษที่บุคอรี (908) ได้รายงาน

عن البراء رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يخطب فقال: «إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هذا أَنْ نُصَلِّيَ...».

จาก อัลบะรออฺ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ฉันได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) แสดงสุนทรพจน์ (คุตบะห์) โดยกล่าวว่า : *"แท้จริง สิ่งแรกที่เราจะเริ่มต้นในวันของเรานี้ก็คือ การที่พวกเราละหมาด...."* และ *"วันนี้นั้นก็เริ่มตั้งแต่แสงอรุณขึ้น และเวลาที่ยุ่งอยู่กับละหมาดซุบฮิ ก็คือก่อนตะวันขึ้น และยุ่งอยู่กับละหมาดดุห์ริ ก็คือหลังตะวันคล้อย"*

และเวลาที่ประเสริฐยิ่งสำหรับละหมาดอีด ก็คือ ขณะตะวันขึ้นสูงชั่วด้ามหอก, เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดอีดเป็นประจำในเวลาดังกล่าว

วิธีการละหมาดอีด

ละหมาดอีดมีสองรอกาอัต, เริ่มด้วยตักบีรอตุ้ลเอียะห์รอม แล้วอ่านดุอาอิฟติตาฮ์ แล้วตักบีรเจ็ดครั้ง โดยแต่ละครั้งให้ยกมือขึ้นตรงบ่าของตนเหมือนตักบีร่อตุ้ลเอียะห์รอม, ระหว่างตักบีรแต่ละครั้งให้ห่างกันพอประมาณ, และสุนัตให้กล่าวระหว่างตักบีรว่า

سبحان الله والحمد لله ولا إله إلا الله والله أكبر.

เสร็จแล้วอ่าน อะอูซุบิ้ลลาห์ฯ และอ่านฟาติฮะห์ หลังจากนั้นอ่านซูเราะห์หรือบางอายะห์, เมื่อลุกขึ้นทำรอกาอัตที่สอง ให้ตักบีรห้าครั้งก่อนเริ่มอ่านฟาติฮะห์ ไม่นับตักบีรเคลื่อนย้าย (อินติกอล), และให้คั่นระหว่างทุก ๆ สองตักบีรด้วยคำตัสเบียะฮ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว

คำตักบีรที่เกินกว่าปกตินี้เป็นสุนัต, ถ้าหากลืมตักบีรและเริ่มอ่านฟาติฮะห์ไปแล้วก็หมดสิทธิตักบีร และละหมาดนั้นใช้ได้

หลักฐานในเรื่องดังกล่าว คือ ฮะดีษน่าซาอี (3/111) และผู้อื่นที่ได้รายงาน

من حديث عمر رضي الله عنه قال: صَلَاةُ الفِطْرِ رَكْعَتَانِ وَصَلَاةُ الأَضْحَى رَكْعَتَانِ.. ثم قال: على لسان محمد ﷺ

จาก ฮะดีษอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ละหมาดฟิตร์มีสองรอกาอัต และละหมาดดุฮามีสองรอกาอัต... หลังจากนั้น เขาได้กล่าวว่า : เป็นคำพูดของมุฮำหมัด (ซ.ล.) และหลักอิจมาอฺได้ดำเนินตามนี้"*

อัมร์ บุตร เอาฟ์ อัลมุซะนีย์ (ร.ด.) : ว่า

أن النبي ﷺ كَبَّرَ في العِيدَيْنِ، في الأولى سَبْعاً قَبْلَ القِرَاءَةِ، وَفي الآخِرَةِ خَمْساً قَبْلَ القِرَاءَةِ. (رواه الترمذي: ٥٣٦)

"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ตักบีรในวันอีดทั้งสอง, ในรอกาอัตแรกเจ็ดตักบีรก่อนอ่านฟาติฮะห์ และในรอกาอัตสุดท้ายห้าตักบีรก่อนอ่านฟาติฮะห์" รายงานโดย ติรมีซี (536) และได้กล่าวว่า : เป็นฮะดีษที่ฮะซันที่สุดในบทนี้จากท่านนบี (ซ.ล.)

คุตบะห์ในวันอีด :

หลังจากเสร็จละหมาดอีดแล้ว สุนัตให้อ่านคุตบะห์สองคุตบะห์ ซึ่งจะสรุปวิธีการอ่านคุตบะห์ทั้งสอง ดังต่อไปนี้

1. **คุตบะห์ทั้งสองต้องติดต่อกับละหมาดอีด** คือ กลับกันกับคุตบะห์วันศุกร์ เป็นการทำตามแบบอย่างของท่านนบี (ซ.ล.)

บุคอรี (920) และมุสลิม (888) ได้รายงาน

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: كان النبي ﷺ وابو بكر وعمر رضي الله عنهما يُصَلُّونَ العِيدَيْنِ قَبْلَ الخُطْبَةِ.

จาก อิบนิอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) อบูบักรและอุมัร (ร.ด.) ได้ละหมาดอีดทั้งสองก่อนคุตบะห์"*

และบุคอรี (932)

عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: 'خرجتُ مع النبي ﷺ يَوْمَ فِطْرٍ وَأَضْحَى، فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ.

เล่าจาก อิบนิ อับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ฉันได้ออกไปกับท่านนบี (ซ.ล.) ในวันฟิตร์และอัดฮา ท่านได้ละหมาดแล้วจึงอ่านคุตบะห์"*

ถ้าหากอ่านคุตบะห์ก่อนละหมาด, ก็ไม่นับคุตบะห์นั้น

2. **รุกุนคุตบะห์ ญุมอะห์ และสุนัตต่าง ๆ ในคุตบะห์ ญุมอะห์ที่กล่าวมาแล้วนั้น ให้นำมาใช้บังคับกับคุตบะห์อีดด้วยเช่นกัน**

ชาฟิอี รอฮิมะฮุลเลาะห์ ได้รายงานจาก อุบัยดิ้ลลาฮ์ บุตร อับดิ้ลลาห์ บุตร อุตบะห์ บุตร มัสอูด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ตามซุนนะห์ ก็คือ อิหม่ามอ่านคุตบะห์สองคุตบะห์ในอีดทั้งสอง โดยมีการนั่งคั่นระหว่างคุตบะห์ทั้งสอง"*

3. สุนัตให้เริ่มคุตบะห์แรกด้วยการตักบีรเก้าครั้ง และคุตบะห์ที่สองด้วยตักบีรเจ็ดครั้ง

บัยฮะกีย์ ได้รายงานจาก อุบัยดิ้ลลาห์ คนเดียวกับที่กล่าวมาแล้วนั้นว่า เขาได้กล่าวว่า : *"ตามซุนนะห์ ก็คือ คุตบะห์ต้องเริ่มด้วย 9 ตักบีรติดต่อกัน และคุตบะห์ที่สองด้วย 7 ตักบีรที่ติดต่อกัน"*

ละหมาดอีดที่ไหน :

ละหมาดอีดที่มัสยิดหรือในที่โล่ง ที่ดีที่สุดก็คือ สถานที่ที่ละหมาดจุคนละหมาดได้ทั้งหมด ถ้าหากสถานที่ทั้งสองเท่ากัน การละหมาดอีดในมัสยิดประเสริฐกว่า เพราะมัสยิดเป็นสถานที่ที่มีความประเสริฐกว่าสถานที่อื่น ๆ และเพราะมุสลิมจะได้รับผลบุญอิบาดะห์ด้วยการละหมาดในมัสยิด และผลบุญการหยุดอยู่ในมัสยิด

และที่มีปรากฏว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ละหมาดในที่โล่งนั้น ก็เพราะมัสยิดของท่านแคบ, ไม่สามารถรับจำนวนคนละหมาดได้ทั้งหมด, และความจริงก็ได้ทราบกันแล้วว่า ละหมาดอีดนั้นมีบัญญัติให้ปฏิบัติรวมกันเป็นละหมาดญะมาอะห์ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง และมุกัลลัฟทุกคน

ดังนั้น เมื่อมัสยิดกว้างขวาง โดยสามารถรับจำนวนผู้ละหมาดได้ทั้งหมดอย่างสะดวกสบาย ก็ไม่มีความหมายอะไรที่จะว่าละหมาดในที่โล่งดีกว่าในมัสยิด

การกล่าวตักบีรในวันอีด :

สุนัตให้กล่าวตักบีรสำหรับผู้ที่ไม่ได้ประกอบพิธีฮัจย์โดยเริ่มเข้าเวลาตั้งแต่ตะวันตกของคืนวันอีดทั้งสอง คืออีดิ้ลฟิตริและอีดิ้ลอัดฮา ทั้งในบ้าน ตามท้องถนน ในมัสยิด และตลาด โดยให้ส่งเสียงดังและหมดเวลาเมื่ออิหม่ามตักบีรอตุ้ลเอียะห์รอม ละหมาดอีด, ทั้งนี้เพราะคำดำรัสของอัลเลาะห์ตาอาลาที่ว่า

﴿وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ (سورة البقرة: الآية ١٨٥)

"และเพื่อให้พวกท่านกระทำครบกำหนดเวลา และเพื่อกล่าวตักบีรต่ออัลเลาะห์ตามที่พระองค์ได้ชี้นำแก่พวกท่าน และแน่นอนว่าพวกท่านจะต้องสำนึกในกรุณาธิคุณ" (อัลบะกอเราะห์ 185) นักวิชาการกล่าวว่า : ที่กล่าวมานี้เป็นเรื่องการกล่าวตักบีรในอีดิ้ลฟิตริ ส่วนการกล่าวตักบีรในอีดิ้ลอัดฮานั้นก็ใช้หลักการกิยาสกับอีดิ้ลฟิตริ

และสุนัตให้แก่ผู้ที่ประกอบพิธีฮัจย์และผู้ที่ไม่ได้ประกอบพิธีฮัจย์กล่าวตักบีร ภายหลังละหมาดทุกละหมาดในอีดิ้ลอัดฮา เริ่มตั้งแต่ซุบฮิของวันอะรอฟะห์ จนกระทั่งถึงหลังละหมาดอัสริของวันสุดท้ายของวันตัชรีกทั้งสาม คือสามวันที่ถัดจากวันอีดิ้ลอัดฮา

ส่วนในอีดิ้ลฟิตรินั้น ไม่สุนัตให้กล่าวตักบีรหลังละหมาด แต่การกล่าวตักบีรจะสิ้นสุดลง ขณะที่อีหม่ามตักบีรอตุ้ลเอียะห์รอม ละหมาดอีดเท่านั้น ดังได้กล่าวมาแล้ว

หลักฐานในเรื่องนี้ทั้งหมดก็คือ การปฏิบัติตามการกระทำของท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) และเป็นสิ่งที่ซอฮะบะห์ของท่านปฏิบัติกันเป็นประจำ

فعن علي وعمار رضي الله عنهما: أنَّ النبي ﷺ كانَ يُكبِّرُ يَوْمَ عَرَفَةَ، صَلاَةَ الغَدَاةِ، وَيَقْطَعُها صَلاَةَ العَصْرِ آخِرَ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ (رواه الحاكم: ١/٢٩٩)،

เล่าจาก อะลีและอัมมาร (ร.ด.) ว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) กล่าวตักบีรในวันอะรอฟะห์, ใน (เวลา) ละหมาดซุบฮิ, และเลิกตักบีรในละหมาดอัสริ ในวันสุดท้ายของวันตัชรีก"* รายงานโดยฮากิม (1/299) และฮากิมได้กล่าวว่า นี่เป็นฮะดีษที่มีสายรายงานซะเฮี้ยะห์ และข้าพเจ้าไม่ทราบว่า ผู้รายงานฮะดีษนี้มีข้อบกพร่อง

وكان ابن عمر رضي الله عنهما يُكبِّرُ في قُبَّتِهِ بِمِنىً، فَيَسْمَعُهُ أَهْلُ المَسْجِدِ فَيُكَبِّرُونَ، وَيُكَبِّرُ أهل الأسواق حتى تَرْتَجَّ مِنىً تكْبيراً. وكان ابن عمر رضي الله عنهما يكبر بمنى تلك الأيام، وخلف الصلوات، وعلى فراشه في فُسْطَاطِهِ ومجلسه وممشاه، تلك الأيام جميعاً. (البخاري: كتاب العيدين، باب التكبير أيام منى).

และอิบนุอุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวตักบีรในกระโจมของเขาที่ตำบลมินา พวกที่อยู่ในมัสยิดได้ยิน จึงได้กล่าวตักบีรด้วย และพวกที่อยู่ในตลาดก็กล่าวตักบีร จนตำบลมินากระหึ่มไปด้วยเสียงตักบีร

และอิบนุอุมัร (ร.ด.) ได้ตักบีรที่มินาในวันเหล่านั้น และหลังละหมาดต่าง ๆ และบนที่นอนของเขาในกระโจมของเขา ในที่ที่เขานั่ง และที่ที่เขาเดิน ในวันเหล่านั้นทั้งหมด บุคอรี : ภาคอีดทั้งสอง บทที่ว่าด้วยตักบีรในวันมินา

รูปแบบตักบีรที่ยอดเยี่ยมคือ :

«الله أكبر، الله أكبر، الله أكبر، لا إله إلا الله، الله أكبر، الله أكبر، ولله الحمد».

ระเบียบต่าง ๆ ในวันอีด

1. อาบน้ำ ใส่เครื่องหอม สวมเสื้อผ้าใหม่ ดังมีหลักฐานที่กล่าวมาแล้วในเรื่องญุมอะห์
2. สุนัตให้ไปมัสยิดแต่เช้าตรู่ของวันอีด
3. ในอีดิ้ลฟิตร์ สุนัตให้รับประทานสิ่งหนึ่งก่อนออกไปละหมาด ส่วนในอีดิ้ลอัฎฮานั้น สุนัตให้อดอาหารจนกว่าจะกลับจากละหมาด
4. สุนัตให้ผู้ละหมาดไปยังสถานที่ละหมาดโดยไปทางหนึ่ง กลับอีกทางหนึ่ง บุคอรีได้รายงาน (943)

عن جابر رضي الله عنه قال: كان النبي ﷺ إذا كانَ يومُ عيد خالف الطريق.

จาก ยาบิร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) เมื่อถึงวันอีด ท่านจะใช้เส้นทางต่างกัน"*

5. เป็นการมักโระห์ที่อิหม่ามจะละหมาดสุนัตก่อนละหมาดอีด ส่วนผู้อื่นไม่มักโระห์ที่จะละหมาดสุนัต ภายหลังจากตะวันขึ้นแล้ว บุคอรีได้รายงาน (945)

عن ابن عباس رضي الله عنهما: أن النبي ﷺ خرجَ يومَ الفِطْرِ فصَلَّى ركعتين لم يصلِّ قبلهما ولا بَعْدَهُما.

จาก อิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ออกไปในวันฟิตริ และได้ละหมาดสองรอกาอัตโดยไม่ได้ละหมาดใดก่อนและหลังสองรอกาอัตนั้น"*

زكـــاة الفطــر

ซะก๊าตฟิตริ

คำนิยาม ซะก๊าตฟิตริ : คือสิ่งที่เป็นทรัพย์จำนวนหนึ่งที่จำเป็นต้องจ่ายออกไป ตั้งแต่ตะวันตกในวันสุดท้ายของเดือนรอมาดอน โดยมีเงื่อนไขที่กำหนดแน่นอน เป็นการจ่ายออกไปให้พ้นตนเอง และพ้นผู้ที่ตนเองจำเป็นต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู

การบัญญัติซะก๊าตฟิตริ

เป็นที่ทราบกันอย่างแพร่หลายว่า ซะก๊าตฟิตรินั้นถูกบัญญัติเป็นฟัรดูในปีฮิจเราะห์ศักราชที่สอง ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับที่มีบัญญัติการถือศีลอดในเดือนรอมาดอน

หลักฐานที่ว่า ซะก๊าตฟิตริเป็นฟัรดู : คือฮะดีษที่บุคอรี (1433) และมุสลิม (984) ได้รายงาน โดยตัวบทนี้เป็นรายงานของมุสลิม

عن ابن عمر رضي الله عنهما: أن رسول الله ﷺ فرض زكاة الفطر من رمضان على الناس صاعاً مِنْ تمر أو صاعاً من شَعِيرٍ، عَلَى كُلِّ حُرٍّ أَوْ عَبْدٍ، ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

เล่าจากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ว่า : *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้บัญญัติซะก๊าตฟิตริจากรอมาดอนเป็นฟัรดูเหนือประชาชน คือ หนึ่งซออฺที่เป็นอินทผลัม หรือหนึ่งซออฺที่เป็นข้าวสาลี เหนือทุกคนที่เป็นเสรีชนหรือทาส, เป็นเพศชายหรือเพศหญิงที่เป็นมุสลิม"*

เงื่อนไขที่ทำให้ซะก๊าตฟิตริเป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) :

ซะก๊าตฟิตริ เป็นสิ่งวาญิบ ด้วยเงื่อนไขสามประการ :

หนึ่ง : อิสลาม :

ซะก๊าตฟิตริ ไม่วาญิบเหนือกาฟิรที่เป็นมาแต่เดิม เพราะฮะดีษที่ได้กล่าวผ่านพ้นมาแล้ว จากอิบนิอุมัร (ร.ด.)

สอง : ตะวันตกวันสุดท้ายของเดือนรอมาดอน :

ดังนั้น ผู้ใดตายภายหลังตะวันตกของวันนั้น ก็จำเป็นต้องจ่ายซะก๊าตฟิตริแทนให้เขา ไม่ว่าเขาจะตายไปภายหลังจากมีความสามารถที่จะอออกซะก๊าตฟิตร, หรือตายไปก่อนที่จะมีความสามารถก็ตาม ซึ่งต่างกับเด็กที่เกิดภายหลังตะวันตก และคนที่ตายก่อนตะวันตกของวันนั้น ซะก๊าตฟิตริไม่จำเป็นเหนือเขา ซึ่งก็แตกต่างกับเด็กที่เกิดก่อนตะวันตกในวันนั้นที่จำเป็นต้องจ่ายซะก๊าตฟิตริแทนให้

สาม : **มีทรัพย์เหลือ**, เกินกว่าอาหารหนักของตนและของคนในครอบครัวที่ตนต้องรับผิดชอบในวันอีดและคืนหลังวันอีด, และมีเหลือเกินค่าที่พักและคนรับใช้ที่เขาจำเป็นต้องมี

ดังนั้น ถ้าหากทรัพย์ของเขามีไม่พอเป็นค่าใช้จ่ายในวันอีดและคืนหลังวันอีด ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวเขาเองและในส่วนของผู้ที่เขาจำเป็นต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู ซะก๊าตฟิตริก็ไม่จำเป็นเหนือเขา, และถ้าหากเขา**มีทรัพย์พอในวันอีดและคืนหลังวันอีด** แต่จะไม่พอใช้จ่ายหลังจากนั้น เขาจำเป็นต้องจ่ายซะก๊าตฟิตริ โดยจะไม่พิจารณาหลังจากวันอีดและคืนหลังวันอีด

ผู้ที่จำเป็นเหนือมุกัลลัฟต้องจ่ายซะก๊าตฟิตริแทนพวกเขา :

จำเป็นเหนือผู้ที่มีเงื่อนไขทั้งสามข้อนี้ ต้องจ่ายซะก๊าตฟิตริให้พ้นตนเองและต้องจ่ายแทนให้แก่ผู้ที่ตนต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูด้วย อาทิเช่น พ่อและปู่, ลูกและหลาน และภรรยาของตน เป็นต้น

ไม่จำเป็นต้องจ่ายซะก๊าตฟิตริแทนลูกของตนที่บรรลุศาสนภาวะแล้ว และมีความสามารถประกอบอาชีพได้ และไม่จำเป็นต้องจ่ายแทนญาติที่ตนไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูให้ และถ้าจ่ายแทนให้ก็ใช้ไม่ได้นอกจากจะได้รับอนุญาตหรือได้รับการมอบหมาย

ถ้าหากเขามีไม่พอที่จะจ่ายแทนให้แก่ทุกคนที่เขาต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู ก็ให้เขาจ่ายให้พ้นตัวเองก่อน ต่อไปก็ภรรยาของเขา, ลูกคนเล็ก, พ่อ แม่ และลูกที่โตแล้ว ซึ่งยังไม่สามารถประกอบอาชีพเองได้

ชนิดและจำนวนซะก๊าตฟิตริ :

ซะก๊าตฟิตริ คือ หนึ่งซออฺ ของอาหารหนักที่นิยมกันเป็นส่วนใหญ่ในเมืองนั้น ๆ ที่เขาไปพำนักอยู่ โดยมีหลักฐานจากฮะดีษของอิบนิ อุมัร (ร.ด.) ที่ได้กล่าวมาแล้ว และที่บุคอรี (1439)

عن أبـي سعيد الخدري رضي الله عنه قال: كُنَّا نُخْرِجُ في عَهْدِ رَسُولِ الله ﷺ يَوْمَ الفِطْرِ صَاعاً مِنْ طَعَامٍ ، وكانَ طَعَامَنَا الشَّعيرُ وَالزَّبيبُ وَالأَقِطُ وَالتَّمْرُ.

เล่าจาก อะบีสะอีด อัลคุดรี (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"พวกเราเคยจ่ายในสมัยท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ในวันฟิตริ จำนวนหนึ่งซออฺที่เป็นอาหารและอาหารของพวกเราก็คือ ข้าวสาลี องุ่นแห้ง นมแข็ง และอินทผลัม"*

ซออฺที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) เคยใช้นั้นคือจำนวนสี่ "มุด" คือสี่กอบ จำนวนสี่กอบนี้ถ้าหากตวงจะได้ประมาณสามลิตรหรือเท่ากับน้ำหนักประมาณ (2,400) กรัม

ดังนั้น ถ้าหากอาหารหนักที่นิยมกันเป็นส่วนใหญ่ในประเทศของเราคือข้าวสาร ซะก๊าตฟิตริต่อคนหนึ่ง ๆ ก็คือข้าวสารจำนวนสามลิตร ตามมัซฮับของอิหม่ามชาฟิอีนั้นจะออกราคาแทนอาหารหนักไม่ได้ แต่จำเป็นต้องออกอาหารหนักที่นิยมกันเป็นส่วนใหญ่ในประเทศนั้น สำหรับกรณีนี้ถ้าจะตักลีดตามมัซฮับอิหม่ามอะบูฮะนีฟะห์ก็ไม่เป็นไร ที่ว่าอนุญาตให้ออกราคาแทนการออกอาหารได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคนี้ เพราะราคาย่อมเป็นประโยชน์แก่คนยากจนมากกว่าอาหาร และเข้าถึงเป้าหมายได้มากกว่า

เวลาที่ออกซะก๊าตฟิตริ :

เวลาที่วาญิบนั้นได้กล่าวมาแล้วคือ ขณะเมื่อตะวันตกในวันสุดท้ายของเดือนรอมฎอน ส่วนเวลาที่อนุญาตให้ออกซะก๊าตฟิตริได้นั้นก็คือตลอดเดือนรอมฎอนและในวันอีด

สุนัตให้จ่ายซะก๊าตฟิตริ ในตอนเช้าของวันอีด ก่อนออกไปละหมาดอีด ได้ปรากฏในฮะดีษอิบนิอุมัร (ร.ด.) และในรายงานของบุคอรี (1432) ว่า :

وأَمَرَ بها أَنْ تُـؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إلى الصَّلاة.

"และท่านนบีได้มีคำสั่งให้จ่ายซะก๊าตฟิตริก่อนที่ผู้คนจะออกไปละหมาด"

มักโรห์ที่จะจ่ายซะก๊าตฟิตริหลังละหมาดอีด จนสิ้นวันอีด และถ้าร่นการจ่ายซะก๊าตฟิตริออกไปจนพ้นวันอีด ก็ถือว่ามีบาปและจำเป็นต้องชดใช้ (กอดออฺ)

الأضحيـــة
อุดฮียะห์ (สัตว์กุรบาน)

ความหมายและหลักฐานการบัญญัติเรื่องอุดฮียะห์ :

อุดฮียะฮ์ : คือสัตว์จำพวก อูฐ วัว ควาย แพะ หรือแกะ ที่เชือดเพื่อเป็นการนำตนเข้าใกล้ชิดอัลเลาะห์ตาอาลาในวันอีด ส่วนหลักฐานในการบัญญัติอุดฮียะห์นั้นก็คือ คำดำรัสของอัลเลาะห์ตาอาลาที่ว่า

﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ﴾ (سورة الكوثر: الآية ٢)،

ดังนั้นเจ้าจงละหมาด (อีด) เพื่อองค์อภิบาลของเจ้าและจงเชือด (สัตว์) (อัลเกาซัร : 2) ความหมายของคำว่าเชือดในทัศนะของนักวิชาการที่ถูกต้องที่สุดนั้นคือ เชือดสัตว์ อุดฮียะห์

และฮะดีษที่บุคอรี (5245) และมุสลิม (1966) ได้รายงานว่า :

أنَّ النبي ﷺ ضحَّى بِكَبْشين أَمْلَحَيْنِ أَقْرَنَيْنِ، ذَبَحهما بِيَدِهِ، وسَمَّى وكَبَّرَ، وَوَضَعَ رِجْلَهُ على صِفَاحِهِمَا. ﴿فَصَلِّ

"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้เชือดสัตว์อุดฮียะห์เป็นแกะสองตัวสีเทามีเขา ท่านได้เชือดมันทั้งสองด้วยมือของท่านเอง ท่านได้กล่าวบิสมิลลาห์ฯ และกล่าวตักบีร และได้วางเท้าของท่านลงบนข้างต้นคอของมันทั้งสอง"

ฮิกมะห์ในการบัญญัติเรื่องอุดฮียะห์ :

สิ่งที่ควรทราบก็คือ อุดฮียะห์นั้นเป็นอิบาดะห์ และนอกจากการเชือดอุดฮียะห์จะเป็นการยอมจำนนต่อคำบัญชาอัลเลาะห์ตาอาลาในความหมายของความเป็น "บ่าว" แล้ว ในอุดฮียะห์นี้ก็ยังมีฮิกมะห์และประโยชน์อื่น ๆ อีก

ความหมายที่ชัดเจนและยิ่งใหญ่ที่สุดเกี่ยวข้องกับอุดฮียะห์ก็คือ เป็นการฟื้นฟูความหมายของการเสียสละอันยิ่งใหญ่ที่สุดที่ท่านนบีอิบรอฮีม (อ.ล.) ได้กระทำไว้ขณะที่อัลเลาะห์ตาอาลาทรงทดลองนบีอิบรอฮีม โดยมีบัญชาให้เชือดบุตรชายของตน และต่อมาอัลเลาะห์ก็ได้ไถ่ตัวบุตรชายของเขาด้วยแกะที่พระองค์ได้ประทานลงมา และมีคำสั่งให้เชือดแกะตัวนั้นแทนบุตรชาย หลังจากอิบรอฮีมและบุตรชายได้พยายามปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์ให้เป็นความจริงอย่างถึงที่สุดแล้ว

และที่เกินไปกว่านั้นก็คือ เป็นความเอื้อเฟื้อแก่คนยากไร้และคนที่ขัดสน และทำให้คนในครอบครัวมีความดีใจและปีติยินดีในวันอีด และเป็นการเสริมสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกในสังคมมุสลิมให้เกิดความมั่นคงแน่นเหนียว

ข้อกำหนด (ฮุกุม) ของอุดฮียะห์ :

อุดฮียะห์เป็นสุนัตมุอักกะดะห์ แต่อาจกลายเป็นวาญิบได้ด้วยสาเหตุสองประการคือ :

หนึ่ง : การที่บุคคลคนหนึ่ง ชี้ไปที่สัตว์ที่อยู่ในกรรมสิทธิ์ของเขาซึ่งเป็นสัตว์ที่ใช้ทำอุดฮียะห์ได้แล้วกล่าวว่า : นี่คืออุดฮียะห์ของฉันหรือกล่าวว่า : ฉันจะใช้สัตว์ตัวนี้ทำอุดฮียะห์ เป็นต้น ดังนั้นเขาก็จำเป็น (วาญิบ) ต้องเชือดสัตว์นั้นทำอุดฮียะห์

สอง : บนบาน (นะซัร) ว่าจะทำอุดฮียะห์ เช่นกล่าวว่า : ข้าพเจ้าจะต้องทำอุดฮียะห์เพื่ออัลเลาะห์ ก็จะกลายเป็นวาญิบเหนือเขา เช่นเดียวกับการบนบาน (นะซัร) ในอิบาดะห์อื่น ๆ

ใครที่ถูกกำหนดให้ทำอุดฮียะห์ :

อุดฮียะห์เป็นสุนัตแก่ผู้ที่มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ครบถ้วน :

1. **อิสลาม** ดังนั้นผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม จึงไม่ถูกกำหนดให้ทำอุดฮียะห์

2. **บรรลุศาสนภาวะและมีสติปัญญา** ดังนั้นผู้ที่ยังไม่บรรลุศาสนภาวะและผู้ที่ขาดสติจึงไม่ถูกกำหนดให้ทำอุดฮียะห์

3. **มีความสามารถ** และที่จะเรียกว่าเป็นผู้มีความสามารถก็คือ มีทรัพย์สินที่จะซื้อสัตว์อุดฮียะห์เกินกว่าค่าใช้จ่ายของตนและค่าใช้จ่ายของผู้ที่ตนรับผิดชอบ ทั้งที่เป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และที่พักอาศัยในช่วงวันอีดและวันตัชริก

สัตว์ที่ใช้ทำอุดฮียะห์

สัตว์ที่ใช้ทำอุดฮียะห์ได้นั้นต้องเป็น อูฐ หรือ วัว หรือ แกะ และ แพะ เพราะอัลเลาะห์ตาอาลาทรงตรัสไว้ว่า :

﴿وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكاً لِيَذْكُرُوا اسمَ الله عَلى ما رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الأَنْعَامِ﴾ (سورة الحج: الآية ٣٤)،

"และสำหรับทุกประชาชาตินั้น เราได้กำหนดศาสนพิธีไว้แล้ว เพื่อให้พวกเขากล่าวนามของอัลเลาะห์ เหนือสิ่งที่พระองค์ได้ประทานเป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา จากจำพวกปศุสัตว์" (อัลฮัจย์ : 34) และคำว่า ปศุสัตว์นั้นก็ไม่พ้นไปจากสัตว์ทั้งสามจำพวกที่กล่าวมาแล้วนั้น และเพราะไม่เคยมีผู้ใดรายงานจากท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) และซอฮาบะห์ของท่านว่าได้ทำอุดฮียะห์ด้วยสัตว์อื่น

และสัตว์ที่ดีที่สุดในการทำอุดฮียะห์ก็คือ อูฐ รองลงมาได้แก่ วัว และรองลงมาก็ได้แก่ แพะ แกะ อนุญาตให้ใช้อูฐและวัวหนึ่งตัว ทำอุดฮียะห์ได้เจ็ดคน มุสลิม (1318) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه قال: نحرنا مع رسول الله ﷺ عامَ الحديبية البَدَنة عن سبعةٍ، والبقرة عن سبعةٍ.

จากญาบิร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"เราได้เชือดพร้อมกับท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ในปีฮุดัยบียะห์ อูฐหนึ่งตัวแก่เจ็ดคน และวัวหนึ่งตัวแก่เจ็ดคน"*

เงื่อนไขอุดฮียะห์ :

อายุ : อูฐต้องมีอายุย่างเข้าปีที่หก

วัวและแพะต้องมีอายุย่างเข้าปีที่สาม

ส่วนเงื่อนไขของแกะนั้นต้องมีอายุย่างเข้าปีที่สอง หรือฟันหน้าร่วงคือผลัดฟันหน้า แม้อายุยังไม่ถึงกำหนดก็ตาม เพราะอะห์มัด (2/245) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «نِعْمَتِ الأُضْحِيَةُ الجَذَعُ مِنَ الضَّأْنِ».

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ว่า : ฉันได้ยินท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) กล่าวว่า : *"อุดฮียะห์ที่ดีคือแกะที่ผลัดฟันหน้า"*

ต้องสมบูรณ์ : เป็นเงื่อนไขของสัตว์ทั้งสามประเภทที่กล่าวมาแล้วว่า : ต้องปลอดจากตำหนิต่าง ๆ ที่เป็นเหตุให้เนื้อลดน้อยลง ดังนั้นแกะที่ผอม คือไม่มีไขมันเลยเนื่องจากผอมมาก และสัตว์ที่ขากะเผลกหรือตาบอด หรือเป็นโรค หูแหว่ง จึงใช้ทำอุดฮียะห์ไม่ได้

เพราะฮะดีษที่รายงานโดยติรมีซี (1497) และว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์และอะบูดาวูด (2802)

عن البراء بن عازب رضي الله عنه، عن النبي ﷺ قال:
«أَرْبَعٌ لا تُجْزِئُ في الأضاحي: العَوْرَاءُ البَيِّنُ عورُها، والمَرِيضَةُ البَيِّنُ مَرَضُها، والعَرْجَاءُ البَيِّنُ عَرَجُها، وَالعَجْفَاءُ الَّتِي لا تُنْقِي»

จาก อัลบะรออฺ บุตร อาซิบ (ร.ด.) จากท่านนบี ซ.ล. ได้กล่าวว่า : *"สัตว์สี่ประเภทใช้ทำอุดฮียะห์ไม่ได้คือ สัตว์ตาบอดที่อาการบอดของมันแจ้งชัด สัตว์ที่เป็นโรคที่อาการป่วยของมันปรากฏชัด สัตว์ขากะเผลกที่ปรากฏอาการกะเผลกอย่างแน่ชัด และสัตว์ผอมที่ไม่มีไขมัน"*

ตำหนิทั้งสี่นี้ใช้เทียบ (กิยาส) กับตำหนิอื่น ๆ ที่ทำให้สัตว์ผอมและเนื้อน้อย

เวลาเชือดอุดฮียะห์ :

เวลาเชือดอุดฮียะห์ เริ่มตั้งแต่ตะวันขึ้นในวันอีดิ้ลอัดฮา และผ่านไปช่วงหนึ่งที่พอจะละหมาดสองรอกาอัตและสองคุตบะห์ได้ เวลาการเชือดอุดฮียะห์นี้จะยังคงอยู่เรื่อยไปจนถึงตะวันตกในวันสุดท้ายของวันตัชรีก วันตัชรีกคือวันที่สิบเอ็ด สิบสอง และสิบสามของเดือนซุ้ลฮิจยะห์

เวลาที่ดีเลิศสำหรับการเชือดอุดฮียะห์คือภายหลังเสร็จละหมาดอีด เพราะฮะดีษบุคอรี (5225) และมุสลิม (1961) ว่า :

«أَوَّلُ مَا نَبْدَأُ بِهِ يَوْمَنا هَذا نُصَلِّي، ثُمَّ نَرْجِعُ فَنَنْحَرُ، فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنا، وَمَنْ ذَبَحَ قَبْلَ ذَلِكَ فَإِنَّما هُوَ لحمٌ قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النُّسُكِ فِي شَيْءٍ».

"สิ่งแรกที่เราได้เริ่มต้นในวันนี้ของเราคือ เราละหมาด จากนั้นเรากลับและเชือด ดังนั้นผู้ใดปฏิบัติดังกล่าว เขาก็ทำถูกต้องตามซุนนะห์ของเรา และผู้ใดเชือดก่อนดังกล่าวนั้น มันก็เป็นเนื้อที่เขาหยิบยื่นแก่ครอบครัวของเขา ไม่ใช่เป็นพิธีการศาสนาแต่อย่างใด" คำที่ว่า "และผู้ใดเชือดก่อนดังกล่าวนั้น" หมายความว่า ก่อนเข้าละหมาดอีด และก่อนที่เวลาจะผ่านพ้นไปเท่ากับช่วงที่จะสามารถละหมาดได้พอในช่วงนั้น และอิบนุฮิบบาน (1008) ได้รายงานจาก ญุบัยร์ บุตร มุตอิม (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ ได้กล่าวว่า :

«وَكُلُّ أيَّامِ التَّشْرِيقِ ذَبْحٌ»

"ทุกวันตัชรีกนั้นคือการเชือด" หมายความว่าเป็นเวลาเชือด

จะปฏิบัติอย่างไรกับอุดฮียะห์ ภายหลังจากเชือดแล้ว :

ถ้าหากอุดฮียะห์นั้นเป็นวาญิบ : โดยการบนบาน (นะซัร) ไว้ หรือโดยการระบุแน่นอนว่าสัตว์

ดังนี้จะทำอุดฮียะห์ดังได้อธิบายมาแล้ว จะไม่อนุญาตให้ผู้ทำอุดฮียะห์ และคนใดในครอบครัวของเขาที่เขาจำเป็นต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูให้ รับประทานอุดฮียะห์นั้น ถ้าหากผู้ใดรับประทานส่วนหนึ่งของอุดฮียะห์ ก็จะต้องถูกปรับเท่ากับที่รับประทานไปหรือถูกปรับเป็นราคา

และถ้าหากเป็นอุดฮียะห์ที่สุนัต ก็อนุญาตให้รับประทานได้ตามแต่เขาต้องการ โดยจะต้องบริจาคไปส่วนหนึ่ง แต่ที่ดีแล้วให้เขารับประทานแต่เพียงเล็กน้อยเพื่อเป็นสิริมงคล (บะรอกะห์) และบริจาคส่วนที่เหลือทั้งหมด และยอมอนุญาตให้เขารับประทานได้หนึ่งในสามของอุดฮียะห์ และบริจาคหนึ่งในสามให้แก่คนยากจน และอีกหนึ่งในสามมอบเป็นของขวัญ (ฮะดียะห์) แก่เพื่อน ๆ และเพื่อนบ้านแม้จะเป็นคนรวยก็ตาม แต่สิ่งที่ให้คนรวยนั้นเป็นของขวัญมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การรับประทานเท่านั้น ไม่ยินยอมให้พวกเขานำไปขายแลกเปลี่ยน ส่วนสิ่งที่ให้แก่คนยากจนนั้นเป็นการให้ครอบครองเป็นกรรมสิทธิ์ ซึ่งคนจนอาจใช้รับประทานหรือนำไปจับจ่ายตามความต้องการ

หลักฐานในเรื่องดังกล่าวคือคำดำรัสของอัลเลาะห์ตาอาลา ที่ว่า :

﴿وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاها لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُها فَكُلُوا مِنْهَا وأَطْعِمُوا البَائِسَ الفَقيرَ﴾ (سورة الحج : الآية ٣٦).

"และสัตว์ที่เชือดพลีทาน เราได้กำหนดให้มันเป็นส่วนหนึ่งจากเอกลักษณ์ของอัลเลาะห์เพื่อพวกเจ้า ในนั้นมีความดีสำหรับพวกเจ้า ดังนั้นพวกท่านจงกล่าวพระนามของอัลเลาะห์บนมันขณะที่เชือดมัน โดยให้มันยืนสามขา และเมื่อสีข้างของมันล้มลงกับพื้น พวกเจ้าจงรับประทานบางส่วนของมันและจงให้บริโภคแก่ผู้ที่มักน้อยและผู้ที่เสนอตัวขอ" (37 อัลฮัจย์)

และยินยอมให้ผู้ทำอุดฮียะห์ บริจาคหนังสัตว์อุดฮียะห์ของตนได้ หรือเอาไว้ใช้ประโยชน์เองก็ได้ แต่ไม่ยินยอมให้ขายหนังสัตว์อุดฮียะห์หรือให้แก่ผู้เชือดเป็นค่าจ้างในการเชือดของเขา เพราะการดังกล่าวนั้นเป็นการทำให้อุดฮียะห์ลดหย่อน ซึ่งทำให้อุดฮียะห์มีผลใช้ไม่ได้ และเพราะฮะดีษที่บัยฮะกีได้รายงาน (9/294) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«مَنْ بَاعَ جِلْدَ أُضْحِيَتِهِ فَلا أُضْحِيَةَ لَهُ».

"ผู้ใดขายหนังอุดฮียะห์ของตน ก็ไม่มีอุดฮียะห์สำหรับผู้นั้น"

สุนัตและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอุดฮียะห์ :

หนึ่ง : เมื่อเข้าสู่ช่วงสิบวันแรกของเดือนซุ้ลฮิจยะห์ และมีผู้ที่ตั้งใจในช่วงเวลาดังกล่าวว่าจะทำอุดฮียะห์ สุนัตให้เขาปล่อยผมและเล็บไว้จนกว่าจะเชือดอุดฮียะห์ เพราะฮะดีษที่มุสลิม (1977) ได้รายงานจากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«إِذَا رَأَيْتُم هِلَالَ ذِي الحِجَّةِ، وأراد أحدكم أن يضحِّي فليُمسِك عن شعره وأظافره».

"เมื่อพวกท่านเห็นฮิลาลของเดือนซุ้ลฮิจยะห์ และคนใดในพวกท่านประสงค์จะทำอุดฮียะห์ ให้เขาปล่อยผมและเล็บไว้"

สอง : สุนัตให้เชือดอุดฮียะห์ด้วยตนเอง และถ้าหากมีอุปสรรคไม่สามารถกระทำได้เอง ก็ให้มาดูการเชือดอุดฮียะห์ด้วย เพราะฮะดีษที่ฮากิม (4/222) ได้รายงานด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์ว่า ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวแก่ฟาติมะห์ (ร.ด.) ว่า :

«قومي إلى أضحيتك فاشهديها فإنه بأول قطرة من دمها يغفر لك ما سلف من ذنوبك» قالت: يا رسول الله، هذا لنا لأهل البيت خاصة، أو لنا وللمسلمين عامة؟ قال: «بل لنا وللمسلمين عامة».

"เธอจงลุกขึ้นไปที่อุดฮียะห์ของเธอและดูมัน เพราะด้วยเลือดหยดแรกของมัน เธอจะได้รับอภัยโทษจากบาปต่าง ๆ ของเธอที่ล่วงมาแล้ว ฟาติมะห์ได้ถามว่า : โอ้ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ที่กล่าวนี้เฉพาะพวกเราที่เป็นคนในครอบครัวของท่าน (อะห์ลุ้ลบัยต์) เท่านั้นหรือสำหรับพวกเราและมวลมุสลิมโดยทั่วไป ? ท่านตอบว่า : แต่มันสำหรับพวกเราและมวลมุสลิมโดยทั่วไป"

สาม : เป็นสุนัตแก่ผู้นำมุสลิม เชือดสัตว์อุดฮียะห์โดยใช้ทรัพย์จากบัยตุ้ลมาลแทนแก่มวลมุสลิม, มุสลิม (1967) ได้รายงานว่า :

أنه ﷺ ضحَّى بكبش، وقال عند ذبحه: «باسم الله، اللهم تقبَّل من محمد وآل محمد وأمة محمد».

ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ทำอุดฮียะห์ด้วยแกะหนึ่งตัว และท่านได้กล่าวขณะเชือดมันว่า "ด้วยพระนามของอัลเลาะห์ ข้าแด่อัลเลาะห์ได้โปรดรับจากมุฮำหมัด วงศ์วานของมุฮำหมัด และจากประชากรของมุฮำหมัด" และสุนัตให้ผู้นำเชือดอุดฮียะห์ ณ สถานที่ละหมาดซึ่งเป็นสถานที่ที่ประชาชนได้มาชุมนุมกันเพื่อละหมาดอีด และสุนัตให้เชือดด้วยตนเอง บุคอรีได้รายงานในหนังสือซอเฮียะห์ของเขา (5232)

عن ابن عمر رضي الله عنهما قال: كان رسول الله ﷺ يذبح وينحر بالمصلى.

จาก อิบนิ อุมัร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้เชือดสัตว์ ณ สถานที่ละหมาด"*

صَلَاةُ التَّرَاوِيح

ละหมาดตะรอเวียะฮ์

ละหมาดตะรอเวียะฮ์ ถูกบัญญัติขึ้นในเดือนรอมาดอนโดยเฉพาะ และสุนัตให้ละหมาดตะรอเวียะฮ์รวมกัน (ญะมาอะห์) และการละหมาดโดยลำพังคนเดียวก็ถือว่าใช้ได้

ที่เรียกละหมาดนี้ว่าละหมาดตะรอเวียะฮ์ ก็เพราะผู้ที่ละหมาดจะพักผ่อนทุก ๆ สี่รอกาอัต และเรียกละหมาดนี้อีกว่า "กิยาม รอมาดอน"

ละหมาดตะรอเวียะฮ์มียี่สิบรอกาอัต ในทุกเดือนของเดือนรอมาดอน โดยสลามทุก ๆ สองรอกาอัต เวลาของละหมาดตะรอเวียะฮ์คือ ระหว่างเวลาละหมาดอิชาอฺกับแสงอรุณขึ้น และให้ละหมาดตะรอเวียะฮ์ก่อนละหมาดวิตริ

ถ้าหากละหมาดสี่รอกาอัต สลามครั้งหนึ่ง ละหมาดนั้นใช้ไม่ได้ เพราะขัดแย้งกับบัญญัติศาสนา

และขณะเนียตจำเป็นจะต้องระบุให้แน่นอนลงไปว่าละหมาด "ตะรอเวียะฮ์" หรือ "กิยาม รอมาดอน" ก็ใช้ได้ และถ้าเนียตว่าเป็นละหมาดสุนัตมุตลักก็ใช้ไม่ได้

หลักฐานในการบัญญัติละหมาดตะรอเวียะฮ์ :

คือฮะดีษที่บุคอรี (37) และมุสลิม (759) และคนอื่นได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَاناً وَاحْتِسَاباً غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

จาก อะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ผู้ใดละหมาด "กิยามรอมาดอน" โดยมีศรัทธาและบริสุทธิ์ใจ เขาย่อมได้รับการอภัยโทษบาปต่าง ๆ ของเขาที่ผ่านพ้นไปแล้ว"*

และบุคอรี (882) และมุสลิม (761) ได้รายงาน, ส่วนตัวบทเป็นของมุสลิม

عن عائشة رضي الله عنها: أن النبيَّ ﷺ صلى في المسجد ذات ليلة، فصلى بصلاته ناسٌ ثم صلى مِنَ القَابلة فَكثُرَ النَّاس، ثم اجتمعوا من الليلة الثالثة _ أو الرابعة _ فلم يخرج إليهم رسول الله ﷺ، فلما أصبح قال: «رَأَيتُ الَّذي صَنَعْتُمْ، فَلَم يَمْنَعْني من الخروج إليكم، إلا أني خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكم».

จาก อาอิชะห์ (ร.ด.) ว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดในมัสยิดในคืนหนึ่ง ได้มีประชาชนมาละหมาดตามการละหมาดของท่าน และในคืนถัดมาท่านก็ได้ละหมาดและมีผู้คนมาก ต่อมาพวกเขาได้มารวมตัวกันในคืนที่สาม หรือคืนที่สี่ แต่ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ไม่ได้ออกมาที่พวกเขา เมื่อรุ่งเช้าท่านได้กล่าวว่า : ฉันเห็นสิ่งที่พวกท่านกระทำ ไม่มีสิ่งใดขัดขวางฉันที่ไม่ได้ออกมายังพวกท่านนอกจากการที่ฉันกลัวว่ามันจะถูกกำหนดเป็นฟัรดูเหนือพวกท่าน"* และเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในเดือนรอมาดอน

และบุคอรี (906) ได้รายงาน

عن عبدالرحمن بن عبدِ القاريِّ قال: خرجتُ مع عمر بن الخطاب في رمضان إلى المسجد، فإذا الناس أوزاعٌ متفرقون، يصلي الرجل لنفسه، ويصلي الرجل فيصلي بصلاته الرهط، فقال عمر: إني أرى لو جمعت هؤلاء على قارىء واحد لكان أمثل، ثم عزم فجمعهم على أبي بن كعب، ثم خرجت معه ليلة أخرى والناس يصلون بصلاة قارئهم، فقال عمر: نعمت البدعة هذه، والتي ينامون عنها أفضل من التي يقومون.

จาก อับดิ้รเราะห์มาน บุตร อับดิ้ลกอรีย์ ได้กล่าวว่า : *"ฉันได้ออกไปพร้อมกับ อุมัร บุตร คอตต๊อบ ในเดือนรอมาดอนไปยังมัสยิด ได้พบว่าประชาชนแยกกันเป็นกลุ่ม ๆ คนหนึ่งละหมาดคนเดียวตามลำพัง คนหนึ่งมีคนละหมาดตามหมู่หนึ่ง อุมัรได้กล่าวขึ้นว่า ถ้าหากพวกเขารวมกันละหมาดตามคนที่อ่านถูกต้องเพียงคนเดียวก็จะเป็นการดียิ่ง ต่อมาอุมัรก็ได้รวมผู้คนให้ละหมาดตามอุบัยย์ บุตร กะอับ จากนั้นฉันได้ออกไปพร้อมกับเขาในอีกคืนหนึ่ง ประชาชนกำลังละหมาดตามผู้นำของพวกเขา อุมัรกล่าวว่า : นี่เป็นอุตริ (บิดอะห์) ที่ดี ช่วงเวลาที่พวกเขานอนกันนั้น ดีกว่าช่วงเวลาที่พวกเขาละหมาดกิยาม เขาหมายถึงช่วงท้ายของกลางคืน แต่ประชาชนจะละหมาดกิยามในตอนหัวค่ำ"*

(บิดอะห์ คือ สิ่งที่กระทำขึ้นใหม่ โดยไม่มีแบบอย่างมาก่อน บิดอะห์นั้นจะเป็นบิดอะห์ฮะซะนะห์ และเป็นบิดอะห์ที่ถูกต้องตามบัญญัติศาสนา ถ้าหากมันสอดคล้องกับบัญญัติศาสนา และเข้าอยู่ภายใต้สิ่งที่ดีงามตามบัญญัติศาสนา และเป็นบิดอะห์ที่ถูกประณาม (ซะมีมะห์) ถ้าหากมันขัดกับหลักศาสนา หรือเข้าอยู่ภายใต้สิ่งที่ศาสนาเห็นว่าน่ารังเกียจ แต่ถ้าหากไม่ขัดกับบัญญัติศาสนาและไม่เข้าอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ในบัญญัติศาสนาก็เป็นบิดอะห์ที่มุบาฮ์)

บัยฮะกีและผู้อื่นได้รายงาน ด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์ (2/496) ว่า :

أنهم كانوا يقومون على عهد عمر بن الخطاب رضي الله عنه في شهر رمضان بعشرين ركعة.

"แท้จริงพวกเขาละหมาดกิยามในสมัยอุมัร บุตร คอตต๊อบ (ร.ด.) ในเดือนรอมาดอนยี่สิบรอกาอัต" และมาลิกได้รายงานใน อัลมุวัตเตาะอฺ (1/115) ว่า :

كان الناس في زمن عمر يقومون في رمضان بثلاث وعشرين ركعة.

"ประชาชนในสมัยอุมัร ละหมาดกิยามในเดือนรอมาดอนยี่สิบสามรอกาอัต" และบัยฮะกีได้รวมสองรายงานนี้เข้าด้วยกันว่า อีกสามรอกาอัตนั้นคือละหมาดวิตริ

صَلاةُ الكُسُوف وَالخسُوف

ละหมาดเพราะเกิดสุริยคราสและจันทรคราส

คำนิยามและเวลาที่บัญญัติละหมาดทั้งสอง :

คำว่า "กุซูฟ" ในหลักภาษาหมายถึง การที่แสงอาทิตย์ถูกบดบังเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด และคำว่า "คุซูฟ" หมายถึงแสงดวงจันทร์ถูกบดบังเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด และยินยอมให้ใช้ทั้งสองคำในความหมายทั้งสองอย่างนั้นได้

ละหมาดเพราะเกิดสุริยคราสและจันทรคราสนั้น เป็นละหมาดที่ถูกบัญญัติขึ้นเพราะมีสาเหตุเกิดขึ้นที่มุสลิมใช้วิงวอนต่ออัลเลาะห์ตาอาลา ให้พ้นจากความเดือดร้อน และขอให้แสงสว่างกลับคืนมา

ละหมาดสุริยคราส ถูกบัญญัติในปีที่สองแห่งฮิจเราะห์ศักราช ส่วนละหมาดจันทรคราสนั้น ถูกบัญญัติในปีฮิจเราะห์ศักราชที่ห้า

ข้อกำหนด (ฮุกุม) ของละหมาดทั้งสอง :

เป็นสุนัตมุอักกัด เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวในรายงานของมุสลิม (904) ว่า :

«إِنَّ الشَّمْسَ وَالقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّـهِ لا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلا لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَصَلُّوا وَادْعُوا حَتَّى يَنْكَشِفَ مَا بِكُمْ».

"แท้จริงอาทิตย์และดวงจันทร์นั้น ทั้งสองเป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาสัญลักษณ์ของอัลเลาะห์ ทั้งสองไม่ได้เกิดคราส เพราะความตายของผู้ใด และไม่ใช่เพราะการมีชีวิตของผู้ใดเมื่อพวกท่านได้พบเหตุการณ์ดังกล่าว พวกท่านจงละหมาดและวิงวอนขอดุอา จนกว่าสิ่งที่เกิดกับพวกท่านคายออก (สว่าง)"

และเพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้ทำละหมาดดังกล่าว ดังจะได้กล่าวต่อไป ที่จริงแล้วคำสั่งใช้ในฮะดีษนี้ไม่ได้เป็นคำสั่งที่ใช้บังคับแบบวาญิบ ด้วยหลักฐานของฮะดีษที่ว่า

أن اعرابياً سأل النبي ﷺ عن الصلوات الخمس فقال: هل عليَّ غيرها؟ فقال عليه الصلاة والسلام: «لاَ، إلا أَنْ تَطَوَّعَ».

(البخاري: ٤٦؛ ومسلم: ١١).

"แท้จริงมีชาวอาหรับชนบทคนหนึ่งถามท่านนบี (ซ.ล.) เกี่ยวกับละหมาดห้าเวลาโดยกล่าวว่า : นอกจากห้าเวลาแล้วยังมีอะไรที่จำเป็นเหนือฉันอีกหรือไม่ ? ท่านนบี (ซ.ล.) ตอบว่า : ไม่มีนอกจากการที่ท่านอาสากระทำ" บุคอรี (46) และมุสลิม (11)

และสุนัตให้กระทำละหมาดทั้งสองนั้น เป็นแบบญะมาอะห์และให้ประกาศขณะจะละหมาดว่า "الصلاة جامعة" เป็นละหมาดรวมกัน

วิธีการละหมาดทั้งสอง :

ละหมาดสุริยคราสและจันทรคราส มีสองรอกาอัต โดยให้ผู้จะละหมาดตั้งเจตนา (เนียต) ว่าเป็นละหมาดกุซูฟ (สุริยคราส) หรือละหมาดคุซูฟ (จันทรคราส) ซึ่งมีวิธีปฏิบัติสองแบบ แบบที่พอใช้ได้กับ

แบบที่สมบูรณ์

แบบที่พอใช้ได้ก็คือ : ในแต่ละรอกาอัตมีการยืนตรงสองครั้ง อ่านสองครั้ง รุกัวะอฺสองครั้งเหมือนปกติไม่ต้องนาน และถือว่าใช้ได้ที่จะละหมาดดังกล่าว สองรอกาอัตโดยมีการยืนตรงสองครั้งและรุกัวะอฺสองครั้ง เหมือนละหมาดญุมอะห์ แต่ผู้ที่ละหมาดด้วยวิธีการนี้เป็นผู้ที่ละเลยต่อสิ่งที่ดีงาม เพราะขัดกับท่านนบี (ซ.ล.) ได้กระทำเป็นแบบอย่างไว้

ส่วนแบบที่สมบูรณ์นั้นคือ : ในแต่ละรอกาอัตมีการยืนตรงสองครั้ง และอ่านยาวในขณะยืนตรงทั้งสองครั้งนั้น โดยในการยืนตรงครั้งที่หนึ่งของรอกาอัตแรกภายหลังอ่านฟาติฮะห์ ให้อ่านซูเราะห์อัลบะกอเราะห์ หรือให้อ่านซูเราะห์อื่น ๆ ยาวเท่ากับซูเราะห์อัลบะกอเราะห์ และในการยืนตรงครั้งที่สอง ให้อ่านเท่ากับสองร้อยอายะห์, ในการยืนตรงครั้งที่หนึ่งของรอกาอัตที่สอง ให้อ่านเท่ากับหนึ่งร้อยห้าสิบอายะห์ของซูเราะห์อัลบะกอเราะห์ และในการยืนตรงครั้งที่สองของรอกาอัตที่สอง ให้อ่านเท่ากับหนึ่งร้อยอายะห์ของซูเราะห์อัลบะกอเราะห์ เมื่อรุกัวะอฺให้รุกัวะอฺนานเท่ากับอ่านหนึ่งร้อยอายะห์โดยประมาณ เมื่อรุกัวะอฺครั้งที่สองให้รุกัวะอฺนานเท่ากับแปดสิบอายะห์ และที่สามเท่ากับเจ็ดสิบอายะห์และที่สี่เท่ากับห้าสิบอายะห์

เมื่อละหมาดเสร็จแล้ว ให้อิหม่ามแสดงธรรมคุตบะห์สองคุตบะห์ภายหลังละหมาดเหมือนกับสองคุตบะห์วันศุกร์ในเรื่องรุกุนและเงื่อนไขของคุตบะห์ อิหม่ามจะต้องเร่งเร้าประชาชนให้สำนึกตัวและทำความดี และเตือนให้ระมัดระวังการหลงลืมในเรื่องบัญญัติศาสนา

ตัรมีซี (562) ได้รายงานและกล่าวว่าเป็นฮะดีษฮะซัน ซอเฮียะห์

عن سَمُرَةَ بن جُنْدُب رضي الله عنه قال: صلى بنا النبي ﷺ في كسوف لا نسمع له صوتاً.

จาก สะมุเราะห์ บุตร ยุนดุบ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ละหมาดนำพวกเราในเหตุการณ์สุริยคราส โดยพวกเราไม่ได้ยินเสียงของท่าน"*

และบุคอรี (1016) และมุสลิม (901) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها: جَهَرَ النبي ﷺ في صلاة الخسوف بقراءته.

จาก อาอิชะห์ (ร.ด.) ว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้อ่านดังในละหมาดคุซูฟ (จันทรคราส)"* ดังนั้นจึงถือว่าฮะดีษแรก (ที่อ่านค่อย) เป็นละหมาดกุซูฟ (สุริยคราส) เพราะอยู่ในเวลากลางวัน ส่วนฮะดีษ (ที่อ่านดัง) เป็นละหมาดคุซูฟ (จันทรคราส) เพราะอยู่ในเวลากลางคืน

หลักฐานในเรื่องนี้คือฮะดีษที่บุคอรี (947) และมุสลิม (901) ได้รายงาน

عن عائشة رضي الله عنها قالت: خَسَفَت الشَّمْسُ في حياة النبي ﷺ، فخرج رسول الله ﷺ إلى المسجد، فقام فكبَّر وصفَّ الناس وراءه، فاقترأ قراءة طويلة، ثم كبَّر فركع ركوعاً طويلاً، ثم رفع رأسه فقال: «سمع الله لمن حمده ربنا لك الحمد»، ثم قام فاقترأ قراءة طويلة هي أدنى من القراءة

الأولى ثم كبَّر فركع ركوعاً هو أدنى من الركوع الأول، ثم قال: «سمع الله لمن حمده ربنا لك الحمد». ثم سجد ـ وفي رواية أخرى فأطال السجود ـ ثم فعل بالركعة الأخرى مثل ذلك حتى استكمل أربع ركعات. . . أي أربع ركوعات وأربع سجدات، وانجلت الشمس قبل أن ينصرف. ثم قام فخطب الناس، فأثنى على الله بما هو أهله، ثم قال: «إِنَّما الشَّمْسُ والقمر آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّـهِ عَزَّ وَجَلَّ، لا يَنْخَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلاَ لِحَيَاتِهِ، فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُما فَافْزَعُوا إِلَى الصَّلاةِ». وفي رواية: «فإذا رأيتم ذلك فادعوا الله وكبِّروا وصلُّوا وتصدَّقوا».

จาก อาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ได้เกิดสุริยคราสในสมัยท่านนบี (ซ.ล.) มีชีวิตอยู่ ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ออกไปมัสยิด ลุกขึ้นยืนตรงแล้วตักบีร ประชาชนทั้งหลายอยู่ข้างหลังท่าน ท่านได้อ่านยาวแล้วตักบีรลงรุกัวะอุนาน แล้วเงยศีรษะขึ้นกล่าวว่า : สะมิอั้ลลอฮุลิมันฮะมิดะห์ รอบบะนาละกั้ลฮัมด์ แล้วยืนตรง อ่านนาน แต่น้อยกว่าการอ่านในครั้งแรก แล้วตักบีร ลงรุกัวะนานแต่น้อยกว่ารุกัวะอุครั้งแรก แล้วกล่าวสะมิอั้ลลอฮุลิมันฮะมิดะห์ รอบบะนาละกั้ลฮัมด์ แล้วลงสุหยุด"*

ในอีกสายรายงานหนึ่งว่าท่านได้สุหยูดนาน จากนั้นท่านได้ทำรอกาอัตอื่น ๆ เช่นเดียวกันจนครบสี่... คือสี่รุกัวะอุและสี่สุหยูด และตะวันก็คลายออกสว่างก่อนที่ท่านจะเสร็จละหมาด ต่อจากนั้นท่านได้ลุกขึ้นยืนและแสดงธรรมคุตบะห์ต่อประชาชน แล้วกล่าวคำสดุดีอัลเลาะห์อย่างสมเกียรติของพระองค์ แล้วกล่าวว่า : ความจริงดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ทั้งสองเป็นเครื่องหมายจากบรรดาเครื่องหมายของอัลเลาะห์ผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกรทั้งสองจะไม่จับคราส เพราะการตายของผู้ใดและเพราะการมีชีวิตของผู้ใด ดังนั้นเมื่อพวกท่านพบ (เหตุการณ์) ทั้งสอง จงรีบไปสู่การละหมาดเถิด" และในสายรายงานหนึ่งว่า ; "เมื่อพวกท่านพบเห็นเช่นนั้น จงวิงวอนอัลเลาะห์ จงกล่าวตักบีร และละหมาดและทำทานซอดาเกาะห์"

คำที่ว่า "ในสมัยที่ท่านนบี (ซ.ล.) มีชีวิตอยู่"...เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในวันที่อิบรอฮีมบุตรชายของท่านนบี (ซ.ล.) เสียชีวิต ผู้คนในสมัยยาฮิลียะห์นั้น เมื่อเกิดสุริยคราสหรือจันทรคราส พวกเขาเชื่อว่าจะมีคนใหญ่โตเสียชีวิต และพวกเขาก็เชื่อเช่นนั้นเมื่อเกิดสุริยคราสขึ้นตรงกับการเสียชีวิตของอิบรอฮีม ดังนั้นท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) จึงได้ทำลายความเชื่อเช่นนี้ด้วยคำพูดของท่านที่ว่า :

«لا يَنْخَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلاَ لِحَيَاتِهِ».

"ทั้งสองจะไม่จับคราสเพราะการตายของผู้ใด และเพราะการมีชีวิตของผู้ใด"

และถ้าหากเป็นละหมาดกุซูฟ (สุริยคราส) ท่านจะอ่านค่อยและเตือนประชาชนก็ระวังการหลงลืมตน

ละหมาดกุซูฟและคุซูฟ ไม่ต้องชดใช้ (กอดออฺ)

เมื่อหมดเวลาละหมาดกุซูฟและคุซูฟ โดยดวงอาทิตย์โผล่ออกเต็มดวงหรือดวงจันทร์โผล่ออกเต็มดวง ก่อนที่จะได้ละหมาดศาสนาไม่มีบัญญัติให้ต้องชดใช้ (กอดออฺ) ละหมาดทั้งสอง เพราะเป็นละหมาดที่ต้องปฏิบัติพร้อมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อเหตุการณ์หายไป ก็หมดเหตุที่ต้องละหมาด และถือว่าหมดเวลาละหมาดเช่นเดียวกับการคายออกของดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ก็คือการที่มัน

ตกไปขณะที่กำลังจับคราสอยู่

การอาบน้ำเพราะเกิดคราส :
สุนัตให้อาบน้ำเพื่อละหมาดกุซูฟ และคุซูฟ โดยให้อาบน้ำก่อนละหมาดเช่นเดียวกับการอาบน้ำเพื่อละหมาดญุมอะห์ เพราะมันมีความหมายอย่างเดียวกัน ในด้านการรวมผู้คนและให้ละหมาดรวมกันเป็นญะมาอะห์

صَلَاةُ الاسْتِسقَاء

ละหมาดขอฝน

คำนิยาม :

คือละหมาดที่ถูกบัญญัติขึ้นขณะที่ฝนแล้ง หรือน้ำใต้ดินแห้งขอด เป็นละหมาดสุนัตที่ให้กระทำขณะที่เกิดเหตุการณ์ขึ้น และหมดเวลาเมื่อหมดเหตุการณ์ เช่น มีฝนตกหรือน้ำใต้ดินเริ่มไหลแล้ว

วิธีการละหมาดขอฝน :

สำหรับการขอฝนที่เป็นสุนัตนั้น มีสามวิธีคือ :

อย่างน้อยที่สุด : คือการขอดุอาอฺวิงวอนไม่ว่าเวลาใด

อย่างปานกลาง : ดุอาอฺภายหลังรุกั่วะอฺ ของรอกาอัตสุดท้ายในละหมาดฟัรดู (กุนูต) และขอดุอาอฺภายหลังละหมาดต่าง ๆ

อย่างสมบูรณ์ : คือละหมาดขอฝน ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้ :

หนึ่ง :

ให้อิหม่าม (ผู้นำ) หรือตัวแทนใช้ประชาชนดังนี้ :

ก. สำนึกตัว (เตาบะห์) อย่างแท้จริง

ข. ทำทานแก่คนยากไร้ และละจากการฉ้อโกงต่าง ๆ ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคู่พิพาท

ค. ถือศีลอดสี่วันติดต่อกัน

ที่ควรต้องกระทำสิ่งเหล่านี้ก็เพราะมีผลทำให้การวิงวอนขอดุอาอฺนั้นได้รับการตอบสนอง ดังปรากฏในฮะดีษซอเฮียห์หลายบท

สอง :

อิหม่าม (ผู้นำ) นำประชาชนออกไปกลางทุ่ง ในวันที่สี่ของการถือศีลอดในสภาพที่ถือศีลอด สวมใส่ชุดทำงานด้วยอาการสงบและถ่อมตนและให้อิหม่าม (ผู้นำ) หรือตัวแทนนำประชาชนละหมาดสองรอกาอัต เหมือนสองรอกาอัตในละหมาดอีก

อิบนุมายะห์ (1266) และผู้อื่นได้รายงานจากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :

خرج رسول الله ﷺ متواضعاً مُتَبَذِّلاً مُتَخَشِّعاً مُتَرَسِّلاً مُتَضَرِّعاً فصَلَّى ركعتين كما يصلي في العيد.

"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ออกไปอย่างสำรวม สวมเสื้อผ้าเก่า ถ่อมตน ปล่อยตัวและนอบน้อม และได้ละหมาดสองรอกาอัดเหมือนที่ละหมาดอีด"

สาม :

เมื่อละหมาดเสร็จแล้ว ให้อิหม่ามแสดงธรรมคุตบะห์ในท่ามกลางประชาชนสองคุตบะห์เช่นเดียวกับสองคุตบะห์อีด ที่ดีแล้วให้เริ่มคุตบะห์แรกด้วยการกล่าวอิสติฆฟาร (ขออภัยโทษ) เก้าครั้ง และเจ็ดครั้งในคุตบะห์ที่สอง แทนการกล่าวตักบีร

เพราะอัลเลาะห์ตาอาลาทรงตรัสว่า :

﴿اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّاراً. يُرْسِلِ السَّمَاءَ

عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا﴾ (سورة نوح: الآيات ١٠ ــ ١١).

"ท่านทั้งหลายจงขออภัยโทษ ต่อองค์อภิบาลของพวกท่าน เพราะพระองค์ทรงอภัยยิ่ง พระองค์จะส่งฝนมาตกแก่พวกท่านอย่างมากมาย" (นัวฮ : 10-11)

และเมื่อเริ่มคุตบะห์ที่สองได้ประมาณหนึ่งในสาม ให้ผู้แสดงธรรมคุตบะห์หันหน้าไปทางกิบละห์ และหันหลังให้กับผู้ที่มาละหมาด และให้กลับผ้าคลุมโดยเอาข้างบนลงล่างและข้างล่างขึ้นข้างบน ข้างขวากลับไปด้านซ้ายและด้านซ้ายกลับไปด้านขวา เป็นการแสดงความถ่อมตนและนอบน้อมต่ออัลเลาะห์ตาอาลา

อิบนุมายะห์ (1268) ได้รายงานจากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า :

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: خَرَجَ رسولُ اللّه ﷺ يوماً يَسْتَسْقِي، فَصَلَّى بنَا رَكْعَتَيْنِ بِلا أَذَان وَلاَ إقامة، ثُمَّ خَطَبَنَا وَدَعَا اللّهَ، وَحَوَّلَ وَجْهَهُ نحو القِبْلَةِ رَافِعاً يَدَيْهِ، ثم قلب رداءه: فجعل الأَيْمَنَ عَلَى الأَيْسَرِ وَالأَيْسَرَ عَلَى الأَيْمَنِ.

"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ออกไปขอฝนในวันหนึ่ง และท่านได้นำพวกเราละหมาดสองรอกาอัตโดยไม่มีการอะซานและอิกอมะห์ จากนั้นท่านได้แสดงธรรมคุตบะห์แก่พวกเราและได้วิงวอนขอดุอาอุต่อพระองค์อัลเลาะห์และได้หันหน้าไปทางกิบละห์ ยกมือทั้งสองข้างขึ้น แล้วกลับผ้าคลุมของท่าน : โดยท่านได้กลับเอาด้านขวาไปไว้ด้านซ้าย และด้านซ้ายไว้ด้านขวา"

และสุนัตให้ ประชาชนกระทำอย่างเดียวกัน

และสุนัตให้ผู้ที่แสดงธรรมคุตบะห์กล่าวอิสติฆฟาร (ขออภัยโทษ) ขอดุอาอุ, เตาบะห์, แสดงอาการถ่อมตนและใช้คนที่ดีมีคุณธรรมเป็นสื่อ (ตะวัซซุ้ล) ในการขอดุอาอุมาก ๆ

บุคอรี (964) ได้รายงาน

عن أنس رضي الله عنه: أن عمر بن الخطاب رضي الله عنه كان إذا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالعَبَّاسِ بنِ عَبْدِالمُطَّلِبِ فقال: اللَّهُمَّ إنا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا فَتَسْقِينَا، وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا. قال: فَيُسْقَوْنَ.

จากอะนัส (ร.ด.) ว่า : *"ท่านอุมัร บุตร คอตตือบ (ร.ด.) ในยามที่ผู้คนประสบกับภัยแล้ง เขาได้ขอฝนโดยใช้อัลอับบาส บุตร อับดุลมุตตอลิบ เป็นสื่อในการขอดุอาอุโดยกล่าวว่า : ข้าแด่อัลเลาะห์พวกเราเคยใช้นบีของท่านเป็นสื่อในการขอดุอาอุต่อท่านและท่านก็ให้ฝนตก และบัดนี้พวกเราใช้ลุงนบีของท่านเป็นสื่อในการขอดุอาอุต่อท่าน ขอได้โปรดให้ฝนตกด้วยเถิด : เขากล่าวว่า : และพวกนั้นก็ได้รับน้ำฝน"*

สี่ :

สุนัตให้นำเด็ก ๆ คนชราและสัตว์เลี้ยงออกไปยังที่ละหมาดด้วย ทั้งนี้เพราะภัยพิบัติที่เกิดขึ้นนั้นมันประสบกับสิ่งที่มีชีวิตทุกชนิด และไม่สมควรห้าม พวกซิมมีย์ (ผู้ไร้ศรัทธาที่อยู่ในปกครองของรัฐอิสลาม) ที่จะออกไปร่วมชุมนุมด้วย

บางส่วนของดุอาอุขอฝนที่มีตัวบท :

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سُقْيَا رَحْمَةٍ، وَلاَ تَجْعَلْهَا سُقْيَا عَذَابٍ، وَلا مَحْقٍ وَلاَ بَلاَءٍ، وَلاَ هَدْمٍ وَلاَ غَرَقٍ. اللَّهُمَّ عَلَى الظِّرَابِ وَالآكَامِ، وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ وَبُطُونِ الأَوْدِيَةِ، اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلاَ عَلَيْنَا. اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثاً مُغِيثاً، هَنِيئاً مَرِيئاً مَرِيعاً، سَحَّاً عَامَّاً غَدَقاً طَبَقاً مُجَلَّلاً، دَائِماً إِلَى يَوْمِ الدينِ. اللَّهُمَّ اسْقِنَا الغَيْثَ وَلاَ تَجْعَلْنَا مِنَ القَانِطِينَ، اللَّهُمَّ إِنَّ بِالْعِبَادِ وَالبلاَدِ مِنَ الجَهْدِ وَالجُوعِ وَالضَّنْكِ، مَا لاَ نَشْكُو إِلاَّ إِلَيْكَ. اللَّهُمَّ أَنْبِت لنا الزَّرْعَ وَأَدِرَّ لَنَا الضَّرْعَ، وَأَنْزِلْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ، وَأَنْبِتْ لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الأَرْضِ، وَاكْشِفْ عَنَّا مِنَ البَلاَءِ مَا لاَ يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِنَّكَ كُنْتَ غَفَّاراً، فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَاراً.

ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดให้มันเป็นเมฆฝนแห่งเมตตา อย่าให้เป็นเมฆฝนแห่งการลงโทษทำลาย เป็นภัยพิบัติ สูญเสียและอุทกภัยเลย ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดให้มันตกบนภูเขา ที่สูง ที่ที่ปลูกพืชพันธุ์ และในหุบเขาต่าง ๆ ข้าแต่อัลเลาะห์ขอได้โปรดให้มันเป็นประโยชน์แก่พวกเรา อย่าให้เป็นอันตรายแก่พวกเราเลย ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดให้ฝนตกแก่พวกเรา เป็นฝนที่ช่วยให้รอดพ้น เป็นฝนที่ดี เป็นฝนที่เพิ่มพูน เป็นฝนที่อุดม เป็นฝนที่ตกบนแผ่นดินทั่วไปอย่างมากมายทั่วทั้งแผ่นดิน มีประโยชน์เสมอจนถึงวันแห่งการตัดสิน ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดให้ฝนตกลงมาที่พวกเราเถิด และอย่าให้เราเป็นผู้ที่หมดหวังเลย ข้าแต่อัลเลาะห์ผู้คนและบ้านเมืองต้องประสบกับความแห้งแล้ง ความหิวโหยและความคับแค้น ซึ่งพวกเราจะไม่ร้องเรียนแก่ผู้ใดนอกจากท่านเท่านั้น ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดให้พืชพันธุ์งอกงามแก่เรา ได้โปรดให้น้ำไหลแก่เรา และได้โปรดประทานความเพิ่มพูนของฟากฟ้าแก่เรา และได้โปรดให้งอกงามแก่เราด้วยความเพิ่มพูนของแผ่นดิน ได้โปรดช่วยพวกเราให้พ้นจากภัยพิบัติซึ่งไม่มีผู้ใดช่วยให้พ้นได้นอกจากท่านเท่านั้น แท้จริงท่านเป็นผู้ทรงอภัยยิ่ง ขอได้โปรดส่งฝนให้ตกลงมาที่พวกเราอย่างมากมายเถิด" บุคอรี (967) มุสลิม (897) อะบูดาวูด (1169) ชาฟิอีในอัลอุมม์ (1/222) และผู้อื่น

أحكام الجنازة

ข้อกำหนด (ฮุกุม) เกี่ยวกับศพ

การระลึกถึงความตาย

สุนัตให้มนุษย์ทุกคนรำลึกถึงความตายมาก ๆ เพราะฮะดีษที่ว่า

«أَكْثِرُوا مِنْ ذِكْرِ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ»

"ท่านทั้งหลายจงรำลึกถึงสิ่งที่จะมาตัดความสุขต่าง ๆ ให้มากเถิด" สิ่งที่จะมาตัดความสุขก็คือความตาย รายงานโดยอิบนุฮิบบาน (2559) และผู้อื่น และสุนัตให้เตรียมตัวตายด้วยการเตาบะห์ และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ครบสมบูรณ์ ไม่ว่าเขาจะเป็นเด็กหนุ่ม วัยกลางคน หรือคนชราผู้สูงอายุก็ตาม และไม่ว่าเขาจะมีสุขภาพสมบูรณ์หรือเจ็บป่วยก็ตาม เพราะกำหนดความตายนั้นเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้แล้วในความรอบรู้ของอัลเลาะห์ตาอาลา ความตายนั้นไม่ได้ย่างกรายเข้าใกล้คนชรามากกว่าคนในวัยหนุ่มสาว หรือเข้าใกล้คนป่วยยิ่งกว่าคนที่มีสุขภาพดี คนในวัยหนุ่มสาวอาจเสียชีวิตในขณะที่ยังอยู่ในวัยหนุ่มวัยสาวก็ได้ และบางทีคนชราที่สูงอายุอาจมีชีวิตที่ยืนยาวทั้งที่เขารอความตายอยู่ทุกวัน

เมื่ออาการเจ็บไข้ได้ป่วยเกิดขึ้นแก่ผู้ใด ก็ยิ่งเป็นการสมควรเหลือเกินที่เขาจะต้องนึกถึงความตายและเตรียมตัวเผชิญกับความตายให้พร้อม

สิ่งที่มุสลิมควรปฏิบัติขณะใกล้ตาย

อาการใกล้ตายก็คือ ปรากฏเครื่องหมายความตายที่ตัวผู้ป่วยเริ่มมีอาการทุรนทุราย

1. **เมื่อผู้ป่วยตกอยู่ในอาการใกล้ตาย** สุนัตแก่ญาติสนิทของผู้ป่วยจับเขานอนตะแคงทับสีข้างขวา และหันหน้าไปทางกิบละห์ ถ้าหากลำบากก็ให้นอนหงายและยกศีรษะสูงขึ้นเล็กน้อยเพื่อให้ใบหน้าหันไปสู่กิบละห์ และเช่นเดียวกับฝ่าเท้าทั้งสองข้างก็สุนัตให้หันไปทางกิบละห์เช่นกัน

2. **สุนัตให้สอนชะฮาดะห์คือ ลาอิลาฮะอิ้ลลั้ลลอฮ์ เบา ๆ โดยไม่เร่งเร้า** และสุนัตให้กล่าวชะฮาดะห์ซ้ำหลาย ๆ ครั้งที่หูผู้ป่วย โดยไม่ต้องใช้ให้ผู้ป่วยกล่าว เพราะมีฮะดีษมุสลิม (916, 917) ว่า

«لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ».

ท่านทั้งหลายจงสอนคนใกล้ตายของพวกท่านด้วยคำว่า ลาอิลาฮะอิ้ลลั้ลลอฮ์"

3. *สุนัตให้อ่านซูเราะห์ยาซีนที่คนใกล้ตาย* เพราะมีฮะดีษว่า :

«اقْرَأُوا عَلَى مَوْتَاكُمْ يس» (رواه أبو داود: ٣١٢١؛ وابـن حبان: ٧٢٠، وصححه)،

ท่านทั้งหลายจงอ่านซูเราะห์ยาซีน ที่คนใกล้ตายของพวกท่าน" รายงานโดยอะบูดาวูด (3121) และอิบนุฮิบบาน (720) ว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์

4. **สุนัตให้ผู้ป่วยที่รู้สึกว่าความตายและอาการทุรนทุรายได้เกิดกับเขาแล้ว** ตั้งเจตนาที่ดีต่ออัลเลาะห์ตาอาลา และให้เขาทิ้งภาพบาปและความชั่วต่าง ๆ ของเขาไว้ข้างหลังให้วาดภาพว่าเขากำลังมุ่งสู่อัลเลาะห์ตาอาลาผู้ทรงกรุณา และพระองค์ได้อภัยบาปต่าง ๆ ให้แก่เขาหมดสิ้นแล้วตราบที่เขายังคง

อยู่ในสภาพผู้มีศรัทธาต่อพระองค์ เพราะมีฮะดีษซอเฮียะห์ว่า

«أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي» (رواه البخاري: ٦٩٧٠؛ ومسلم: ٢٦٧٥)

"เรา (หมายถึงอัลเลาะห์) จะเป็นไปตามที่บ่าวของเราคาดหมายต่อเรา" บุคอรี (6970) และมุสลิม (2675)

สิ่งที่ควรปฏิบัติแก่มุสลิมภายหลังเสียชีวิต :

เมื่อมุสลิมเสียชีวิตและวิญญาณออกจากร่างแล้ว สุนัตให้กระทำสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ :

1. **ทำให้ตาทั้งสองข้างของผู้ตายปิดสนิท และผูกขากรรไกรทั้งสองข้างด้วยผ้า** และอย่าปล่อยให้ปากศพเปิดอ้าไว้ เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้เข้าไปที่อะบีสะละมะห์ (ร.ด.) (ซึ่งเสียชีวิต) และดวงตาของเขาเปิดอยู่ ท่านจึงทำให้มันปิดลง รายงานโดยมุสลิม (920)

2. **ทำให้ข้อต่อต่าง ๆ อ่อนตัวลง และทำให้มันกลับเข้าสู่สภาพเดิม** โดยทำให้แขนอ่อนตัวลงและยืดมันให้ตรงกับแขนอ่อน ขาทั้งสองข้างและอวัยวะอื่น ๆ ก็ทำเช่นเดียวกัน

3. **วางสิ่งที่หนัก ๆ ลงบนท้องศพ** เพื่อไม่ให้ขึ้นอืด ซึ่งจะเป็นภาพที่น่าเกลียดและสุนัตให้ปิดทั่วร่างศพด้วยผ้าเบา ๆ

4. **สุนัตให้ถอดเสื้อผ้าศพออกทั้งหมด** และวางศพลงบนเตียงหรือสิ่งที่สูงกว่าพื้น หันหน้าศพไปทางกิบละห์เหมือนกับตอนใกล้ตาย และให้ญาติสนิทที่สุดทำสิ่งที่กล่าวนั้น

สิ่งที่จำเป็น (วาญิบ) ต้องปฏิบัติเมื่อชีวิตออกจากร่างและเป็นที่แน่นอนว่าเสียชีวิตแล้ว

สุนัตให้รีบจัดการศพคืออาบน้ำ, ห่อ, ละหมาดและฝังทั้งสี่ประการนี้ มวลมุสลิมมีมติกันว่าเป็นฟัรดูกิฟายะห์ ซึ่งถ้าหากไม่มีผู้ใดกระทำสิ่งเหล่านั้นแก่ศพเลย คนในเมืองนั้นทั้งหมดก็มีบาป

1. อาบน้ำศพ:

การจัดการศพประการแรกก็คือ อาบน้ำศพ ซึ่งมีสองวิธี:

วิธีที่หนึ่ง :

เป็นวิธีที่พอใช้ได้และพ้นบาป คือขจัดนะยิสออกไปจากร่างศพให้หมด และรดน้ำให้ทั่วร่าง

วิธีที่สอง :

เป็นวิธีที่ได้สุนัตอย่างสมบูรณ์ คือให้ผู้ทำหน้าที่อาบน้ำปฏิบัติดังต่อไปนี้

หนึ่ง :

วางศพลงบนที่ว่าง สูงกว่าพื้น ปกปิดอวัยวะพึงสงวนของศพ

สอง : ผู้ทำหน้าที่อาบน้ำจับศพนั่งเอนหลัง โดยใช้มือขวาจับศีรษะของศพไว้ และใช้มือซ้ายลูบไปบนท้องศพพร้อมกับกด เพื่อให้สิ่งที่อาจค้างอยู่ในท้องออกมา หลังจากนั้นพันมือด้วยผ้าหรือสวมถุงมือและล้างทวารหนักและทวารเบา และเอาใจใส่ปากและรูจมูกของศพและทำความสะอาดมัน แล้วอาบน้ำละหมาดให้แก่ศพเหมือนกับที่คนเป็นอาบน้ำละหมาด

สาม :

ล้างศีรษะและใบหน้าศพด้วยสบู่หรือสิ่งที่ใช้ทำความสะอาดอื่น ๆ หวีผมถ้าหากมีผม และถ้ามีผมหลุดออกมาก็ให้ใส่คืนไป เพื่อมันจะได้ถูกฝังไปพร้อมกับศพ

สี่:

อาบน้ำซีกด้านขวาศพจากส่วนที่ถัดจากใบหน้า (คือด้านหน้า) ให้สมบูรณ์ จากนั้นก็อาบน้ำซีกด้านซ้ายที่ถัดจากใบหน้าเช่นเดียวกัน แล้วอาบน้ำซีกด้านขวาที่ถัดจากต้นคอ (คือด้านหลัง) แล้วซีกด้านซ้ายที่ถัดจากต้นคออีกเช่นกัน และด้วยการกระทำอย่างนี้น้ำก็จะทั่วร่างศพ นี่เป็นการอาบน้ำครั้งที่หนึ่ง และสุนัตให้กระทำซ้ำเช่นเดียวกันอีกสองครั้ง และเมื่อได้กระทำแล้วก็จะเป็นการอาบน้ำศพสามครั้ง ส่วนในครั้งสุดท้ายให้ปนพิมเสนลงในน้ำที่ใช้อาบ ถ้าหากศพนั้นไม่ใช่ผู้ครองเอียะฮ์รอมในพิธีฮัจย์

หลักฐานในเรื่องดังกล่าว : คือฮะดีษที่บุคอรี (165) และมุสลิม (939) ได้รายงานจาก

عن أُم عطية الأنصارية رضي الله عنها قالت: دخل علينا رسول الله ﷺ ونحن نغسِّل ابنتَهُ فقال: «اغسِلْنها ثلاثاً أوْ خَمْساً أوْ أكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إنْ رَأيْتُنَّ، بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، واجْعَلْنَ في الآخِرَةِ كافُوراً، أوْ شَيْئاً مِنْ كافُورٍ، وابْدَأْنَ بِمَيَامِنِها وَمَوَاضِعِ الوُضوءِ مِنْها».

อุมมิอะฏียะห์ อัลอินซอรียะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้เข้ามาที่พวกเรา ขณะที่พวกเรากำลังอาบน้ำศพบุตรสาวของท่าน ท่านได้กล่าวว่า : พวกเธอจงอาบน้ำเขาสามหรือห้าหรือมากกว่านั้น ถ้าหากพวกเธอเห็นสมควรด้วยน้ำและใบพุทรา และในครั้งสุดท้ายพวกเธอจงใส่พิมเสนหรือสิ่งหนึ่งจากพิมเสน และพวกเธอจงเริ่มต้นที่ด้านขวาของเขาก่อน และที่อวัยวะอาบน้ำละหมาดจากร่างของเขา"*

และถ้าหากคนตาย อยู่ในสภาพครองเอียะฮ์รอมฮัจย์ก็ให้ทำการอาบน้ำเช่นเดียวกับคนที่ไม่ได้ครองเอียะฮ์รอม โดยไม่ต้องใส่พิมเสนหรือเครื่องหอมใด ๆ ลงไปในน้ำที่ใช้อาบศพ

บุคอรี (1208) ได้รายงาน

عن ابن عباس رضي الله عنهما: أن رجلاً وَقَصَهُ بَعِيرُهُ، ونحن مع النبي ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ، فقال النبي ﷺ: «اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ في ثَوْبَيْنِ، وَلا تُمِسُّوهُ طِيباً وَلاَ تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإنَّ اللَّـهَ يَبْعَثُهُ يَوْمَ القِيَامَةِ مُلَبِّداً وفي رواية ملبِّياً».

จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ว่า มีชายคนหนึ่งอูฐได้สะบัดเขาตกและเหยียบคอเขาจนตาย โดยพวกเราอยู่กับท่านนบี (ซ.ล.) และชายคนนั้นครองเอียะฮ์รอมอยู่ ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"พวกท่านจงอาบน้ำศพเขาด้วยน้ำและใบพุทรา และจงห่อเขาด้วยผ้าสองชิ้น และอย่าให้เครื่องหอมสัมผัสกับเขา และอย่าปิดศีรษะของเขา เพราะอัลเลาะห์จะชุบชีวิตเขาขึ้นมาในวันกิยามะห์ในสภาพที่มีผมกอดกันแน่น และในรายงานหนึ่งว่า : ในสภาพกล่าวตัลบียะห์"*

และถือเป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) ที่ผู้ชายจะต้องอาบน้ำผู้ชายด้วยกันและผู้หญิงจะต้องอาบน้ำผู้หญิงด้วยกัน ดังปรากฏในฮะดีษที่ผ่านมาแล้ว ยกเว้นการที่สามีอาบน้ำศพภรรยาตน และการที่ภรรยาอาบน้ำศพสามีของตน และในกรณีที่ไม่มีผู้ที่จะอาบน้ำให้ศพที่เป็นผู้หญิงนอกจากผู้ชายที่ศาสนายินยอมให้นิกาฮ์กับหญิงนั้นได้ (ขณะมีชีวิต) หรือไม่มีผู้ที่จะอาบน้ำ

ให้แก่ศพที่เป็นผู้ชายนอกจากผู้หญิงที่ศาสนายินยอมให้นิกาฮ์กับชายนั้นได้ (ขณะมีชีวิต) ก็ไม่จำเป็นต้องอาบน้ำ แต่ให้ใช้ตะยัมมุมแทนการอาบน้ำ

การอาบน้ำศพนั้นบัญญัติขึ้นเพื่อให้เกียรติแก่ศพและทำความสะอาดศพ การอาบน้ำศพเป็นวาญิบที่จะต้องปฏิบัติแก่ศพมุสลิมทุกคนยกเว้น นักรบที่เสียชีวิตในสมรภูมิศาสนา ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

2. ห่อศพ

การห่อศพอย่างน้อยที่สุด ต้องใช้ผ้าที่สามารถปิดศพได้หมดทั้งร่าง พันให้รอบศพตลอดถึงศีรษะ ในกรณีที่ไม่ได้อยู่ในสภาพครองเอียะห์รอม และที่จำเป็น (วาญิบ) ตามทัศนะที่อะเซาะห์ก็คือ ผ้าที่สามารถปกปิดอวัยวะที่พึงสงวนได้ ส่วนการห่อศพที่สมบูรณ์ก็คือให้พิจารณาดังนี้ :

หากศพเป็นชายให้ห่อด้วยผ้าขาวสามชั้น โดยแต่ละชั้นยาวเท่าตัวศพและมีความกว้างพอที่จะพันคลุมศพได้ทั้งร่างและมักโรห์ที่จะห่อศพโดยไม่ใช้ผ้าขาว เช่นเดียวกับที่มักโรห์ห่อด้วยสิ่งที่คล้ายเสื้อหรือปกปิดศีรษะด้วยสิ่งที่คล้ายผ้าโพกศีรษะ เพราะฮะดีษที่บุคอรีได้รายงาน (1214) และมุสลิม (941)

عن عائشة رضي الله عنها قالت: كُفِّنَ رسولُ اللّهِ ﷺ في ثلاثة أثوابٍ بيضٍ سَحُولِيَّةٍ، لَيْسَ فيها قَمِيصٌ وَلاَ عِمَامَةٌ.

จากอาอิชะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ถูกห่อด้วยผ้าฝ้ายสีขาวสามชั้น โดยไม่มีเสื้อและผ้าโพกศีรษะ"*

และเพราะฮะดีษที่ติรมีซี (994) และผู้อื่นได้รายงานว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«البَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمْ البَيَاضَ، فَإنَّها خَيْرُ ثِيَابِكُمْ، وَكَفِّنُوا فِيها مَوْتَاكُمْ».

"ท่านทั้งหลายจงสวมผ้าขาวของพวกท่าน เพราะมันเป็นผ้าที่ดีของพวกท่าน และพวกท่านจงห่อศพของพวกท่านในผ้าสีขาว"

และถ้าหากศพเป็นผู้หญิง สุนัตให้ห่อด้วยผ้าขาวห้าชั้น คือผ้านุ่งที่ปิดตั้งแต่สะดือของนางจนถึงส่วนล่างสุดของร่างกาย ผ้าคลุมศีรษะ, เสื้อที่ปกปิดส่วนบนของร่างกายจนทับผ้านุ่ง และอีกสองชั้นที่สามารถปกปิดได้ทั่วร่างของนาง

เพราะอะบูดาวูด (3175) และผู้อื่นได้รายงานว่า :

أن النبي ﷺ أمر أن تكفن ابنته أم كلثوم رضي الله عنها في ذلك.

"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ใช้ให้ห่อศพบุตรสาวของท่านชื่ออุมมุกัลซูม (ร.ด.) ในผ้าห่อศพดังกล่าวนั้น"

ที่กล่าวนี้สำหรับศพที่ไม่ได้อยู่ในสภาพครองเอียะฮ์รอม แต่ถ้าหากศพอยู่ในสภาพครองเอียะฮ์รอม ก็จำเป็นต้องเปิดศีรษะ ดังได้กล่าวมาแล้วในฮะดีษเรื่องชายที่ถูกสะบัดหล่นลงมา ซึ่งเขาอยู่ในสภาพเอียะฮ์รอมและจำเป็นต้องเปิดหน้าของหญิงที่ครองเอียะฮ์รอม

และผ้าที่จะใช้ห่อศพนั้นจำเป็น (วาญิบ) ต้องเป็นผ้าชนิดที่ยินยอมให้ศพนั้นใช้ได้ขณะเขามีชีวิตอยู่ ดังนั้นไม่ยินยอมให้ห่อศพผู้ชายด้วยผ้าไหม และสมควรเอาสำลีพร้อมด้วยเครื่องหอมอุดรูทวาร

ต่าง ๆ ในร่างของศพและอวัยวะที่สุหยูด และใช้เศษผ้ามัดผ้าห่อศพแล้วแก้ออกที่หลุมศพ

3. ละหมาดแก่ศพ

ข้อบัญญัติในเรื่องนี้ก็คือ ฮะดีษที่บุคอรี (1188) และมุสลิม (951) ได้รายงานจากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ว่า :

أن رسول الله ﷺ نَعى النَّجاشِيَ في اليَوْمِ الَّذي مَاتَ فِيه، فخرَجَ إلى المُصَلّى فَصَفَّ بِهِمْ، وَكَبَّرَ أَرْبَعاً.

"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้รับแจ้งข่าวการเสียชีวิตของนัจญาชีย์ในวันที่เขาเสียชีวิต ท่านได้ออกไปยังสถานที่ละหมาดและได้จัดแถวประชาชนและท่านได้ตักบีรสี่ครั้ง"

การละหมาดแก่ศพจะใช้ไม่ได้ ยกเว้นภายหลังจากได้อาบน้ำศพแล้ว และวิธีการละหมาดมีดังนี้ :

1. **ตักบีรรอตุ้ลเอียะฮ์รอม พร้อมกับเนียตละหมาดแก่ศพ** วิธีการเนียตก็คือตั้งเจตนาในใจว่าละหมาดสี่ตักบีรแก่ศพนี้เป็นฟัรดูกิฟายะห์

2. **เมื่อตักบีรแล้ว เอามือทั้งสองข้างวางลงบนอก** เหมือนในละหมาดธรรมดาและอ่านฟาติฮะห์

3. **เมื่ออ่านฟะติฮะฮ์แล้ว กล่าวตักบีรครั้งที่สองพร้อมยกมือทั้งสสองข้างขึ้นจรดติ่งหู** แล้วเอามือวางที่หน้าอกอีกครั้งหนึ่ง และอ่านรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของคำซอลาวาตนบี (ซ.ล.) และที่ดียิ่งก็คือการซอลาวาตแบบอิบรอฮีมียะห์ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในเรื่องข้อกำหนดของละหมาด

4. **แล้วกล่าวคำตักบีรครั้งที่สาม** แล้วขอดุอาอุแก่ศพภายหลังตักบีรครั้งที่สาม การขอดุอาอุนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการละหมาดแก่ศพ

บุคอรี (1270) ได้รายงาน

عن طلحة بن عبدالله بن عوف قال: صليت خلف ابن عباس رضي الله عنهما على جنازةٍ، فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الكِتَابِ، فقال: لِيَعْلَمُوا أَنَّها سُنَّة.

จากตอลฮะห์ บุตรอับดิ้ลลาห์ บุตร เอาฟ์ ได้กล่าวว่า *"ฉันละหมาดแก่ศพข้างหลัง อิบนิอับบาส (ร.ด.) เขาได้อ่านฟาติฮะห์ ต่อมาเขากล่าวว่า : เพื่อให้พวกท่านรู้ว่ามันเป็นซุนนะห์*

และน่าซาอี (4175) ได้รายงานด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์

عن أبي أمامة بن سهل رضي الله عنه أنه أَخْبَرَهُ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِ النبي ﷺ : أَنَّ السُّنَّةَ في الصَّلاةِ عَلى الجَنَازَةِ أَنْ يُكَبِّرَ الإمَامُ، ثمَّ يَقْرَأَ بِفَاتِحَةِ الكِتَابِ بَعْدَ التَّكْبِيرَةِ الأولى سِرّاً في نَفْسِهِ، ثمَّ يُصَلِّي على النبيِّ ﷺ ويُخْلِصَ الدُّعاء لِلْجَنَازَةِ في التَّكْبِيراتِ، وَلا يَقْرَأَ في شَيءٍ مِنْهُنَّ، ثمَّ يُسَلِّم سِرّاً في نَفْسِهِ.

จากอะบีอุมามะห์ บุตร สะหัล (ร.ด.) ว่า : *"มีซอฮาบะห์คนหนึ่งของท่านนบี (ซ.ล.) ได้บอกเขาว่า : ที่เป็นซุนนะห์ในการละหมาดแก่ศพก็คือ การที่อิหม่ามตักบีรแล้วอ่านฟาติฮะห์ ภายหลังตักบีรครั้งที่หนึ่งโดยอ่านค่อย ๆ ให้ตัวเองได้ยินแล้วกล่าวคำซอลาวาต แก่ท่านนบี (ซ.ล.) และวิงวอนขอดุอาอุ*

ด้วยความบริสุทธิ์ใจแก่ศพในตักบีรต่าง ๆ และท่านไม่ได้อ่าน (ฟาติฮะห์) ในตักบีรใดจากบรรดาตักบีรเหล่านี้ แล้วท่านก็สลามค่อย ๆ ในตัวของท่านเอง (คือให้ตัวเองได้ยิน)"

ดุอาอุแก่ศพอย่างน้อยที่สุดกล่าวว่า :

اللهمّ ارحمه أو اغفر له.

"ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดให้ความเมตตาแก่เขา หรือได้โปรดอภัยโทษให้เขา"

ดุอาอุแก่ศพอย่างสมบูรณ์ ก็คือการดุอาอุตามแบบฉบับที่ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ดุอาอุโดยขอดุอาอุนี้เป็นอันดับแรก :

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا، وَصَغِيرِنَا وكَبِيرِنَا، وذكَرنا وأُنثانا، اللَّهُمَّ من أحييته منا فأحيه على الإسلام ومن توفيته منا فتوفّه على الإيمان» (رواه الترمذي: ١٠٢٤؛ وأبو داود: ٣٢٠١)

"ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดอภัยโทษแก่คนที่ยังมีชีวิตอยู่ของพวกเรา และแก่คนที่ตายไปแล้วของพวกเรา แก่คนที่มาของพวกเรา และแก่คนที่ไม่ได้มาของพวกเรา แก่เด็ก ๆ ของพวกเรา และแก่ผู้ใหญ่ของพวกเรา แก่เพศชายของพวกเราและเพศหญิงของเรา ข้าแต่อัลเลาะห์ผู้ใดที่พระองค์ท่านให้เขามีชีวิตอยู่จากพวกเรา ขอได้โปรดให้เขามีชีวิตอยู่ในอิสลาม และผู้ใดที่พระองค์ให้เขาเสียชีวิตไปจากพวกเรา ขอได้โปรดให้เขาเสียชีวิตไปโดยยึดมั่นอยู่กับหลักศรัทธา" รายงานโดยติรมีซี (1024) และอะบูดาวูด (3207)

หลังจากนั้นให้กล่าว :

«اللَّهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ وابْنُ عَبْدَيكَ. .

"ข้าแต่อัลเลาะห์เขาคนนี้เป็นบ่าวของท่าน และเป็นลูกบ่าวทั้งสองของท่าน" ถ้าหากเป็นผู้หญิงให้กล่าวว่า :

«اللَّهُمَّ هَذِهِ أَمَتُكَ وَابْنَةُ أَمَتِكَ، خَرَجَ مِنْ رَوْحِ الدنيا وسعتها، ومحبوبه وأحبّائه فيها، إلى ظُلْمَةِ القبر وما هو لاقيه، كانَ يَشْهَدُ أَنْ لا إلَهَ إلاَّ أنت وحدك وأن محمداً عبدك ورسولك، وأنت أعلم به منّا. اللَّهُمَّ إنَّهُ نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، وَأَصْبَحَ فقيراً إلى رحمتك، وأنت غنيٌّ عن عذابه، وقد جئناك راغبين إليكَ، شُفَعَاءَ لَهُ. اللهُمَّ إنْ كانَ مُحْسِناً فَزِدْ في إحْسانِهِ وَإِنْ كانَ مُسِيئاً فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، ولقّه برحمتك رضاك، وقِهِ فِتْنَةَ القَبْرِ وَعَذَابَهُ وَافسح لَهُ في قَبْرِهِ، وَجَافِ الأَرْضَ عَنْ جَنْبَيْهِ، وَلَقِّهِ بِرَحْمَتِكَ الأَمْنَ من عَذَابِكَ، حَتَّى تَبْعَثَهُ إلى جَنَّتِكَ يا أَرْحَمَ الرَّاحمينَ».

"ข้าแต่อัลเลาะห์เขาคนนี้เป็นบ่าวของท่านและเป็นบ่าวหญิงของท่าน เขาได้ออกไปจากความสุขสบายและความกว้างขวางของดุนยา เขาได้พลัดพรากจากคนที่เขารักและคนที่รักเขาในดุนยาไปสู่ความมืดมิดของหลุมฝังศพและสิ่งที่เขาต้องเผชิญ เขาได้เคยกล่าวปฏิญาณแล้วว่า ไม่มีพระเจ้าที่ถูกสักการะโดยเที่ยงแท้นอกจากพระองค์ท่านเพียงองค์เดียว และว่ามุฮำหมัดเป็นบ่าวและเป็นศาสนทูตของท่าน และท่านรู้จักเขาดียิ่งกว่าพวกเรา ข้าแต่อัลเลาะห์ความจริงเขาได้พำนักอยู่ ณ พระองค์ท่านและท่านเป็นผู้มาถูกพำนักที่ดี และเขาได้กลายเป็นผู้ต้องการความเมตตาของท่าน และท่านเป็นผู้ไม่พึงต้องลงโทษเขา ความจริงพวกเรามุ่งมาสู่ท่าน ก็ด้วยหวังว่าท่านจะให้พวกเราช่วยเหลือเขาได้ ข้าแต่อัลเลาะห์ถ้าหากเขาเป็นคนดี ขอพระองค์ได้โปรดเพิ่มพูนความดีแก่เขา และถ้าหากเขาเป็นคนชั่วขอได้โปรดผ่านมันไปเสีย และได้โปรดให้เขาได้พบกับความพึงพอใจของท่านด้วยความเมตตาของท่าน และได้โปรดคุ้มครองเขาให้พ้นจากวิกฤตการณ์ร้ายในหลุมฝังศพและโทษทัณฑ์ของมัน และได้โปรดให้ความกว้างขวางแก่เขาภายในหลุมฝังศพของเขา และได้โปรดขยายแผ่นดินออกให้ห่างสีข้างทั้งสองข้างของเขา และได้โปรดให้เขาได้พบกับความปลอดภัยจากการลงโทษของท่าน ด้วยความเมตตาของท่านจนกว่าท่านจะชุบชีวิตเขาขึ้นอีกครั้งหนึ่งสู่สวรรค์ของท่าน ข้าแต่ผู้ทรงเมตตายิ่ง"

และถ้าหากศพนั้นเป็นเด็กให้ผู้ละหมาดขอดุอาอุนี้แทนดุอาอุที่สอง :

«اللهُمَّ اجْعَلْهُ فَرَطاً لأبوَيهِ وَسَلَفاً وَذُخْراً وَعِظَةً واعْتِبَاراً وَشَفِيعاً. وثَقِّلْ بِهِ مَوَازِينَهُما وأفْرِغِ الصَّبْرَ على قُلُوبِهِما وَلاَ تَفْتِنْهما بَعْدَهُ وَلاَ تَحْرِمْهُما أجْرَهُ».

"ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดให้เขาเป็นผู้ที่ล่วงหน้าไปสำหรับบิดามารดาของเขา และเป็นผู้ไปก่อน เป็นมิ่งขวัญ เป็นอุทาหรณ์ เป็นที่พิจารณาและเป็นผู้ช่วยเหลือ และได้โปรดให้ตาชั่งของเขาทั้งสองหนักด้วยบุตรของเขา ได้โปรดบรรจุความอดทนให้แก่หัวใจของเขาทั้งสอง และอย่าให้เขาทั้งสองต้องเผชิญวิกฤตการณ์ภายหลังจากบุตรของเขาจากไป และอย่ากีดกันเขาทั้งสองจากผลบุญบุตรของเขา"

ดุอาอุเหล่านี้อิหม่ามชาพิอีได้รวบรวมมาจากฮะดีษต่าง ๆ ซึ่งบางทีท่านก็รายงานด้วยความหมายของฮะดีษ และศานุศิษย์ของชาพิอีเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามและฮะดีษที่ซอเฮียะห์ที่สุดในบทนี้ก็คือฮะดีษที่มุสลิม (963) ได้รายงาน

عن عوف بن مالك رضي الله عنه قال: صلى رسول الله ﷺ على جنازة، فسمعته يقول: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وارحمه وعافِهِ واعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَه وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، واغسله بالماء والثلجِ والبردِ، ونقِّه من الخطايا كما ينقَّى الثوب الأبيض من الدنس، وَأَبْدِلْ لَهُ دَاراً خَيْراً مِنْ دارِهِ، وأهلاً خيراً مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ، وأدخله الجنة وَقِهِ فِتْنَةَ القبر وعذاب النَّار». قال عوف: فتمنيت أن لو كنت أنا الميت، لدعاء الرسول ﷺ على هذا الميت.

จากเอาฟ์ บุตร มาลิก (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ละหมาดแก่ศพหนึ่ง ฉันได้ยินท่านกล่าวว่า : ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดอภัยแก่เขา ได้โปรดเมตตาเขา ได้โปรดให้เขามีความสุข ได้โปรดไม่ถือโทษเขา ได้โปรดยกย่องแหล่งพำนักของเขา ได้โปรดให้ทางเข้าของเขากว้างขวาง ได้โปรดชำระล้างเขาด้วยน้ำด้วยหิมะและด้วยลูกเห็บ และได้โปรดชำระเขาให้สะอาดจากความผิดต่าง ๆ เสมือนชำระเสื้อผ้าสีขาวจากสิ่งสกปรก ได้โปรดเปลี่ยนบ้านให้เขาดีกว่าบ้านเดิมของเขา และครอบครัวให้เขาดีกว่าครอบครัวเดิมของเขา และรักษาเขาให้พ้นจากวิกฤตการณ์ในหลุมฝังศพ และพ้นจากการลงโทษในไฟนรก" เอาฟ์ได้กล่าวว่า : ฉันหวังว่าฉันน่าจะเป็นศพนั้นเสียเอง เพราะดูอาอฺที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) วิงวอนแก่ศพนั้น"*

5. **แล้วตักบีรครั้งที่สี่** และกล่าวภายหลังจากนั้นว่า :

«اللَّهُمَّ لا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلاَ تَفْتِنَّا بَعْدَهُ وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ». (رواه أبو داود: ٣٢٠١؛ عن النبي ﷺ)

"ข้าแต่อัลเลาะห์ได้โปรดอย่าขัดขวางเราจากผลบุญของเขา และได้โปรดอย่าให้พวกเราต้องเผชิญวิกฤตการณ์ภายหลังเขาจากไปและได้โปรดอภัยโทษให้เราและให้เขา" รายงานโดยอะบูดาวูด (3201) จากท่านนบี (ซ.ล.)

6. **จากนั้นกล่าวสลามสองครั้ง ครั้งหนึ่งหันทางขวา อีกครั้งหนึ่งหันทางด้านซ้าย เป็นการกล่าวสลามเหมือนในละหมาดอื่น ๆ**

บัยฮะกี (4/43) ได้รายงานด้วยสายรายงานที่ดี

عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه قال: كان النبي ﷺ يَفْعَلُ التَّسْلِيمَ عَلَى الجَنَازَةِ مِثْلَ التَّسْلِيم في الصلاةِ.

จากอับดิ้ลลาห์ บุตร มัสอูด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า **"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวสลามในละหมาดแก่ศพเหมือนกล่าวสลามในละหมาด"**

เป็นที่น่าสังเกตว่า ละหมาดแก่ศพนั้นมีแต่การยืน โดยไม่มีการรุกัวะอฺ ไม่มีการสุหยูด และไม่มีการนั่ง

4. ฝังศพ :

อย่างน้อยที่สุดของการฝังศพฺ ก็คือ ฝังในหลุมที่สามารถป้องกันกลิ่นศพและป้องกันการขุดคุ้ยของสัตว์ร้าย โดยให้ศพหันหน้าไปสู่กิบละห์

การฝังศพที่สมบูรณ์ต้องกระทำดังต่อไปนี้ :

1. **ฝังในหลุมลึกท่วมหัวคนปานกลางและชูมือทั้งสองข้างขึ้นเหนือศีรษะ** และหลุมศพจะต้องมีความกว้างประมาณหนึ่งศอกหนึ่งคืบ

อะบูดาวูด (3215) และติรมีซี (1713) ได้รายงานและติรมีซีว่าเป็นฮะดีษซอเฮียะห์

عن هشام بن عامر رضي الله عنه، عن رسول الله ﷺ قال في قتلى أحد: «احْفِرُوا وَأَوْسِعُوا وَأَحْسِنُوا».

จากฮิชาม บุตร อามิร (ร.ด.) จากท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวในกรณีคนตายที่ถูกฆ่าในสมรภูมิอุฮุดว่า : *"พวกท่านจงขุดหลุมให้กว้างและให้ดี"*

2. **จำเป็นต้องให้ศพนอนตะแคงขวาและหันหน้าสู่กิบละห์** โดยถ้าหากหน้าศพไม่ได้หันหน้าสู่กิบละห์และกลบดินไปแล้ว ก็จำเป็น (วาญิบ) ต้องขุดหลุมศพและหันหน้าศพไปสู่กิบละห์ ถ้าหากศพยังไม่เปลี่ยนแปลง (เน่า) และสุนัตให้แก้มศพติดกับพื้นดิน

3. **สุนัตให้หลุมศพเป็นแบบละฮัด** ถ้าหากดินแข็ง เพราะมีฮะดีษมุสลิม (966)

عن سعد بن أبي وقّاص رضي الله عنه أنه قال في مرض موته: أَلحِدُوا لي لَحْداً وَأنْصِبُوا عَلَيَّ اللَّبِنَ نَصْباً، كما صنع برسول الله ﷺ

เล่าจากสะอัด บุตร อะบี วักกอส (ร.ด.) ได้กล่าวในอาการป่วยก่อนที่เขาเสียชีวิตว่า *"ท่านทั้งหลายจงขุดหลุมแบบละฮัดให้ฉัน และให้พวกท่านตั้งอิฐดินแก่ฉัน เหมือนกับที่ได้กระทำกับท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.)"*

หลุมละฮัด ก็คือการขุดหลุมให้ได้ขนาดตามหลักศาสนา แล้วเซาะด้านกิบละห์ให้ลึกเข้าไปเพื่อฝังศพ เอาศพใส่เข้าไปในช่องที่เซาะแล้วปิดด้วยแผ่นหินบาง ๆ เพื่อไม่ให้ดินกลบทับศพ

และถ้าหากพื้นดินเป็นดินร่วน สุนัตให้ฝังในหลุมที่เซาะตรงกลาง หมายความว่า ให้เซาะตรงกลางหลุมเป็นร่องพอที่จะฝังศพได้ แล้วก่อปลายทั้งสองด้านด้วยอิฐ ดินดิบ หรืออย่างอื่น แล้วเอาศพวางลงในร่องที่เซาะไว้ เอาแผ่นหินบาง ๆ วางปิดบนร่องนั้นแล้วกลบดิน

4. **และสุนัตให้นำศพเข้าหลุมทางด้านศีรษะ** ภายหลังจากวางศพลงที่ก้นหลุมแล้ว และค่อย ๆ ส่งศพเข้าไปในหลุม

อะบูดาวูด (3211) ได้รายงานด้วยสายรายงานที่ซอเฮียะห์ว่า

أن عبدالله بن يزيد الخطميَّ الصحابيَّ رضي الله عنه، أدخل الحارِثَ القَبْرَ مِنْ قِبَلِ رِجْلَي القَبْرِ وقال: هَذا مِنَ السُّنَّة.

"อับดุลเลาะห์ บุตร ยะซัด อัลคอตมีย์ ซึ่งเป็นซอฮาบะห์ (ร.ด.) ว่า เขาได้นำฮารีษ เข้าสู่หลุมฝังศพ จากทางด้านตีนหลุมฝังศพ และกล่าวว่า : นี่เป็นซุนนะห์ (คือนำศีรษะของศพลงไปก่อน"

และสุนัตแก่ญาติใกล้ชิดที่เป็นชายของศพเข้าไปในหลุมศพ เพื่อเกลี่ยดินที่กลบให้เสมอ และให้ผู้ที่ทำหน้าที่ฝังศพกล่าว :

«بسم الله وعلى سنَّة رسول الله»

"ด้วยพระนามของอัลเลาะห์ เป็นการปฏิบัติตามแนวทางของรอซูลุ้ลเลาะห์" เพราะเป็นการปฏิบัติตามท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ อะบูดาวูด (3213) และติรมีซี (1046) ได้รายงานและติรมีซีว่าเป็นฮะดีษฮะซัน

عن ابن عمر رضي الله عنهما: أن النبي ﷺ كان إذا وضع الميت في القبر قال: «بِسْمِ الله، وَعَلَى سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ».

จากอิบนิอุมัร (ร.ด.) ว่า: *"แท้จริงท่านนบี (ซ.ล.) เมื่อศพถูกวางลงในหลุมฝังศพ ท่านได้กล่าวว่า ด้วยพระนามของอัลเลาะห์ และเป็นการปฏิบัติตามแนวทางรอซูลุ้ลเลาะห์"*

تشييع الجنازة (آدابها وبدعها)

การเดินติดตามศพ

ระเบียบและบิดอะห์ต่าง ๆ

ข้อกำหนดการเดินติดตามศพสำหรับชายและหญิง :

การเดินติดตามศพไปยังหลุมฝังศพนั้นเป็นสุนัต สำหรับผู้ชายเพราะฮะดีษที่อัลบัรรออฺ บุตรอาซิบ ได้รายงานโดยกล่าวว่า :

أَمَرَنَا رسول الله ﷺ باتِّباعِ الجَنَازَةِ، وَعِيَادَةِ المَرِيضِ، وَتَشْمِيتِ العَاطِسِ، وَإِجَابَةِ الدَّاعِي، وَنُصْرَةِ المَظْلُومِ. (رواه البخاري: ١١٨٢).

"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ใช้พวกเราให้ติดตามศพ เยี่ยมคนป่วย กล่าวคำตอบแก่คนที่จาม รับคำเชิญและช่วยเหลือผู้ที่ถูกละเมิด" บุคอรี (1182) และสมควรจะยังไม่กลับ จนกว่าจะฝังศพเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคอรีได้รายงาน (1261) และมุสลิม (945)

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «مَنْ شَهِدَ الجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا فَلَهُ قِيراطٌ، وَمَنْ شَهِدَ حَتَّى تُدْفَنَ كانَ لَهُ قِيراطان». قيل: وما القيراطان؟ قال: «مِثْلُ الجَبَلَينِ العَظِيمَيْنِ».

จากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : ผู้ใดมาร่วมพิธีศพจนได้ละหมาดแก่ศพนั้นเขาได้ผลบุญหนึ่งกีรอต และผู้ใดมาร่วมพิธีศพจนถูกฝัง เขาได้ผลบุญสองกีรอต มีผู้ถามว่าสองกีรอต คืออะไร ท่านตอบว่า "เท่ากับภูเขาใหญ่ ๆ สองลูก"* หมายถึงผลบุญ

ส่วนผู้หญิงไม่มีสุนัตให้กระทำเช่นนั้น การกระทำเช่นนั้นเป็นการขัดกับแนวทางและขัดกับการสั่งเสียของท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.)

เพราะฮะดีษที่บุคอรี (1219) และมุสลิม (938) ได้รายงาน

عن أم عطية رضي الله عنها قالت: نُهِينَا عَنِ اتِّبَاعِ الجَنَائِزِ وَلَمْ يُعْزَمْ عَلَيْنَا.

จากอุมมิ อะฏียะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"พวกเราถูกห้ามเดินตามศพ โดยไม่ใช่เป็นการห้ามเด็ดขาดแก่พวกเรา"* คือไม่ได้ห้ามพวกเราตามศพโดยเด็ดขาด ถึงขั้นฮะรอม และเพราะฮะดีษที่อิบนุมายะห์ได้รายงาน

عن عليّ رضي الله عنه قال: خرج رسول الله ﷺ، فإذا نسوةٌ جلوسٌ، فقال: «مَا يُجْلِسُكُنَّ»؟ قلن: نَنْتَظِرُ الجَنَازَةَ. قال: «هَلْ تُغَسِّلْنَ»؟ قلن: لا. قال: «هَلْ

«أَعْظَمَ اللّٰهُ أَجْرَكَ، وَأَحْسَنَ عزاءَكَ، وَغَفَرَ لِمَيِّتِكَ، وَعَوَّضَكَ اللّٰهُ عَنْ مُصِيبَتِكَ خَيْراً».

ขออัลเลาะห์ได้ประทานผลบุญแก่ท่านอย่างมากมายและให้ความดีงามแก่ความอดทนของท่าน ได้โปรดอภัยโทษแก่คนตายของท่าน และขออัลเลาะห์ได้โปรดทดแทนภัยพิบัติของท่านด้วยความดีงาม"

บิดอะห์ต่าง ๆ ในเรื่องศพ

1. ทุกสิ่งที่ขัดแย้งกับระเบียบในการติดตามศพที่กล่าวมานั้นถือเป็นบิดอะห์ที่ควรต้องระมัดระวัง เช่น ขี่พาหนะติดตามศพ ส่งเสียงดังขณะติดตามศพ

2. ถือพวงดอกไม้ และที่เหมือนกับพวงดอกไม้ ไปพร้อมกับศพถือเป็นบิดอะห์ที่ฮะรอมที่แทรกซึมเข้าสู่มุสลิม ด้วยการเลียนแบบเอาอย่างประเพณีของกาฟิรในเรื่องพิธีศพ ซึ่งเป็นการทำให้เสียทรัพย์ไปอย่างไร้ประโยชน์ อีกทั้งเป็นการโอ้อวดและทรนง

3. หลุมฝังศพที่ถูกขุดและก่อขึ้นด้วยวิธีการที่ขัดแย้งกับที่กล่าวมาทั้งในเรื่องความกว้าง และที่ว่าหลุมแบบละฮัดเป็นแบบที่ดีที่สุดอันดับรองลงไปได้แก่แบบเซาะร่องกลางหลุม

4. มักโรห์ ก่ออิฐ**หลุมฝังศพ ทั้งภายในและภายนอกด้วยทุกสิ่งที่เข้าไฟ** เช่น ก่อด้วยปูนซิเมนต์และยิปซั่ม เป็นต้น

มุสลิม (970) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه قال: نهى رسول الله ﷺ أنْ يُجَصَّصَ القَبْرُ.

จากญาบิร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ห้ามโบกปูนหลุมฝังศพ"* *คือโบกปูนทับลงบนหลุมฝังศพ และถ้าหากก่อด้วยหินอ่อน ก็ถือว่าเป็นการฮะรอม เพราะขัดกันอย่างรุนแรงกับการห้ามของท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) และเป็นการทำให้เสียทรัพย์ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักศาสนา และเป็นการโอ้อวดที่ศาสนาชิงชัง."*

5. และเป็นการมักโรห์ตะฮ์รีม การทำให้หลุมฝังศพนูนขึ้นเป็นแบบหลังเต่า และการก่อบนหลุมศพ ตามแนวทางของท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) (ซุนนะห์) นั้น จะต้องไม่ให้หลุมฝังศพสูงขึ้นจากพื้นดินเกินกว่าหนึ่งคืบ เพราะมีข้อห้ามการกระทำดังกล่าวทั้งหมด

ทั้งหมด

มุสลิม (969) และผู้อื่น ได้รายงานว่าอะลี บุตร อะบีตอลิบ (ร.ด.) ได้กล่าวแก่ อะบิ้ล ฮัยยาอฺ อัลอะสะดีย์ว่า :

أَلاَ أَبْعَثُكَ عَلى مَا بَعَثَنِي عَلَيْهِ رسولُ الله ﷺ: «أَنْ لا تَدَعَ تِمْثَالاً إلاَّ طَمَسْتَهُ، وَلاَ قَبْراً مشرفاً إلاَّ سَوَّيْتَهُ».

พึงทราบเถิดฉันจะแต่งตั้งท่าน ตามที่ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้แต่งตั้งฉัน คือ ท่านจะต้องไม่ปล่อยให้มีรูปปั้น นอกจากท่านต้องทำให้มันลบเลือนไป และไม่ปล่อยหลุมศพใดไว้ นอกจากท่านต้องทำให้มันเรียบเสมอกัน"

6. รำพันถึงคนตาย โดยกล่าวถึงประวัติความดีของคนตาย เช่นกล่าวว่า "โอ้ท่านผู้ยิ่งใหญ่

เป็นต้น การรำพันถึงศพครอบคลุมทั้งคำพูดและการกระทำที่แสดงออกถึงความโศกาอาดูร เช่น ตีอกชกตัว ฉีกเสื้อ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนั้นฮะรอม ซึ่งท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้ห้ามไว้ทั้งหมด โดยมีฮะดีษชอเฮี๊ยะห์หลายฮะดีษและด้วยสำนวนที่เด็ดขาด เพราะการกระทำดังกล่าวมีความหมายถึงการไม่ยอมจำนนต่อการกำหนดของอัลเลาะห์ตาอาลา

มุสลิม (9355) ได้รายงาน

عن أبي مالك الأشعري رضي الله عنه أن النبي ﷺ قال:
«النَّائِحَةُ إِذَا لَمْ تَتُبْ قَبْلَ مَوْتِهَا تُقَامُ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَعَلَيْهَا سِرْبَالٌ مِنْ قَطِرَانٍ، ودِرْعٌ مِنْ جَرَبٍ».

จากอะบี มาลิก อัลอัชอะรีย์ (ร.ด.) ว่าท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: *"หญิงที่รำพัน เมื่อหล่อนยังไม่สำนึกตัว (เตาบะห์) ก่อนที่หล่อนจะตาย. ในวันกิยามะห์หล่อนจะถูกบังเกิดขึ้นมาในสภาพที่ร่างของหล่อนห่อหุ้มด้วยน้ำมันดินและห่อหุ้มด้วยขี้กลาก"*

และบุคอรี (1232) ได้รายงาน

عن عبدالله بن مسعود رضي الله عنه قال: قال النبي ﷺ:
«لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الخُدُودَ، وَشَقَّ الجيوبَ ودعا بدعوى الجاهلية».

จากอับดิ้ลลาห์ บุตร มัสอูด (ร.ด.) ได้กล่าวว่า: ท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า: *"ไม่ใช่เป็นพวกเรา คนที่ตบแก้ม ฉีกเสื้อ และรำพันเหมือนคำรำพันในยุคญาฮิลียะห์"*

ส่วนการร้องไห้ตามปกติที่เกิดขึ้นจากความสงสาร และหัวใจที่อ่อนไหวนั้นไม่มีความผิดอะไร

บุคอรี (1241) และมุสลิม (2315, 2316) ได้รายงานที่ว่า

أنه ﷺ بكى على ولده إبراهيم قبل موته، لمَّا رآه يجود بنفسه، وقال: «إِنَّ العَيْنَ تَدْمَعُ، والقَلْبَ يَحْزَنُ، وَلَا نَقُولُ إِلَّا ما يُرْضِي رَبَّنَا، وإِنَّا بِفِراقِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ لَمحْزُونُونَ».

"ท่านนบี (ซ.ล.) ร้องไห้ เพราะบุตรชายของท่านที่ชื่ออิบรอฮีมก่อนที่เขาจะตาย ขณะที่ท่านเห็นว่าเขาใกล้ตาย ท่านได้กล่าวว่า: "แท้จริงดวงตานั้นหลั่งน้ำตาและหัวใจก็ปวดร้าว และเราจะไม่พูดนอกจากสิ่งที่ทำให้องค์อภิบาลของเราพอพระทัย และแท้จริงพวกเราเศร้าหมองต่อการจากไปของท่านอิบรอฮีมเอ๋ย"

และมุสลิม (976) ได้รายงาน

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: زارَ النبي ﷺ قبر أُمِّهِ، فَبَكَى وَأَبْكَى مَنْ حَوْلَهُ

จากอะบีฮุรอยเราะห์ (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"ท่านนบี (ซ.ล.) ได้ไปเยี่ยมหลุมฝังศพมารดาของท่านและท่านก็ร้องไห้ และทำให้ผู้อยู่รอบ ๆ ท่าน ร้องไห้ไปด้วย"*

7. การที่คนในครอบครัวของผู้ตายยุ่งอยู่กับการทำอาหารและเรียกมาชุมนุมรับประทานอาหารกัน ดังที่เป็นประเพณีในสมัยนี้คือเป็นบิดอะห์ที่ขัดกับซุนนะห์ อย่างรุนแรง

ที่เป็นซุนนะห์ก็คือ ตรงข้ามกับที่กล่าวนั้น คือให้เพื่อนบ้านบางคนจัดเตรียมอาหารและส่งไปให้ครอบครัวผู้ตาย หรือเรียกผู้คนไปรับประทานอาหารที่บ้านของผู้เชิญ และสุนัตให้ทำอาหารให้มากพอแก่ครอบครัวของผู้ตายตลอดวันและคืนนั้น ทั้งนี้เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวขณะเมื่อทราบข่าวการตาย**ของ ยะอฺฟัร บุตร อะบีตอลิบว่า :**

«اصْنَعُوا لِآلِ جَعْفَرَ طَعامًا فإنَّه قَدْ جَاءَهُم مَا يشغلهم»

(رواه الترمذي: ٩٩٨؛ وأبو داود: ٣١٣٢ وغيرهما)

"พวกท่านจงทำอาหารให้แก่ครอบครัวของยะอฺฟัร เพราะความจริงมันได้เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้พวกเขายุ่ง" ติรมีซี (998) และอะบูดาวูด (3132) และผู้อื่น

และถือว่าฮะรอมที่จะจัดเตรียมอาหารให้แก่หญิงที่รำพัน และผู้ที่มีลักษณะคล้ายกันนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวของผู้ตายหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เพราะจะเป็นการส่งเสริมการทำความชั่ว และสนับสนุนให้กระทำความชั่วกันตลอดไป

และส่วนหนึ่งของบิดอะห์ที่ครอบครัวของผู้ตายมักกระทำกัน คือ เชิญผู้คนมารับประทานอาหารเนื่องในโอกาสที่เรียกว่า "ผ่านสี่สิบวัน" และถ้าหากค่าใช้จ่ายในการจัดอาหารนี้เป็นทรัพย์ของทายาทที่มีผู้เยาว์ร่วมอยู่ด้วย การกระทำนี้ก็ยิ่งฮะรอมมากขึ้น เพราะเป็นการกินทรัพย์ของเด็กกำพร้า และทำให้เสียทรัพย์ของเด็กกำพร้าโดยไม่เกิดผลดี ดังนั้นทั้งผู้เชิญและผู้รับประทานก็ตกอยู่ในการฮะรอมด้วยกันทั้งสองฝ่าย

8. อ่านอัลกุรอานในงานพิธีที่จัดขึ้นเพื่อปลอบใจแก่ครอบครัวของผู้ตายโดยมีการเตรียมการ ก็เป็นบิดอะห์อีกเช่นกันที่เป็นซุนนะห์ก็คือการปลอบใจครอบครัวผู้ตายในช่วงสามวันนับตั้งแต่เสียชีวิต โดยไม่มีการเตรียมการ

ข้อกำหนดของทารกที่แท้งออกมาและนักรบชะฮีด :

ทารกแท้ง คือ ทารกที่ออกมาก่อนครบกำหนด

นักรบชะฮีด คือ ผู้ที่ถูกฆ่าในสมรภูมิศาสนา

สำหรับทารกที่แท้งมีสองสภาพ

สภาพที่หนึ่ง : ไม่ส่งเสียงร้องขณะคลอด ก็ให้พิจารณาดังนี้ถ้าหากตั้งท้องได้ไม่ถึงสี่เดือน ไม่จำเป็น (วาญิบ) ต้องอาบน้ำห่อ และละหมาดแก่ทารกนั้น แต่สุนัตให้ห่อและฝังโดยไม่ต้องละหมาด

สภาพที่สอง : ส่งเสียงร้องขณะคลอดหรือแน่ใจว่ามีชีวิตอยู่ โดยการดิ้น เป็นต้น ก็จำเป็น (วาญิบ) ต้องละหมาดแก่ทารกนั้นพร้อมด้วยสิ่งดังกล่าวทั้งหมดโดยไม่มีข้อแตกต่างระหว่างทารกนี้กับศพที่เป็นผู้ใหญ่

ติรมีซี (1032) และผู้อื่นได้รายงาน

النبـي ﷺ قـال: «الطِّفْـلُ لا يُصَلَّى عَلَيْهِ، وَلاَ يَـرِثُ وَلاَ يُـورَثُ حَتَّى يَسْتَهِلَّ».

จากญาบิร (ร.ด.) จากท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"ทารกนั้นไม่ต้องละหมาดให้ ไม่รับมรดกและไม่ถูกรับมรดก จนกว่าจะส่งเสียงร้อง"*

และอิบนุมายะห์ (1508) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «إِذَا اسْتَهَلَّ السِّقْطُ صُلِّيَ عَلَيْهِ وَوَرِثَ».

จากญาบิร (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : *"เมื่อทารกที่แท้งส่งเสียงร้อง ต้องละหมาดให้และต้องถูกรับมรดก"*

ส่วนนักรบชะฮีด :

ไม่ต้องอาบน้ำ ไม่ต้องละหมาด และสุนัตให้ห่อศพด้วยเสื้อผ้าชุดที่สวมอยู่ขณะถูกฆ่า เพราะฮะดีษบุคอรี (1278) ได้รายงาน

عن جابر رضي الله عنه: أن النبـي ﷺ أَمَرَ في قَتْلَى أُحُدٍ بدَفنِهِمْ في دِمَائِهِمْ، وَلَمْ يُغَسَّلُوا ولَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِم.

จากญาบิร (ร.ด.) ว่า : *"แท้จริงท่านนบี (ซ.ล.) ได้ออกคำสั่งในเรื่องผู้ที่ถูกฆ่าในสมรภูมิอุฮุด ให้ฝังพวกเขาทั้งที่มีเลือดติดอยู่ โดยไม่ได้อาบน้ำและไม่ได้ละหมาดให้แก่พวกเขา"*

ถ้าหากนักรบได้รับบาดแผลในสมรภูมิ แต่ยังคงมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคง ภายหลังยุติศึกแล้ว ต่อมาเขาก็เสียชีวิต ไม่ถือว่านักรบดังกล่าวเป็นนักรบชะฮีด ในด้านการปฏิบัติให้ในโลกนี้คือ ต้องอาบน้ำและละหมาดให้เหมือนคนธรรมดา ถึงแม้จะตายจากพิษของบาดแผลนั้นก็ตาม

เคล็ดลับที่ว่า นักรบชะฮีดไม่ต้องอาบน้ำและไม่ต้องละหมาดให้นั้น ก็เพื่อให้ร่องรอยของการเป็นนักรบชะฮีดประทับอยู่บนร่างของพวกเขา และเพื่อเป็นการยกย่องพวกเขาว่าไม่ต้องพึ่งพาอาศัยการวิงวอนขอดุอาอฺจากผู้อื่นอีก ท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า :

«وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، مَا مِنْ كَلْمٍ يُكْلَمُ في سبيل الله إلَّا جاءَ كَهَيْئَتِهِ حينَ كُلِمَ: اللَّون لون الدم والريحُ رِيح مِسْكٍ». (رواه البخاري: ٢٣٥؛ ومسلم: ١٨٧٦)

"ขอสาบานต่อผู้ซึ่งชีวิตของมุฮำหมัดอยู่ในเงื้อมมือของพระองค์ว่า ไม่มีบาดแผลใดที่ถูกกระทำให้เกิดขึ้นในวิถีทางของอัลเลาะห์ นอกจากบาดแผลนั้นจะมีมาเหมือนกับสภาพของมันขณะที่ถูกทำให้เกิดขึ้น สีเป็นสีเลือด แต่กลิ่นเป็นกลิ่นชะมดเชียง" บุคอรี (235) มุสลิม (1876) และสำนวนเป็นของมุสลิม

การเยี่ยมหลุมฝังศพ :

การเยี่ยมสุสานที่ฝังศพมุสลิมนั้นเป็นสุนัตแก่ผู้ชายโดยมติของนักปราชญ์ เพราะท่านนบี (ซ.ล.) ได้กล่าวไว้ในอะดีษซอเฮียะห์ว่า :

«كنت نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيارَةِ القُبُورِ فَزُورُوهَا». (رواه مسلم: ٩٧٧).

"ฉันเคยห้ามพวกท่านเยี่ยมสุสาน บัดนี้พวกท่านทั้งหลายจงไปเยี่ยมสุสานเถิด" รายงานโดยมุสลิม (977) และที่รายงานของติรมีซี (1054) ว่า :

«فَإِنَّها تُذَكِّرُ الآخِرَةَ».

"เพราะการเยี่ยมสุสานนั้นจะทำให้รำลึกถึงอาคิเราะห์" และได้กล่าวผ่านมาแล้ว เกี่ยวกับฮะดีษที่ท่านนบี (ซ.ล.) เยี่ยมหลุมฝังศพมารดาของท่าน และไม่มีสุนัตให้กำหนดเวลาสำหรับการเยี่ยมสุสาน

สำหรับผู้หญิงนั้น การไปเยี่ยมสุสานถือเป็นมักโรห์ เพราะมีโอกาสเป็นไปได้มากที่จะปรากฏตัวอย่างไม่มิดชิด และมีการรำพึงรำพันและส่งเสียงดังๆ อะบูดาวูด (3236) และผู้อื่นได้รายงาน

عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: (لَعَنَ اللَّـهُ زَائِرَات القُبُورِ)

จากอิบนิอับบาส (ร.ด.) ได้กล่าวว่า : *"(อัลเลาะห์ทรงสาปแช่งสตรีที่เยี่ยมสุสาน)"* แต่สุนัตให้ผู้หญิงเยี่ยมสุสานของท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ (ซ.ล.) และควรที่จะใช้หลักการกิยาสสุสานของบรรดานบีและคนที่ดีมีคุณธรรมทั้งหลายกับสุสานของท่านรอซูลุ้ลเลาะห์ โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องแต่งกายมิดชิดไม่มีการปะปนชายหญิง ไม่มีการเบียดเสียดและชิดกันกับเพศชาย และต้องไม่ส่งเสียงดัง ซึ่งจะเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดความชั่วขึ้นมาได้

ระเบียบในการเยี่ยมสุสาน

เมื่อผู้เยี่ยมเข้าไปในบริเวณสุสาน สุนัตให้เขากล่าวสลามแก่คนตายว่า :

«السَّلامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّـهُ بِكُمْ لاحِقُونَ». (رواه مسلم: ٢٤٩).

"ขอความสันติจงมีแด่พวกท่าน โอ้ผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านของกลุ่มชนผู้มีศรัทธา และความจริงพวกเราจะติดตามพวกท่านไปหากอัลเลาะห์ทรงประสงค์" รายงานโดยมุสลิม (249) และให้อ่านอัลกุรอานตามแต่สะดวกให้แก่ชาวสุสาน เพราะความเมตตาของอัลเลาะห์จะถูกประทานลงมาในที่ๆ มีการอ่านอัลกุรอาน และให้ขอดุอาอฺแก่ชาวสุสานภายหลังจากอ่านอัลกุรอานแล้ว และยกเสมือนผลบุญการอ่านอัลกุรอานของเขาแก่วิญญาณของชาวสุสาน เพราะดุอาอฺจะถูกตอบสนอง และถ้าหากดุอาอฺถูกตอบสนอง ผู้ตายก็จะได้รับประโยชน์จากผลบุญของการอ่านนั้น อัลเลาะห์ทรงรู้ยิ่ง"

อ่านต่อเล่ม 2

ศูนย์หนังสือ มานพ วงศ์เสงี่ยม
949-953 ถนนพระราม 9 ตัดใหม่ เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ
โทร. 0-2718-4055, 0-2718-4096